

قوشلار داها قور خمورلار

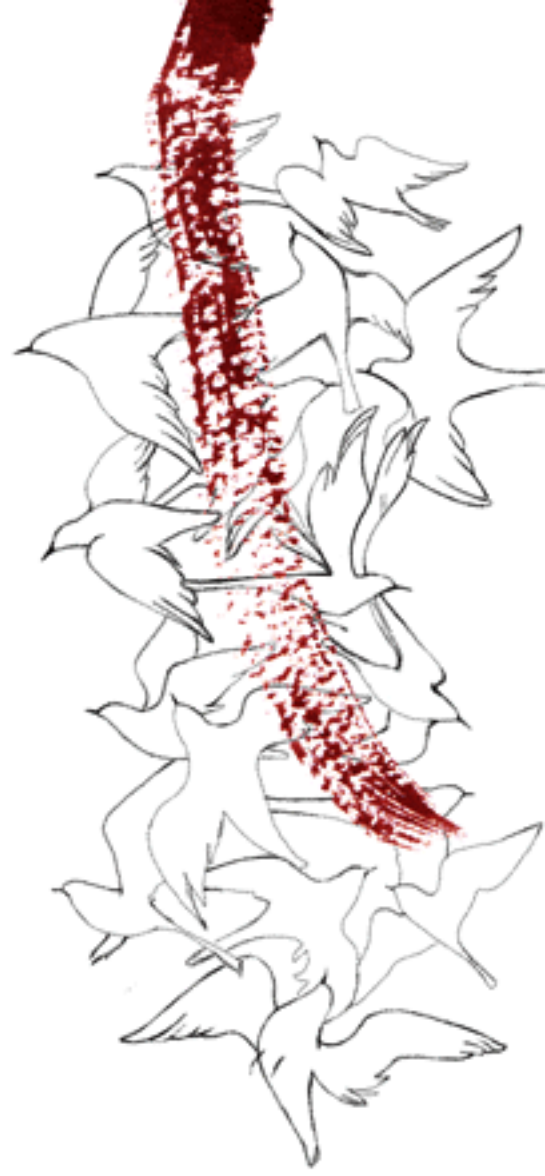
رقیه کبیری

قوشلار داها قور خمورلار

رقیه کبیری

قوشلار داها قورخمورلار

رقیه کیری

بو رمانی آناما سونورام.

ھىيكلە بنزەيىر. بارماقلارى آراسىنداكى موشتوك باشىندا، سىگارى توستولەين بىر خانىم ھىيكلى. دىيى دوشموش لۇتگەننن ايچىندە ايلەشىب. دەنيزلە گۇيو بىر- بىرىندىن آيىران سرحدىن ساحىلە دۇغرو گلن لۇتگەنە باخىر. بىر آن ھىيكلين قۇلو ترپەنير. موشتويو آغزينا آپارىب، اونو اۋپن كىمى توستونو دەرىندىن سىنەسىنە چكىر. اۋسگورور. جانسىز ھىيكلدىن ات- قانلى بىر اينسانا دۇنور. كۇتويونەجن چكىلميش سىگارى لۇتگەننن قىراغىندا اۋير. كۇتويو موشتويون باشىندان چىخاردىب، قومسالا آتير. كۇتوك لۇتگەننن قىراغىنداكى زىيىل تۇپلوسونون اوستونە دوشور. موشتويو خطكش كىمى ايكى بارماغىننن آراسىندا دەنيزە سارى توتور. اوفوقدىن گلن لۇتگەننن ائنى، موشتوك بۇيدادى. دىل اوجو مىزىلدانير:

«گۇرەسن گلن كىمدى؟»

دالبادال اۋسگورور. نفسى خىسىلدايىر. كىفيندىن بىر اسپرئى چىخاردىب، آغزينا فىسىلداير. باشىنى قۇوزاياندا قومسالدا آيرى بىر خانىم گۇرور. اوزو دە نيزە، آياق اوستە دايانميش بىر ھىيكل كىمى دير.

«بو كىمدى گۇرەسن؟ هاردان گلدى بخود اولمادىم؟! شانسىم بويون لاپ بئلە اۇمبا دوروب ھاللا... كىمى گۇزلويوردوم، كىم قاباغىما چىخدى؟ گۇرە سن گۇيدىن يئرە دوشدو، يوخسا يئر آلتىندان گۇيردى؟!»

۶ قوشلارداھا قورخمورلار

يوكسك سسايله فيكييرلشمك، نيلفرين عادتيدير. هر هانسى بير ايش گۇرمه يه قصدى اولسا، ايشى گۇرمكدن اۇنجه سۇزو ديلينه سوزر، سسه چئوريلر. نيلفر اۇز سسيني ائشيتمكدن خوشلانا. «باخ ايني- باشينداكى رنگلرە!.. نه ده گۇزل همئواليخ ياراديب تۇكمه بدننده. قهوه اى شالوار، ياشيل مانتو، قيرمىزى گوللو چرقىد... ائله بيل ايكى هاچالى چيچك هئيكليدير قومسالدا گۇيەريب!» ايكى هاچالى چيچك ديم- ديك قارامتيل بير چمدانين قيراغيندا دايانميشدى. نيلفر اونون شسلى- بسلى قامتينه، دوروشوغونا باخديقجا جوانليغيني اۇزلەيير.

دالغلارین کوشولتوسو نرگیزی اۋزونه گتیردی. بوردا نە ایشی وارمیش؟ نە زامان گلیب چاتمیشدی دەنیز قیراغینا؟! یادینا گلن، ایکی آستارانین سرحدیندە اوتوبوسدا ایلشمیشدی. ایندیسە خزرین قیراغیندا دایانیب، گۈزونو تیکیب دەنیزلە گۈیون بیتیشیک خطینە. هله ده کاللا- کئەدی. عاغلی داشلاشمیش کیمی دی. اوتوبوسدان نئجه ائنیب، گلیب دەنیز قیراغینا چاتدیغی یادینا گلیمیر. یولو باشاباش، گۈزو جادەدە، داغ- داش، آغاجلار، ماشینلار گۈزونون اۋنوندن قاچاراق، ذھنیندە بیر فیکیر قایناشمیشدی: «بئش شاھی یا دەیمز بیر یاشاییش..!»

سلیمانین سسی دەنیزین دالغلاریندان اوجادیر. کیلومئترلر اوندان اوزاقلاشسا دا، آنجاق سسی اونون قولاغیندا یوۋا سالمیشدی. نرگیز اییرمی یاشیندان بری سلیماننی ذھنی بیر وارلیق کیمی جانیندا، روحوندا دیری ساخلامیشدی. اوندان اینجیکلی اولسا بئله، سلیمان ایلیک- سومویونه ایشله میش بیر سئوگی یدی. قیزیل سارماشیق کیمی بیر سئوگی.

«گرددیدە ریحان- مرزەیه دولاشان قیزیل سارماشیقلاری گۈروسن؟ بو حئسابینان کی سن ریحان، من دە قیزیل بیر سارماشیغام»

نرگیز باشینی ریاضی دفتریندن قالدیریپ، گرداریه باخمیشدی.

«بیز اولارا سرطان دییه ریخ. نانه- ریحان سرطانی»
 «بونو دا سن نن ائشیدیرم. سرطان ھارا، سارماشیق ھارا!»، دئمیشدی
 سلیمان. سؤنرا ایکسی دە گولوشموشدولر.
 ایندیسە نرگیز اؤزو اؤزوندن حئیرتلەنیردی. یوخودان آیلمیش کیمی
 ایدی. نئجە اولموشدو بونجا ایل یاشاییشیندا فیزیکسل وارلیغی اولمایان بیر
 اینسانی ھمیشە کناریندا حیس ائتمیشدی؟! اونون خاطیرەلری ایلە
 گوندوزلری گئجە یە چاتدیرمیشدی. دفعەلر ایستەمیشدی سلیمانی
 یادداشیندان سیلیب آتسین. اونسوز اؤزو اوچون یئنی بیر یاشام قۇرسون.
 آما سلیمان سیز ذھنی نین بیر گوشەسی آخساق قالیردی. سلیمان عۇمور
 بۇیو اؤنو قولاقلایب^۱، کۇچوب گئتمیشدیر. یاشاییشینا اوندان علاوہ آیری بیر
 شخصی یۇل وئرهسی دئیلیدی.
 «سلیمان سرطانی!»، دئمیشدی نرگیز. سلیمان قاققا چکیب گولموشدو.
 «ھلە دە یادین نان چیخمییب، یووو..؟ بو اولمادی کی. باخما او زامانا. اوندان
 خام ایدیم. یانی سن کردی نین عطیرلی، دادلی ریحان- مرزەسی، من دە اونون
 قیزیل سارماشیغی؟ سارالمیش سرطانی داا، ھه..؟! ھرچند نابرابر معادیلەدی،
 ایندی کی سن منی سرطان اولماغا فخر ائتدیریرسن، اولسون، قبول!»
 قیزیل سارماشیق ریحان- مرزە یە دولاشیق دوشن کیمی، سلیمان دا
 نرگیزە دولاشیق دوشمک ایستەمیشدی. آنجاق نرگیز قیراق دورموشدو.
 «خانیم قیز، سرطان دولاشیق دوشمە یە اجازە- میجازە آلماز. ریحان-
 مرزە نین خبری اولونجا، کۇکدن ووروب، باشدان چیخار.»
 «بیرینجی بو کی، من خانیم قیز دە ییرم^۲. اؤزون بولوسن منیم یاشیمی.
 ایکینجی او کی، من ریحان- مرزە یوخ، نرگیزم. بو ایکی سؤزون ھرەسینی بیر
 قولاغیوا سیرغا ائلە.»
 سلیمان آللرینی قولقلارینا قویوب، گولەرک دئمیشدی: «خانیم قیز،
 کیشیلر قولخلارینا سیرغا سالمازلار»

۱- قولقلاماق: ذھنی بوتونلوکلە درگیر ائلەمک. بیر دئییمە گۇرە آی-نین قولقلاریندان توتسان،
 فیکری قولقلاریندا قالیب، اینسانا صدمە وورا بیلمز.

۲- دە ییرم: ادبی دیلدە «دئلم» یازیلما ییدیر. رمانین باشباشیندا دیالوگ یازلمیش یئرلە دە ییرم یازیلیب.

قوشلارداھا قورخمورلار ۹

«ايندى كى ائلهدى اوچونجوسونو دە ئاشيت: نە اوڭدى او ايدەآللارين؟
ھارا گئىدى او مقدس آرمانلارين؟»

نرگيزين ذهني دەنيزين دالغارلارى تك قرارسىزدىر. سليمانين سۆزلىرى
داينمادان ذهنيده چالخالانير. نظرينه گلير بوندان بئله اونون حيرصلى،
ھيجانلى، شھوت دۆلو سسيندن قورتولاجاغى اولماياجاك.

«خانيم قيز، ديسن بە زامان دايانيب؟ او گونلر قالدى او گونلردە...»
سليمان نيشان بارماغيني تحكۆملە گۆيە سارى توتوب، دانيشير. نرگيزە
ائله گليركى، سليمانين نيشان بارماغى اولماسا آغزيندان چيخان سۆزلر ھاوادا
آوارا قالار.

- «باخ بير منە! بير دفه دە ديرم، منە او گونلردن تكجە سن قاليبسان،
سن!.. من نم نئچە ايلدى او گونلرى عاغليمدا دۆندارميشام. اوشاخ يانا
آرمانلار... آبتال يانا سۆزلر... خانيم قيز! من بورايا گلندە، پولاد نئجە بركىدى
كىتابيني اوخوياندا، منە گولوردولر. بولوسن نە دييىردىلر؟ دييىردىلر بو آبتال
ھلە دە قاليب او گونلردە. باشيما گلنلردن ھئش خبرين وار؟ بولوسن اوردوگاھ
ياني نمە..؟ بولوسن ايدەآللاريوين پوچا چيخماسى ياني نمە..؟ بيزە وعدە
وئريلن بھشت برزخ ايدى، برزخ!»

«دۆزو ييب دۆزدانى سينديرما، سليمان! ھلە كى ھلەدى او سوفرائين چۆرە
يىن ييىرسن. بير دە كى، تك سن دە ييسن، سنن سؤرا مين نفر ماھاجير وار.
باخ گۆر اولارين ھاميسى سنين كيمي دوشونورلر؟ ھاميسى توپوردوخلاريني
ياليرلار؟ اينانجلاريني دانيرلار؟ ھاميسىنين بھشتى برزخ اولوب..؟!»
«او بيرلردن منە نە دخلى؟ آنجاك منە وئردىخلرى تاخما ديش منيم
آغزيمين مالى دە ييردى.»

سليمانين بارماغى نرگيزى عصبيلشديرير. آز قالير اونون بارماغيني
توتوب، بير يئردە ديش دۆردورسون.

«بونا ديىرلر شادديغينا شووئليخ ائله ماخ. او بئش قاريش دئدييين
اوردوگاھين قاپيسىنى سنين كيميلرين اوزونە آچماسايدىلار، ايندى خاوراندا
سوموكلرين دە چوروموشدو.»

«يوخ خانيم قيز! سن دئديين او سوفرانين باشيندا منە ايلان ينديرتديلر اژدها اولدوم. ايندى اؤز داشيمي اؤز قابيرقاما چيرپيرام.»

نرگيزين گؤزو ھلە دە گۆى ايله دنيزى آييران سرحدە قاليب. دھنيندە ياشامى ايکى يە بۇلور. سليمان كۇچوب گئندن برى ياشاييشى توتقون بولودلارلا بنزەسە دە، كئچيرتديى بو سۇن ايکى گون، دھنيزين تلاطوملو احوالينا بنزەيير. عۇمورونون بير چوخ گونو توتقون كئچسە دە، آنجاق ساکين و تلاطومسوز سۇووشموشدو. آما بو سون ايکى گونون تلاطومو آز قاليب اونو اؤز بۇرولغانينا چکيب، بوغسون. سليماندان اوزاقلاشديقجا دھنيندە اوز وئرميش فاجيەنن بۇيوکلويونو ياخچى دوشونە بيلير. نە سليمانين داورانیشلارى عاغلينا سيغير، نە دە اونون چپ - چئوير اولدوغونا اينانا بيلير. آوارا - گور فيکيرلرى ساعات با ساعات، دقيقە بە دقيقە بو بوداقدان او بوداغا قونور. اؤزونو تراژيک بير دونيانين تام اورتاسيندا حيس ائدير.

سليمان آن باشى اونو «خانيم قيز» خيئاب ائدندە، جيني باشينا وورور. ھئج عاغلينا سيغمازدى كى بير گون سليمانين دانيشيقلارى، داورانیشلارى اونو بو قدر عصيلىشديرسين. اونا ائلە گلير كى سليمان اؤزو بيلمەدن اونون يالنيز قالدېغى گونلرينە، دھنيندە قوردوغو رويالارينا اھانت ائدير. اينديسە سليمانين دعوتيني قبول ائديب، اونون گۇروشنە گلدييىنە ئشماندى. اؤنو عۇمور بۇيو خيال دونياسيندا ساخلاماليدى. خيال دونياسى حقيقتدن اوزاق بير بۇلگەولسا دا آنجاق اينسان بو بۇلگەدە ھر بير ايستەدييىنە چاتير. اؤرادا عۇمور بۇيو سليمانا عاشيق قالا بيلردى. اينديسە حقيقى بير ياشامدا، سليمانين آغزيندان چيخان سۇزلر اونون غرورونو زدەلەيير. اونون ھر بير كيچيک تۇخونوشو جانيني جادار - جادار ائلەيير. چرخ - فلکين چتينيکلرينە، اونو يالنيز بوراخديغينا دؤزن نرگيز، اينديسە خیردا بير سۇزە تابلاشانمادان ايچيندە پۇزولور.

گۇرەسن اينسانلارين معنوى دونيالارينين سرحدلرى ھاراجاندير؟ بو سرحدلر ھاردا سۇنا چاتير؟ کاشكى ايندى عاغليندان كئچنلرى، سلقە -

قوشلارداھا قورخمورلار ۱۱

سھمان ائديب، ذھنين قات باقات آرشيولريندە ساخلايا بيلردى. اۇندا ھانسيسا بىر فيكىرى اۋزلەدىكە، ألىنى آتيب اونو اۋز رەفيندن گۆتورە بيلردى. نەنسى، ايندى ذھنين قارماقارشىق اولدوغونا سيخيلير. جورەبە جورە فيكىرلر عاغليندان گليب كئچير. گۆيلە دەنيزين منظرەسى سئيرانگاھينا سريلىب. كىپرىك چالمادان بئلە، باخير. باخديقجا سرحد خطى گۆزوندىن ايتير. ايكيسى دە بىر - بىرينە ھۇرولور.

«بو دونيانين ايشى بئلەدى... اۋولاماسان اۋولانارسان، خانيم قىز!»

«ايندى من سنین گۆزونده ھانسييام؟ اۋوچو، يوخسا اۋو؟»

«سن منيم نرگيزيمسن. آل توخونماميش، سحریمين شئھلى نرگيزى، خانيم قىز!» دئيىب، نرگيزە ياخينلاشميشدى. كۆلگەسى نرگيزين اوستوندىن اوزانيب، ديوارا قالخميشدى.

«بو گئجە سنە سليمان غزللرينى اوخوياجاغام. جوانليغيمدا بو غزللرى باشارميرديم. ايندى آە دئمەميش آغزيمدان غزل سوزولور.»

نرگيز نئچە شخصيتە ماليك اۋلان بىر سليمانلا قارشى قارشىيا دايانيب. تحقيردن، برزخدن داد تەپن سليمان بىر آن دۇنوب، رمانتيك داورانير. نرگيزسە بيلمير ھانسى سليمانا اينانسين. ذھنيندە ساخلادىغى سليمانى اۋزلەدىكە، ھويوخوب، قاليپ كى اونون داورانيشلارينا نە تپكى گۆسترسين. سليمان اونون گۆزوندىن عئينكىنى گۆتوروب، بىر باشا ميزيلدانير. ايسىتى نفسى سسىيلە بىرليكدە نرگيزين قولاغينا توخونور:

«تيكانلار آراسيندا زامباق نئجە،

قىزلار آراسيندا سئوگيم ائلەدير.

اۋرمان آغاجلارى آراسيندا آلما آغاجى نئجە،

اورەييمدە سئوگيم ائلەدير.

ذۇوق آليب كۆلگندە دينجەلندە،

مئيوھن داماغىما دادلى گلەجك، خانيم قىز...!»

نرگيز عئينكى سليمانين أليدىن آلاراق، قالخىب اوندان آزالى بىر يغرەدە أيلەشىر.

«نە اولدى؟ بولوسن نىچە ايل بو گونون آرزىسىنى چەمىشم؟»

نرگىزسە اوركك بىر حالدا ھوروت- ھوروت اونا باخىر.

«ۋزووھ باخما خانىم قىز! سن بىر شەرستان بوچاغىندا ياشايدىدا، ائودە دىنچەلىب، خىالى عشقىوينن، خىالى آلمانلارپويناڭ باشىوى قاتاندا، منسە چۇللردە، گونون جىزلاماسىندا، پىترول ايسىندىن بۇغولوردوم. ياتاندا پىترول ايسى، دۇرندا پىترول ايسى، يىرىندە پىترول ايسى، يىندە پىترول ايسى، اىچندە پىترول ايسى، سئوئىندە پىترول ايسى، قادىنلارلن لاپ بىلە اۇدن دوشموشو دە پىترول ايسىندىن اوركوب، قۇيوب قاچىردى. بولوسن پىترول ايسى يە ياشاماق يانى نە..؟ مئىرودا، اوتوبوسدا، تاكسىدا، خىاواندا... يانى پىترول بوتون قانىوا ايشلەيىپ..! چوخ گىجەلر شەرىن آشاغى بۇلوموندە وئرانلارى، زاغالارى سايىمىشام. كاشكى گىدىپ محلى صدرى گىتيرىپ بولارى سوخىدىم اونون گۇزونە، تا گىدىپ منىم اوچون صدر برژنفدن جايىزە آلاردى. ۋزو دە بىر يوخ، ايكى يوخ، اوووه... اۇ قدر وئران قالمىش ائو واريدى كى!.. ھىش بولوسن بىش- اۇن روبل دان اۇتور آدمى ايتدى- باتدى ائلەماخ نە راحت بىر ايش ايدى...؟!»

«بولارلن ھامىسى شانتاژدى، دئدى- قۇدودى. يانى ايناندىقلاريمىزىن ھامىسى بۇشا چىخىپ؟ اۇ زمان منىم كىمى سادە سمپاتلارى ايناندىرماغا چالىشاندا دا بىلە دوشونوردون؟ اۇلمىيە سىاستىن دولانباجلارلندا مۇللاخ سالىردىن؟ منجە ۋزون دە بولوسن كى بو سۇزلر شانتاژدى!»

«آخى سن نە بولوسن روشوت يانى نمە؟ خستەخانادا روشوت، معللىمە روشوت، حزبە روشوت... سن نە بولوسن حزىبن باشىنداكى صدرىن آنجاق آدى وار! او تىكجە آيلىغىنى آلسىن. ۋزوندىن ھىش بىر اىز- تۇز گۇرە بىلمىزدىن... بولاردان ھىش خبرىن وار؟! بئىنوا، سن ھاردان بولەجكسن كاغاز اوستەكى ساختا آمارنلار يانى نمە..! سن ھاردان بولئىدىن كى ايناندىقلارلنلا گۇزون گۇردويون حقيقتىن يىردن گۇيەجان فاصىلەسى وار..! بولارى بولسە يىدىن، اوندا منىم كىمى قالاردىن كى باشىوا نە داش سالاسان! ايندى بىيۇل

قوشلارداھا قورخمورلار ۱۳

سن، آدى ايت دفترينده ده يازيلماميش بير شھرستانين بوجايندان دوروب گليب منە شانتاژدان دانىشىرسان..؟»

نرگيز اوزون اوزادى گئجەلر سليمانين فيكريله ياتاغيندا تىكباشينا قالىپ، خيالىندا اونون قوينونا سيغىشاندا، هئچ عاغلىنا گلمزدى بو تحقير اندىجى سۆزلر بير گون سليمانين آغزىندا يووا سالا بىلرميش.

«سن نئجە سليمان؟ او زمان سن ايلان يئيىب اينسان دەريسيندن چىخىپ، اژدهاىا دۇنوشنده هئچ فيكريوه چاتمىردى كى آدى ايت دفترينده ده يازيلماميش بير شھرستان بوجايندا نرگيز آدى بير قىز سئودىيى اينسانين فيكريله گوندوزلرينى گئجەيه، گئجەلرينى گوندوزه دويونلەيىر..؟ سن هئچ بولوسن خيال قورغوسويلا ياشاماق يانى نه؟ سن هئچ بولوسن ياشامى "سليمان سرطانى" اوغروندا بۇش- بۇشونا سورمىك يانى نه؟ سن هئچ بولوسن تئلفون نومرهوى قارداشيندان آلاندا سورا نەلر چكدى بو بلالى باشيم؟ سن نىم ھااا، اژدهاىا دۇنموش آدام..! هئچ بولمزدىم اژدهاىا دۇنوشن آداملار تىكجە تئلفون آرخاسيندا آغلايا بىلرميشلر! تىكجە تئلفون داليندا يالوارارميشلار..!»

«نرگيز! ائششەيىن بيرى ائششك، او گون نيىه منە دئمەدين گئتمە؟»
نرگيز سە سى سىز- سىمىرسىز باھار بولودو كىمى دولوب- بوشالمىشدى.
گۇزونون دامجىلارى تئلفون دەستەيىنە داممىشدى.

«ائششك! گلمىشدىم كى، سن دىيەسن گئتمە! دىيەسن ايندى كى گئدىسن، منى دە آپار! ائششەيىن بيرى ائششك! بولوسن سىن او غرورون منە چوخا باخىپ؟...»

سليمانين دانىشيق طرزى بير بئله ايل آيرىلىقدان سورا هئچ دەيىشمە مىشدى. ھلە دە تئلفون تئلىندە، «ك» سىنىنى حلقوموندان ائلە آمرانە سىلندىرىردى كى، دئىەسن محبتىنين دامغاسىنى «ك» سىنىنى اوستونە باسىر. سليمانين دىل داغارجىغىندا «ئششەيىن بيرى ائششك» سۆزو «قاداوى آلىم، باشىوا دولانىم» آنلامىنى سىلندىرىردى. بو سۆز ھمىشە

سليمانين ديلينين اوجوندايدى. شوخلوغو توتاندا، صميمى دانيشاندا بئله، دۇنە- دۇنە تکرار ائلردى بو سۇزو.

ايش يئریندە تصادوف اوزره سليمانين قارداشینی گۇردویو آندان بری، نرگیزین عاغلینا جووه دوشموشدو. اوندان آلدیغی تئلفون نومره سینی گاه میز اوسته قویموشدو، گاه میزین چکمه جه سینه آتمیشدی. گاه ایکى ساعات اوتوروب، گۇزونو نومره یه تیکمیشدی. بیر هفته منطق ایله احساس ذهینده چکیش- برکیش ائتمیشدی. بیر گون اوشاقلیق دۇنمینە تاي بارماق فالى توتدو. گۇزلرینی یوموب، نیشان بارماقلارینی بیر- بیرینە یاخینلاشدیردی. بارماقلارینین اوجو بیر- بیرینە توخونسا، مئساژی گۇندره جک، یوخسا واز کئچه جکدی مئساژدان.

«گۇندهریم، گۇندهریمیم؟... گۇندهریم، گۇندهریمیم؟... گۇندهریم، گۇندهریمیم؟... گۇندهریمیم؟... گۇندهریمیم؟...»

بئش اۇن اییرمی دفه تکرار ائله دی. بیر دفه بئله بارماقلارینین اوجو بیر- بیرینە توخونمادی. اورهی بتردن سیخیلیدی. آبقورا سیخماقدان خوشلانمادی. بونولا بئله ائله آن گلیر کی، نه گۇز اینسانین عاغلیندان فرمان آلیر، نه دیل، نه آل، نه ده آیق. اورک دئدییین اۇرقانین یئری سۇل دۇشون آلتیندا، دنده لرین آرخاسیندا حبس اۇلونوب. نرگیز همیشه اورهی یله عاغلینی دیوار بیر قونشو کیمی حسابلا یار. دیب- دیبه، آرالاریندا بیر دیوار. دیوارین اورتاسیندا ایکى طرفه آچیلان بیر پنجره. اونا گۇره سئوگی لاپ بئله عاغلین اورتاسیندان بۇ آتیب، پنجره دن اوره یینین اورتاسینا اوزانمیشدی. بلکه ده ترسینه، اوره ییندن بۇ آتیب، عاغلیندا جوجرمیشدی. سليمانين سسینی تئلفوندا ائشیدنن بری عاغلی یلا احساسی آراسیندا بۇیوک بیر تارتیشما باشلانمیشدی.

«گۇره سن نئچه ایل، نئچه گون، نئچه ساعات، نئچه دقیقه عۇمرومدن قالیر..؟ بلکه بیر ده سليمانی هئچ گۇره بولمه دیم..! اونون قارداشینی گۇروب تئلفون نومره سینی آلماق بلکه ده تصادوف دئییل، ائله منیم جبریلە یازیلیمیش آلین یازیمدی..!»

قوشلارداھا قورخمورلار ۱۵

«جبرى آلین يازىسى» سۆزۈنە گۈلمەيى تۈتمۈشۈدۈ. بۇ گۈنەجن عۇمۇر بۇيۇ «جبر» آدلى بىر ياشام فىلسفەسىنە اينانا بىلمەمىشىدى.

«اگر هر كسىن اۆزۈنە مخصوص جبرى آلین يازىسى وارسا، اوندا بس اينسان ندىن اۆزۈنۈ اۇدا- كۆزە وورور؟ بونجا داعوا- دالاش، كوسوب- بارىش، ائنىش- يوققوش نەيە لازىم؟ اگر بئله دىرسە، چالاشما، نقشە چكەمە، ارادە، زحمت و... نە اوچون؟ نە فايداسى..؟!»

عاغلى ايله احساسى آل- آله وئرمىشىدى. موبايلىندا أسكى اليفبايلا بىر مئساژ يازمىشىدى: «بونجا ايلدىن سونرا ياشا دۆلمۈش نرگىزى تانىيا بىلرسن؟» مئساژى گۆندەرنده يقىنى واريدى كى سليمانا چاتمايلاق. بىر ساعات، ايكى ساعات، اوچ ساعات... گون اورتا يادك دۆزدۈ. جاواب سىز قالمىشىدى مئساژى. موبايلى گۆز چىخارتمىشىدى دئىه سن. اونا تحقيرلە باخىردى. پانتوميم ساياغى آغزىنا گلن اومودسوز سۆزلر دانىشىردى. قفىلدىن بىر فىكىر عاغلىنا چاتدى. مئساژى اينگىلىس اليفباسى يله يازىب، سليمانىن تئلفون نومرەسىنە گۆندەردى. بئش دقيقە سونرا تئلفونۇ زنگ چالدىقدا، آز قالمىشىدى گۆزلرى كله سىنە چىخسىن. آل- آياغى أسمجه تۈتۈب، رنگى بۇزارمىشىدى.

«نرگىز؟ نرگىز؟ نرگىز؟ نرگىز... دانىش!»

دانىشىدى. اۆزۈنۈ سىندىرمادى. أسكى بىر دوست كىمى دانىشىدى. ايشدىن، عايله دن، عمومى أحوالاتدان و... سليمان آغلادى. سليمان همان قديمكى سليمان ايدى تئلفون دالىندا. گون اورتادان ايكىن دىيەجن دانىشمىشىدىلار. ايكىسىن دە موبايلى شارژى بۇشالمىشىدى. بىر ساعات سونرا يا دانىشماق قرارى قويموشىدولار. يارىم ساعات چكەمىش سليمان زنگ آچمىشىدى. سرخوش ايدى. دانىشمىشىدىلار، آغلامىشىدىلار، گولموشىدولر. أسكى گونلرى بىر به بىر يادداش لارىندىن ائشيه چكىب، تازالامىشىدىلار...

«گونو صاباح طياره بىلىتى آلیم، دور گل بورا...»

«سليمانا گۆرە هر ايش سو ايچىمدى. يئنى دن سئۈمك دە، طياره بىلىتى آلماق كىمى دى، يئنى دن سئۈشمك، آلدن گئدىن گونلرىن بوشلۇغونۇ دولدورماق، يئنى دن سىندىرماق، يئنى دن...»

دەنیزلە گۇيۇن سرحد خطىنىن رنگى توندلەشىپ. ايندى دەنيزى گۇيدىن آيىرماق اولور. دەنيزين اۇجقاريندا سۇ بولودلار رنگيندەدير. آمما قومسالا ياخين يئرلردە ليللەنيپ، تۇرپاق رنگينە چالير. ساحيلەدک اوزانيپ قيسسالان دالغالار باخديقجا اۇزونو دالغالارلا اۇزدش سانير.

«ئەلە منيم کيميديلر. دالغالار دا منيم تک ياريمچيليق قاليرلار»، ديل-دوداغى آراسيندا اۇز-اۇزونه دانيشير.

خزر کۇشولدايير. دالغالار دايانمادان اۇزلرينى ساحيله چيرپيرلار. هر دالغانين ياريسى قومسالا اوزانيپ، ياريسى ايسە قۇيروق کيمى آرخاسيندا قالير. دالى قايداندا يئنە دە ياريمچيلقلار بوتۇلەشيب، آرخادان چيرپيلان دالغالارين آلتيندا قاليرلار. ياريمچيلق نفس آلماغا بنزەيير دالغالارين ساحيله چيرپينتيسى. تنگيە-تنگيە باشدان نفس آلماغا باشلايرلار. دەنيز قوشلارى سودان بير آز هوندور اوچوشسالار دا، سويون اوزريندە قاچان کيمى نظره گليرلر. دەنيز گئنيش بير مئيدان، قوشلار، دۇيوشە گئدن قۇشون.

«اورک-ديرکدن، آجى-آغريدان دييسن... بولوسن نئچە ايل بو گونون آرزيسين چهميشم...؟ ايندى بير بئله ايلدن سورا منە اخلاخ درسى وئريسن؟ ديري... م سنین اخلاغىوا...»

سليمانين آريق و دوشوک چيىنلرى، ساللاق قوللارى، عضلەسيز بودلارى، بودلارينين اورتاسيندا شئپک کيمى سالخاق اۇرقانلارى او قدر رحم ائتمەلى گۇرونوردو كى، بونجا ايل خيالىندا اونا سيغينديغىنى دوشوننده، اۇزوندن دە، سليماندان دا اورەيى بولانيردى. اگر سليمان بير نئچە ثانيە آرتيق چيلپاقجاسينا اۇتاقدا وار-گل ائتسەيدى، ايللرجه اونون اوچون ايچيندە داشيديغى سئوگى، اورک بولانتي يا دۇنوب، اونا بسلەدييى محبتى، بيت وورموش دەن-دۇش کيمى اونون چيلپاق جانينا قوسا بيلردى. آمما نسە اونا «گئت آيىن-باشيوا بير شئى گئى» دئمک بئله، ايچيندن گلמידى. ايستە ميردى سليمانين گۇزو اۇنوندە آغلاسين، كيچيلسين. سليمانين اهانتلى سۇزلىرى اصليندە اونو يوخ، بلکە سليمانين اۇزونو آچادير. اوستەليک، نرگيزين

قوشلارداھا قورخمورلار ۱۷

جانينا قۇرخو سالىر. اونو نرگيزين گۇزوندىن سالىر. نرگيز اونون چىلپاق جانينى گۇرمەسەن دئيه، ميز اوستوندهكى درگينى وراقلاماغا باشلادى.

«منه أخلاخ اۇيۇنو اۇيۇنا خانيم قىز! سن بولموسن دونيا ھانسى دابان اوستە فىرلانير؟ سن ياشادىغىن يئرە ماھوارە، اينترنت گلىب چاتمىيىب ھلە..؟»

سليمانين سۇزلرينە اۇيۇب، اونون دعوتىنى قبول ائلەمكەدە، بارا قويۇمشۇدۇ. اوتاغىن اورتاسىندا دئىيەنە - دئىيەنە وار - گل ائدىب ايتە دۇنموش حئيوان، داھا اۇ تاندىغى آدام دئىيىلدى. ايچكى اوزوندىن عادى حالينى ايتىرمىش سليمان بو آن حۇرمەت بئلە بىلىمىر ندىر. سليمانا باخدىقدا، ندىنە «آيۇنىس» نە ھاردان گلىب عاغلىنا گىرير. آيۇنىس ديوار بىر قونشولارىدى. ايللر اۇنچە آيۇنىسدىن قورخان كىمى، ايندى دە سليماندان قورخور. قونشولارى ھەر گئجە ائوۋە كئفلى گلىب، آروادى گوللۇنو دۇيۇب، ائۇدىن ائششيه سالاردى. گوللو دە نە ائتدىيىنى بىلىردى. ھىچ واخىت نردىوانى دامدان ائندىرمىزدى. بىر آز كۈچەدە دايانىپ، ائلە كى آرى يۇخويا گئتدى، يان - يۇرە دەكى قونشولار بىرىنچى قاپىسىنى دۇيۇب، دئىردى: «دئىيەسن يۇنىس كۇپدى، قۇيۇن گلىم سىزىن دامنان ائوۋە ائنىم.»

آيۇنىس سليمان دا تانىردى. مدرسە يولۇندا اونون باشىنا گلىدىي ايشە واخىتلە دۇيۇنجا گولموشدۇلر. بىر گئجە آيۇنىس زىر كئفلى ائوۋە يئتىشىدىكە ھەر گئجەكى كىمى گوللۇنون اوستونە جومور. گوللو ايسە قورخوسۇندان قاچىپ اوتاغىن بىر بوجاغىندا اوچ پايلالى پالتار آسمانين دالىسىنا سىغىناندا، پالتار آسما يئرە دوشور. آيۇنىس گوللۇنو دۇيۇمسەيدى اورەيى سۇيۇمازدى. بو دفە گوللۇنون اوستونە جومدوقدا، گوللو جىسارتلەنىپ، اونو ايتەلەيىر. اويسا يئرە يىخىلىپ باشى پالتار آسمانين اوچ پاياسى آراسىندا گىر ائلەيىپ، ائلەجە قالير. گوللو ايسە ھى - ھاراي سالىپ، قونشولارى چاغىرير كى: «گلىن يۇنىس اۇلدو...» ھىچ عاغلىنا سىغمازدى كى بىر گون وورغون اولدوغو سليمان آيۇنىس كىمى داورانماقلا، ايندىكى تەك اونو قورخورتسون. يۇمشاق - يۇمشاق دئىير: «سليمان، ايندى لاپ بىزىم قىدىم قونشوموز آ يۇنىسە بنزىسن. گئت، صاباخ عاغلىن باشىوا گلندە، گلرسن دانىشارىق»

سليمان ھويو خوب، بير آز اونا باخير. بللى دى كى آيونيس ده بير چوخ شئى لر كيمى ياديندان چيخيب. گئنه اوتاقددا وار- گل ائتمه يه باشلايير. بيردن اوجادان باغيرير. سسى بۇرولدويور. آدام سسينه بنزه مير. ھانسيسا بير حئيوانين نريلتيسى دير ائله بيل.

«خانيم قيز! منيم عاغيرم باشيمدادى. ديسن به چوخ ماتاحسان..؟ چوخ عاغيرلى سان..؟ ھئش كيم سن جان بولمور؟»

سونرا كئچيب موبل اوستونده ايله شيب، جيييندن بير دسته اسكناس چيخارديب، نرگيزه سارى توللايير.

«گۇرورسن؟ بونون سايه سينده ساريشيني، اُسمرى، قره سى، آغى...»
آز قالير نرگيزين باغرى چاتلاسين. گۇردوكلرينه ھئچ اينانا بيلمير. دىلى توتولوب، بير كلمه بئله دانيشماغا اينجارى يوخدور. قاپيني آچيب، آلينين اشاره سى يله سليمانا «چيخ، گئت»، دئير.

«خانيم قيز! سن ھارداسان؟ فيكرين ھانسي ايلده دوتوب، قاليب؟ ايندى دونيانين دابانى پاراينان سئكس اوستونده فيرلانيير.»

چانتاسى چيىنىنە آغىرلىق ائىدىر. ترپنمەدن قومسالدا دايانىب دەنيزە باخىر. دالغالار ھەر چىرپىنىشىدا قومسالىن بىر پارچاسىنى شوملادىر. قوملار دەنيزە قارىشىر. دەنيزسە اۋزويلە داشىدىغى زەنقلەلرى^۱، زىبىللىرى ساحىلە بوراخىر. دەنيزلە ساحىلىن آلىش - وئرىشى اونونلا سلىمانىن سئوگى پايلاشماسى كىمدىر. نرگىز شوملادىغى ايناملارنى، لاخلادىغى سئوگىسىنى دوشونور. اۋزوندن اۋنچە قومسالا ياتمىش كۈلگەسىنە باخىر. اينسان آدىلى بىر وارلىق ھاردان ھارا گلىب چاتا بىلرمىش دئىيە، دوشونور:

«سلىمانىن اينسانى طىنتى ھاردان ھارايىمىش! زىروەدن باشلامىش ائىشىن اُن آلقاق يئرىنەجن؟! گۈرەسن اينسانلارنى ھامىسى بئلەدىلەر؟ من اۋزوم نئجە..؟ اگر او زامان سلىمانا قوشولوب اۋلكەدن كۈچوب گئتسەيدىم، من دە ايندى سلىمانا تاي اولموشدوم؟ منىم اينسانى طىنتىم ھاردان ھارادى؟ گۈرەسن ايندى سلىمان منە گۈرە نئجە قضاوت ائلىر؟»

چمدانى گۈتۈروب، زەنقلەلرى آياقلايا - آياقلايا دەنيزە ياخىنلاشدى. باشماقلارى قومسالىن يوشاقلىغىنا باتىپ، زەنقلەلر آياقلارنىن آلتىندا

۱ - زەنقلە: بالىق قولاغى.

خیرچیلدادی. خیرچیلتی سسی خوشونا گلدی. چمدانی یئرہ قویوب، چینیندہ کی چانتانین زیپینی آچدی. کیملیک کارتینی، پول کیفینی، خیردا بڑک جعبہ سینی و بیر نچہ قیویر- زیوری یۇخلادی. اوتوبوس بیلیتینی چیخاردی، باخدی. بیلیتی بورگہلہ ییب، یئرہ آتدی. بوزوشموش بیلیت چمدانین بۇیرونده، قوملاردان دوزہلینمیش بیر ائوجیکین اوستونہ دوشدو. ائوجیکی گۇرنده دوداغی قاچدی. بینانین قوم دیوارلارینی زہنقلہ لرلہ گول شکلیندہ بزہ میشدیلر. بللی یدی قادینسل بیر سلیقہ یلہ بزہنمیشدی قومدان تیکلمیش دیوارلار. پنجرہلری پردہ سیز ایدی. گیریش قاپیسینین یئرینہ بیر جوت آغاچ قیرینتییسی تاخیلمیشدی. نرگیز بئلنچی بیر ائوجیک تیکمکلہ یاد ایدی. بیر آن فیکرینہ گلدی کی، اگر سلیمانلا اونون اۇرتاق بیر ائوی اولسایدی، یقین کی مؤحکملییی قومسالدا تیکلمیش ہمین ائوجیکین مؤحکملیییندہ اولارمیش. خیردا بیر تۇخونوشلا ییخیلا بیلرمیش.

چمدانی آییب، صندل کیمی اوستونده ایلشدی. اوتوبوسدا بئلہ، گۇزونو قیرپمامیشدی. بڑک جعبہ سیندن قاپاغی داش قاشلی، گیردہ بیر آینا چیخارتدی. هر بیر دورومدا آینایا باخماق عادتی ایدی. ساچینی دارایاندا، ألینہ کرم یاخاندا، گولندہ، سئوینندہ، حتی غم- غصہ یہ یئنیلیب آغلایاندا، سونرا آینایا زیللہ نیب، ایچیندہ کی أحوالاتین تأثیرینی چۇھرہ سیندہ اختارماق اونون دەیشمز عادت لریندن ایدی. قاپاغی آچمادان آینانین اوستونہ دوزولموش رنگ بہ رنگ داش قاشلار باخدی. فیروزہ یلہ زومرود رنگیندہ کی نارین داشلار یاقوت داشینی چئورہلہ میشدیلر. داشلارین ألتیندا بئشلیک چیچکلر، چیچکلرین ألتیندا گئنه دہ رنگ بہ رنگ داش قاشلار. آینانی اۇز یاشیدیندا بیر خانیمین دوکانیندان ألمیشدی. خانیم «أل ایشیدی»، دئمیشدی. «قیمتی یوخاری اولسا دا آپار، دہیری وار آدم گۇزل آینادا اۇزونہ باخسین». سونرا آرتیرمیشدی: «أللاہ آدمین پیشییین دہ گۇزل ائلہ سین، هاندا قالسین آیناسینی...»

قوشلارداھا قورخمورلار ۲۱

ضامینی سیخارکن ایکی تایلی آینانین آچیلما تیققیلتیسی دەنیزین سسینده ایتیپ باتدی. آینانین قاباریق^۱ تاییندا اؤزونه باخدی. ناغیلارین آلابانیسی^۲ آینایا گیرمیشدی. قان چاناقلی گۆزلری یله اونا باخیردی. بو گونه جن عاغیلنا گلمه میشدی آلابانی دا عئینک تاختسین.

دونیا دان دؤیموش بیر حالی وار. آینانی چئویریب، هامار تایینا باخدی. اؤزوندن سونرا باشی اوستونده کی توتقون بولدولار دا آینانین چرچیوه سینه گیرمیشدیلر. قومدان تیکیلیمیش ائوجیکین قاپیسینا تاخیلمیش آغاج قیرینتیلاری آشاغیدان آینانین قاباریق تایینا یوکلنمیشدی. اؤز-اؤزونه میزیلدادی:

«اؤلومه گئدن آینایا باخماز...»

بو سؤزو هاردا اوخوموشدو، یادینا گلیردی. بلکه ده لاپ ائله بو دقیقه ذهیننه گلیمیشدی. آینایلا اینسانین اورتاسیندا هاوا عنصرلریندن آرتیق هئچ نه یوحدور. آینا اینسانین هئچ کیمسه یه دئییه بیلمه دیی سؤزو اونون اوزونه چکر. آینا اونودولموش آنیلاری، هم ده اینسانین اؤزونو اؤزونه خاطیرلادار. آیاغینی سوستالدار. اونا گۆره ده اؤلومه گئدن آینایا باخماز.

قارماقاریشیق فیکیرلر بۇرولغان کیمی بئیینده فیزلانیر. آینانی چئویریب، گئنه قاباریق تایینا باخیر. شیشمیش دوداقلاریندا نارین بیر تیتیره ییش، گۆزلرینده ایسه نم گۆرونور.

«کاش کی اورک ده دیش کیمی اولایدی.»

بیر آن اوره یینی چوروموش دیش کیمی کلبتین له چکیب، گۆرونمز بیر یئره، هانسيسا بیر دام اوسته، بلکه ده تانیما دیغی بیر کوچه یه تۇلازلاماغی گلدی. اوره یینی چکیب آتسا، عاغلی قونشوسوز قالیب، محبت دؤلو بیر باخیشدان، قفیل بیر تۇخونوشدان ساری چابالایان اورکدن یاخاسی قورتولاردی. عاغلی یلا اوره ییین اورتاسیندا کی پنجره بیر عؤمورلوک باغلی قالاردی.

۱- قاباریق: شیشمیش، اوزه ری هامار اولمایان. قاباریق آینا: قارین وئرمیش آینا. [فارسجا: آئینه ی محدب].

۲- آلابانی: آل اروادی [خوی دئییمینده].

دام اوسته ديش بۇيداكى بير اورهك ذهنيندن كئچير. قارقالار اورهيى دۇورله ييب، بير جوت پيشيك دودكئشئين داليندان قارقالارى گودورلر. قارقالاردان بيرى اورهيىنى لئش پارچاسى كيمي ديمدييىنه آلييب اۇچور. آمما اورك آغير اۇلدوغوندان سارى قارقانين ديمدييىندن سوروشوب، تورپاقلى بير كوچه نين دۇشمه سينه دوشور. اورك تورپاغا بولاشير. يولدان كئچن آداملارين بيريسينين آياغينا تۇخونوب، ديغيرلانيير. اوآدامين آدى سليماندى. اطرافيندا نه دام وار نه ده تورپاقلى بير كوچه. گۇز ايشله ديكجه دهنيزله اوزون اوزادى بير ساحيل وار، بير ده اونون عنايين دوشونجه لرى. ديل سيز- آغيز سيز آداملار كيمي آينا يلا دردلشمه يى گلير. «گۇره سن اينسانلارين اورك ايزلرى ده بارماقلارينين ايزى كيميدى؟ هر بيرى او بيريسيندن فرقلى..؟! گۇره سن هر اينسانين اورهيىنده تكجه بير ايز وار، يوخسا..؟»

آينا سوسوب. نه آيناداكى تمكين سيز باخيشلارينا باخا بيلير، نه ده آلايانى نين قان چاناغينا دۇنموش گۇزلرينه دۇزه بيلير. هميشه كى ساكين، آغ- قاراسى يئرلى- يئرلنده اولان گۇزلرينى اۇزله يير. آينانين قاپاغينى قاپاتدى. تيققيلتى سسى قالخدى. آينانى آل چانتاسينين ايچينه آتيب، چانتانى چمدانين اوستونه بوراخدى. چيركه سوو چانتا، زه نقله لر رنگينده دير. قۇللاريني قۇلتوغونا باسيب، چيىن لرينى يوخارى چكدى. دهريندن نفس آلدى. نابلد بير قۇخو دۇيدو. پالتارينى ايلله دى. سليمانين بدنننن ترينه بولاشميش عطير قوخوسو هله ده پالتاريندا قاليب، عود كيمي قۇخويور. ديل- دوداغى آلتدا ميزيلداندى: «پيستيج لنميشم!» پيسديك^۱، يارالارين ايچينده لاپ بئله شيرين قۇخويان يارادير. عود قوخوسو كيمي. اونا گۇره ده عفونتلى ناخوشلارين اوتاكلاريندا عود يانديرارلار. آتاسى اۇلوم آياغيندا اولاندا اوتاغيندا عود يانديرميشديلار. اۇزونو تانيانندان برى عود توسوسونون قوخوسونان زهله سى گئتميشدى. هميشه عود

۱- پيسديك يا پيستيك: [فارسجا: جذام، خوره].

قوشلارداھا قورخمورلار ۲۳

قوخوسونو دۇياندا اۇلوملە باغلى ھر نە وارسا فيکرىنە جالانار. خاطيرەلر، کيتابلاردا اوخوموش يا اغيزلاردان ائشيتديکلىرى سۇزلر...

عيسا پئيغمبرى دە عود آغاجيندان دوزەلینمیش خاچا چکيب، باشينا تيکان تاجى قۇيمودولار. تۇتاليم کى عيسانين بويوردوغونا گۆره اوزونون بير تايينا سيللى دەينده او بيرى تايينى چئوپره نين بيريسى دئيىلدى. آما ايندى ياشاملا اۇلوم دوشونجه سى آراسيندا ايکى هاوالى قاليب. عاغيل قوشو ياشامدان اۇلومه، اۇلومدن ياشاما قۇنور. نە قدر چاليشيرسا اۇلومو دوشونمه سين، آتجاق اۇلوم فيکرى زور بلاينان ذهنيته گيريب، بير ثانيه اولسون بئله، عاغليندان چيخمير.

«بو آبتالجا فيکيرلر هاردان گليب عاغليما گيرير؟ سۇزلرين، کلمه لرين نە گوناھى وار کى آختاريب اونلارين ايچيندن زه هر - زوققوملولارين سئچيم..؟!» بيرباشا دهنيزه گيرمه يى گلير. بيرآدديم آتمادان قاييديب، عئنيکينى، بارماغينداکى اوزويو، قۇل ساعاتينى آچيب، چانتاسينين ايچينه قويدو. سونرا شالوارينين آياقلارينى ديزينه جن چيرمالاييب، باشماقلارينى چيخارتدى. بير ده اوزاقلارا باخدى. عئنيک سيز هر يئر دومانلى گۇرونور. عئنيکى چانتادان چيخارديب، گۇزونه تاخدى. اوزاقلار آيدينلاشدى. بير آن اونا ائله گلدى کى، عئنيک ده سليمانين قوخوسونا بولاشيب.

«گۆره سن سودا بوغولسام هانسى باليغين يئمى اولارام؟ کۆپک باليغين، يوخسا بير سورو آدينى بيلمه ديييم باليقلار قاريشقا کيمى جانىما داراشيب، هر بيرى بير پارچاسينى قوپارداجاقلار؟ گۆره سن کۆپک باليغين بوخجو کيمى ديشلرى جانىمى يئنجنده قانيم سويا قاريشار؟ بدنيم آغرييار؟ اينسان بوغولوب اۇلندن سونرا آغرى حيس اتمز کى، يوووو... کيم نە بيلير؟ کيم اۇلندن سونرا قاييديب کى، بونلارى بيزه دئسين؟! بلکه اۇلندن سونرا، اينسانين بئش حيسى ده يئرلى يئرینه قالير!»

دهنيزين تکينده اۇرقانلارى يئنجيلميش آدامين شکيلي عاغليندان کئچير. آکواريوم داليسيندا دايانميش حالى وار. اوزونون تیکه - پارچا اولدوغونا تاماشا ائليير. باليقلار اونون اۇرقانلارينا گۆره بير - بيرلريله ساواشيرلار. قۇللارى

يلا آياقلارنى قۇلدور بالىقلارنى پايى اولور. هرەسى بىر قول - قىچىنى پردى كىمى دىشىنە آلىپ، بارماقلارنى چىنە يىرلر. دۇشلىرى..؟ گۇرەسن ھانسى بالىق گلىب دۇشونو أمەجك؟ بس دۇل ائوى؟.. بلكە دە بىر سورو بالىق تئز - تئز باش اوزالدىب، گىرىب چىخاقلار اونون باكىرە قالمىش دۇل ائوينە. نە بالىقلارنى آلىنىنا گوناه يازىلاچاق، نە دە اينسانلار اونو يا بالىقلارنى داش - قالاچاق ائدەجكلر. باشى ھانسى بالىغىن قىسمتى اولاجاق؟ بلكە دە باشى نىن كاساسىنى بىر بوخجو بالىغى دلىب - دئشىب، بئىنىنى يئىئەجك.

اۋزونو تراژىك بىر صحنە نىن آن فاجىئەلى سئكانسىندا حىس ائدىر. اۋز ھالىنا، پارچالانمىش اۇرقانلارنا آغلاماغى گلىر. بوتۇلوليونو پارچالانمىش ھالىندان داھا چوخ سئوير. بىر سوال عاغلىنا چاتىر: «گۇرەسن ھىچ خىزدە كۇپك بالىغى تاپىلار يا يوخ..؟»

سۇيون سۇيوقلۇغونا جانى گىزىلدەدى. گىزىلتنى ائلىكتىرىك دالغالارىدى دئىئەسن، دەنىزىن دىبىنىدەكى قوملاردان جريان تاپىپ، آياقلارىندان كئچىپ، جانىنا، باشىنا قالخدى. توكلىرىنىن آلتى گىزىلدەدى. جانىنىن تىترە يىشىندىن چىينلرىنى يىغىپ، يوخارى چكىدى. دەرىسى بىز - بىز اولدو. خىزىن اۋ باشىنداكى توتقون بولودلار گۇز گۇرەسى دەنىزە قارىشىشىدى. دە نىزلە گۇي آراسىنداكى سرحىد قارالتى يا چالىردى. سرحىددىن قوپموش بىر لۇتگە سويون اوزندە يىرغالانىردى. اوزاقدان ائلە كىچىك گۇرونوردو كى، اوشاقلارنىن اۋيونچاق لۇتگەلىرى نرگىزىن يادىنا دوشىدو. كاغىزدان دوزە لىنىمىش حۇۋوز ايچىنە بوراخىلان لۇتگەلر.

بىر ايكى آددىم ايرەلىلەدى. ھوندور بىردالغا اونا دۇغرو گلدىكە اوزونە چىرىپىلماسىن دئىئە، آرخاسىنى دالغا يا طرف چئويرەرك، گۇزو دەنىزدىن بىر آز آزالى، قومسالدا، سىنىق، چوروموش لۇتگەنىن ايچىندە اۋتورموش ياشلى بىر خانىما ساتاشدى. خانىم دىزلىرىنى قوجاقلایىپ، ساحىل بۇيۇندا اوزاقلار باخان بىر ھئىكلە بنزەيىردى. نرگىز بىر خانىما، بىر دە اونون باخىشى تۇشۇندا، يولون اوزونونا باخدى. جانلى بىر يارادىق بئلە گۇزە گۇرونوردو.

«بو لۇتگە بىردىن- بىرە ھاردان تاپىلدى؟ بورا گلندە نىيە او خانىمى
گۇرمەدەيم؟»

لۇتگەدن اوز چئوردى. ياشايش اونون اوچون توتولموش بىر دامار،
يانمىش بىر قاندا، حاصىلى تالانمىش بىر زەمى، اۇد وورولموش بىر تاخىل
انبارى، تنگىمىش بىر نفس اولسا دا، آنجاق ايندى اوندان آل اوزە بىلمىر.
عئىنكىنى گۇزوندن چىخاردىب، گۇزونو يومدو. دەنيزىن سويوندان بىر نئچە
اۋوچ گۇتوروب اوزنە چىرپدى. گۇزو آجىشىدى. عئىنكى سويون ايچىندە
تمىزلەيىپ، گۇزۈنە تاخدى. عئىنكىن شوشەلىرى آيدىنلاشماق عوضىنە بىر آز
دا كاسلاشدى. ايسلاق آلنى بۇيۇن- بۇغازىنا، قولاغىنىن دىيىنە چكىدى.
آلنى ايلەدى. دەنيزىن سويو گۇزونو آجىشىدىرسا دا، آنجاق آلنى عود قوخوسو
دئىيل، بالىق قوخويوردو.

نىلفرسە يئرەندىن تىرىنمەدن، لۇتگەدە اوتوروب اونو سوزور. عادىتى اوزرە
اوجا سسلە فىكىرلىشىدى:

«قۇر خاخدى. بللىدى كى ايكى ھاوالىدى. بىر ايكى آددىم گىتمەمىش
قئىيدەجخ»

دەنيزدن اوز دۇندەرىب، اوزون اوزادى ھامار ساحىلە باخدى. ساحىل
ساكىندىر. نە گلن وار، نە گئىدن. دەنيزىن ايچىندە، اوجقاردا، ايكى بالىقچى
«پەرە» سىرلىر. اوزاقلاردا بىر لۇتگە سويون اوزوندە دايانمىش.
«آيە دوغوردان جانىنىن قىدىندە اولسا، بىر آلالە بىندەسى يوخدى ھا
اونو قورتارسىن...»

نرگىزسە عئىنك آلەندە دەنيزىن ايچىندە، ساحىلە ياخىن بىر يئردە
دايانىپ، تىرىنمەدن داش كىمى دوشوب قالمىش لۇتگە ايچىندەكى خانىمدان
گۇزونو يايىندىرا بىلمىر بئلە. خانىم اوزاقلاردا زىللەنىپدى، دئەسن جانسىز بىر
ھئىكلدى، ھانسى صنعتچى آلر اونو يۇنوب.
«بلكە كۇردى..!»

نرگىز چىرقىدىن اوجويلا عئىنكىنىن شوشەلىرىنى سىلىپ، گۇزۈنە
تاخدى. شوشەلىرىن اوستوندە ھلە دە سو لگەسى وار. مانتوسونون آتەيى،

دیزیئە جن چیرمالانمیش شالواری دا ایسلاقدی. ایسلانمیش پالتارلاری آغیرلیق ائتسە دە، آنجاق سو ذەنینی دورولدور. سویون بو آن مخدیر یوخسا مسکین اولدوغونو بیلیمیر. سو ایچیندە دایاندىقجا ھۇوشنەسى آزالیر. یاشادیغی ایستریئسلی آنیلار آستا آستا ذەنیدن سیلینیر. قۇش قۇوان کیمی سویون ایچیندە دایانماغی گلیر. بلکە قوشلار اونو پالتارینین رنگینە گۇرە آغاچا بنزەدیب، گلیب قۇل - بوداغینا قۇندولار. قۇللارینی ایکی طرفە آچیب، گۇپە باخیر. کۇچری قوشلار دەنیزین آیریلماز وارلیقلاریدیر. فصیل دە ییشدیکجە قوشلار قاباقکی مکانلاریندان اوچوب گئدیب، دیگر تکراری بیر مکاندا یۇوا قورورلار. گئنه فصیل دۇندوکدە، گئری دۇنمک غریزەسى اونلاری مبدأ مکانا ساری اوچوردور.

«یۇوا ایستەمەدیخ، کاش بیرى گلیب قۇلوما، باشیما قۇناردی»، اورە ییندە دئیر. کۇچری لر یادینا دوشوب، گئنه دە اورەیی سیخیلیر. آما اینسان کۇچری قوشلارا بنزەمز. اینسان غریزە اوزوندن دئییل، عاغل و شوعور اوزوندن کۇچوب گئدیر. فرقلی دوشونجە سیندن، خطرلی یاشاییشدان ساری و... گاهدانسا عۇمور بۇیو مبدأ مکانا گئری دۇنمک حسرتینی اۇزویله تورپاق آلتینا آپاریر. قوشلاری، ایدئولوژی و سیاست آدلی قۇنولارلا تانیش اولمادیقلاری اوچون دونیانین آن خوشبخت وارلیقلاری سانماق اولار بلکە! یئییب، ایچیب، یاتیب، یومورتلائییب، کۇچمکدن آرتیق آیری بیر ایشلری یوخدور. قوشلار یاشامینین حسرتینی چکن نرگیز، اۇزونو قوش کیمی تصوور ائلەدییینه رغبە، گئنه دە اینسان اولماغی قوش اولماقدان اوستون توتور.

باشیندان اۇتوشن ایللر سورە سیندە یورد- یوواسیندان کۇچوب گئندلرە ھمیشە حسرت و آرزویلا یاناشمیشدی. اونون دوشوندویونە گۇرە ماھاجیرتین بیر اوجو اۇزگورلوک، او بیرى اوجو ایسە راحتجا یاشام سورمک ایدی. ھر ندن اۇنملی بو ایدی کی، آغیر دوروملاردا دوغما یوردونو بوراخیب گئتمک، اۇلومدن قورتولماق آنلامیندایدی. نئجە اۇلا بیلر کی اۇلوم و آغیر وضعیتە کی یاشامی، بو ایکی فرقلی وضعیتى بیر محک داشیلا اۇلچەسن؟! اۇلومون تکجە بیر محک داشی وار. او داشین آغیرلیغی اینسانی یئر آلتیناجان چکیب

قوشلارداھا قورخمورلار ۲۷

آپارا بیلر. آما آغیر دۇرۇمون محک داشی بیر اؤلچو گۇتورمز. گاهدان آغیر، گاهدانسا یونگول اؤلا بیلر. بوتون ماھاجیرلرین یاشامینی سیناماق اوچون سلیمان یارارلی بیر محک داشی اؤلا بیلمزدی. نرگیز بونا اینانا بیلیمیر کی بوتون ماھاجیرلرین اینانجلاری سلیمان تک پوچا چیخیب، داغیلیمیش اولسون. «اؤلاماسان، اؤلانارسان». سلیمانین یاشامیندا بو اونون وار- یوخ محک داشی اولموشدو. نرگیز یاشاییشدا بئله بیر قاید-ا قانونا اینانا بیلیمیر. دونیادا چوخلاری وار کی، نه اؤوچو اولوبلار، نه ده اؤو..!

قوشلار گۇی اوزوندە رقص صحنەسی قۇروبلا. ساییسز- حسابسیز گۇرونورلر. سیرالارینی پۇزمادان بیر- بیرینین دالیسیندا اۇیناییرلار. سیرا بیردن- بیرە ایککی، سونرا ایککی دن دۇردە بۇلونور. رقص صحنەسی دە ییشیلیر. قوشلار دۇرد صفدە نظم- نظاملی طیارەلرە کیمی گۇی اوزوندە مانۇر وئرمە یە باشلاپیرلار. قۇللاری ھلە دە ایککی یۇنە آچیق قالیمیش نرگیز، نیسگیل دۇلو بیر حالدا اولارین اوچوشونا زیللەنیب. ذھنینە بیر سوال قونور: «گۇرە سن کۇچری قوشلار دا انتحار ائدرلر؟»

نھنگلرین، دولغینلرین انتحارینی دفەلرجە تیوی دە گۇروب، آما قوشلار نئجە..؟ نرگیز برق سیملرینین اوستوندە اوتورموش سئرجەلرین، حتی قارقالارین دا ھۇووشنەسینی چکەنین بیرسی دیر. نھنگلرین، دولغینلرین و دیگر حئیوانلارین قوشلارلا فرقی اولمالیدی. برق سیملرینین اوستونە قونموش سئرجەلرە، قارقالار، گۇیرچینلر تازا آیاق توتموش دجل اوشاقلار کیمی دیلر. شیلتاقلیق اوزرە آغاجلارین بوداقلارینی بوراخیب، تھلوکەلی برق سیملرینین اوستونە قونورلار. بو گونەجن، ھئچ واخت عاغلینا گلەمەمیشدی اؤزوندن سوروشسون: «بلکە قوشلار دا اینتچار ائتمک اوچون، برق سیملرینین اوستونە قونورلار..؟!»

قوشلار قوش قۇوان نرگیزی سایمادان قاتار- قاتار دەنیزین اوستوندە، گۇیون اوزوندە اوچوشورلار. قوزئیدن گونئیە، گونئیدن باتییا، باتیدان دوغویا.. نرگیز سلیمانین سۇزلرینی ائشیدندن بری قوشلارین کۇچمک لرینە گۇرە دە فیکری دە ییشیلیب. اونا ائله گلیر کی قوشلار غریزە اوزوندن مبدأدن بیر

مقصدە كۆچسەلەر دە، مقصدەدە اۆزلىرىنە يووا قورسالار بئله، گئنه دە اۆزلىرىنى آوارا- سرگردان حيسى اندىرلر.

نرگيز قوشلارى بوراخير. سويون ايچيندە دۆلانباج گئتمەيى گليز. فيرلانيير... فيرلانيير... آياقلارى دەنيزين تكيىدەكى قوملارلا باتير. باش گيجلنمەسى توتوب، دايانيير. سويون ايچيندە سرەلنمەيى گليز. بيردن گۆزۈ ساحيلە ساتاشير. آز قالير تعجۇبدن بويونوز چيخارتسين. لۇتگەدەكى خانيم دا اونا تاي لۇتگەنين ايچيندە قوشقۇوان كيمي آياق اوستە دايانيب، قوللاريني ساغ- سۇلا اوزادارق اونا باخير. نرگيز دە نيلفرە تاي اوجا سسلە فيكىرلەشير:

«آآ... نە ياخچى! بس كۆر دەيىرميش!»

پالتارلاريندان سو سوزە- سوزە دەنيزدن چيخىب قومسالا گليز. چمدانين اوستوندە ايلشيب، آياقلاريني آلتيىا ياپيشان قوملارى تميزلەيىب، باشماقلاريني گئير. ايسلاق شالوارينيىن چيرمالانميش آياقلاريني آچير. دە نيزين قوملارى شالوارينيىن قاتلارينا ياپيشيب. لۇتگەدەكى خانيم هله دە قوشقۇوان تەك دايانيب، ماگنئت كيمي نرگيزى اۆزۈنە سارى چكىر. نرگيز لۇتگەيە دوغرو گئدەرك زەنقلەر باشماقلارى آلتيىدا خيرچيلدايير. آياقلارى هله دە ياشدى. يئريدىكجە باشماق ايچيندە لاققىلدايير. زەنقلەلرين خيرچىلتيسينا خوشلانير. دەنيز اونون سيخىنتىلاريني سونگر^۱ كيمي اۆزۈنە چكىب. لاپ اوشاقليرغى توتوب. بو حاليندان خوشلانير. يونگولجە آدىملاريني سايا- سايا لۇتگەيە ياخىنلاشير.

«بير، ايكى، اوچ... بئش... يئددى... اون... اون اوچ... اون سىككىز، اييرمى...»

نيلفر يامياشيل، گيردە، نملى گۆزلريلە هله دە قوشقۇوان كيمي دايانيب. سلاموئرمەدن دانىشماغا باشلايير. دانىشا- دانىشا ايكى طرفە آچىلميش قۇللاريني ترپەدير، دئيهسن اينديجەنە قانادلانيب، اوچاجاق.

۱- sūngar سونگر: سۇيو آسانلىقلا جانينا چكن، خيردا دۇشيكلى اتلاستىك رۇزىن مادە. [فارسجا: اسفنج]

«سن منى ھوسلندىردىن قىزىم! گۇروسن، ھلە دە اوچماخدان دۇيۇمورام. بولموسن منى ھاردان ھارا آپاردىن! اوشاخلىغىمدا قۇللارىمى قاناد كىمى آچىپ، اوتاغىن اورتاسىندا فيرلاندردىم، فيرلان ھا فيرلان... فيرلان ھا فيرلان... ائلە كى باشىم گىجلىدى، اۇتوراردىم. گىجللنمەيىمدن خوشوم گلردى. اوتوراندا دىيىردىم بە اوچورام. ايندى فيرلانمىش فيشارىم قالخىر. اوتوردوغوم يىردە باشىم گىجەلىر. گونلرىن بير گونو ھوسلەنىپ، كىچىپ آينا قاباغىندا دوردوم. اۇزومە دىندىم «گل بير دە دولانباچ دولاناخ». آيناداكى دا مننن برابر، قوللارىمىزى آچىپ فيرلاندىخ... فيرلاندىخ... فيرلاندىخ... سونوندا، باشىمىز گىجلىدى. سورا يىرە سرەلندىخ. گىجللنمكدن خوشوموز گلدى. آيناداكى بولمورم نىجە اولدو، آما من قوشلار ساياغى اوچماغى ياددان چىخارتمىشىدىم... ايندى دە سنى گۇروب، ھوسلندىم اوچماق اداسى چىخاردىم.»

نرگىز، خانىمىن شىرىن صۇحبىتىندىن، صىمى دانىشىق لىنىندىن خوشلانىر. آغزىنى دولدورو دىسىن كى: «من قوش دىيىل، قوشقووان اولموشدوم»، آما تىسومدىن علاوہ دۇداقلارى آيرى بير سۇزە آچىلمىر. خانىم، قوشقووان ساياغى قوللارىنى آشاغى سالىپ، نرگىزىن سو دامجىلايان مانتوسونون اۆكلىرىنە، ياش شالوارىنا، قوما بلىشمىش زەنقلە رىنگىندە باشماقلارىنا باخىپ، دوداغى قاچىر.

«جوانلىخ آيرى بير شىدى. آدام بير زامان گۇزون آچىپ، گۇرور جوانلىخدان ھىچ بير اىز-توز قالمىيىپ»

خانىمىن دۇلماجا، لاجىوردە چالان دوداغىنىن بوجاغىنداكى بير جوت قرىنە زىنخدان، نرگىزىن اوزونە گولور.

«كلە-كۆتور اولموشام. آما، گىنە دە بو دونيادان آل اوزەممىرم»، نىلفىر دىدى. باشىلا لۇتگەنىن اىچىندەكى آغاچ كۆتويە اىشارەتلىپ، نرگىزدىن اىستەدى كى اىلشسىن. نرگىز آياغىن لۇتگەيە قۇيمايىش اۇيسا سۇزونون آردىنى توتدو: «آل اوزمىخ جىسارت دىيىل. دايانىپ، بىش عابباسى يا دەيمىز بو دونيادا ياشاماق جىسارت اىستر.»

نرگیز كئچىپ كۆتۈك اوستونده ايلشديكده نيلفرين سۆزونه دۇنوخور. ھىچ اۆزۈ دە بيلمىر كى ياشامدان آل اوزمك اوچون دەنيزين ايچينه كئچمىشدى، يوخسا جسارتيني سيناماق اوچون. آنجاق دەنيزين ايچينده ھۇووشنەلريندن يونگوللەشىپ، ذەنى دورولوب، ساحيله دۇنموشدو.

ياش پالتارلارى جانيني گيزيلدەدير. قۇللاريني قۇلتوقلاريني آلтина قويوب، چيىنلريني يوخارى چكىر. نيلفر كاموآدان تۇخونموش كۆتونو چينيندن گۇتوروب، نرگيزين چينينه سالىر. نيلفرين نفسى تنگيىر. سينه سى خيس- خيس خيسلدايىر. دەریندن نفس دەریر. اۇسگورور. چانتاسيندان بير اسپرئى چىخارديپ، آغزينين ايچينه فيسيلدادير. اسپرئى چانتاسينا قايتاريپ، بير چاخماق، بير پاكات سيگار چىخارديپ نرگيزە سارى توتور. دوداغى قاچير. نرگيز ايسە يوخ دئيىپ باشيني ترپەدير. نيلفر سيگاريني موشتويون باشينا تاخيپ، آليشديرير. توستوسونو سينه سينه چكىر. اوشاقلارين سود أميزمەسى نرگيزين يادينا دوشور. پئشمانجا آلىنى نيلفرين آلينده كى پاكاتا سارى اوزالدير. چاخماق چىققيلدايىر. نرگيز عۇمرونده كى بيرينجى سيگارى آليشديرير، ناشى سيگار چكنلر كيمي توستوسونو ھاوايا بوراخير. اۇسگورور. ھر ايكيسى دە دينمز- سۇيلەمز دەنيزلە گۇيو بير- بيرينه تيكيشيدرن سرحد خطە گۇز تيكيرلر. توستو بارماقلاريني آراسيندان يوخارى بورولوب، ھاوايا قاريشاراق يۇخا چيخير...

«ياندیغیندان دیسن»، نیلفر دئدی.

«علم‌الاشیا دا اولدی کیتاب؟ ایسته‌سم آگاما دییه‌رم، گۆیده آلا»
 «بە او گون کیم ایدی یالواریردی گل کیتابلاریمیزی ده‌ییشخ؟ پیشییین
 آغزی آتە چاتماز، دییر پیف- پیف... وئرمەلی اولسایدین سنە دە وئردیلر داا...»
 «یازیخ، هامی گۆردو کی گولوستانی منە جایزه وئرنده سن نئجه
 پاخیللیغیننان ساری بۆوه کیمی سارالدین! اوشاقلارین هامیسی بولوردولر
 سنین ساوادین گولوستان اوخوماغا چاتماز»

نیلفر کیتابینی گۆتورب، سرونالین بۇیروندن قالخیب، دالی نیمکتده
 ایلشدی. ألینی بونونا چکیب، سرونالین یاندی- قیندی وئریب، دئدی:
 «ایت هورر، کروان کئچر... هله یاناجاخسان!»

سرونالین یئریندن قالخیب نیلفرین اوستونه جومدو. قیزلارین ایکیسی
 نیلفر اوتوران نیمکته ساری قاچدیلا. آخیرینجی نیمکتده اوتوران حافیظه،
 دوداغین بوزوب، یانینداکی قیزا دئدی:

«بو سارالمیشلار گئنه ده قۇدوردولار. آخی آدم دا کیتابا گۆره باش یوللار...؟!»
 سرونالین نیلفری بوراخیب، حافیظه‌یه ساری دؤندو:

«سن نه دیسن بالا؟ سارالمیش اؤزونسن. سن کی هله بولموسن
«ب» نن «ت» یی نه جور یازارلار، باری دیلیوی قوی دینمز یثریوه، سسیوی
کس! گت اؤزوو دار دربدرلردن ییغیشدیر بالا...»

حافیظه سرونالین اوستونه جوماندا، قیزلار گوج- بیلاهینان اونو یثرینه
اوتورتدولار. دالاشان قیزلارین گؤزوندن هیجان داشیردی. نئچه واخت اولاردی
بئله بیر داعوانی گؤزله ییردیله. بازرس امتحاندان سونرا نیلفرین بیرینجی
شاگیرد اولدوغونا گؤره اونا علم‌الاشیا کیتابی، سرونالایسه ایکینجی شاگیرد
اولدوغونا گؤره گولوستان کیتابی وئرندن بری، اوشاقلار هر گون سرونالایله
نیلفرین دئییشمه‌لرینه شاهیدایدیلر. نیلفر سایمازجاسینا کیتابینی آجیب،
دئدی: «هه... قۇخدوخ، بیره شیللاخ آتیپ دهوه‌نین گؤزونو چیخارتدی.»
سرونال یئئیدن نیلفرین اوستونه جومدو.

«بیره سنین او جورم‌جورتو تۇرشامیش باجیندی بالا... بیله‌سینی اییرمی
یاشیندا، او دا سحر‌گولون گوجونه نم هانسی یازیغا باسدیلار...»
نیلفر چیینلرینی یوخاری آتیپ، دئدی: «سحر گول دییردی هله سنین
باجیوی هئچ آلان دا اولمادی! آدام پاخیلیغینان هر سؤز دییر.»
سرونال ساواشداکی فاتح سردارلار کیمی کئچیب معلیمین صندلی
اوسته چیخیپ، نیلفرین مدرسه یونیفورمونا ایشاره ائدیپ، دئدی:
«فاستونی پارچاسینا، دانتل یاخاسینا دهیی کی، هامی بولور دا سئیدمالیدی.»
سرونالین سؤزلرینه قیزلارین هامیسی بیردن گولوشدولر. نیلفر کیریدی،
فلج اولدو. دونیانین آجی- آغریسی، کینه- کدورتی بیردن بیره اوره‌ینه
آغنادی. درس‌اوخوماقدا قیزلارین هامیسنندان باشایدی. ایندیهه سرونالین
تحقیرلی سؤزلری اونو چپ- چئویر ائله‌میشدی. ایچینده نیفرت دویغوسو ائله
گوجلندی کی، او آن سرونالای توتوب، دیشلریله دیدیک- دیدیک، دۇغراق-
دۇغراق ائدیپ، تیکه پارچالارینی ایت- پیشیین قاباغینا آتا بیلردی. اما اؤزونو
آله آلیپ، دئدی:

«زه‌زه‌مه^۱. شاییرد اوللیغیمین جایزه‌سیدی. خانیم مودور اؤزو دئدی.»

۱- زه‌زه‌مه‌ک: سارساقلاماق [خوی دئییمی]. فارسجا: یاوه گفتن، ژاژ خائیدن/ زه‌زه‌ج: سارساق.

قوشلارداھا قورخمورلار ۳۳

«زەوزح اۋزونسن، سارالمیش باجیندی، تون بە تون دوشموش آناندی»
نیلفر آنا سۋزونو سرونازین آغزیندان ائشیتجک، دئیەسن نیشادیر
قۇیدولار. سرونازین اوستونە جوموب، اونو معلیمین صندلی اوستوندن
چکیب، یئره ییخدی. ایت-پیشیک کیمی بیر-بیرلرینین جانینا دوشدولر.
داعاوانی گۇروب هیجانلانمیش قیزلار اونلاری بیر-بیریندن آییرا بیلیمیدیلر.
نیلفرلە سروناز بیر-بیرلرینین اوزونو جیرماقلایب، کۇبالاییردیلار،
هۇروکلرینی یۇلوردولار. قیزلارین نچەسى اۇزلرینی قیراغا چکیب،
پیچیلداشیدیلا:

«معلیمی گۇرندە ویررا ویر ویرلیدیر. قۇی ایندی گۇرسون کی اۋزونو
گۇزە سۇخماغین آخیری نچە اولار..!»

«سنە دئسەلر یونیفورمون سئید مالیدی، نیلگردن بتر قاپارسان آدمی.»

«ئله بیل خوروزدولار دۇیوشورلر»

قیزلارین بیرى کیلاسین دۇشەمەسیندن نیلفرین روپوشوندان
قیریلیمیش آغ دویمەلری گۇتوررکن دئدی:

«یازیخ! شانسی یوخدی. سئید مالی دا اولسا نوبار ئلەمەمیش دویمەلری

قیریلدی.»

معلیم کیلاسا گیرجک، بیر آن قیزلارین داعوا-دالاشینا دۇنوخوب،
قالدی. سونرا کئچیب میزینین اوستونو یومرولوغویلا نچە دفە تاپدالادی.
سس بیردن-بیرە خیپ یاتدی. ئله بیل قورباغا گۇلونه داش آتیدیلار. دیهەسن
نچە ثانیه قاباق نه داعوا وار ایدی، نه ده نیلفرلە سروناز آغیزلارینا گلن
یامان-یووزو بیر-بیرلرینە سۇیلەییردیلر. معلیم قیزلارین اوستونە چیغیردی:

«خوروز دۇیوشدورمورلر کی، کئچین اۇتورون یئریزدە.»

سرونازین یۇلونموش تۇکلرینی نیلفرین آلیندە گۇرچک «نیلوفر سید خوی!»
هئچ اوتانمیسان کوچه آروادلاری کیمی توح یۇلورسان؟ کیلاسین شاگیرد اۇلی
بئله داعوا-دالاش ائلییندە، دا او بیرلرە نه دئمَح اولار، هن..؟»، دئدی.

نیلفر اۇلسەیدی ده قیزلارین یانیندا آغلامازدی. قەھر باسمیش سسیلە

دئدی: «خانیم، سروناز دیییر منیم یونیفورموم سئید مالیدی»

«قَلط ائليز سنن. گلين گئچين دووار ديبينده دورون... ايکيز ده»
 سروناز اوزگون بير حالدا دئدى: «خانيم والسلاھ بولمه دىخ. دا دئمە ريخ».
 نيلفر گۇزآلتى سرونازا باخيپ اورەيىنە دئدى: «هله قلط دارتيب هئچ،
 اوتانمير بير ده بير سيزيلدير.»

معلليم غضبلى حالدا بارماغى يلا ديوارى گۇستردى. قيزلارين ھاميسى
 ديوار ديبينده ناققيشلى دورماغين دادىنى بيليرديلر. سروناز آياغيندان
 چيخمىش قۇندارالارنى دۇشمەنن اوزريندن گۇتورب، آخساي- آخساي
 معلليم گۇسترن يئره گئتدى. ديوار ديبينده قۇندارالارنى آياغينا گئيدى.
 آخسايان آياغىنى يوخارى قالديريپ، ديوارلا اوز بە اوز داياندى. نيلفرسە
 جينقىرى چيخمادان، يئره دوشموش ھئىواسىنى نيمكتين آلتيندان
 گۇرتوردو. يونيفورمونون قيراغى يلا ھئىوانين تورپاغىنى سيليب، جيبينە
 قويدو. سونرا يونيفورمونون تورپاغىنى سيلە- سيلە، عىنادجيل خوروز كيمي
 باشىنى يوخارى توتوب، ديوارا سارى گئتدى. آللى يە بير آياغىنى يوخارى
 قالخيزدى. نيلفر ائله ساكىنلىكلە آل آياغىنى يوخارى قالديردى كى، دئەسن
 جزالانما دئييل، هر زامان گۇردويو عادى بير ايش گۇرور.

معلليم نيلفرين غرورلو حرکاتينا دوداغى قاچدى. اۋزونو آلە آليب،
 يئريندە ايلشدى. سرونازلا نيلفر معلليمين آرخاسيندا قالدیلار.

«آچين كىتابلاريزى. بويون ملا نصرالدين درسىنى اوخوياجيىق»،
 معلليم دئدى. قيزلارين گۇزو درس كىتابى يئرینە نيلفرلە سرونازدا
 قالمىشدى. سروناز خيسين خيسين آغلايىردى. نيلفر اورەيىنە دئدى:

«اوتانمير هله زيريلدير دا. ائله اوردا توتوب كىلكەلرين يۇلوب آلينە وئرمەلى
 يديم. حق حسابىنى گرک اوۋجونا قويمايديم. دىنمە دىخجە اوزو آچيلير.»

دونن درس باشا چاتاندان سونرا معلليم دئمىشدى: «نيلوفر سيدخويى!
 ائويە گئتمەمىش گلەسن دفترە. خانيم مودورون سنن ايشى وار.» نيلفر
 نارين گوللو آغ چادراسىنى باشينا اۋرتوب، مودور اوتاغينا گئتمىشدى. مودور
 اونو گۇرجك صندل اوستونده دويونلنمىش بير آغ بوخچانى اونا وئرمىشدى:

قوشلارداھا قورخمورلار ۳۵

«نیلوفر! قیزیم صاباحدان مدرسه یه چادرالی گلمه. گلنده بو روپوشو گئی. بولورم سنین آنان آلاھین رحمتینه گئدی، سنه یونیفورم تیکن یوخدی. من سنین ائله آنان یئریندهیم. سن مدرسه میزین شاگرد اولیسن، بو یونیفورمو من سنه جایزه وئیریم.»

«خانیم، آغام قویماز من چادراسیز مدرسه یه گلیم. دییر سن سید قیزیسان، اولاد پئیغمبره یاراشماز باش آچیخ ائشییه چیخسین. آغام دییر اولاد پئیغمبرین توکو گؤروشسه او دونیادا ایلانار توحلرینن آسلانار.»
«دئنن صاباح سحر آسید عبدالله گل سین مدرسه یه، من اونو راضی ائلم. دا گؤرمویوم ها چادرالی گلەسن.»

نیلوفر بوچچانی کیفینه باسمیشدی. سروناز یولو باشا باش، اؤزونو اؤدا- کؤزه وورموشدو بلکه دفتره چاغیرماغین ندهنینی نیلفرین دلیندن چکسین. آما نیلفر گؤروب- گؤتورن بیر قیز اولسایدی دا آغزی بوس بوتون ایدی. آتاسی همیشه دئمیشدی:

«بو قیزین آغزیندان آلمان قیفیلی آسیلار»

اؤه یتیشجک صاندیخانایا تپیلیل، کیتابلارینی گولاب، سیرکه، آبقورا، مورابا دوزولموش رفلرین آشاغی مرتبه سینه تۇلازلائیپ، تلم تله سیک مودور وئرن بوچچانی آچمیشدی. قفیلدن گلیب اونو گؤرمه سینلر دئی، قاپینین ایکی تایینین دئشیندن تنه یینی سوزوب، سونرا یونیفورمو گئیمیشدی. آغ دویمه لرینی دویمه له ییب، آلینی دانتئل آغ یاخالغینا چکمیشدی. آغ آپباغ دانتئل یاخالغی بونونا توتوب، ایله میشدی. تاپ تازا قوماش اییسی وئیردی. یاخالغینی اوزونه سورتمودو. آلرینی جیلرینه قویوب اؤز دؤوره سینه فیرلانمیشدی. صاندیخانا داریسقال ایدی. اوردا فیرلانماق چتین اولوردو. گؤیلو ایسته ییردی گئدیپ تنه بی ده قوللارینی آچیپ، دولانباچ گئتسین. فیرلانسین، فیرلانسین، فیرلانسین، سونرا باشی گیجلله نیب یئرله سرلانسین، گؤزلرینی یوموب قوشلار کیمی اوچسون. آما نسه باجیسی گلیب ایشین اوستونه چیخماقدان چکینیردی. باجی سینین خبری اولسایدی، همان دقیقه

آتاسىنىن اۇجونا قوياردى. ايندى مدرسەنىن آيرى قىزلارىنا بنزەيىردى. صاباحدان چىت، گوللو دۇنويلا كىلاسدا اوتورمايلاق. نىلفر چوخ واختلار يوخوسوندا گۇرردى معللىم اولوب، آما مدرسەنىن قاپىسىناجان چادرايلا گىتىر. آياغىنى قاپىدان ايچرى قويلاق قىزلار باشىنا تۇكولور: «خانىم، چادرازى وئرىن بىز بوڭخ»

آياقدان يوخارىيا اۇزونه باخمىشىدى. ايندىيەجن ھىچ بئله دوروشوقلو پالتارى اولمامىشىدى. اوستەلىك، گونو- گوندىن بۇيويىن نارىشلارى دا بو پالتاردا گۇزە گلمىردى. باجىسى خبرچىلىك ائتمەسەيدى حىطدە خوووضون دومدورو سويوندا اۇزونه باخاردى. سونرا خوووضون ايچىنە نارىن بىرداش آتىب، سويون ايچىندەكى والايالان اۇزونه، بدننىن باشىندان گىرىپ، آياغىندان چىخان قىرمىزى بالىقلار باخىپ، كئىف چكردى. آما قورخموشدو. آستاجا تەبىيە كئچىپ، پنجرەدن حىطى گودركن، آينانىن اۇرتويون چكىپ، يئره آتمىشىدى. آينانى گۇتوروب، تلمتلەسىك ياخالىغىنا باخمىشىدى. آينادا گۇرون باشقا بىر نىلفر ايدى. آينادان باخان نىلفرە گولموشدو. اۇرتويو گئنه آينانىن اوستونە سالىپ، طاقچايا قويوموشدو. يئنىدىن ساندىخانايا دورتولندە ھلە دە دوداغىندا گولوش وارايدى.

سحر چاغى اوست اوستە قالانمىش يورقان دۇشەيىن آراسىندان بوچچانى گۇتورندە خزللنمىش توتون يارپاغىنىن اوغونتولارى كىلىمىن اوستونە تۇكولموشدو. توتون ايىسىندىن زھلەسى گئتسەيدى دە توتون يارپاغى مور دوشمنىيدى. يونىفورمونو ھۇولەسك چىت دونونون اوستوندن آينىنە تاخمىشىدى. يونىفورم توتون يارپاغى قوخويوردو. توتون يارپاغىنىن اوغونتولارىنى يىغىپ بوخچانىن آراسىنا تۇكوب، بوخچانى بورگەلەيىپ، گئنه يورقان دۇشەيىن آراسىنا سوخموشدو. دانتئل ياخالىغىنى ايلەمىشىدى. ياخالىغى داھا تازا قوماش دئىيل، توتون قوخويوردو. اورەيىندە شوكر ائله مىشىدى كى قوخو بۇيا كىمى دئىيل، گۇرونمز. چادراسىنى باشىنا سالىپ، بوخاغىنىن آلتىندا آلىلە كىپ كىپ ساخلامىشىدى. بونولا بئله باجىسى

شوبهھەلى - شوبهھەلى اونا باخىب دئىمىشىدى: «نە وار گئەنە اۇغرو پىشىخ كىمى سوزولوسن؟»

باجىسىنىن سۇزونو ائىشىتمەمىش كىمى، مېطباخا سارى قاقمىشىدى. دۇندىرمەن^۱ آلتىندان بىر ھىئا گۇتوروب چادراسى يلا سىلىب، يونىفورمونون جىيىنە تېمىشىدى. كوچە قاپىسىنا سارى گئەندە ھوۋوزون قىراغىندا دايانمىشىدى. چادراسىنى كېنك قانادلار تىك آچىب، سويون ايچىندە اۋزونە باخمىشىدى. قىرمىزى بالىقلار قار كىمى آغ-آپياغ دانتىل ياخالىغىنىن اوستوندە پرک چاليردىلار. يۇردن نارىن بىر داش گۇتوروب، ھوۋوزون ايچىنە آتىب، والايلانان اۋزونو ھوۋوز ايچىندە باشىنا بوراخىب، قاپىيا سارى قاقچاندا گۇرموشدو باجىسى اونو پىنجىرەدن گودور.

مدرسەنىن اوزون درىندىنە يىتتىشچك چانتاسىنى سرونازا وئرىپ چادراسىنى بوكموشدو. سروناز اونون يونىفورمونو گۇرندە غافىلگىر اولوب، آز قالمىشىدى گۇزلىرى تېسەسىنە چىخىسىن. خالداڭنە دۇنموشدو. سرونازىن احوالاتىنىن دەيىشمەسى نىلغرىن گۇزوندىن قاقمامىشىدى. سروناز اۋز يانىندا يونىفورمونو نىلغرىن يونىفورمويلا توتوشدورموشدو. دويمەلرىنى بۇيۇندا دويمەلنىمىش نايلون ياخالىغىنى نىلغرىن دانتىل ياخالىغى يلا توتوشدوراندان پۇرتموشدو. تازا باشا دوشموشدو كى دونن نىلغرى چانتاسىنا سوخدوغو بوخچادا نە وار ايمىش. نىلغرى باخدىقچا دانتىل ياخاسى تىكان اولوب سرونازىن گۇزونە باتمىشىدى. ھەر دىفە گۇزو نىلغرىن ياخاسىنا ساتاشاندا علم الاشيا كىتابى گلىب تىكىلىرىدى گۇزونون اۋنونە، ايچىندە غرىيە بىر حىس، ياغىش دەيمىش تورپاق آلتىنداكى قوردلار كىمى قايناشمىشىدى. دۇنوب دالىيا باخىب، خافاخفان چىغىرمىشىدى:

«باخ اۋرا... سىدحمزە داداشيويىنان آغان گلير!»

بىر آن نىلغرىن رىنگى بۇزارمىشىدى. ائەلە بىل قفىلدىن باشىنا بىر دولچا بۇزلو سو تۇكموشدولر. قۇرخو اورەيىندىن قوپوب قىرىلمىشىدى. آياقلارى

۱- دۇندىرمە: حىيىردىن توخونموش بۇيوك سىد. يىخچال اولمايان زامانلار يىمكىلىرى سىرىن ساخلاماق اوچون دۇندىرمەنىن آلتىندا ساخلامىشلار.

سوستالمیشدی. تلم تله سیک چادراسینی چانتاسیندان چیخارداندا، سروناز گولوشه رک، آخسایا- آخسایا مدرسه یه ساری قاچمیشدی. نیلفر اوندایا بیلیمیشدی کی سرونازین فئلینه اویوب.

نیلفرین گۆزو دیواردا قولاغی ایسه معلیمده دی. معلیم هر دؤنه تازا درسی وئرنده، نیلفردن یا دا سرونازدان ایستردی درسین اوزونو اوخوسون. ایندیه اونلارین ایکسی ده دیوار دیبینده تنبئه اولدوقلاری اوچون حافیظه دن ایسته میشدی درسین اوزونو اوخوسون. حافیظه زیققیلدیا زیققیلدیا اوخوماغا باشلاییر.

«مالانصرالدین ۴۴ ایل... ایل... ایل... ایل...»

معلیم اوجادان سسله نیر: «دیقت ائله، ملا نصرالدین ۴۴ ایل...»

«ادبی فع... فع...»

گئنه معلیمین سسی اوجالیر: «۴۴ ایل... ادبی فعالیتینده تزاریست و کاپیتالیستلر ایله...» سونرا اوزونو قیزلارا توتوب، سوروشور:

«کیم دییه بولر تزاریسمنن کاپیتالیست یانی نمه؟»

نیلفرله سرونازین اوزلری دیوارا ساری همیشه کی کیمی بیردن سسلندیلر: «خانیم بیز دییاخ یانی نمه؟»

قیزلارین هامیسی پیققیلدا ییب، گولوشدولر. خانیم معلیم قالدی کی بو ایکی دجل عین حالدا چئویک شاگیردلرینه نه دئسین!:

ایستر- ایسته مز دیلینه گلدی:

«سیز سسیزی کسین. بویون ایکیزین ده کیلاسدا دانیشماغا حققیز یوخدی. هر وخت آنلادیز کی مدرسه ده باش یولمازلار، اوندایا ایجازه زوار درسه جواب وئره سیز.»

نیلفرجه خانیم معلیم دونیانین آن مئهران معلیمی یدی. آما اونون «سسیزی کسین» سؤزونو ائشیدن کیمی دوداغینی بوزوب، قهرلندی. سرونازین آغیز- بورنونون سویونو بیر- بیرینه قاریشمیش گؤرچک آلینی آشاغی سالیب، آناسیندان یادیگار قالمیش بوجاغی بنؤشه گولو تیکلمیش

قوشلارداھا قورخمورلار ۳۹

دسمالینی سرونزا ساری اوزالتدی. سرونزا ایسه هئچ نه دئمه دن دسمالی آلدی. نیلفرین یونیفورمونون دویمه لری قیریلیمیشدی. چؤهرایی چیت دؤنو اونون آلتیندان گؤرونوردو. آلینی یاخاسینا چکدی. دانتئل یاخاسی جیریلمامیشدی. یئرینده یدی. بورنونو یاواشجا یاخاسینا سورتوب، ایله دی. هله ده یاخاسیندان توتون اییسی گلیردی. قیزلارین بیرسی کیلا سین دیبیندن سسلندی: «خانیم، ایکیسی ده آلرین سالیبلار آشاغی...»

نرگیز ھلە دە ھويوخ قالىپ، گۈزلىرىنى نىلغرىن آغزىنا زىللەمىشىدى. نىلغرىن
ايسە ائلە شىرىن- شىرىن دانىشىردى كى، نرگيز اۋزونو اونون كىلاسىنداكى
شاگىردلردن بىرى سانىپ، اوز وئرن حادىئەلرىن ھامىسى بىر بە بىر گۈزۈنون
اۋنوندىن كئچمىشىدى.

نىلغرىن اوزنو دەنيزە دۇغرو توتدو. اوفوقدە ايكى اۋن بئش ياشلى دجل قىز
دەنيزلە گۈيون سرحد خطىنە آرخالانىپ، دايانمىشىدىلار. بونجا ايلدىن سونرا
گئنه دە مدرسەنى اۋزلەدى. حافىظەنى گۈرمك گۈيلوندىن كئچدى. سرونازىن
قىچلارى آلتىندا گۈل دورموش ايشەمك خطى دەنيزە سارى يول
آچمىشىدى. نىلغرىن اۋزو دە بىر ايكى دامجى تونوكەسىنە قاچىرتمىشىدى.
قىچلارىن برک برک بىر- بىرىنە سىخىردى كى سرونازا تاى آياقلارىنىن آلتى
گۈل باغلاماسىن. بىر گۈز قىرپىمىندا سروناز، معللىم، حافىظە و... كىلاس
قىزلارىنىن ھامىسى سويىا باتدىلار. گۈز گۈرەسى ھەر يئرى سو آلمىشىدى.
لوتگەنىن ايچىندە ايلشمىش ايكى خانىم گۈزلىرىنى سويىا زىللەمىشىدىلر.
نىلغرىن دەرىندىن نفس آلدى. نفسى يارىمچىلىق قالمىش دالغالارا بنزە
يىردى. گئنه اسپرئىي چانتاسىندىن چىخاردىپ، آغزىنا فېسىلداتدى...

قوشلارداھا قورخمورلار ۴۱

«سروناز منیم اوشاخلیق یولداشیم ایدی. ایکیمیز ده بئش ایل بیرگه مدرسه یه گئتمیشدیک. بیر- بیریمیزین پاخیللیغین ائله میشدیک. کوسموشدوخ، باریشمیشدیک. او داعوادان سورا آغام دئدی: بیر ده آیاغوی مدرسه یه قویسان، قیچیوی سیندیررام. سئید قیزی هارا، اؤروس یونفورموهارا؟..»

نیلفرین باخیشینداکی نیسگیل نرگیزین گؤزوندن قاچمیر. نرگیزه گؤره اینسانلارین نیسگیللی آرخاسیندا اؤزل سیرلار یاتیب. نیلفرین نیسگیلینی دویاراق، اونون یاشیل گؤزلرینه باخماقدان چکینیر. گؤره سن باخسا نیلفرین سیرینی اوخویا بیله جک...؟! باشینی آشاغی سالییر. زه نقله قاریشیمی یلا قوم لؤتگه نین دیبینه بیر بؤلومو اؤزنه چیخیب. نرگیزه ائله گلیر کی قومسال زورنان دئشیکدن ایچری سوخولوب، لؤتگه نین ایچینه اؤزنه بیر بؤلگه آیریپ. نیلفرین شکردن شیرین دانیشیغی سبب اولموشدو نرگیز بیر آن اولموش اولسا دا سلیمانی عاغلیندان چیخارتسین. کیم بیلیر...؟ بلکه ده اؤزو بیلمه دن ذهنی اؤزونو ائشیتمه مزلییه وورموشدو کی سلیمانین سسینی ائشیتمه سین...»

آغام دئدی: «اؤزوم ائوده سنه گولستان درسی وئرهرم، قرآن اؤرگه دهرم. ایکی گون سورا مودور قاپیمیزا گلیب، آغاما یالواردی. آغام مودورو قاپیدان قووددی. دئدی هله یادیمنان چیخمییپ اؤروس سالداتلاری باشیمیزا نه اویونلار آشدیلار. آغام هاردان بیلردی کی مدرسه نین قاپیسی اوزومه باغلانان گونون صاباحیسی، نریمان فیرقه نین قاپیسی اوزومه آچاجاق.»

نرگیز فیرقه آدینی ائشیتجک دیک- دیک نیلفره باخدی.

نریمان، مختار و خان آغا کروانسا قاپیسینین قباغیندا دایانیپ، دانیشیردیلار. اونلار ایللر اوزونو اوچلوکلرین قۇرویوب، روزگارین ائیش یوققوشونا، توتدوغو یوللارینا، فرقلى دوشونجه لرینه باخمایاراق بو گونه جن یولداشلیقلارینی حفظ ائتمیشدیلر. هردن بیر اولموشدو آرالاریندا جیدتی تارتیشمالار اوز وئرسین. آنجاق همیشه دالدا بیر- بیرلرینین تعصوبونو چکمیشدیلر. مختار، آتاسی کروانسانانی تک اُللی ایداره ائتمه سین دئییه، خان آغایلا نریمان کیمی معاریف ایداره سینه داخیل اولمامیشدی. ایندیه اوچ یولداش هر گون یا کروانسادا، یا دا خان قفه سینده گۇرورشوردولر.

نریمانین قولاغی خان آغایلا مختارین دانیشیقلا ریندا اولسا دا گۇزو قالمیشدی کروانسانانین تاختا قاپیسینی بزیه ن گول میخلاردا. هله ده سحر چاغی باشینا گلدییی حادیه نین تأثیرینده نشئه لی یدی. هئچ یوخودا دا گۇره بیلمزدی بو راحتلیقدا وورولدوغو قیزا راست گل سین.

سحر تئزدن دوستو سید حمزه نین قاپیسینی دؤیوب، اونون سفارش وئردییی حلقه - رزه ایله میسمارلار اَلینده، قاپینی بزیه ن گول میخلار بیر داهایا گۇزونه تاخیلیمیشدی. تاختا قاپینین هر ایکی تاییندا میس رنگینه چالار گول میخلار تۇوه ره یینین اطرافیندا کی گونش شعلاری کیمی پاریلدا ییردیلار.

يئنى يئتمە چاغلاریندان برى ھانسیسا قاپینین دۇینجلریلە گولمىخلارى دىققىتىنى چکرمیش. آتاسى شھرىن بیرىنجى اوستا دمیرچىسىیدی. آتاسىنین ألى آلتیندان چىخدیغى گولمىخلارلا قاپى دۇینجلرىنین تايى یوخ ایدی. نریمانا گۇره اوستا صنعتکارین ایشى آیرى صنعتکارلاردان سئچىلمەلى یدی. نریمان آتاسىنى گوج بىللاھىنان راضى ائلمەیشدى ألىندىن چىخان ایشلرىن اوستوندە اۇز آدىنى دا حکّ ائلمەسین. اگر قاپینین تاختاسى آغاچین اصيل اولدوغونو گۇستىرسە، گولمىخلار دا بو اصيللىین بزەبى کىمى اونو تکمىللەدیرلر.

گئجه دۇینجىنین آلت اوزوندە بیر جوت اینجهلىکلە قازىلمیش قرینه آى- اولدوز گۇرونوردو. دۇینجى قووزايىب، دىققتلە باخدى کى گۇرسون «نادیر» آدى قازىلىب، یوخسا قاباقلارلا تاي صنعتکارین آد- سانیندان خبر یوخدى! ققىلدن قاپینین ماراسى ایچرىدن چکىلدى. قاپى آچىلجاق نریمان آز قالدى قاپىنى آچان قىزىن اوستونه یىخىلسین. قىزى گۇرچک أُل- آياغىنى ایتىردى. رنگ- روفو بوزاردى، قىزاردى. اینانمىردى ایشى بئله راست گلسین. بو قىزى گۇرمک اوچون گون اورتا چاغلارى هر هاردا اولسايدى اۇزونو کروانسارایا چاتدیرىب، اونون یولونو گۇزلردى. نئچه آى اولوردو کى مدرسه قىزلارىنین ایچىندە يالنىز بو قىز گۇزونو توتموشدو. قىزى گۇرچک ائله کىرىخمیشدى کى، سلام وئرمک دە يادىندان چىخمیشدى. غىرارادى باشىنى قاشىمیشدى. ھۇروکلرى يايلىغى آلتىندان گۇبەیینەجن اوزانمیش قىز، نریمانى گۇرونجه قاپىنى قاپاتمیشدى. بیر آز سونرا قاپىنین يارىسىنى آچىب، ائشیه بۇيلانمیشدى. نریمانین دىلى دولاشىق دوشموشدو. سىدحمزه یىن ایشیم وار، دئمک عوضینه «بویون مدرسه یه گئتمىيىبسىز؟»، دئمیشدى. قىز ايسە آرخاين آما حزين سسلە، ائله بىل نئچه ایلدى نریمانلا تانىشلىغى وار دئیه، جواب وئرمیشدى:

«دا گئتمىيەجىیم. يانى آتام قويمادى ھاللا. دىيیر سئید قىزىنا ياراشماز باش آچىق مدرسه یه گئتسین. دىيیر اۇزوم ائودە ھم گولستان اۇخوداچاغام سنە، ھم دە قرآن.»

قىزدان بتر نریمانین احوالى توتولموشدو. بوندان بئله مین ایل ده کروانسارا قاباغیندا قیزین یولونو گۆزلەسە دە، داھا اونو گۆرە بىلمەيەجک. روزگارین قال ماقالىندا، شەھرىن قارماقاریشیق وضعیتیندە، تەجە اورەيینی قیزدیran بو قیزین یولونو گۆزلەسەيیدی. قیز دانیشدیقجا نریمان پۇرتوشموشدو.

«من سئیدحمزەینن دانیشارام. حئیفدی. ایندی قدیم زمان دئییل کی قیزلاری درسە قویماسیننار.»

«سئیدحمزە داداشیم باغدادی. خاناباغین ییخیق دیوارین تیکیر»

نریمان تلمتلەسیک آرتیرمیشدی: «آمما سئیدحمزەینن دانیشسام یقین سوروشار سن ھاردان منیم باجیمی تانییرسان؟ یاخچیسى بودى کی اۇزون دانیشاسان. سئیدحمزە دوشونن آدمدی. آسیدی راضى سالار سن دە گئنه مدرسەيە گئدرسەن.»

قىز قاپینی قاپادیب گئندەن سونرا، بىردن نریمانین یادینا دوشموشدو کی مسمارلار آلیندە قالیب. بىر دفعە دە قاپینی دۇیموشدو. دئیەسن قیز قاپی دالیسیندا دایانیب ائله اونو گۆزلەيیردی. نریمان میسمارلاری وئرمک ایستە دیکدە پشمان اولوب، دالیسیندا گیزلتمیشدی. میسمارلار یئنی دن دە قاپینی دۇیمک اوچون لاپ بئله عاغیلا سیغان بەھانەدیر. آغزیندا بىر اۇدوم سو بئله قالمامیشدی. ھۇووشنەیلە دئمیشدی:

«یادیمنان چیخدی دییم کی آدییم نریماندى.»

قىز تومموشدو. «منیم دە آدییم نیلوفردی، آنجاق ھامى نیلفر سسلر»

دئییب، قاپینی کیپلەمیشدی.

نریمان کروانسارانین قاپیسینا دایانیب، قیزین سیر- صیفتی ذھنیندن كئچیر. قیزدان یادیندا قالان یالنیز یامیاشیل گۆز بیکلیدی، بىر جوت زومرود گولمیخی تە گۆزونون آغیندا پاریلدايیردی. قیزین آدی یادینا دوشجک، دوداغینا تېسوم قوندو.

«بویور، من دییرم بونون عاغلی قاچیب، سن اینانمیسان. دەلیدن زاددان اولوب واللە. باخ!.. سنین سۇزوون ھاراسى گولمەلیدی آخی بو گولور؟»، خان آغا دئدی.

قوشلارداھا قورخمورلار ۴۵

مختار نریمانین چینییندن ووردو: «ولمویا گۆزلیرین باخا-باخا یوخو گۆروسن؟»
نریمان اۆزونه گلدی: «سحر قفیلدن بیریسینه راستلاشدیم، ایندی او
عاغلیمنان کئچیردی»

خان آغا دئدی: «سۆم سۆم دییینجه بیر دغه سۇماق دئە قوتار دا!! دئە
آتدیغیم آشیق اۇمبا دوروب، هم اۆزوو قوتار، هم بیزی»
نریمانین نشئەسى پوزولدو. آما خان آغانین سۆزونه جواب وئرمەدی.
خان آغا سۆزونون دالیسینی توتدو:

«بولوسن ایندی بۇیوچ دردیمنیز ندی؟ سالداتلارینان فیرقهچیلر شهرین
بوتون عاغیللی باشلی آداملارینی اۆز یۆرد-یۇوالاریندان قاچاق سالیملار.»
«گئنه کیم قاچیب؟»، مختار سوروشدو.

«پەهو... ائشیتمه میسن؟ او گون بیر مجلسده شاعیر آغاسی یا دئییلر
پیشه وری نین تعریفینده بیر شعر اوخو. اونون دا نم هانسی دامارینا دوشوب،
بئله اوخویوب: موسم غمزه دی پاییز است/ نعه دی باد خیال انگیز است...
سالون ده ییب بیر- بیرینه»

نریمان قاشلارینی دویونله ییب، باشینی قاشییارکن دئدی: «پیشه وری
بۇیوچ کیشیدی. اونون تعریف معریفه هئچ احتیاجی یوخ..!»
«نریمان، گئنه فیرقه نی مالالاما گۇراخ!»، خان آغا دئدی.
«نۆکرنن آغانین جریانینا بنزیر. دیییرلر شاهین دا چوخ شئیدن خبری
اولمور. آنجاق چوخ سۆزلی اونون دیلینه باغلیرلار»، مختار دئدی.
«ئشیتیمیشم آغاسینی گئجه یین شهردن قاچیردیبلار»
مختار اوزونو نریماننا توتور: «گۆره سن نوروللا خانین بو جریانلاردان
خبری وار؟»

نریمان خان آغایلا مختارین دانیشیقلا رینا اعتناسیز قالیر. فیکری قالیب
قیزلارین یانیندا. قیزلار ایککی ایککی، اوچ اوچ، دۆرد دۆرد، دسته یله
کروانسارننن قاباغیندان کئچیریلر. نریمان اومودسوز جاسینا قیزلارین ایچینده
نیلفری آختاریر. آنجاق بیلیرکی داھا نیلفری مدرسه قیزلاریننن ایچینده
گۆرمک ایمکانسیز دیر.

مختار گئنه ده ألىنى نریمانین چىینىنە چالیب دئییر: «قارداش عاغلىن هاردادی؟ بۀ ائشیتمه دین خان آغا نه دئدی؟ آغاسینی شهردن قاچاق سالیبلار.» نریمان گۆزونو قیزلاردان چکیب، سۇرغولو باخیشلا خان آغایا باخدی. اویسا هیجانلی بیر حالدا سۇزونون آردینی توتدو: «دیسن بۀ شاه بولارا دۇزر؟ هامیسی بیر ایکی آلیخدی. روسلارین دسیسه سیدی. نئجه شومالدا میرزانین فیتیلینى باسدیلار، ائله فیرقەنى ده اونون کیمی یئرینده اؤتوردا جاخلار» نریمانین حیرص بوغازینی کسیر. بو گونلر خان آغانین سۇزلرینه هئچ دۇزه بیلیم. آنجاق باشاردیقجا چالیشیر سۇیوق قانلی ترپنسین. «خان آغا! سن دونن آیری سۇز دییردین آخی! اولجه دئۀ گۇراخ او طرفدنسن یا بو طرفدن؟ یانی سن دیسن فیرقەنین کۆکو- دیبی یوخدی؟.. بیر ایکی آیا بتدی؟» - «آی جانیم دوننکی قالدی دوننده. تبریزدن گلن خبرلری ائشیدنن بو یانا فیکریم دەیشیب. من دییرم فیرقەنین نه کۆکو وار نه دیبی. روسلار سئیدجعفری جوړو بارماخلاریندا اوینادیلار.» «اۇزون ده بولوسن کی میرزه یه خیانت ائله دیلر. یوخسا آز قالمیشدی حوکومتی دهری- بوغاز ائله سین. میرزا کیمی حوکومتی جانا گتیرن نه گلیب، نه گله جاخ.» مختار بوروش سیگار قوطوسونو آچیب، ألدۀ دولدورولموش سیگارلاردان بیرینی گۆتوروب، قوطونو نریمانا ساری اوزالتدی. نریمان باشینین ایشارهسی له یوخ دئییب، اۇز قوطوسونو جیبیندن چیخاردیب، ایچینده کی وار- یوخ بیر گیلۀ سیگارینی گۆتوروب، آلیشیدردی. «مختار، سن نه اویاننانسان، نه بویاننان. بونو من ده بولورم، خان آغا دا. دئمک، اومانیسست بیر آدماسان. آخی نییه بۀ آغزیوا قوۋوت آلیسان؟^۱ هئچ اولماسا سن خان آغایا بیر سۇز دئۀ. بولوسن کی من حاق سۇزه ده موخلیصم، سنه ده.»

۱- آغیزا قوۋوت آلمان: هئچ نه دئمەدن، ساکیت قالما [آتا- بابا سۇزوا].

قوشلارداھا قورخمورلار ۴۷

«تبریزدن نہ خبرلر ائشیدیسن خان آغا؟»، مختار سوروشدو. نریمان ایسہ کروانسارا قاباغیندا دنلہین تویوق، خوروز، ھیندوشقالار آراسیندا آغ بیر فریئی گوزویله دولانیدردی. خان آغا دوشونو قاباغا وئریب بوخاغینی ساللاياندا نریمانائله گلدی کی، ھیندوشقایلا خان آغانین آراسیندا چوخ اۇخشارلیقلار وار. «تبریزدہ نہ خبر وار کی!.. گونو گوندن وضع یاخچیلایشیر. حوکومت اوز لایحہلرینی بیر بہ بیر اجرا یا قویور»

«پہہو... دونیا سسلہنیب، نریمانین ھلہ خبری یوخدی. مثلی قبئحدی، کارین گ... نہ ولیم آغاجی سۇخورلار دیییر نہ تاققاتاقدی..؟»
نریمانا پیچاق وورسان قانی چیخماز. خان آغا فائتہجہ سینہ قیافہ توتوب، آرتیردی:
«دونن تبریزدہ ایکی نفری آسییلار. آد قویوبلار کی روشوت آلیرمیشلار. دیییرم ھاردا گوروبسوز بئش- اوش تومنن اؤتور آدام آسیننار؟ میلی حوکومت، میلی حوکومت یانی بو؟!»

کبلای نریمان ایله خان آغانین تارتیشیماسینی یاریمچیلیق قویدو. آتین آغزیندان سو دولچاسینی گؤتوروب، سویون قالانینی آتین قویورغونون آلتینا سپدی. سو کروانسارا قاپیسینین آغزینا جان سیچرادی. میلچکلر آتین قویورغو آلتیندان پیررر ائله ییب اوچوب، اوزاقلاشدیلار. آت ایسہ قیچینی بیر ایکی دؤنہ یئره وورب قویورغونو بولادی. دئیہ سن گیزلین اۇرقانلارینین سرینلہمہ سینہ گؤرہ، کبلایی دان تشکور ائلیردی. کبلایی کروانسارانین ثابت داشقاچیسیدی. ھمیشہ قونوت آلیندہ، ایشہ حاضیر یارق ایدی. کروانسارانین قاپیسی آچیلیب، آچیلمامیش آلاھین حیوانینی طؤلہدن چیخاردیب، ایکسی دە آیق با آیق کروانسارایا گلردیلر. آخشلار ایسہ آلاھین حیوانینین یار- یاراغین آچیب، داشقادان آییراردی. داشقانی کروانسارانین حیطینہ بوراخیب، آلاھین حیوانی ایله بیرلیکدہ ائوہ گئدردیلر. بیر گون سؤز- صۇحبت آراسیندا کبلایی «آلاھین حیوانی منہ حالیمدان دا قاباخدی»، دئمیشدی. محرم سہ کبلایینین سؤزونو ائشیدندن بری گون اولمازدی اونو لاغا قویماسین.

«گئنه آدى سوسننن، تۇوسننن اۇلسا ادام يانماز. آخى آد قحطليلغى يدى؟! آللاھين حئيوانى دا اولدو آدا! كبلایى آتيوين آدى دا لاپ ائله اۇزووه اوخشور... آللاھين حئيوانى!... آما اۇز آراميزدى ھا، بير آز فيکير وئرنده گۇرورم سن اونا ياراشيسان، او دا سنه. دئمک، گوودوش ديغيرلانيب دۇواغين تاپيب»

كبلایى يۇرغون- آرغين هئچ ائله بيل محرمين آتماجالاريني اثشيمه ييب، اۇز ايشيني گۇرردى.

«كبلایى شوخلوخدان كئچيب هله دئه گۇرڭ عرب دۇلونندى يا توركمين؟! اولمويا كاسپيندى؟! آجا دا بوندان دوروشوخلو اولسايدى والللاهى ديبيردى قره داغ تۇرمه سیدی.»

كبلایى محرمين زارافاتلارينين ھاميسينا دۇزردى، تكة آتيني نژادينا توخونماسيندان سونرا. كبلایى يه گۇره آللاھين حئيوانى دونيانين لاپ بئله اصيل، نجاتلى، دۇزوملو و زحمتكش آت ايدى.

«گئنه چوخ سارساقلاما..! سن ھاواخ ننهوين كۇكونو بولسن، اوندا سنه ديبهرم آللاھين حئيوانى عربدى، توركمندى يا قره داغ!»

نریمان كبلایى لا آتين دويغوسال ايليشگيسيني گۇرچك گئنه ده دوداغى قاچدى. كبلایى ألىنى آتين بۇینونا چكىب، يالىنى تۇمارلاياندان سونرا كئچيب داشقاداكي دۇشكجه سينين اوستونده اۇتوردو. آتين نملی و پارلاق گۇزلرى نریمانين گۇزوندن قاچمادی.

كبلایينين چای سيبلىرى يله قيم- قيراق دولموش داشقاسى دروازادان ائشيه چيخاندا خان آغا سۇزونو كسدى. يئنى يئتمه بير اوغلان اوشاغى ديزلرينى بوكموش، داشقاني داليسيندان آسلانميشدى.

«كبلایى، گۇزله گئنه گئچن دفةكى كيمي كيرخما ھا، يوكو حاجى حسن ين عوضينه كلبه حسن ين انبارينا اپارارسان ھا بيردن!»، مختار دئدى.

کبلایى آتین جیلوونو چکیب، داشقانى دایاندیردی. ألىنى کروانسارانی
حیطینه سارى اوزالتدی: «آند اولسون او قولسوز ابیلفضله، واللله ھامیسی او
گندهنین گوناھىیدی. محرّم منه دئدی آپار کلبه حسنین آنبارینا...»
«سن دالاندان سوروشمالیسان، محرّم نن نه ایشین وار...؟»
محرّمین سسى قالخدی: «کبلایى، اؤز پۇخووو یئه!»
کروانسارا حیطینده کی نالیند ألىنى داشقانی دالیندان آسلانان اوغلانا
توتوب، اوجادان سسلندی: «کبلایى، دالییه بیر قۇنوت...»
کبلایى سسه سارى دۇنوب، داشقا دالیسیندان آسلانمیش اوغلانى
گۇرچک، باغیردی: «گنده سۇخولجان کیمی سۇخولما داشقانی دالینا، گت
جهنم اؤل» سونرا باشینداکی پااغینی قوی- گۇتور ائله ییب، ألىنى بیغینا
چکیب، محرّمه خطاب دئدی: «یئر بوغماسی، سن ده گت آزادان یئه،
چوخدان یئه، دهن یئین پۇخدان یئه...!»
محرّم داشقایا سارى جومماق ایسته دیکده، کبلایى آتى قامچیلادی.
داشقا یئریندن اوزولوب، قیزلار گلن طرفه دۇندو.
نریمان ایله خان آغا ایکسی ده بیر آن دۇنوب قاپییا سارى یورون محرّمه
باخدیلار. خان آغا محرّمین أریق، بیر دهری بیر سوموک جانینداکی یار- یاماقلى
کۇتونو گۇرچک، دوداغی قاچاراق «بو گنده لاپ ائله اؤل گولدره نین اؤزودی
ھاا»، دئدی. نریمان ألىنى قالدیریپ باشینی قاشییا- قاشییا دئدی: «خان آغا
دوز دیییر، بوندان تۇره لیسین تاپانمادیز؟ بو بیره قابیغی نه کاریزا گلیر آخی؟»
«ساخلا سامانى، گلر زامانى. گون گلر بو بیره قابیغی گۇرن ایشی ھئش
بیریمیز گۇره بیلمه ریخ. پیس پیس ھله ایستیردی فدایی دسته سینه
قاریشسین، من قاباغینی آلدیم»، مختار دئدی. سۇزونون دالیسیجا آرتیردی:
«خان آغا، دیییرم شاعیر آغاسی نین جریانی دا بلکه ائله آرالیک سۇزودی...!
انشاللاھ کی یالاندی. آخی بو گونلر بئله سۇزلر چوخ قولغا ده ییر. بیردن
ائشیدیسن چوو سالیبلار کی فیلانکس ده قاچدی، أمما صاباحیسی گون،
قاچان آدام بازاردا سن نن سلاملاشیر!»

«من بولمورم سن نىيە بئلە دىسن با، مختارا؟ بويون صاباح كلكتە چاپلاريزى سىب- سىب توقوف ائليينده گۇروم اوندا دا دىيەجاخسان بو دا آرالېخ سۇزودى؟»

نریمانن ألى گئنه دە اۇزوندىن ايختيارسىز باشىنا سارى گئتدى. اوزونو خان آغايا طرف توتدو: «دئە گۇرەخ بوراجان خویدا كىمین مالی توقوف اولوب؟».

آز قالمىشدى خان آغا دئسین: «منه باخ نریمان، باشىوا چئچلدىن زاددان دوشمويوب؟ اولان، آز باشیوی قاشی گۇرەخ»، آنجاق نسه، اۇزونو ساخلادی. «آغام دىيیر فيرقهچیلر گلن گوننن نم نه قدر يون آل- وئرينده ضرر قويوموشام. هله بو بير يانا، بير طرفدن ده كتدينين اوزو آچیلیب.»

«خان آغا، بازارنان ایشی اولان كىمدى؟ میلیلى حوكومتين سۇزو يك كلام بودى با، دىيیر بازار تيجارتينده اولسون، فيرقه سياستينده»

نریمانن سۇزو خان آغانین سینیrlارینی جیزدی. عصبی بیر حالدا ألىنى بیر جور نریماننا سارى اوزالتدی كى، آز قالدى بارماغى نریمانن گۇزونه گیرسین. «به سنين غغليين هارا گئديب..؟ دئميسن دهرزى گليب حوكومت باشچيسى اولسا، اوندا بيز نه گونه قالاريخ؟ اوش گون گئچيب، دۇردونجو گون هم تيجارتيميزه، هم ده سياستيميزه آفتافا گۇتوره. نه ماليميز قالار نه ده آتا- بابادان قالميش عزت- احتراميميز!..»

نریمانن خان آغايا باش- باشا قويماغا دىل- داماغى يوخدى. باشینی قاشیياركن ألىنى مختارا سارى اوزالتدی: «گۇروم او پاپريزلاريندان بيرینی...». خان آغا سیگارینین کۇتویونو يئره آتیب، آیاغی یلا أزیب، دئدی:

«نریمان، وزیرى قارقا اولان قۇشونون دیمدیى پۇخدا اولار، دىيیلر. باخما اۇزون درس اوخويوبسان. دونهين ديميرچيسى، بويونون دهرزيسى گئديب مجلسده قارقا كىمی قارىلداماخدان سورا ألىننن هئچ بير ایش گلمز. ديميرچی، دهرزى، نجار، ايلمک سالان، كرپيچ آتان، كىم... كىم... آخى بولارين دۇلت ايشيننن باشى چىخار؟! بو جماعت نه بولور دۇلت ندى، سياست ندى، حوكومت ندى...؟»

نریمان خان آغانین سۆزلرینی ئشیتجک، نیلفرین خیالی پیررر...
قانادلانیب، ذهنیندن اوچودو. سیر- صیفتی قاریشیدی. اورەییندە دئدی:
«کاپیتالیزم نۆکری!.. گندەیه دینمەدیخجن اوزو آچیلیر. شئیطان دئییر
چکیل دور قیراخدا، ایشین اولماسین قوی فیتیلینی... آلاھ و اکبر ھاااا،
لەنت شئیطانا...» بونولا بئله سویوق قانلیلیقلا دئدی:

«خان آغا دانیشماغیوی باشار. سن، کیمی قارقا، کیمی قوش یئریندە
گۆروسن؟ مەیه احمد برادران^۱ اۆزباشینا گئدیپ مجلسدە ایلەشیپ؟ یانی
میللت سن جان تانیمیردی اۆنو وکیل سئچندە؟»

«گینە نه اولدی بینە^۲ کیمی قیزاردین؟ برادرانی سننن چوخ من تانیرام.
سالماسدا اونون دەرزی توکانینا دا گئتمیشم. لاپ دا یاخچی دەرزیدی.»
«اوندا بس سۆزون ندی؟»

«من دیییرم کی بولاماج^۳ همیشه دیش چیخارتماز، نریمان!.. یاخچی
آدام همیشه یاخچی سیاستچی اولماز.»

«خان آغا، دئە گۆرم اصلاً سن نییە معاریف اداره سیننن چیخدین؟ نییە
بس مدرسه یە گئتمیسن؟ آیه میللتین داشین سینەوہ چیرپیسان، ایندی بو
میللتین ساوادا احتیاجی وار، دئە گۆره خ نه اوچون اۆزوو چکیبس قیراغا؟»
خان آغا «من آجیمنان اۆلسم ده روسلار قۆردوغو قۆش قووان دۆلته
ایشلمەرم» دئییب، پاپریزینی آلیشیدیردی. سونرا سۆزونون آردینی توتدو: «آز
بو پیشەوری نین داشینی دۆی سینەوہ. سالیب- چیخمامیش، اۆلچوب-
بیچمەمیش گلیب زەمیلری بۆلوب وئریر کۆر کتدینین آلینه. دییسیز بە
أربابلار، خانلار اوتوروب هوروت- هوروت باخاجاclar؟»

۱- احمد برادران: ۱۲۹۴- جو گونش ایلیندە دیلماقاندا دۆغولوب، سالماسدا عایله قوروب، اۆنجه
دمیرچیلیک، سونرا دەرزیلیک ایشینە مشغول اولموشدو. ۱۳۲۴- جو ایلدە سالماس جماعتی
طرفیندن میللی مجلسه وکیل سئچیلیب، میللی حوکومت داغیلاندان سونرا ۱۱ آی زینداندا اعدام
حۆکو الندا قالمیشدی. ۲۱ ایل پهلوی زیندانلاریندا حبس چکندن سونرا، نهایت ۱۳۴۶- جی ایلدە
ناخوشلوق سببینه گۆره دۆستاقدان بوراخیلیمیشدی.

۲- بینە: لبللی [خوی دئییمیندە. فارسجا: لبو، چغندر پختە].

۳- بولاماج: سوددن دوزلمیش بیر نۆوع یئمک. "بولاماج همیشه دیش چیخارتماز": آتا- بابا ضرب المثللریندن.

«نە واختا جان گرک کتدی قان تر ایچیندە زەمیدە جان قویسون، اکیب- بیچسین، آخیردە ئمرەسینی ارباب آپارسین؟»

«هە... ئلە ایش بیردا کۆرلانیڭ دا... مەنە دئە گۇروم جوت سورەن تەبیل کتدی زەمە ساخلاماغی باشایر؟ نە علمی وار، نە وسیلەسی. مەباشیر باشینین اوستوندە اولماسا، زەمە لرین ھامیسی چۇل- باییرا دۇنر. دیسن بە زەمیلری پارچالاماغینان نانکۇر کتدی دۇنوب فیرقەچی یا فدایی اولاجاق؟»

نریمانا پیچاق وورسان قانی چیخماز. خان آغا نئچە ایللیک یولداشیدیر. آما ایندی خیرخیراسینا تاخیلمیش کیمی نە اۇدا بیلیر، نە آتا بیلیر. حیرصیندن آز قالیر خان آغانین خیرخیراسیندان توتوب دئسین: «بە سنین گۇزون بو میللتی گۇرمور؟ تاجیردن توتدو معلیمە کیمی، فەللییە کیمی... ھامی فیرقەچی اولوب. تارینین بو بیرە قابیغی محرم دە ایستیر فدایی اولسون. سن کی شاھیننان یئکە پوخ اولمییە جاخسان». آما یوخ، نئچە ایل اونونلا دۇز- چۇرەک یئییب، دوستلوق ائندییینە گۇرە دیشینی جییە رینە باسیب حیرصینی بۇغور.

«خان آغا، سن لاپ بئلە کۇھلو- دیبلی انارشییست سن. میللی حوکومت بارماغینی بالا باتیریپ، آغزیوا سوخسا دا گئە دییە جاخسان آخ... توف... آجی ایمیش.»

خان آغابلا نریمانین دئییشمەسی مختارین ھئچ خوشونا گئتمیر. غایلەنی بیر جورە یاتیر تمالیدى. کروانسانین قاپیسی قاباغیندا اۇتوروب اۇنلاری دینلە یین محرمە اوز توتوب، دئییر: «اۇلان آز بو کبلایی یە ایریش! دور بیر چایدان چای دملە، حاجی عمی دن دە بیر پونزا تەزە قۇورولمش نۇخود آل، بیز دە گلدیخ»

محرم دیشلرین آغاردراق، کروانسانین حیطینە چیخدی.

خان آغا گولە- گولە دئدی: «واللاھ بو گئدەنین اوزونو ایت یالاسا دۇیار. سحر یوخودان دوراندا اوزونە بیر اۇوج سو دا چیپمیر...»

محرمین اوز- گۇزو ئلە چیرکە سوو ایدی کی ئلە بیل گونو باشاباش کۇمور- خکە یوکو داشیمیشدی.

قوشلارداھا قورخمورلار ۵۳

«بو اوغلانين يانيندا ايت- پيشيچ كيمي بير- بيريزه آتيلمايىن. بى دهنه صلوات چۇرون، قوتاريب گئتسين...»، مختار دئدى. سونرا دا خان آغايللا نريمانين قولوندا ياپيشيب، اوچو ده بيرليكدە حيطه سارى چيخديلار. نريمان حيطه چيخا- چيخا ذهنيده تاختا قاپينين تايلارينداكى گول ميخلارى سايمانغا باشلادى.

پالتارى آلتدا گىزلىتىدىغى اعلامىلەر يىرىدىكچە سوموك كىمى نرگىزىن قارنىنىن يوشاق درىسىنە باتىر. آذرلە قۇل - قۇلا وئىرىپ كىلاسسا گىرىندە، گىننە دە قىزلارنى كىلاسى باشلارنىنا آلمىش گۇردو. آذر دىدى: «آدام كاش بىلارنىن يىرىنە اۇلا با... دونيا داغىلسا دا چالىپ - اوخوماخلارنىندا دىلار»

پوران، معللىمىن مىزىنىن اۇنوندە اوخويا - اوخويا رقص ائلىردى: «پولون وار؟»

مىنا ايسە مىز اوستوندە ضرب توتوب اونا جواب وئىردى: «وار، وار...»

«ئەلە بس گلەرم...»

كىلاسسىن موبصورو مىرەم، قارا تاختانى سىلە - سىلە دىدى: «اوشاخلار بىدى، ايندى آقاي علمى گلر. تمرىنىزى ساخلاينىن تئاتر سالونونا» مىنايلا پوران مدرسەنىن هم «پىش آهنگ» قىزلارنىدان ايدىلر، هم دە تئاتر گوروھوندىن. هم سىلىرى خوشا گلىم ايدى، هم دە صفتلىرى. قىزلاردان دۇرد - بىشى باشماقلارنىنى چىخاردىپ، نىمكت اوستوندىن بۇيلانىپ پنجرەدن خياوانا باخىرلار.

«اوشاخلار گلین باخین، گئنه شهربانی قاباغیندا قاچا- قاجدی»
نرگیز تلم تله سیک بیر صندلین اوستونه قالخدی. آژانلار چیینلرینده
توفنگ، بیر کامیونون دالیسینا قالخیردیلار.
«یقین گئنه چارراهدا تظاهرات وار»، دئدی. مینایلا پوران قؤل- قولا،
نرگیزین سؤزونو ائشیتمه میش کیمی، کیلا سین اورتاسیندا اوخویا- اوخویا
رقصلرینه دوام وئیرلر:

«ئله بس گلرم...»

«بولورم گلرسن...»

«ئله بئله جانیمسان...»

مریم قاپینی آجیب، کریدورا باخدی. ادبیات معلیمینی دفتر اوتاغیندان
چیخارکن گۆرچک، هۆله سک اوجا سسله دئدی:

«اوشاخلار، قاچین اوتورون یئریزده، آقای علمی گلدی...»

صندلرین اوزریندن یئره هۆپپانان کیم، یئرینه ساری قاجیب اوتوران کیم،
صندلیری خارراخار پنجره نین اؤنوندن یئرلرینه قایتاران کیم، ائله بیل کیلا سدا
نه اوخویوب- اوینایان واریدی، نه ده پنجره دن شهربانی قاباغینی گۆدهن. نئچه
ثانیه ده کیلاس سس سیزلییه بوروندو. قو ووروردون، قولا ق توتولوردو.

ادبیات معلیمی قاپینین چرچیوه سینده گۆرونن کیمی مریم اوجادان
دئدی: «برپا»

قیزلار هماهنگ بیر حالدا معلیمین آیاغینا قالخیب، سونرا ایلشیدیلر.
بدنلرین حرکتی بیر آنلیق اولموش اولسا دا، سس سیز فضا دا اؤزل بیر موسیقی
یاراتدی. سونرا بیر تاپپیلتی سسی کیلا سین سس سیزلییه جالاندی.
معلیمین نومره دفتری سانتیم وورمادان میزین اوزرینده همیشه کی یئرینه
دوشدو. ادبیات معلیمینین عادتیدی میزین آرخاسیندا ایلشمه مه دن،
قاپینین آغزیندا دایانیب، نومره دفترینی میزین اوستونه تولا زلا سین.

«گئنه ده اؤزونو شیشیتدی هاااا...»

«کاش بیر نفر تاپیلا بو پیسمیرغا دییه بسدی بابام، گۆردوخ دااا، بیر دغه،
ایکی دغه اؤزووو گۆرستدین، گۆرر...»، آذر پیچیلدادی.

«من اۆلوم قیافەسىنە باخ، ئىلە بىل اسكندر ھىندوستانى فتح ئىلەدى..!»
 «ھەھاراسىدى، ايندى نادىر شاھ كىمى تىخت طاووسدا جلوس ئىلەجىخ...»
 ادبیات معلیمی كىچىب مىزىن دالىسىندا ئىلشدى. دىرسەيىنى مىزە دایاندا مىز ئىرىندىن لاخلادى. مىزىن سىنىق پاياسىنىن آلتىنا قۇيولموش كرىچ پارچاسى اۆز ئىرىندىن اوینامىشدى. قىزلارین بىرى مىنانىن كورەيىنە چالیب، دئدى:

«منیم بالام، بوننان بئە چالیب- اوینایاننان سورا یادىزدا اولسون كرىچى ئىرىنە قئىترىن، یا ایستىسىز علمى دە سىزىن كىمى عربى بۇرجوتسون؟»

معلیم اۆزونو سىندىرمادى. قالخىب، ألىلە مىزىن بىر گوشەسىنى ئىرىندىن قۇوزايىب، كرىچ پارچاسىنى آیاغىنىن اوجویلا ئىرىنە ایتەلەدى. سونرا ھانسىسا اۆلكەنى فتح ائتمىش بىر سردار كىمى قىزلارا باخىب، سىندىلەندە ئىلشدى. مىنا آرخاسىنا دۇنوب، كورەيىنە چالان قىزا دئدى: «بونا عربى بۇرجوتماخ ياراشماز. بىر لىبەدار باشىنا، بىر فیتە بۇینونا، بىر دە كومورون بىغلارین اوزادىب، اوننان سورا مىز اوستە ضرب توتاسان...»
 «دا بىر دىفەدئە دە لى اوینادىسان دا!»

«دەلى یوخ جانیم، بابا كرم...»

معلیم أیلىب، قارا تاختانىن ائەيىندىن بىر تىكە یازى گچى گۇتوروب، دانیشان قىزى نىشان ألىب، گچى اونا سارى آتدى. «آخ» سسى قالخىدقدا قىزلار سسە سارى دۇندولر. كىلاس گئە بىر نچە ئانىە سسسىزلىیە بوروندو. سونرا آرى ویزىلتىسى كىمى دىل- دوداغ آلتدا دئىنمەلر باشلاندى. مىنا یاواشچا پىچىلدادى: «ئىلە بىل قاباندى!». قىزلارین بىر اىكىسى ألىرىن آغىزلارینا قويوب، نارىن- نارىن گولوشدولر.

«گئە نىشانەگىرىنى باشلادى. سلىمان دىيىر اوغلانلارین كىلاسیندا سىچان كىمى مىسىب اۆتورار»

«باخما كى بىزە، اوغلانلار نە- باجى يامانى دىيىرلر، اونا گۆرە اولاردان قۇرخور.»

قوشلارداها قورخمورلار ۵۷

معلیم بیر نئچه دقیقه گؤزونو قیزلارا زیللهدی. مینادان آذر، آذرین نرگیزه، نرگیزدن پوران... دئییه سن باخیشی یلا قیزلارا گؤز داغی وئیردی. نرگیز، گؤزو معلیمده دفتیرین آخیر صفحه سینی آچیب یازدی: «دینمه، دئییه سن بیزی قره لیب.»

کاغیز اوسته دانیشماق قیزلارین بیر چوخونون عادتیدیدی. آذر دفتیری نرگیزین آلیندن آلیب یازدی: «نه واخ بو زهلم گئتمیشدن یاخامیز قوتولاجاخ! هله کئچن هفته نین آجیغی جانیمدادی. بو دفه منی نشان آلسا، منده گزی گؤتوروب اونون پیسمیرخ هئیکلینه چیرپاجام». نرگیز کاغیزدا دیشینی آغارتمیش بیر کارتون چکدی. آذر کارتونون آلتیندا یازدی: «آلاه سنه ده قیسمت ائله سین.»

نرگیز آذرین یازیسینین آلتیندا گئنه ده دیشینی آغارتمیش بیر کارتون چکدی. آذر کارتونون آلتیندا یازدی: «زهلمار...»

نرگیز زهلمار سؤزونون قاباغیندا قاپان دیشلی بیر ایلان چکدی. آذر ایسه گوج بیللاهینان گولمه یینین قاباغینی آلدی. دفتیری نرگیزدن آلیب یازدی: «اؤشک! گولدورمه، بیزه باخیر آخی!»

«اؤشک یوخ، به قول سلیمان: اؤشکین بیری اؤشک!»

آذر دفتیری نرگیزین آلیندن آلیب، یازیلاری قارالادی. نرگیز اوره یینده آلاه- آلاه ائله بیر معلیم کئچن جلسه وئردییی تقطیع تمرینلرینه باخماسین. دونن گئجه یاریسینا جان تمرین یازماق عوضینه سلیمان وئردییی تبریزین ۲۹ بهمن اعتراضلاریندان حمایت عنوانلی بیر اعلامیه نین اوزوندن کاربون قویوب، نم نئچه نسخه یازمیشدی. «هر کیلاسا ۶ اعلامیه... اول کیلاسلارین قیزلاری سیاستدن باشلاری چیخماز، هله اوشاخیلار»، دئمیشدی سلیمان. اونو اوشاق حسابلامادیغینا گؤره نرگیزسه اؤزونده غرور دویموشدو.

سحرچاغی هامی یوخوداکن سلیمان قاپیلاریندایدی. نرگیز اوغرو پیشیک کیمی آستا- آستا قاپینی آچیب، حیطه چیخمیشدی. آنا باجیسی یوخودان آییلایدیلار ایشی یاش ایدی. اعلامیه لری سلیمانین آلینده کیلرله عوض- بدل ائله میشدیلر. اونلاری ده ییشمک سلیمانین فیکرییدی. نرگیزه

گۆره اعلامیهلری ده ییشمک اوشاق یانا بیر فیکر ایدی. آنجاق ندنسه سلیمانین بو ایشه اصراری واریدی. مدرسه ده گودازا گئتسه یدیلر، خط نابلد خط اولمالیدی. سلیمان قارا کاربون، نرگیز ایسه ماوی کاربوندان فایدالانمیشدی. مدرسه ده نجه داغیداجاقلارینین یول - یۆندمین ده سلیمان اؤیرتمیشدی.

ادبیات معلیمی تمرینلردن قابق تازا درسین اوزونو اوخویور. دئیسه سن سینیق رادیونون پیچینی آچیلار. مستقیم خط کیمی سسینین نه آچاق تۆنو وار، نه اوجا تۆنو. قولاق پرده سینی تیتره دن گوجو یوخدور. معلیمین سسی نرگیزی داریدیریر. درسه قولاق آسماغی گلیر.

«مّت خدای را عزّ و جلّ که طاعتش موجب قربت است و به شکر اندرش مزید نعمت. هر نفسی که فرو می رود ممّت حیات است و چون برمی آید مفرّح ذات. پس...»

بوگون گئنه آذرله بیرگه سیاحت زنگینده اعلامیهلری بۆش کیلاسارلا بوراخاقلار. قیزلار سیاحتدن قایدیب اعلامیهلری گۆرنده های - کوی دوشه جک. کیلاسارلین خبرچیلری رنگ - روفلاری قاچمیش، آلرینه دوشن آل یازمالاری گۆتوروب مودورون دفترینه قاچاقلار. مودورون رنگ - روفو خبرچیلریندن بتر قاچاجاق. اونون عصب سیستمی قاریشاجاق. نرون لاری آلرینین اسمه سینه فرمان وئره جک.

زیست شناسی معلیمی تاختادا قویروقلو اولدوزا بنزر بیر شکیل چکیب، کناریندا یازمیشدی: «عصب یا نرون»، سونرا دئمیشدی: «کیریخمایین ها، بو نرون روم شهرینی اؤدا چکن نرون دئییل، آمما او نرونا دا بو نرون فرمان وئرمیشدی!» قیزلار معلیمین سۆزونه گولموشدولر. معلیم ایسه «قیصر جنونی» آدیندا بیر ناخوشلوقدان دانیشمیشدی. بو ناخوشلوقدا قدرت و گوج، نرونلارین اوستونه تأثیر بوراخیرمیش.

«پادیشاهلارین هامیسی بو جنونا مبتلادیلار. کۆکو عینی اولسا دا آنجاق نۆوع اولاراق ویروس کیمی بۆلگه دن بۆلگه یه، اۆلکه دن اۆلکه یه فرق ائلر قیصر جنونی. بیرسی نرون کیمی شهری اؤدا چکر، او بیرسی آغاممدخان کیمی

گۆز چىخاردار، آيرىسى دا روس تزارى، قۇرخونچ ايوان كىمى بىر شىھرىن
اينسانلار بىن دىنيزدە غرق اندر...»

بوگونلر خىاوانلاردا اوز وئرن تظاهراتلار بىن تاثيرى اوزره، تىكجە زىست
معللىمى يوخ، آيرى معللىملر دە درس آراسى ھرەسى سياست ايسى وئرن
سۆزلر دانىشىرىلار. ايش اۇرا چاتىب كى حتى ھندسە معللىمى دە بىر مىثل
چكىب، بىر بوجاغىن بىن آدىنى اۆكتىر انقلابى، ايكىنجى بوجاغىنى مشروطە
آدلاندىرمىشىدى. سونرا قىزلاردا بىن اىستەمىشىدى اوجونجو بوجاغىن آدىنى
تاپسىنلار. ماراقلىسى بو كى، شىمى معللىمى درس بىن اورتاسىندا ائلە كۆورە
لىردى كى، درسى يارىدا بوراخىب، قىزلارا «ھىر نىمنەدن اىستىرسىز،
دانىشىن»، دىيىردى.

كئچن دۇنە اعلامىە پايلاندىن سونرا مودور صف باشىندا ھىرە- قاداغا
كسىمىشىدى: «من اجازە وئرمەرم بىر ايكى خرابكار مدرسە بىن نظمىنى بىر-
بىرىنە وورسون. امنیت ادارەسى بىن نومايندەسى ائلە ايندى بو دە يقە دىترە
اىلە شىبىلر. اۆزلرى شوبەھلى شايىرلاردا بىر سئرى تحقيقات ائلىيە جاخار»
آذر ايسە صف باشىندا نرگىز بىن بۇرونو دومسوكلەمىشىدى: «ھىرە-
قاداغاسىنا دىيىل، آللىرىنە دىققەت وئىر گۇر نئجە اسىر!»

نرگىز سلىمان بىن سۆزلرىنە ايناندىغىنا رغماً اىچىندە ھۇوشنە
كئچىرىردى. اعلامىەلرى اوندان تاپسايدىلار!...

مودور و امنیت نومايندەسى بىن چوخ، بۇيوك باجىسىندا چكىنىردى.
باجىسى درس كىتابلارىندا ساوايى آيرى بىر كىتاب اونون آللىندە گۇرچك،
ائلە او دىقەقە آناسى بىن اۇجونا قووردو. مدرسە كىتابخاناسىندا أمانت آلىدىغى
«رەكە» كىتابى بىن باشىنا نە اۇيون گىترىدى يادىنا دوشموشدو. «رەكە»
سىياسى بىر كىتاب اولماماغىنا دىيىل كى، آنجاق اىلەسى بىن گۇزوندە درس
كىتابىندا باشقا ھىر بىر كىتاب، نە اولور اولسون، ياساق ايدى.

«جىرىب، آتدىم زىبىل قابىنا. سن اولاسان بىر دە درس كىتابىندا سورا
آيرى بىر يازى اوخومو ياسان»، آناسى دىمىشىدى. نرگىز سە زىبىل قابىنى چىپ-
چئو بىر ائلە يىب، قارتوپى- سوغان قابىقلارى بىن آلتىندا «رەكە» بىن جىرىق

واراقلارینی آختارمیشدی. کیتابین جیریق صحیفه‌لرینی زیبیل قابیندا گۆرمه یینجه هم سئوینمیشدی، هم ھۆۋۈشنه‌یه دوشموشدو. کتابی تاپا بيلمه‌سه یدی، ھانسی اوزنن بیرده گئدیپ کیتاب امانت آلاجاق ایدی؟! بیلیردی ألقاش باجسیندان كئچیر.

صف باشیندا قیزلارین بیرى أییلیپ قولاغینا پیچیلدامیشدی: «بئله کی قره- قورخو گلیر، اوخومویان دا دیییر کاش تاپیب اوخویوم گۆروم نه یازیلا!» قیزلار صفن کیلاسارینا گئندنه امنیت اداره‌سینین نوماینده‌سی ده گلیب مودورون کناریندا دایانمیشدی. نوماینده مودورون شله‌لی^۱ بوی- بوخونونون یانیندا یازیق بیر تریاکی کیمی نظره گلیردی. خیرخیراسینا دویونلنمیش کراواتی، قارا کۆت- شالوارى، وئرنی باشماقلاری، یاغلی تئلری اونون تریاکی صیفتی‌یه ضدیتلی بیر گۆرکم یاراتمیشدی. بونولا بئله اونون کسگین باخیشلارینی گۆرچک نرگیزین اوره‌یینه خۇف داممیشدی. سالونون قاپیسینا یاخینلاشدیقجا أللری أسمه‌جه توتموشدو. آیقلاری سوستالمیشدی. أللرینی تۇنیکینین^۲ جیبینه سۇخموشدو. امنیت نوماینده‌سینین قاباغیندان كئچندنه ھۆۋۈشنه‌دن آز قالمیشدی جانى چىخسین. بونولا بئله ساختا بیر تبسؤمله مودورون اوزونه باخیب، كئچمیشدی. مودورون حربه- قاداغاسینا دئیلدی، نرگیز ھمیشه اونا تحسین گۆزۈيله باخمیشدی. مودور دیسپیلینلی، قره- قۇرخو گلن، عئین‌حالدا رحم كۆنول ایدی. قیزلارین ھامیسی‌یلا مسؤلیتلی بیر آنا کیمی داورانمیشدی.

مودور امنیت نوماینده‌سینین قولاغینا نسه بیر سۆز دئدیکده، نوماینده نرگیز ایله آداش اولان ھمکلاسینی صفدن قیراغا چکمیشدی. سلیمان نرگیزین آداشینین آتاسینی تانیرمیش.

«دییرلر "تهرانینی" ۳ جانا گتیمیشدی.»

۱- شله‌لی: ھنیکللی، گۆۋده‌سی آغیر.

۲- تۇنیک: اوزون یاخالی، قاباغی دویمه‌لی، شاه دۆنمینده قیزلارین مدرسه یۇنیفورمو.

۳- تهراىی (بهمن نادری‌پور)، ساواکین ایشکنجه وئره‌نی.

قوشلارداھا قورخمورلار ۶۱

سليمان بو قدر بيلگىلى اولدوغونا گۇره، هم ده آزالاريندا ايكي طرفلى عاطفى بير باغليلىقدان سارى، نرگيز اؤزونده غرورو دويوردو.

«بولوسن ساواكين ايشكنجهچيلرى زيندانىنين آياغىنى بدنن هر اۇرقانىندان ياخچى تانيرلار...؟»

«آياغىن نه يىنى تانيياجاخلار؟ مە يە آياقدا نه واركى؟ بئش بارماق، بير ده بير دابان»، دئمىشدى نرگيز.

سليمانسا دونيا گۇرموش ياشلى بير كىشى كىمى امنيت اداره سىنين ايشلريندن بير آز نرگيزه دانىشمىشدى.

«ولجه سىمدن تۇخونموش شاللاغىنان دويونجا آياغىن آلتىننان وورارلار...»

نرگيزين قورتومو بوغازيندا قوروموشدو.

«ئله كى هر ايكي آياغىن آلتىنى شيرىم - شېره ائله دىلر، دىيرلر: ايندى

دور يئرى...»

نرگيزين جاني گيزيلده بير. بئله ايشكنجهلرين ندهنىنى باشا دوشمور. هيجان، قۇرخو، اۆزل بير لذتله ماجراچىلىق سليمانين سسىنده بير - بيرينه هۇرولوب.

«آياق ايشكنجه سىنين بيرىنجى ندهنى بودور كى، موسطنطيق هر ندهن اۇنجه و هر نه تئزراق ياخالانمىش ادامدا اولان اطلاعاتى يانمامىشدان تخليه ائله سين. ايكىنجى ندهنى اودور كى، زيندانىنين قامتى بوتونلوكله آچىلماسين. بئله ليكله موسطنطيق هم اونو تحقير ائلير، هم ده زيندانى مجبور قالير آيرى زيندانيلارا و قاراوولچىيه مۇحتاج قالسين»

نرگيز سليمانلا برابر نوروللاخان كوچه سىنين گونشه تامارزى قالمىش دار دربندلرينده آدىملاير. امنيت اداره سىنده آياقلارين باشينا گلن مصيبت لرى سليمانين دىليندن ائشيدنده فيكرى قالير هم اؤزونون، هم ده سليمانين آغيرليغىنى داشيان آياقلاردا. هله اؤزو بير يانا، آما سليمانين آياقلارينا لاپ اۇترى بير چات دوشمه سىنه بئله، هئچ دۆزه بيلمز.

«ئله كى زيندانى آياخدان دوشدى، يالنيز اؤز آلرينه محتاج قالار.

مجبور اولار تووالته گۆتو - گۆتو گئتسين»

سليمانين سۆزلىرى نرگيزين عاغلىنى قارىشىدىر. خرەزى بازار آغزىندا يىردە سورونن، ألسيز، آياقلارى قيسسا، دۇنقوزلو دىلنچى گليب تاختيلير عاغلىنا. آنجاق عاغلىنا گلن تصوورونو سليمانا دئىمكىدن اوتانير. نرگيزه گۆره بير دىلنچى يله سياسى زيندانينى بير مقامدا، بير گۆزدە گۆرمك گوناھ ساييلار. ياخشى بيلير كى، يىردن گۆيه جان دا اولماسا، أن آزى دوشونجه و فيكيير جهتيندن بو ايكي ادامى اۆلچمك اولماز. آما نرگيزه گۆره هئىچ فرق ائلهمز. ايستر زيندان اولسون، ايسترسه كوچه- بازار؛ هر حالدا اينسان يىردە سورنمكله اۆزونون فيزيكسل نقصلرينى نومايشه قويور.

دىلنچى نرگيزين عاغلىندا جۇولان وئير. يئيب- ايچمه يى، تووالته گئتمه يى. هله يئيب - ايچمك قيراقدا قالسين، اينسان آياغى يلا نئجه طهرات آلا بيلر؟! بو گونه جن فيكرينه ده چاتماميشدى كى اينسانين أل- آياغى بدنن چوخ اۇنملى اۇرقانلار يندان اولسون. أل يا آياق؟! هانسىنين يوخارى ده يرى اولدوغونا هئىچ بير محك داشى يوخدو. آما نرگيزه ائله گلير كى، اۇتوراق اولان دىلنچىنين آلى آياغىندان داھا آرتيق كارينا گلرميش.

«من أللريمى آياخلار يىمنان چوخ سئویرم»، دئىمىشدى نرگيز.

«هئش فيكيير وئرييسن بدننه آياخلاردان مظلوم عضو يوخدى؟.. جوراين ييرتيخ اولسون، قيشين شخده سينده آز قالا دونسون، يايذا ايستيدن تر تۇكسون، گئنه ده جينقىرى چيخماز.»

«من أللريمنن گۆرن ايشلىرى آياخلار يىمنان گۆره بولمهرم.»

«يول گئندنه نه قدر پكر اولاسان، نه قدر فيكرين جايا، نه قدر زههر-

زۇققوم توتسان بئله، آياخلارين قويماز سن يىره ييخىلاسان»

سليمان بيرباشا زيندانان، چيريكلردن، داينماقدان، سينماقدان دانىشير.

۵۳ نفرى دويونلو يور سياهكله، سياهكلى دويونلور ميرزا كوچيك خانا. حيدر عمواولونو هۇرورو جنگل حرکاتينا. نرگيز هر گون مدرسه دن ائوه دۇندنه شئيداليقلا سليمانين سۆزلىرىنه قولاق آسير. اعدام، داينماق، مباريزه و... سۆزلىرى نرگيز اوچون لمس اولونماز، ذهنى بير آنلام داشييير. جو كيمى،

قوشلارداھا قورخمورلار ۶۳

ھاوا كيمى، اوكسيژن كيمى. آنجاق ندنسه بو سۆزلرى سليمانين ديليندن
اڭشىدندە معنالاريني دوشونموش كيمى حيس ائدير. اونلارى اڭشيتديكجه
عطشى ھم سليمانين آرمانلارينا، ھم دە اۋزونه آرتير. سليمان محبتلە نرگيزە
باخيپ دئيير:

«بولوسن نيه ھميشە سنە بوجايندا لالە گولو اولان كاڭازلاردا نامە يازيرام؟»
«عطرلى كاڭازين سببيني بولورم، آما لالە گولونو يوخ»، نرگيز تېسۋملە
جواب وئير.

«آدام بيريني سئوسە، گرَح بوتون عقيدەسى يە سئوسين. عقيدە اولماسا
عشق ھاوادى»

نرگيز اوتانميشدى. پۇرتموشدو. ھر زاماندىن آرتيق سليمانا والە
اولموشدو. آنجاق ايچيندەكى شرم و غرور مانع اولوردو شئيداليغيني اونا
آنلاتسين. سليمان ديل - دوداغى آلتدا رېتم توتوب، ميزيلدانميشدى:
«از خون جوانان وطن لالە دميدە...»

سونرا آرتيرميشدى: «بولوسن دا حيدر عمواغلو كيمى يدى..؟»
نرگيزە دفەلرجه آتاسيندان اڭشيتديغى قوشمانى گولە - گولە اوخوموشدو:
«عمواغلو گلدى خويا

خويلولارا قرار قويا

يئتىملرين قارنى دويا

ياشاسين گۆزل عمواغلو...»

عمواغلو مينيبدى فايئونا

تومار و ئريب اۋز آتينا

چۆرك يئنيب يوز آلتينا

ياشاسين گۆزل عمواغلو...»

سليمان شعرين آرديني اوخوموشدو:

«راستا بازارلار راستاسى

گليز مجاهيد دستەسى

عمواوغلودور سرکردهسى
 ياشاسين گۈزل عمواوغلو
 باققال - بازار چىراق قويدو
 كاسيب باخدى قارنى دويدو
 هر بيرايشه قانون قويدو
 ياشاسين گۈزل عمواوغلو...»

آتاسينين سسى ھلە دە قولايغندايدى. شېنشىن ليكلردە، قوھوملارین ھاميسينين گۈزو آتاسينين آغزينا تىكىلردى.

«دييرلر حيدر خان عمواوغلو خراسان حرمينه برق چكەمە يە گئتميشدى. او زامان دا باھاليخدان چۆرك قيتليغ ايدى. خراسان جماعتى والينين علئيهينه قيام ائلەميشديلر. سورا دا حرمين متوللى باشيسينين ائوينە تۆكولموشدولر. دئمه بس متولى باشى دا كى شاھين دست نشاندەسى يميش، هر ايش گۈرورموش ايللا عيادتدن سورا. ميللت اونون ائويندن اييرمى كوپ شراب چىخاردىب، كوپلرى دوزموشدولر حرمين صحنينه. حافىظ اۋزونن چىخارتمىيىب كى، بير زادلار گۈروب كى، يازير: "چون بە خلوت مىروند آن كار ديگر مىكنند." بونا گۈرە دە شاه، خراسان واليسينى دەيىشميشدى. بو، حيدر عمواوغلونون كيچيك ايشلرينن بيريدى.»

سليمان آرتيرميشدى: «دييرلر حيدر عمواوغلو عارف قزوينى نين "از خون جوانان وطن لاله دميدە" شعرينى چوخ سئورميش. اونا گۈرە دە بيرينجى دفة عارف اۋزو سە تارنان بو شعرى تصنيف فورماسيندا اوخوياننان سورا اونو حيدر عمواوغلويا تقدیم ائلەميشدى.»

نرگيزسە سليمانين سۆزلرينى ائشيدركن، گۈرەسن اۋزويلە سليمانين آخيري نئجە اولاجاق دئيه، دوشونور. اۋزونو ايكي يۇلون آيريميندا قالميش كيمي گۈروردو. بيرينجى يۇل آناسينين قوزو قيزى اولوب، باجيسى كيمي اوتوروب آخاملار جئھيز بوخچاسينى، سوزنى سيني، جانامازىنى تيكەمك؛ ايکينجى يۇل ايسە، كىتاب، اعلاميه، سليمان و ذھنينى يئریندن اوينادان ايدەآلار... ايکينجى يۇل ناغيللارین گئدر - گلەز يۇلودور. سليمانين باشينا بير

اویون گلسه، نرگیز ده اونون گودازینا گنده بیلر. نئجه کی آداس همکیلاسی گوناھسیزجا، بیر ایش گۆرمه دن آتاسینین گودازینا گندیب. شیمی کیلاسیندا فیکری قالمیشدی آداسینین یانیندا.

«بلکه قیزی توتوب آپاریب دؤیدولر. دیلیندن سؤز چحدیلر!»
«شهربانی دا کی یاخیندی هه..؟! سغهلهمه. درسه قولاق آس. صباح گیر ائله ییب قالاخاسان مندلیف جدولینین خانه لرینده ها..!»
«اورا آپارماغا نه وار کی! یازیق قیز. بیر ایش گۆرمه دن اونا شکّ ائله دیلر.»
«اونا بیر شئی ائله مزلر. آغزین آچیب دانیشماق همین امنیت اداره سینین نوماینده سی بولر کی او بیر کاره ده ییر. بیرده کی، آخی آتاسیندان اونا نه دخلی! بیرینین آتاسی قاتیل اولسا اوشاخلاری دا قاتیل اولمالیدی؟»، آذر دئمیشدی.

شیمی معلیمی قارا تاختادا مندلیف جدولینین ایکی ستونون چکیب، بیرباشا خانه لرینین هر بیرینه بیر عنصر آدینی یازیردی. قیزلارین بیرى آلین قووزاییب، سوروشدو: «خانیم، دوزدی آتوم بومبونو انیشتن دوزه لدیب؟ آتوم بومبونون عنصرلری ده مندلیف جدولینده وار؟»

مینا کیلاسین آخیر سیراسیندان معلیمین یئرینه جواب وئردی: «آتوم بومبونون عنصرلرینی بولمورم، امما کوکتئل مولوتوفون عنصرلری مندلیف جدولینده وار»

نرگیز آذرین قولونو دوسوکلهدی: «یانی بو قیز چال-اویناسیننان گلیب یئتیشدی کوکتئل مولوتوفا؟..»

نرگیزین آداس همکیلاسی، آتاسی اعدام اولونموش قیز، بو آن گؤزو-بورنو قیزارمیش حالدا کیلاسا گیردی. یئرینده ایلشنده شیمی معلیمی، خانیم اوسکویی اونون سیر-صیفینی گؤرجک، گچی تاختانین آیاغینا بوراخدی: «بولاری یازین، قالانینی دا گلن ساعات توضیح وئره رم»، دئدی. سونرا کیفیندن کیچیک بیر بسته کاغیز دسمال چیخاردیب، قیزا وئردی. مندلیف جدولینین بوش خانه لری قارا پرده چکیلمیش پنجره لره اوخشاییردی. دوز ائله بو آن کیلاسین قاپیسی دؤیولدو. مدرسه نین باباسی

قاپینی آچیب، آئیندە بیر قوطو موز کیلاسا گیریپ، معلیمین میزی اوستە قویدو. معلیمسە دۇشلىرى اوستە ساللانمیش ھۇروکلرینین بیریسینی عصبی حالدا کورەیینە آتیب، کیلاسین موبصورونە باخیب «قیزیم گل بو تغذیەلری پایلا اوشاقلارا»، دئدی.

آذر نرگیزین قولونو دوسوکلەدی: «دئیەسن خانیم اوسکویى دا قیزین آتاسینین جریانینى بولور. گۇر نئجە بیردن بیرە قیافەسى دەیشیلدی»
«هه، گۇرورم گننه کنديرلرين آتدی دالیا!»

قیزلارا گۇرە هر معلیمین اۇزونە عاید خوی-خیصلتی واریدی. ادبیات معلیمینین حیرصی توتاندا قیزلارین آئینی نیشان توتوب، گچ آتاردی. خانیم اوسکویى بودوناجان اوزانمیش ھۇروکلرینی کندير کیمی دالیسینا آتанда قیزلار آنلاردیلار کی او عصیلەشیپ.

«سلیمان دیییر خانیم اوسکویى نین أرى، زولفعلى زاده ده عصیلەشندە داز باشینی قاشییار.»

آذر بیردن-بیرە پیققیلدادی: «بونون آدی زولفعلى اولمالیدی با آرنینین یوخ کی..!»

آذرین اۇزونە مخصوص ساچ فلسفەسى واریدی. فلسفەسینین بیرینجی اصلی بویودو کی اوزون ساچ قیزین یاراشیغیدیر. ایکینجی أصلە گۇرە اینسانلار باشلارینی گۇیە توتوب یا یئرە تیکمکلری ساچلارینین اوزون-قیسسا اولدوغونا باغلیدیر. خانیم مودور ساچلارینی گومبز کیمی ییغیب باشینین دالیسیندا بیر کیلیپسین ایچینە کئچرتدیى اوچون همیشه باشینی یوخاری توتوب، دیسیپلینلی گۇرونور. خانیم اوسکویى اوزون ساچلاریندان خاطیرە داییم چکیش-برکیشدەبدی. بیر یاندان ساچلارینین آغیرلیغیدان بۇینونو قیسماق زۇروندایدی، بیر یاندان دا ساچلارینین اوزونلوغونا گۇرە اۇزونده بیر نۇوع غرور دویوب، باشینی یوخاری توتماغا چالیشیردی. اونا گۇرە شیمی معلیمینین بوینو، باشی ایله ساچ موجدیلەسى کئچیریردی.

معلیم باشینی قالدیریب، آذرین پیققیلتیسینا باخمایاراق نرگیزین آداسینا دئدی: «قیزیم، گل گئت اوزووہ بیر اوۇچ سو وور، گل.»

نرگیز آذرین قولاغینا پیچیلدادی: «ئله بیل سلیمان دوز دیییر، خانیم اوسکویی مرضیه اوسکویی نین یا قوھوم - اُقرباسینناندی، یا دا باجیسیننان زادیننان!»
آذر نرگیزین سؤزونه جواب وئرمک عوضینه بیردن اَلینی قووزاییب، سوروشدو: «خانیم، مرضیه اوسکویی سیزین قوھوموزدی؟»

معلیم اونون سوالینا دوئوخدو. سونرا قاشلارین ییغیب، او بیرى هورویونو ده کندیر کیمی دالیسینا آتیپ، «خئییر!»، دئدی...

آذر نرگیزین قولونو دومسوکله ییب، دفترینی اونا ساری توتدو: «نچه ده نهدی؟» نرگیز خیال آتیندان ائنیپ، ادبیات کیلاسینا دؤندو. ادبیات معلیمی تاختادا یازدیغی شعرین اجزالارینی آییریپ، بیر به بیر تاختادا یازیردی. ادبیات کیلاسیندا خیال آتینا مینیپ چاپان تکجه نرگیز دئیل، آذرین بؤیرونده ایلەشن قیز دا مهدی سهیلی نین شعر کیتابینی فارسی کیتابینی ایچینه قویوب، اوغلان دوستونا یازدیغی نامه نین دؤرد بوجاغینی سهیلی نین شعرلری یله بزه ییردی. آرخادا ایلەشن قیزلارین بیرى نرگیزین چینیندن ووردو: «بونو وئر قاباق ردیفده مریمه»

نرگیز سه کیتابی آلیپ، مریمه وئرمه دن اونون جیلدینه باخدی. «شکست سکوت»، کیتابین آغ جیلدینده بیر نفر طویل چالیردی. شکیلین آلتیندا یازلمیشدی: طَبال! بزن، بزن که نابود شدم/ بر «تار» غروب زندگی «پود» شدم...
و ادبیات معلیمی تاختادا یازمیشدی:

آنچه می گویم به قدر فهم توسست/ مُردم/ اندر حسرت فهم درست
معلیم اوزو تاختایا ساری، شعرى اوجادان اوخویوب یازدیقدان سونرا شعرین آلتیندا اجزالارینی یازدی. فعل، فاعیل، صفت، مضاف، مضاف الیه...
نرگیز رومان دهلیسی اولدوغونا رغمن شعرى تقطیع ائله مکدن زهله سی گئردی. خصوصاً مضاف - مضاف الیه آییرماسی اونون لاپ زهله سینی تۆکن اُجزالاردان بیرى یدی. نرگیزه گۆره شعرین مضمونونو دوشونمک یئترلی یدی.
«دیل یاراناندا قایدا - قانونسوز یارانیب. قایدانی اینسانلار دانیشیقدان چیخاردیبلار. گویا اینسانین خوشونا گلیر باشقا شئیرلر کیمی دیلی ده چرچیوهیه سوخوب، اونو قیرامئر دوستاغیندا حبسه چکسین...»

«سن تنبلییندن اۇرگشمه یه ماھانا گتیریسن»، سلیمان دئمیشدی. سلیمان تقطیع اوستاسیدی. بیر گۆز قیرپیمیندا ھانسیسا بئیتی کاغیز اوزرینده یازمادان ذھنینده تقطیع ائله ییب، اجزالارینی تسبیح دهنه لری تک بیر- بیرینین آردیجا دوزمه دوزر. سلیمانا گۆره هر نه یین چرچیوه سی، قایدا- قانونو اولمالیدیر. قایدا- قانونسوزلوقدا داش، داش اوسته قالماز. أمما چرچیوه سۆزو اونون اوره یینی سیخیر. بو گونه جن گۆرمه دییی پنجره سیز زیندانلاری یادینا سالیر.

نرگیز آدرین دفترینی آلیب، معلیمین اوزو تاختایا ساری دؤنده یازدی: «۳۰ دهنه، ۶ کیلاس. هر کیلاسا بئش دهنه». دفتری آذره وئردی. گۆزو تاختادا یازیلیمیش شعرین تقطیعینده اعلامیه نین سۆزلری قیریق- قیریق یادینا دوشور...

«تبریزده قان سو یئرینه آخدی... قم شهیدلرینین قیرخ تۆره نی تبریزده قانا بولاشدی... یوزلر یارالی، اون نفردن آرتیق شهید... سرگرد حق شناس مانع اولدو میلّت حاج میرزا یوسف آغانین مسجیدینه کئچسینلر... حق شناس قیزیللی مچیدین قاباغیندا میلّتی گولله یه باغلادی... آمریکا دؤولتی پهلوی حوکومتینی دیرناخدان دیشه جن سیلاخلاندیریپ...»

بیرینجی دفه بدی دیش، دیرناق و سیلاھا گۆره بئله بیر سۆز بیرلشمه سینی ائشیدیردی. ایندییه جن اوخودوغو رومانلارین ایچینده بئله بیر ایھاملی سۆزه راستلاشمامیشدی. دیرناخدان دیشه جن نئجه سیلاخلانماق اولار...؟! یقین کی دیرناقدان منظور، آباق دیرناغی اولاجاق. دیرناق سۆزو سلیمانان ائشیتدییینی یادینا سالمیشدی: «ساواکین ایشکنجه لریندن بیر ده دیرناق چکمکدی.»

نرگیزه گۆره دیش و دیشه عاید هر نه وارسا قارشیلارینداکی قوئشولاری، ماحمیداً دندانسازین تخصصونده بدی. گئجه «دیرناخدان دیشه جن سیلاخلانما» سۆزلرینی هر دفه یازاندا، ماحمیداً دندانساز گلیب تیکیلیمیشدی گۆزونون اؤنونه. نرگیز گئنه خیال آتینا مینمیشدی. سیلاخلاری بیر به بیر دیشلردن

آسلايیردی. اۆزۈ دە قوردلانمیش دیشلردن. سونرا دیبلرینه موخک قویوردو، آغریماسین. اۆز یانیندا ماحمیدآ دندانسازی گتیریپ اعلامیهلرده کی سۆزلره دویونلمه سیندن گولمه یی توتمودو.

«قیز آغزیوی قشَح آش گۆروم». اویسا آغزینی ائله آچمیشدی کی، آز قاللا آنکی یئریندن اۆیناسین. قوشولارین دئدی- قودولارینا گۆره ماحمیدآنین امیر کوچه سینده کی مطبینده بالاجا بیر صاندیخانا وار. دیش چکن زمان احياناً بیرینین اورهی کئچسه، آپاریب او صاندیخانا اورهی کئچن آداما قنداب ایچیردر. مدرسه یولو اونون مطبینین قاباغیندان کئچیر. همیشه اوردان کئچنده خوفلانیر. حتی گۆزونون اوجویلا اورانین دارا- دودوک و قارانلیق پیلله لرینه باخماقدان بئله چکینر. دئدی- قودولارا گۆره، ماحمیدآ دندانساز قیزلارین، قادینلارین دیشلرینه باخندا دیرسه یینی دیشی آغرییانین دؤشونده اۆینادار.

ماحمیدآنین ألی اونون آغزیندا، آناسینا «گل یاخینا بونون آلت دوداغیننان یاپیش»، دئمیشدی. آناسی ایسه ألینی اونون دوداغینا قویوب، باشاردیقجا ماحمیدآدان اوزاق دورمودو. آناسی قیراغا چکیلدیکجه ماحمیدآنین دیرسه یی داھا آرتیق آناسینین کؤکسونه ماییل اولمودو. نرگیز آز قالمیشدی ماحمیدآنین ألینی دیشله ییب، دیش آغریسینی، بیر ده آغزینی یانديران موخه یین آجیغینی ماحمیدآدان آچسین. اگر ألینده سیلاح اولسایدی، یقین کی دیشینین آغریسینی بوراخیب سیلاحیندان ماحمیدآنین باشینا ساری آتش آچاردی. اصلینده، باشینا دا یوخ، دیشلرینه...

کئچن دفه اعلامیهلری کیلاسارلا داغیتماق اوچون سیاحت زنگینده آذرله بیرگه مدرسه باباسینین تئی سوپورگه قویدوغو آنبارینا دورتولموشدولر. اوشاقلار حیطه گئندن سونرا اعلامیهلری کیلاسارلا پایلامیشدیلار. نرگیز آذرین دفترین ألیب، یازدی: «آلاه بولور بویون مودور کیمین قولوندان یاپیشیب، دفتر اوتاغینا آپاراجاق!» آذر نرگیزین یازدیقلارینی قارالادی.

نرگیزین کئچن گئجه گئچ ياتديغي اوچون ايندى يوخوسو گليز. قارا تاختايا باخا- باخا گۆزلى مورگوله نير. فيكرى مين بير يئره گنديز. ادبيات معللیمی تاختادا يازديغي شعرين آلتينا يئر به يئر فلش علامتى چكيپ، تقطيع ائتديكلرينين آدينى فلش لرين آلتيندا يازير. تاختادا يازيلميش سؤزلر نرگيزين گۆزلى اؤنونده گاه ايلير، گاه اوزانير، گاهدان دا قيسسالير.

نرگيزين آلتينا قفيلدن بير گز پارچاسى تۇخونوب، ديسكيندى. «آخ» سسينه قيزلار گولوشدولر. معلليم سه اوجا سسله دئدى: مُردم اندر حسرت فهم درست...

باشينين ايشاره سى يله نرگيزه «دور گئت ائشيه» دئييب، آلىنى قاپيا سارى اوزالتدى: «خانم نرگس خويى! گئجه لر جانى دالره قولاق آسان، وكلاى جوانا باخان گرچ ده ايندى كلاسدا يوخلاسين داا...!»

نرگيز آياق اوسته چاش باش قاليپ. اعلاميه لر قارنينين يوشاق دريسينه باتير. بير آدديم اتماميش سياحت زنگى چالينير. قيزلار گئنه هاى- كوى ساليپ كيلاسى باشلارينا آليزلار. آذر ايسه «زنگلر كيمه گۆره چالينير؟» دئييب، گولور. اونون قارنينا ايشاره ائله ييب «بير ده سن اولاسان گئجه ياريسينا جان...»، سؤزونو كسيپ، ايليپ قولاغينا پيچيلدايير: «گئجه ياريسينا جان خرابكارلىق ائله ميه سن»

قۇل- قۇلا وئريب كيلاسدان ائشيه چيخيزلار. كوريدورون شلوقلوغوندا مدرسه باباسينين تئى- سوپورگه قويدوغو انبارينا دورتولورلر...

۱- ايشاره دير آمريكالى يازار ائرنست هئمىنقوى ين [فارسجا] «زنگها براى كه به صدا درمى آيد؟» ادلى رومانينا.

«آللاھ كىسىن بو نفسى!» دىيىپ، گولومسەدى. اونون سۆزۈنە نرگىزىن اورەيى سىخىلدى. ايندىيەجن بئلە شىرىن صحبت و خوش گولش بىر اينسانلا قارشىلاشمىشىدى. دئەسن بىر ايكى ساعات دئىيل، بلكە ايللر اولاردى نىلفرى تانىيىرمىش.

نرگىزە گۆرە نفس كسىلمك ايكى باشلى بىر يۇل كىمىدى. بو يۇلون بىر باشى قطعياً اۆلۈمە ختم اولور. آما او بىرى باشىندان سايسىز- حسابسىز كسمە يوللار تاپىپ، حياتى باشا وئرمك اولارمىش. دوشونجەننن يايىلماق يولو كسىلندە، سامىزدا^۱ كىتابلار گىزلىجە اۆلدن- اۆلە كئچىر. موسىقىنننن يايىن يولو كسىلدىكدە يئراآلتى كاستلر بوراخىلىر. آزادلىق يولو كسىلجك دىاسپورا^۲ كسمە يوللارن بىرىسى سايىلىر. آما يالنىز بىر كسىلمە وار كى

۱- سامىزدا^۱ (Samizdat): سووت دۆورۈ، ۱۹۶۰- ۱۹۷۰ ايللىرىندە، بىرىنجى دفە اولاراق، سامىزدا^۱ سۆزۈ نىكلای كلازكوف، روس شاعىرى طرفىندن قوللانلىدى. بو سۆزۈن آنلامى بئلە ايدى: «من اۆزۈم نشر اندەجەيم». نشر اذنى وئرىلمەين خبر، قزئت، كىتابلار سامىزدا^۱ سۆيەسىندە نشر اولونوردو. سامىزدا^۱ كركتىننن تانىمىش بىر رەبرى يوخ ايدى. موسىقى ساحەسىندە بئلە بىر كركتە «مگنى تىزدا^۱» آد وئرىلمىشىدى.

۲- دىاسپورا (Diaspora): بىر تۇپلومون عايد اۆلدوغو تارىخاً ياشادىغى تۇرپاقلاردان اوزاق مسافەدە ياشاماسى دۆرومو. ايفادە كىمى دىاسپورا سۆزۈ يونان دىلىندن اولان سپەلەمك سۆزۈنۈن فۇرمالاشمىشىدىر.

اينسانا حیات وئەر. گۆبك باغی كسیلدیکده، نفس گلیر. نفس، چيغیرتیلا، آغلاماقلا گلیر. کیم بیلیر، بلکه کۆرپه نین جییرلرینه هاوا دولاندا، سانجیلا دولور. بلکه بیر عۆمورلوک یاشامین بوتون چتینلیکلرینی ائله یولون باشلانغیجیندا باغیریر...

نیلفر گوله- گوله آرتیریر: «اینانما ها، دۇردان دئمیرم. بو یاریمچیلیق نفسین اۇزو ده قنیمتدی.» اسپرئیینی چىخاردیب، آغزینا فیسیدلادیر. اسپرئی کیفینه قایتاریب، گئنه سیگار قوطوسونو چىخاردیر. نرگیزه بویور دئمەدن آلیشیدیریر. اۇسگورور. نرگیز آز قالیر دئسین: «آخی اسپرئی ن سیگار توتماز کی!»، آمما دئییر: «سیگار دا اسپرئیین باطیللمەسیدی دا!». نیلفرین گئنه دوداغی قاچیر. دوداقلارینین رنگی بنؤوشه رنگینه چالیر. نیلفر لؤتگه نین تکینده آچیلیمیش دهلییه اشاره ائله ییب، دئییر:

«اینسانین آخیری بونا تاي اولور. زامان لال بیر اۇیونچودی. پامبیغنان باش کسر. گۆرونمز آللری ن بۇغازیوی سیخار. ائله کی کاردان دوشدون، آدامی اۇز باشینا بوراخار. دییر ایندی بییۇل اوتور تسبئحیوی چؤوور. لحد داشینا چاتان آددیملاریوی سای..! سای ها سای... سای ها سای...»

نرگیز گولومسەیه رک دئییر: «اولمویا سیز ده بو لؤتگه ده بونا گۆره اوتورویسوز کی منه تاي سویا گیریب، سودان دۇنقوراخلارین آددیملارینی ساییسز؟!»

نیلفر ده نرگیزه قاریشیب، اونون شوخلوق یانا سؤزونە نارین- نارین گولور. گولوشو ده سیر- صفتی کیمی اورەیه یاتیمدی.

«یووو، من نم نئچه ایل... بلکه ده نم نئچه یوز ایل بوننان قاباق کۆچوب گئتمیش بیریسینین یولونو گۆزلورم. بولمورم هاردان گله جخ... سودان، تورپاخدان... آنجاق منه یازمیشدی میعادگاھیمیز بو گۆتو دوشموش لؤتگه دی. من آددیملاری تسبئحه سالمیرام قیزیم. میعادگاھا یئتیشمیشم. ایندی ديقه لر ی تسبئحه سالیرام.»

نیلفرین سؤزلی نرگیزین اورەیینی سیخینتیا سالسا دا، بئیینه تاققا وورور: «زامان!»

«اگر دەلیخ- دئشییین، ایری- اوپرون آز اولسا، بیر آز دا رنگ- روفون اولسا، بیرى تاپیلار آدمى گۆزو توتسون، ألىنى باش- گۆزووه چكسین، تومارلا سین. أمما وای- وایلیدی اورکک اولاسان، باشیوی قاجیرداسان، اؤز داشیوی اؤز قابیرقاوا چیرپاسان، اؤزو ده نيسوان طایفاسیندان اولاسان... اوندان زامان سنى دەلیخ- دئشیخ ائلمهسه ده، اطرافینداکیلار گلیب- گئدیپ چووالدیز باتیراجاخلار. بیر ألىن اولاجاخ، بیر ده یاماخ ویرماخ.»

«أمما» سۆزو، نیلفرین دوداقلاری آراسیندان ائله چیخیر کی، دئیەسن اورککلییین اوستونه مۆهور باسیر. نرگیزین ذهینده اورککلیک حیسی جانلی بیر وارلیغا دۆنوشور. باشی یوخاری، قاشلارینی بیر- بیرینه چاتمیش، بوخاخ ساللامیش، دۆشونو قاباغا وئریپ قایا کیمی دایانمیش بیر خانیمدیر اورککلیک. سلیمان قویوب گئنددن برى نرگیز اؤز داشینی اؤز قابیرقاسینا چالمیشدی. آغیرلیغینی اؤز آیاقلاری اوسته داشیمیشدی... ایندیهه نیلفر بیر بئله ایلدن سونرا «زامان» و اونون تاثیرلریندن دانیشیر. زامان کیمی اؤنملی بیر قۇنونو نظره ألمادیغینا گۆره اؤز ألىندن آجیقلیدیر. بوتون كئچمیش گونلرینده سلیمانی فسيله دۆنموش بیر عاشیق کیمی ذهینده قۇروموشدو. نیلفر گئنه لۇتگه نین دئشیین گۆستریپ، سۆزونون آردینی تۇتور:

«زامان بوندان بترینی منیم باشیما گتیریپ... لۇتگه صاحیبی واختی یئتیشنده ألىنى لۇتگه دن اوزور. اونون آیاغینی دەنیزدن کسپ، قومسالدا ألالهین أمانینا بوراخیر. أمما دونیا نه منن ألى اوزوب، نه ده گۆیلوم ایسترجه هانسیسا بیر سوفرانین باشیندا اۇتورتموش... همیشه گۆزم آرخادا قالیب. گونو صاباح ایکیسیندن بیرى، بلکه ده هر ایکیسی قاییدیپ گله جکلر، دئمیشم. یوز دفة اؤزومن سوروشموشام اوندان هانسینین ألىنى ألیمه آلاجاغام؟! بوتون آی- گونوم، روزگاریم بئله سؤووشوب، قیزیم! اومود اینسانین دردلرینه تسکین وئر. نه بولوم..! هر دن دیییرم بلکه من زامانین گۆزونه آغ سالمیشام... دۆزومون اوزونو آغارتمیشام!»

سیگارین توستوسو نازیک بیر خط کیمی نیلفرین بارماقلاری آراسیندان یوخاری بورولارکن هاوا یا قاریشیپ، یۇخا چیخیر. ایکیسی ده دئیەسن

زامانىن قۇيوسونونا جوموب، قۇرتولۇش يۇلو گۇزلەيىرلر. نىلفرىن گۇزو اۇزون اۇزادى، خزر بۇيۇندا يول چكىر. نرگىز ايسە اوزاقلاردا ايشىلدايان كور ايشىغىن آياغىناجان گىندىب، گۇزو آيدىنلىغا آچىلمادان كۇر- پىشمان قايىتمىش كىمى دىر. كىچىمىش ايكى گوندى باشىنا گلن حادىثەلرە گۇرە بىر مقصىر آختارىر. كىمىن تقصىرىدىر..؟ آناسىنىن؟ اۇزونون؟ سلىمانىن؟ زامانىن؟ تارىخىن؟.. ايكى گونون اىچىندە ذەنىندە كى فسىل عاشىق چورومە يە باشلايىب. صاباحدان نە اندەجەيىنى دوشونور. نىچە دۇزەجەيىنى. گۇزو اوفوقدە، بىردن- بىرە دەنىزىن اوزرىندە بىر لۇتگە گۇرونور.

«او لۇتگە ھاردان گۇيردى؟»

«دەنىز ائلە بىلەدى، قىزىم. گۇروسن بىر ساعاۋلار اوتوروبسان، يالنىز بىر بولۇد گۇروسن، بىر دەنىز، بىر دە اورتادا كى آرا كىسمە خۇلى . بىردن- بىرە بىر لۇتگە دەنىزىن اوزرىندە گۇبەلح كىمى گۇبەرىر. ھىچ بولموسن شىردن دوغۇلدو يوخسا غرىدن آتلىدى دەنىزىن اورتاسىنا» دىيىپ، شىرىن بىر تىسۇم قونور نىلفرىن دوداغىنا.

لۇتگە ساحىلە دوغرو يورويور. ياخىنلاشدىقجا ماتورونون تىرىلىتىسى اوجالير. نىلفر يىرىندىن قالخىر. آياغىنى لۇتگەنىن قىراغىندا كۇتويون اوستونە قويوب، پىللەكاندان اندىيى كىمى لۇتگەدن ائنىپ، دەنىزدە كى لۇتگە يە دوغرو گىندىر. نرگىز دە يىرىندىن قالخىپ، ايسىر نىلفرىن آرخاسىجا گىتسىن. آياغىنى اونون آياق اىزلىرىنە قويوب، لۇتگەدن قومسالا ائنىر. بىر آددىم گىتمەمىش پىشمان اولور. گىرى قايىدىپ، كۇتويون اوستونە اۇتورور. اوتوردوغو يىردىن نىلفرىن گىدىشىنە باخىر. اونون چىيىنلىرى كۇكسونە لىگر سالسا دا، آنجاق بىلى بو كۆلمەيىپ ھلە. اۇزۇنە اينانمىشجا آياقلارىنى يىرە باسىر. نرگىز اونون آياق باسدىغى يىرلىرى اىزلەيىر. نىچە آددىمدان سونرا كىرىخىپ، اونون آياق اىزلىرىنى آيرى اىزلەلە قارىشىق سالىر.

اوج بالىقچى قارامتىل گىيىملىلە لۇتگەدن ائنىپ، سويون اىچىندىن قومسالا دوغرو گىلرلر. نرگىز بالىقچىلار باخاراق گۇزونون بوجاينىدان ساحىلە بىر تىراختورو دەنىزە ياخىنلاشماقدا گۇرونور. اۇز- اۇزۇنە دىيىر:

«بوردا ھر شئی گۇبلح کیمی بیردن- بیرە گۇیەریر!»

تیراختور ایسە دەنیزە یئتیشجک اوزونو نرگیزە ساری چئویریپ
آرخاسینداکی دەمیر ترئیلینی دالی- دالی دەنیزین ایچینە سورور.
بالیقچیلاردان ایکسی لۇتگەیە دوینلنمیش کندیردن یاپیشیب لۇتگەنی
تیراختورون ترئیلیسینە دوغرو چکیرلر. اوچونجو بالیقچی سویون ایچیندە
دایانیب، لۇتگەنی آرخادان ایتەلەییپ. نرگیزە ایندییه جن هئچ بئله بیر صحنە
گۇرمەییپ. او، یالنیز فیلملردە گۇرموشدو کی، لۇتگەلری بیر آغا جا یا باشقا
بیر لنگرە باغلائیپ، اونلاری سویون قیراغینا بوراخارمیشلار. نیلفر
بالیقچیلارین بیرسی یلە دانیشارکن نرگیزە ساری گلیر. بئش- اون آددیم
نرگیزە قالمیش بالیقچی نیلفردن آیریلیپ، گئری دۇنور. او یسا گئندە- گئندە
بیر دە دۇنوب نرگیزین ساحیلدە بوراخدیغی چمدانینا، چمدانین اوستوندە کی
چانتاسینا باخیر. نرگیز بالیقچینی گۇزویلە دولاندیریر. بالیقچی تیراختورون
آرخاسینداکی لۇتگەنین ایچینە ھۇبانیر. تیراختور یوکلەدییی لۇتگە ایلە
ساحیلدن اوزاقلاشیر.

نیلفر دییی دوشموش لۇتگەیە سۇیکەنیپ، تیراختورگۇزدن ایتینجە اونا
باخیر. نرگیز کۇتویون اوستوندن قالخیپ، لۇتگەنین ایچینە کئچمک ایستە
دیکدە نیلفر ألینی نرگیزە ساری اوزالیدیپ، اونا یاردیم ائدیر. نرگیز لۇتگەنین
ایچیندە أیلەشیر.

«هئچ بیر خبر توتا بولمویوبلر»، نیلفر دئییر. نفسی خیس- خیس
خیسلداییر. گئنه دە اسپرئی چیخاردیب فیسیلدادیر.

«دۇھتور دییب گوندە اوش دفه، أمما من اۇز خانیملیغیمنان چکدییم

سیگار سایسی مصنوعی نفس اۇتورورم جییرلریمه»

نیلفرین دوداقلاری بنۇوشە رنگیندن قارامتیلە دۇنوب. دئیەسن دوداقلاری

گئت- گئندە اۇکسیدە اولور.

خان آغا گۇزۇنو آچىب دىوارا مىخلانمىش ۋاڭىكاد تابلوسونو گۇردو. ۇل-
قۇلو ايىنە باتمىش كىمىدى. قولونو صىحنازىن بىلى ۇلتىندان چكىب،
بارماقلارىنى كىھىمىش حىس ۇتتى. بارماقلارىنى نىچە دۇنە ياواش- ياواش
آچىب، يومدو. كۇشوموش ۇل- قۇلو دىنجلدى. اوتاغىن دىوارىنا مىخلانمىش
ۋاڭىكادى «مىرزە رىضى خطاط» ىن اثرى آدىنا تىرىزدن ۇلمىشىدى. باشىنا
بۇرك كىچىدىيىنى بىلدىكدە تابلو گۇزۇندىن دوشموشدو...

بىر آخشام ۋاڭىكادى قولتوغۇنا ووروب، بىرىباشا صىحنازىن ائوينە
گلمىشىدى. اۋز ۇلىلە دىوارا مىخ چالىب، تابلونو دىواردان ۇسمىشىدى. سكىنە
سلطان ھر دۇنە اوتاقلارى سىلىب سۈپۈرندە، اوستونە توز قونموش جانامازى
گۇتۈرب تۇزۇنو ۇلندا بىردىن- بىرە يۈخ اولموش ۋاڭىكاد تابلوسونو يادىنا
سالار. خان آغانىن ۇلدىن گىتمىش دىن ايمانىندان بىرىباشا ائلە حسرتلە
دانىشىر كى، ائلە بىل اۋرۇچلۇق گۈنلىرىندە گىزلىجە خان آغانىن اوتاغىنا
يىيىپ- اىچمە گىتىر اۋون ۇزۇ دىيىلمىش.

«دىن، ايمان، اۋروش، ناماز... ھامىسى او ۋاڭىكادىنان بو اوتاخدان گىتتى..!»
يادىنا گلمىر نىچە واخا اولار نامازى ترك ائلەيىپ. سكىنە سلطان
بىلسەيدى كى ۋاڭىكاد تابلوسو اىندى صىحنازىن اوتاغىنىن دىوارىندان

آسیلیب، یقین اونون مرتدلییینه بئله حکم وئوردی. ائو کولفتی اولماغینا دئییل، او قدر ائوده اختیار صاحیبی اولوب کی، اؤزونو ائو آدامی کیمی سانیر. بونولا بئله همیشه خان آغانین هاواسینی ساخلایب، خان آغا دا آرا- سیرا پنجره نین هئره سینه قره پول قویاراق «جیبیمه آغیرلیق ائلیر»، دئیهر. نامازی ترک ائتمک آتاسینین لاپ توخونان یئری یدی. اگر سکینه سلطان آتاسینین قولاغینا چاتدیرسایدی، ایشی یاشایدی.

صبح نازین پیرتلاشیق ساچلاری یاسدیغین اوستونه سرلیب. آغزینین سویو دوداغینین بوجاغینیندان اُنکینه جن آغیمتیل ایز بوراخیب. بئلی دؤشک اوستونده، بئلدن آشاغیسی زیلونون اوستونه اوزانیب. آلت پالتاری زیلونون قیرمیزی رنگینین کناریندا بوغومتول قیرمیزییا چالیر. هردن بیر صبح نازین یانینا گلسه یدی ده، گئجه ائولرینه دؤنردی. دونن آخشام هئرانترین توکانیندا حددن آشیرمیشدی. اوردان چیخیب، بیرباش صبح نازین ائوپنه گلیمیشدی. نه دئییب- دئمهدییی هئچ یادینا گلیمیردی.

کالاکنه بیر حالدا قالخیب پالتارلارین گئیدی. اوتاغین بوجاغیندا آفتافا- له یه نی گؤرچک، آل- اوزونو یوماغا هوسلندی. آفتافانی ایدیکده لولویوندن آنجاق ایکی داملا سو اووجونا دامدی. اوتاغا گؤز دولاندریب، ساماوارین یانینداکی گویومو گؤتوروب، سوزدو. بیر قطره بئله سو اووجونا داممادی. ساماوارین شیرینی آچیپ، اووجونو لولویون آلتینا توتوب، دولدوردو. سو ایللیق ایدی. لولویون آلتینداکی تاسین ایچینه ساری اییلیب، اووجونداکی سویو اوزونه چیرپدی. میزین اؤرتویو ایسلاندى. بو آن صبح ناز گؤزونو آچیپ یئرینین ایچینده گئرنشدى. سونرا آرخاسینی اونا چئویریب، یورقانی باشینا چکیب یوخویا دالدى. خان آغا ایسه قاپیدان چیخمامیش آل آتیب جیبیندن بیر دهنه شاخ ایکی تومنلیک چیخاردیب، یئره آتدی. اسکناس قوش له له یی تک یونگول- یونگول اوچوب، گلیب یاسدیغین قیراغیندا زیلونون اوستونه دوشدو. اؤز- اؤزنه دئدی:

«گؤره سن نه واخ بو ق...ه نین اُفیونونان قوتولا جام؟!»

ھر زامان اۋز يانيندا تصميم توتوموشدو آياغيني اونون ائويندن كسسين، بۇيلو بير قادين كيمي اونا يئريخله ميشدى. صبح نازدان اوزاق قالماغا چاليشديقدا سرسم توتوب، ساييقلاميش آدم كيمي ايسترئسدن بوشالسين دئيە، اۋزونو هئرانئين توكانينا ساليردى. سرخوش اولدوقجا ذهني هر زاماندا داھا آرتيق صبح نازا ماييل اولوردو. اونون ادا- اطاوارينا داريخي، بيردن اۋزونو صبح نازين ائوينده گۇروردو.

اغزى زوققوتوم داديبير. اوتاقدان چيخماميش آل آتيب قندانان بير حبه شكر- پئير گۇتوروب، حيطة چيخدى. شكر- پئير اغزينا اريدى. هئل دادى ديلينده زوققوتوم دادينا قاريشدى. حيطدن ائشيه چيخماميش ايليپ قاپينين او تاي بو تايينا باخي، دربندە چيخدى. سحرين ائرتەسينده قۇ ويريردين، قولاق توتولوردو. در بند اهلى هله شيرين يوخودايديلار. بير گيله سيگار آليشديريپ، درە كوچه سيني آستا- آستا يوخارى قالخدى. اوزاقدان باخانين گۇزونده آسوده ليكله گزيپ دۇلانماغا چيخان بير كيشي يە بنزه بيردى. آنجاق اۋزو حيس ائله بيردى اينجارى كسيليپ، بدن آياقلارينا اغيرليق ائدير. آياقلارى گوج بيللاهيان داليسيغا سورونور. صبح ناز ايله باش باشا قالاندا اونو باشدان آياغا قيزيلا توتماغي گلير. آما آدديميىنى قاپيدان ائشيه قويچاق، اوميدسيز، باشى داشدان داشا دەيميش كيمي حيس ائديردى اۋزونو.

«بو آخير دفة يدى. هوسدى، بسدى. دا بيننان بئله هوسين تۇرۇنا دوشمەرم»
سيگارين كۇتويونو خندە بين ايچينده كي زيبيللرين اوستونه تۇلازلايير.
«من دە دۇورەمە بئله بير خندە قازماليام»
بدەن^۱ ديبينده قازيلميش خندك دفةلر شەرى دوشماندان قوروموشدو.
خان آغانين ذهني قارماقاريشيقدى. عاغلينا مين جورە سۇرغو- سۇال گلير.

۱- بدەن: خوى قالاسينين اطرافيندا تيكيلميش ديوارا بدەن دئيرميشلر. قالانين ائىلى ديوارى اوستونده بير توپ يئرلەشيميش. قالانين بئش قاپيسى وارميش. قالا قاپيسى، شووہنە قاپيسى، استانبول قاپيسى، تبريز دروازاسى، چورس دروازاسى.

«کیم منی دۆورله مېش دوشمانلاردان قۇروياجاخ؟ دوشمان قيراقدان گلن اولسا آدام بارماق قويار اوستونه. توفنگ توتار، قېلىنجى اوزدن باغلار. آما بئلىنجى بىر زمانه ده دوشمان کىمدى؟ عمواغلى، بىبى اوغلى، قونشو، قوهوم، يار، يولداش... بو نامرد دوشمانا، نئجه دوشمان دئماخ اولار آخى!»
هوندور، ائىلى حىصارا باخىر. دره کوچه سىندن توتدو، قوپونچولار کوچه سى، شووه نه قاپىسى، قالا قاپىسى، چورس دروازاسى، استانبول قاپىسىندان بورولوب، تېرىز دروازاسىنا جان ايکى لاي ديوار هله ده شېرى اؤز حاصارىندا ساخلايىب.
«عجب ده آد قوپوبلار بو حىصارا، بدهن!»

ايسکلئت، اينسانين ايچ-آلاتىنى قۇرويان کىمى، بدهن ده شېرى هجومدان، يوروشدن قۇرويوور. ائشيتدیکلرينه گۆره اييرمى-اوتوز ايل بوندان اول، سود امر بىر اوشاق ايکن، بلکه ده هئچ آناسىنين بطنينه آتيلماميشدان بئله، جيلولوق^۱ زامانى بدهن شهرده کى آرواد-اوشاغى دوشمانين هجوموندان قۇروموشدو. ميللت خندکلىرى سۇ ايله دولدوروب، اوستونو سامانلا باسدیرماسايدىلار اورمودا اوز وئرن فاجيعه خويدا دا اوز وئره بيلردى. ائشيتدیکلرينه گۆره، خويدا اوز وئرن فاجيعه اورمودان قاليجى دئيىلميش. آما اورمودا ياش دا قۇرونون اودونا يانميشدى.

خان آغا امنيت و دينجلىک آختارىر. بونولا بئله اينانجلارينين ترسينه بىر سؤز ائشيدنده، چيرپيشماغا جان پۇستو وار. آنجاق ندنسه هر دؤنه شدتلى بىر تارتيشمادان سونرا پئشمانلىق دويوب اؤز اؤزونه دئيىر:

«گئده، سن نئچه دن بيرسن بالا...؟ کىمسن بئله..؟! ديسن به بو سورو ده ييشر؟ هر هانسى چوبان قاباغا دوشسه سورو ده اونون داليجا گئده جخ. بو چوبانين آدى بىر گون ميرپنچ اولوب، بىر گون ميرزا، بىر گون محمدرضا، بىر گون ده پيشه ورى.»

پيشه ورىنى ياخيندان گۆرمه مېش، اونون باره سىنده دئيىلن سؤزلرى ائشيدىب، اونون حاققىندا يازىلارى اوخويوب، سونرا ايچينده اونا بسله دىيى

۱- جيلولوق حادىثه سى: ۱۲۹۷- جى گونش ايلينده اورميه، خوى، ماكو و بىر نئجه شهرده، آشورى جيلو ائلى نين طرفيندن اوز وئرميش مسلمانلارين قتل- عام حادىثه سىنه ايشاره دير.

نیفرتین ھاردان قاینالاندیغینی ھئچ اۋزو دە بیلیمیر. آنجاق اونون آدینی ائشیتجک احوالی پۈزولور، راحتسیز اولور. نیفرتینین ندەنینی آختاردیقدا بیر زاد ائلدە ائتمەییپ، لاکن اۋزونون یئرسیز کین- کدورتینی یار- یولداشینا بئله آچیقلایر:

«قرار دەیی کی بو روس نوکری دەدەمی اۋلدورسون، یئددی آرخامین بندینە پوخ- پوسور باغلا سین. ائله اونون نۆکرلییی زەلەمی آپارماغا کیفایت ائلر. بو میللتین باشینا نە او یون گلیر، ھامیسی او تایدان گلیر. سالداتلارین سالدیرمالاری ھلە یادیمیزدان چیخمییپ»

داعوا- دالاشدان بئزار اولدوغونا باخمایارق، ائله واخت اولور اۋزونو ائله آلا بیلیمیر. ساواشیپ، مدرسەنی ترک ائنددن بری ھلە دە ایشینە قاییتما ییپ. «آجیمنان اۋلسم دە روس نۆکرلرینە باش ایمەرم»، دئمیشدی. بو گونلر ایشی- پئشەسی اۋز اۋزویله دانیشماق اولوب. اۋزو اۋزوندن سوروشور، اۋزو اۋز سۈزۈنە قولاق آسیر، اۋزو دە اۋز سۈالینا جواب وئیر.

«کیم باشلادی گننە بو ساواشی؟ بو گونلر ھر ھارا آیاغیمی قویورام، قوناقلیخدا، قفەخانادا، ھامی ساواشدان دانیشیر. یاشاماغا فیکیر وئرن بیرسی یوخذی. ھامی موورّیخ اولوب. نریماننان توتدی تا آلاھین او جیلار نۆکری محرمەجن. گئدە ائله آغزیننان یئکە پوخلار یئییر کی، آدام دیییر ایندی اورە یینین باشینا ییغیشاجاخ. دونن نریماننا ویر- ویر ویریلدیردی. سیمیتقونون مارشیمونی اۋلدورمەیینن ائله دیییردی کی، ائله بیل سیمیتقونون ساغ آلی یمیش. قفەخانادا، کوچه- بازاردا میللت آندریانیکی، سیمیتقونی، مارشیمونی، جیلولولاری، عثمانیلاری، داشناکلاری، سالداتلاری، ژاندارمانی، فیرقەنی، حوکومتی بیر ایپە دوزوب، تسبیح دەنەسی تک چئویریرلر. بیر نفر یوخذی بو موورّیخ کۆی اوغلاننارینا دئسین آخی بولاری نئجە بیر ایپە- ساپا دوزمخ اولار؟!»

«آدام ایستیر باشینی گۆتوروب ائله بیر یئرە گئتسین کی فیرقەنین، سالداتین، ژاندارمانین آلی چاتماسین. فیرقەدن اۋتور جان بیر قالیب یولداشیم نریماننان قانلی پیچاق اولموشام». مختار، اۋز دئدیینە گۆرە نە

فیرقەچی دیر، نە دە حوکومت طرفدارى. بونونلا بئله، قاباقكى صمیمیتلری
باشا چاتمیش کیمی نظره گلیر.

«ئله بیل مین ایلین یۇرقونویام»

بدەنین باشیندا، باشاباش دیش- دیش تیرتیلرە^۱ باخیر. بدەنین
اوستوندە ایکی توپ یئرلە شیرمیش. ھانسی توفنگلر، توپلار بو تیرتیللرین
آراسیندان یا اونلارین آلتینداکی مَزَقْل لردن اینسانلاری گوللەیه، توپا
باغلامیش!! کیملر گلیب، کیملر گئدیپ بو گلدی- گئدر دونیادان!! تاریخ
بویو ھانسی بۆلگەنین امنیتى اولمایاندا، اورادا دیوارلار تیکیلیپ، خندکلر
قازیلیپ و قالالار باش قووزامیشدی.

«خوی شەهرینین بدەنى، چین دیوارینین اۇيەى^۲ قارداشى یمیش»، مختار دئمیشدی.
نریمان ایسە آرتیرمیشدی: «دیوارلار میللتی قۇرومادان آرتیق،
حاکیملرین حوکومتینی حفظ ائدیبلر. دئییلنلرە گۆرە دیوارین زلزله اُثریندە
اوچولموش بینۆرەلریندن اینسان سومویو تاپیلیپ.»

قارداشلیق صیغەسى اوخوتدوران زامان ھئچ عاغلینا دا گلمزدی بیر گون
نریمان یا مختارلار سۆزلری چپ گل سین. ایندیسە فیرقەیلە پهلوی حوکومتی
اونلاری ائله بیر- بیریندن آییریپ کی آز قالیر نریمانلا اُل بە یاخا اولسون.
بدەن دیییندن آستا- آستا قاپان مئیدانینا قالخدی. یولونو ائله سالدی
کی، ھئرانترین میخاناسینین قاباغیندان کئچمە سین. قاپان مئیدانیندان شئخ
مەھدی کوچە سینە ساری گئتدی. سحر یئلی اُسیر. بیر گئجە باشی قیمیزدان
قیزیشمیش، صبح نازا قوشماجا قوشموشدو. اونو سحر یئلینە بنزتمیشدی.
اینسانین عئینینی آچیب، ذھنینی دورولدان سحر یئلی...
«سحر یئلیم، صبح نازیم، سنی گۆرندە بوغдалار ایچە دولور، سونبولر
آچیر، بنۆوشە آيا باخیر، نیلفر بورولور آغاجین بئلینە...»

۱- تیرتیل: دیوار باشینداکی کنگرەلر.

۲- اۇيەى: اۇگئی [خوی دئییمی]

اينديسە اۋزوندن تەجۋبلەنەر، صېحنازى گۇرندە بو سۇزلر ھاردان گلىب
 عاغلىنا چاتمىشىدى..؟! نە شعر ايلە آراسى واردى، نە دە بو جور يونگول
 ايشلرلە. آما صېحنازىن شۋە ساچلارى، دۇلما دوداقلارى، تۈكمە بدنې
 قىرمىزى آلت پالتار ايچىندە اونو ئنگى ياغلى بىر حالدا دىلە گتىرمىشىدى. بو
 داعوا- دالاش گونلرىندە، يالنىز صېحناز اونون سازىنىن كۈكلەمسىنى بىلىر.
 آنجاق بو آن نە اۋزوندن دە زەلەسى گندىر، صېح نازدان دا.

«قوى صېحناز دا جەنم اولسون، طايفا- تۇرمەسى دە. آخىرىم ايدى.
 بىردە آياغىمى اورا قويسام منن قو... غى يوخدى.»

سحر يىلى دە ناسازلىغىنا كار كسمىر، گئجەنىن خومارلىغىنى باشىندان
 بىلە اوچورتىمور. فېكرە دالاراق، بىردن اۋزىن ھىرانتىن قاباغىندا گۇردو. مادام
 بىر آلىندە مىس آفتافا، بىر آلىندە سوپورگە، قاپىنىن قاباغىنى سوپوروردو.
 خان آغانى گۇرچك سوپورگەنى دىوارىن دىيىنە آتىب، آفتافانى يىرە قويدو.
 اۋروسونون تايىنى آچىب، ايچرى كئچەرك: «بويور خان آغا»، دئدى. خان آغا
 مادامىن آرخاسىجا ايچرى كئچدى. ھىرانت كئپىسىنى اوزونە قويوب،
 مىزلرىن آرخاسىنداكى كاناپانىن اوستوندە ياتمىشىدى.

«مادام! بىر اىستكان خومارشىكن وئ، بلكە بو خومارلىق باشىمدان
 اوشسون»، دئدى خان آغا. مادام آللىرىنى پئشگىرەسىلە سىلىپ، پئشخوانىن
 اوستونە باشى يارىم بىر اىستكان قويوب، ائشىيە چىخدى. آفتافانى گۇتورروب،
 توكانىن قاباغىنى سولايب، سوپورمەيە باشلادى. ھىرانت خان آغانىن سىسىنى
 ائشىتجك بۇركونو اوزوندن قىراغا چكدى. خان آغا اونو گۇرمەدن اىستكانى
 باشىنا چكىب، آغزى- گۇزونو بوزدو. جىبىندىن بىر گوموش پول چىخاردىب،
 پئشخوانىن اوستونە قويوب، ائشىيە چىخدى. كوچەنىن تۇز- تۇرپاغىنى
 قالدىران مادامى سايمادان اوزاقلاشدى. مادام بئلىنى دىكلدىب، اونون
 آرخاسىجا باخدى. ماداما ائلە گلدى خان آغانىن تاقچا چىينلرى آيىلىپ. خان
 آغا ھىرانتىن دايىمى مشتىرلىرىندىن ايدى.

خليل برقىنىن توكانى قاباغىندان كئچندە، دئەسن برق ماتورو باشىندا
 تىرىلدايىر. سحر صېحنازىن كنارىندا يوخودان آيىلاندان برى باشى سىزىم-

سيزيم سيزيلدايیردی. خلیل هر گون قاش قارالماق همین ماتورونو ایشه سالیب، ماتور تیریلداماقدا فرماندارینین قاباغینا آسلا دیقلاری لامپلار اطرافی ایشیقلا ندیراردی. ایندیه گوندوزون گؤزونده ندن ماتور تیریلدايیردی، باش آچمادی. خولقی تنگ اولماسایدی، همیشه کی کیمی خلیلین بو گؤدنسیز ایشیندن ساری قابینا بیر سؤز سالیب، کئچردی.

چارراھا یتیشدییینده کوچه لرینین سققه سی زولفعلی عمینی سو منبع ینین باشینا ییغیلیمیش آروادلارین محاصیره سینده گوردو. خوش بولاغ باشیندان لوله چکیب، گتیریب چارراھدا سو منبعی قویموشدولار. تبریزین آنا خیوانینی بیر گئجه ده آسفالت ائله دیی کیمی خویون دا سو لوله کش لیینی دونیا یا جار سالمیشدیلا. نریمان شیشه - شیشه دئیشدی: «سحر میللت یوخودان دوروب، گوروب پیشه وری تبریزده خیوانا آسفالت سالدیریب» «دیین یوخدی گئده، ائله سؤز دیسن کی پیشمیش تو یوغون گولمه یی گلیر. قو...خ بیر گئجه ده ده خیوانا آسفالت سالماخ اولار؟ آخی ائله جیر کی یاماخ ساخلا سین باری...»

بیر نئچه آرواد چادرالارینی بئل - بویونلارینا دویونله میش، بیر - ایکسی کۆرپه سیننی بئلینه چاتیپ، سو منبعینی دؤوره له میشدیلر. بیر - ایکسی آرواد دا کۆرپه لرینی چادیرالارینا بئلرینه چاتیپ، سو نووبه سینده دایانمیشدیلا. اونلاری گؤرونجه گئنه دردی دئشیلدی: «فیرقه بو شهر ی لاپ هرنگی خانایا چؤووروب، یولدان کئچن کتدی یولونو شهردن سالیر. کتدی آلیندن ترپشمک اولمور. منه فدایی دسته سی دوزلدیر... یوکسوز ائشش یورغا گئدیر شهرده»

زولفعلی عمی های - پیدیریق سالان آروادلاری سایمادان بیر پوتدوخ یئرده، بیرینی ده سو لوله سینین آلتینا توتموشدو. سو منبعینی دؤوره له ین آروادلار آمیرکا یاغینین^۱ حلبی لرینی سیرایلا دوزمه دوزموشدولر. یادینا گلن زاماندان بری، زولفعلی عمینی ائله همن جور قاطیرینین ایکی طرفیندن آسلانمیش پوتدوخلارلا گؤرموشدو. خان آغا بویا - باشا چاتیپ، یاشی اییرمی

۱- آمیرکا یاغی: نباتی یاغ.

ایکینی دولدوروب دەیشیلسهیدی دە زولفعلی عمی ائله همانایدی کی، واردی. هئچ دەیشیلمه میشدی. یالنیز قاطیری آزجا قوجالمیشدی. آغزینی آچدی زولفعلی عمی یه «قولووا قووت» دئسین، آنجاق ندنسه پئشمان اولدو. هئچ کیمسه یله سۆز دئییب- انشیتمه یه دیل- داماغی یوخ ایدی. سو منبعیینین قاباغیندان یان کئچدی. زولفعلی عمی گۆزآلتی اونو سوزدو: «آلاھ هئچ ایییدی بئله جانورلارین ایچینده یالقیز قویماسین خان آغا!!» سو باشینا توپلاشان آروادلارین های- کویو اوجالیدی: «هم ساتار، هم سو قاتار، هم ده برابر آتار... زولفعلی عمی، نوبه میزه گیریبسن، هله قاباخدان گلن لیخ ده ائلیسن؟»

خان آغا دؤنوب باخدی گؤرسون جواب وئرن آرواد کیمدی. چادراسینی بونونا باغلایب، ایکی گویوم آئینده توتמוש، شسلی- بسلی اورتا بوی بیر آرواد دؤشونو قاباغا وئریب ائله دانیشیردی کی، ائله بیل محله نین کلانتریدی. آروادین دوروشوغونا، زولفعلی عمی نین آل- آیاق ایتیرمه سینه عئینی آچیلیب، زولفعلی عمینین احوالینا گولمه بی گلدی.

مختار دونن آخشام محرمین واسیطه سی یله اونا سۆز گؤندریب: «گون اورتا چاغی خان کروانساراسینین قفه سینه گلرسن». بیر آز دا یئرسه، سحرین مئهی اوز- گۆزونه ده ییب خومارلیق باشیندان اوچار دئییه، دوشوندو. استانبول قاپیسینا ساری دؤندو. خوشلامیر مختار اونو گۆرچک احوالاتیندان بیر ای آنلا سین. اوندا گئنه ده صبح نازین ائوینه، هئران تین مئخاناسینا گئتدی بی اوچون اونو دانلایاجاق.

هله گون اورتا با قالیر. ائوه گئتمه یه ده گؤیلو یوخدور. آتاسینین ترسه باخیشلارینا دا هئچ دؤزومو یوخدور. هانسی گئجه ائوه گئتمه سه صاباحیسی گون آتاسینین باخیشلاری داشا دؤنر. لال- لال گۆزونو گۆزونه تکیب، نه سۇروشان کیمی سۇروشار کی گئجه نی هاردا سحر ائله ییسن، نه ده اۇزونو بیلمه مزلیه ویرار. آنجاق باخیشلاریلا فیکرینده نه کئچدییینی اونا آندیرار. آتاسینین بئلنچی لال باخیشلاری یوز یاماندان آغیر گلیر اونا. ایکی گون

بوندان اول آتاسی دؤوره سینه کئش دویونلنمیش بیر دسته اُسکناسی اونون دوشکچه سینین آلتینا قویوب، دئمیشدی: «فیرقه چی لرین ضرری توخونمامیش بیر مدت گل چیخ گئت قوما. بو نامه نی ده وئر اوردا حاج سید مرتضی یا. اونا یازمیشام نه واخ داردا قالدین، آلی بوش قویماسین سنی.»

آتاسی آلینده کی نامه نی ده دؤشکچه نین آلتیندا اُسکناسلارین بؤیرونه قویموشدو. مختارا دا آتا کیمی «بیر مدت گؤزدن ایت»، دئمیشدی. «نریمانی دئمیرم. سَن ن دؤز- چؤرح یئییب، نچه ایل بیر- بیرینن یولداشلیخ ائله ییبسیز. او، آتین یئییب سومویون آتانلاردان ده یی. بیر آنماز تاپیلیب آلیوه ایش وئر. سن ده کی ماشاللاه دیلین دیش دورمور...»

باشی قینیندا، نچه آیدان بری باشیندان سووان گونلر عاغلیندان کئچیر. معاریف ایدراه سینین بازرسینه دئمیشدی: «هانسی آنماز سنی یوللویوب، گئت اونا دئه کی خان آغا خوی دیییر من باشارمیرام. آیه چوخ بولوسن اؤزون گل فیثاغورث قضیه سینی توهجه دَس وئر.» هندسه کیتابینی بازرسین اوستونه تۇلزلاییب، کیلاسدان چیخمیشدی.

او گوندن بری آیاغینی مدرسه یه قویمامیشدی. دونن آخشام هئراتین توکانینا گئندنه بیر یسینی کؤلگه کیمی اونونلا ایز به ایز گلدییینی دویموشدو. شوبه له نیب، دؤنوب باخندا ایزله یین آدام اؤزونو دیوارین دییینده گیزله دیب، خان آغانین اوره یینه قورخو داممیشدی. دؤشک آلتیندا کی اُسکناسلاری صبح نازلا هئراتتا شاباش ائتمه میش، شهردن چیخیب گئتمه لی یدی.

بیر آن اؤزونو مقبره کوچه سینده ائولرینین قاپیسیندا دایانمیش گؤردو. قاپینین دؤینجه سینه آل آتанда پئشمان اولوب، قاییتیمیشدی. بیر دفه دان سؤکولمه دن صبح نازین ائویندن چیخیب ائولرینه گلدیکده، گئجه دؤینجه یینی دؤیموشدو. سکینه سلطان یایلیغی چینینده، ساچلاری ایسه دؤشو اوسته تۆکولموش، قاپینی آچیب اونو گؤرجک: «توبا... توبا... توبا... اُسْتغفرللاه... آغا نییه منی گوناھا باتیرسان» دئییب، یایلیغینی عشوّه- غمزه یله باشینا چکمیشدی. او گوندن بری سکینه سلطان اونو گؤرنده یایلیغینین

اوجلارینی دۇشونون اوستوندن قیراغا آتیردی. آنجاق گۇزآلتی اونا باخیب، دۇنموش دوداقلاریلا گولومسەییردی. اویسا هردن بیر گۇیلو سکینه سلطانا ماییل اولسایدی دا صبحنازی اونا باش بیلیب، صبحنازی بیر قیرمیزی اُسکناسلا راضی سالیردی. سکینه سلطان ساققالینا ایلیشیب، اُلینه ایش وئرلردن ایدی.

گون اورتایا آز قالیر. آغزینین زوققوتوم دادینی دهیشسین دئیە، ایبان خورماچینین توکانی قاباغیندا دایانیب، بئش شاھی ایبانین ترەزیسینە آتدی. ایبان ترەزینین یانینداکی کیتابدان بیر وراق جیریپ، لولهلهدی. بیر اوُوج قۇرو خورمانی کیف کاغاذینین ایچینە دولدوردو. خان آغا ایبانا گۇز ووروب، پیچیلدادی: «ایبان، فیشفیشالاریوی، تاراققالاریوی قویما شئە چەسین ها، آز قالیر..!» ایبان اطرافا گۇز گردیریپ، خان آغایا ساری اُییلیب دئدی: «خان آغا، پیشهوری نین توفاغی داغیلسین. آلاە شاهین جانینا دەیمەسین. او شاه کی من تانیرام پیشهوری نین قاباغینان یئمز... اینشاللاە اوّل تاراققانی اوُزوم آتاجام» خان آغانین آغزی زوققوتوم دادی وئرسەدە ایبانین آغزی ماوال قاپیسی یدی. اونون آغزینین اییسینە دالی چکیلدی. ایبان گئجه لر ائوینین بالاخاناسیندا دوزلتدییی تاراققالارین گوگورد اییسینی وئیر. خان آغا خورما دولو کیف کاغاذینی آلیب، دئدی: «ایبان اوُز آرامیزدی بو گوگورد اییسینە ائو آدامین نئجه دۇزور؟ بینا بیرچارە قیل. واللاهی اییسی پوخ اییسیندن قالیجی دئیل»

ایبان یالتاق- یالتاق خان آغانین اوزونە هیریلدادی. دیشلری گوگورد رنگینده یدی. خان آغا خیوانی آتلائییب، میسگرە بازارا کئچدی. آیاغینی بازارا قویوب قویمامیش میسگرلرین چکیشلرینین موسیقیسینە ذهنی دورولدو. بازارین نَموو اییسیله قالای اییسی بیر- بیرینە قاریشیب. سحر یئلی کار کسمەسە دە، میسگرە بازارین سسی خومارلیغینی باشیندان اوچوردور. خورمالاری بیر- بیر شکر پنیر کیمی آغزینا آتیر. هردن دە بیر بوجاغی نیشان

آلیب، چردەیی پوفلەیی. توپ آغزیندان گۈللە چىخان کیمی چردەک
 آغزیندان چىخیب، نیشان آلدیغی یئره دوشور.
 خان کروانساراسینا یاخینلاشیر. آغزین زوققوتوم دادی خورما طامینا دۈنۈشور.
 کروانساراجی حجرەسیندە اوتوروب، ایکى نفرلە دانیشیر. خان آغا ایچری
 گیرینجە سۈیۈد آغاجینا زنجیرلنمیش ایت، قویروغونو بولاییر. حجرەلرین
 قاباغیندا بیر جوت آغ ائششک اوز بە اوز دایانیبلار. بیر ماتئە^۱ ائششکلرین
 اوستوندن یوکلری یئندیریر. یئنی یئتمە بیر نالبند اوغلان حجرەسینین
 قاباغیندا آغیمتیل بیر آتین آياغینی قووزاییب، نالاییر. قفەنین بۇیروندەکی
 حجرەنین قاباغیندا اوچ حامبال یون تلیسلرینی آل آرابالارینا یوکلەیرلر.
 دالاندار آللرینی دالیسیندا دویونلەییب، بیر گۈزو ماتئەدە، او بیرى گۈزۈیلە
 حامبالاری ایزلەیر.

نریمانین گۈزو قفەخانانین تازا قاپیسینین گۈلمیخلاریندا قالیب. ساپ
 ساری گۈلمیخلار پار- پار پاریلدايیرلار. کئچن ایل قفەخانانین کۈھنە
 قاپیسی اۋد توتوب، یاریسی یانمیشدی. قاپینین اوستوندەکی گۈلمیخلاری
 آتاسی یلا بیرلیکدە تازا تاختا قاپییا میخلامیشدی.

«باخ بیر نریمان، ایکیز دە منە قارداش کیمی سیز. اینانیدیخلاریزین البتە
 اۋزۈزە دخلی وار. هم خان آغاینان، هم دە سنن دۈز- چۈرح یئمیشم. من دۈز-
 چۈرەیی ایتیرن آدام دەیرم. او شاهین داشینی دۈشۈنە دۈیۈر، سن دە پیشە
 ورینین، نوروللاخانین...»

نریمان دینیپ- دانیشمادان قلیانین آمزیینی نئیگیلەنین باشیندان
 چىخاردیپ، نئیگیلەنی مختارین آلینە وئردی. مختار قلیاندا خوشلانماسا دا
 آنجاق نریمانین آلینی قایتارمادی. نئیگیلەنین دۈداقلىغینی آلی یلە سیلیپ،
 سۈمۈردۈ. کوپون سۈیۈ قۇر- قۇر قۇرولدادی. ناصرالدین شاه، کوپون اوزریندە
 غضبلی باخیشلاری یلا بیر گۈزۈنو نریمانا، او بیریسینی مختارا آغارتمیشدی.

۱- ماتئە: کورد قادین [خوی دئییمی].

مختار سۆزونون آردینی توتدو. نریمان سا گۆزونو گولمىخلاردان چکىب،
کروانساراین حیطینه باخاراق آتاسینین پیچىلتىلاری عاغلیندان کئچدی.
«گولوم... اولدوزلو گولمىخیم...»

شلتەسى یئرین زیر- زیبىلینی سوپورن آغزی یاشماقلى بیر ماته
کروانسارا قاپىسىندان ایچرى گیردی. کیچىک بیر اوغلان اوشاغى بورنونون
فیرتیغینی یالایاراق ماتهنین آتهیندن یاپىشمیشدی. هر ایکىسى قفه
خانانین قانشارینداکی حجرهیه کئچدیله. نیلفره وورولمادان اۇنجه قىزلار،
خانىملار دىققیتینی چکن وارلىقلارایدیله. آما نسه نیلفره اورک باغلايىب
اونونلا دانىشانان برى، هئچ بیر قىزین، هئچ خانیمین گۆزلىلی وئجینه
دئىلدى داھا.

«قوى سۆزومون لاپ بئله جیرگینی سنه دىييم. بونو خان آغايا دا ديه
جم. سيفارش گۆندرمیشم او دا گلسين. منيم سۆزوم بيدى بالا. دىيیرم من
كى سو گتيرن ده ييرم، نيه گيليفلری ياش ائلييم؟ دؤلت دئديين گلدی-
گئدردی، بويون بو گلير، صاباح بير آيريسى. بيزه قالان يولداشليخدی،
دوستلوخدی، اينسانيتدی...»

گلدی- گئدر سۆزو نریمانین عاغلینی قارىشدیریر. گئجه یاریسی نیلفرین
فیکری یله پاپریزی پاپریزین اودونا آلیشدیریب، پریشان بیر حالدا اؤزو ایسته
مه دن آتاسی آناسینا پیچىلتی یلا دئدی یی سۆزو ائشیتیمیشدی.
«بو گلدی- گئدرلرین ایچینده تکجه منه قالان سنسن. آنامسان،
باجیمسان، هر بير شئیم سنسن. گولوم... گۆیچه ییم... اولدوزلو گولمىخیم...
بو میسمار آنجاق سنین کیمی گولون...» پیچىلتی یلا گولوش سسی بیر-
بیرینه قارىشمیشدی.

«میسمار کیمی اوغول دوغوبسان منه... قوجالغیمین عصاصیدی. قوروماسین
اوغول آغاجی...!»

آنجاق آتاسینین خبری یوخ ایدی کی او بو گونلر اییلمیش بیر میسمارا
دؤنوب. فیرقه نین آغیر مسئولیت لریندن علاوه، نیلفرین فیکری گئجه-

گوندوزونو قارىشىدىرىپ. ھانسى بىر گولمىخلى قاپىنىن قاباغىندا دايانىرسا قىزىن اوزونو او گولمىخلاردا ناخىشلانمىش گۇرور. گاهدان گونش شكىلىندە قاپىيا ناللانمىش گولمىخىن اورتاسىنداكى تۆۋەركدە گۇروردو قىزىن گىردە صىفتىنى، گاهدانسا اوزوم سالخىمىنا بنزر گولمىخلاردا. نىچە گون ايدى نىلغردن خبر- اتر يوخ ايدى. بعضاً آرا- سىرا اۇغرونجا بىر نىچە دىققە گۇرورشوردولر. اونا ئلە گليردى ئلە بىل مین ایل قاباقدان نىلغرى تانیپىر. مین ایلدن آرتىقدى اونا وورولوب. دونن ایستەمىشدى سئیدحمزەدن اونون مدرسه یه دۇنوب دۇنمەدیپىنى سوروشسون، آما سوروشمامىشدى. عۇمور بویو بئله بىر دۇروم دۇیماسى ھىچ عاغلىنا گلەمىشدى. نریمانا گۇرە بىر كۇنولدن مین كۇنوله وورولوب عاشىق اولماق آنجاق ناغىللار دونياسىندا اولاسىدى. بونونلا بئله سون گونلردە نىلغىر بىر ئانیە بئله عاغلىندان چىخمىردى. حتى يوخودا دا آل چكن گونو يوخ ايدى. نىچە گئجە اولوردو كى آدام كىمى باشىنى یاسدىغا قويوب ياتىرمىش، آنجاق سحر يئریندن دوراندا اۇزونو محتلىم گۇروردو. اۇزو اۇز يانیندا نىلغردن اوتانىردى. اونون بئله أحوالاتدان خبرى اولسايدى، يقین كى اوندان نیفرتى گلردى. گاهدان دا نىلغىر «شیطان توكودور عاغلىما ایلیشىپ»، دئیە دوشونوردو.

مختار دانیشا- دانیشا ئیگیلەنى نریمانا وئردى. نریمانسا خیال آتیندان یئندى. «خان آغانین ألى قولاغىندادى كى مركزى حوكومتین قوشونو تۇكولسون آذربایجانا... سن دە گۇزووو يوموب پىسنن یاخچىنى بىر- بىرىندن سئچمىسن.» نریمانا گۇرە مختار ھای- کویسوز، عاغىللى، گئنىش اورکلى بىر اینساندى. یاشید اولسالار دا، ھمیشە اونا حۇرمەتلە یاناشمىشدى. خان آغا كىمى آغزى پرت، فیل بورنوندان دوشموش آدام دئیىلدى. خان آغا بىریلە سۇیو بىر آرخا گئتمەسە، بىریلە دوز دئتمەسە، اۇد گۇتوروب اوجاغى سۇندورنلرین بىرىسىدیر. بو گونلر اونون اوزونو گۇرمەیه ھىچ بئله رغبتى یوخدور. «قارداش سن نییە؟ ایندى یەجن من ھانسى حقیقە ناحق دئیمش؟»، مختارا دئدى.

«سن دئمەسن دە داشینی سینەوہ دۇینلر حقی نالح ائیلرلر. ھانسی حوکومت ایجازہ وئر بیر سرھنگین آروادینی خیواندا سۇیندورسونار؟ توتالیم کی سرھنگین اۇزو شاہ آدامیدی، بونا کی سۇزون یوخدی..؟ آما اونون آروادی نہ گوناھین صابیدی؟..»

«منی دیسن، او ایشی گۇرنلر موطلق فیرقہچی اۇلا بیلملرلر. اولار بیر عیدہ اۇباشدیلار. بیر گون نوروللاخانین گۇزونو اوزاخدا گۇروب، ایستہ میشلر بئلنچی چیرکین اۇیونلارنان فیرقہنی بدنم ائلہ سینلر. بولوسن، ایچریدن ووران ضربہ کسرلی اۇلار...»

خان آغا آئیندہ کی کاغادی یئرہ تۇلازادی. قفہیہ گیریب، مختارلا نریمان اوتوردوغو میزہ یاخینلاشدی. نریمانلا مختار خان آغانی گۇرمک ھمین اونون حۇرمتینہ یئرلریندن قالخان کیمی اولدولار. او ایلشدیکدہ مختار «سلامون علیکم» دئییب، دالیسیجا بیر «یاللاہ» دا آرتیردی. آما نریمانسا آغزینی بئلہ آچماییب، آنجاق باشینین اشارہ سیلہ اونا سلام وئردی. خان آغا ایلہ شیب ایلشمہ میش اوزونو قفہچی یہ توتوب اوجادان دئدی: «یاللاہ!». بیر نچہ ثانیه باشینی آشاغی سالیب، سونرا اوزونو نریمانا توتوب، دئدی: «بہ نیہ اوش میثقال دلیوی قویوب، بیر باتمان باشیونان دانیشیسان؟»

قفہچی دئدی: «آلاہ کۇمہ یین اولسون، خان!» سونرا شاییردینا «أھبر، خان آغایا قلیان سال.» قفہچی شاییرد آئیندہ کی چاپلارین اوچونو او بیرى میزدہ کی موشریلرین قاباغینا دوزندن سونرا آئیندہ کی چاپلا خان آغایا ساری دۇندو. نریمانین صیفتی بوزاردی. خان آغانین سۇزونو ائشیتہ میش سانیب، یئریندن قالخدی.

مختار «ھارا..؟ ایکیزہ دہ سۇزوم وار»، دئدی.

نریمان «مالیہ دفتری بیر آزدان تعطیل اولار. یوبانسام پول آلا بیلمہرم. یئتیم خانایا قیویر- زیور آمالیم»، دئدی.

مختار «آکیشی، اوزومو یئرہ سالیسان؟» دئییب، قفہچی شاییردی سسلہ دی: «أھبرآ، بیزہ بیر قلیان، بیر دۇرہدہ چای وئر»

«خونسار اولسون»، خان آغا دئدى.

قفەچىنىن شايردى اھبر خكە، دىيەسن لاپ ائلە ايندى كۆمور- خكە
نىن ايچىندىن چىخىپ، قفەخاناي گلميشدى. بونوندىن آخان سويو كۆينە
يىنىن يئنگىسى^۱يلە سىليپ «نۆكەيم خان آغا» دئىيىپ، آخساي- آخساي
سككىدەكى ساماوارلار سارى يان پئرتى يولا دوشدو.
«گئدە ائلە بىل كوللوح سئرچەسىدى. بىرى يوخدى بونو بو قفەدن ائشيە
سالىين.»

نریمان غضبە خان آغايا باخىپ، سوروشدو: «خان آغا! چاي قلىانا
گلىبسەن، يوخسا چۇرچ كسمەيە؟»

«دونەجان ساندىخ تولاسى كىمى دوشوب قفەلردىن تىرچ سوختەسى
يىغىردى، ايندى بو دا گلىپ فىرقەيە يالتاخلىخ ائلىر»

نریمان يئرىندىن قالخدى. «يوبانسام مالىە دفتىرى باغلار. دئدىم كى
يئتىم خاناي قىوير- زيوير آلمالىيم. آيرى واخىت گىلم دانىشارىخ» دئىيىپ،
اىستەيىردى قاپىيا طرف يوللانسىن كى خان آغا مختارا باخىپ، قاش-
گۆزويلە نریمانى گۆستريپ، دئدى: «بويور بو دا بىر شىشىتمە... آغزىن آچىپ
ائەلە يئتىم خاناي دىيىركى، دىيەسن بە ھانسى تىجارت خانادى. اوش دۇرد دەنە
كوللوح يئتىمىنى، اۋغرو- آيرىنى، گئدە- گودەنى ھامام تولانبارىندىن يىغىپ
گتيرىپ بىر اوتاغا سالىپ، آدىنى قويوبلار يئتىم خاناي.»

«يانى دىسەن نوروللاخان قىلچ ايش گۇروب يئتىم اوشاخلارى ھامام
تولانبارىندان يىغىپ، ياتماخلارينا يئر دوزلدىپ؟»، نریمان جواب وئردى.

«دەدەسىنىن خئىرىنە يىغمىيىپ كى!! بىنارنى ھامىسى تىليغاتدى.
روسارلار نۆكرلىغ ائلەدىغىنى بئلىنچى عوام آلالدان تىليغاتىن آلتىندا گىزلەدىر.»

«نوروللاخان سۆز دىيەن... آلاھو اكبر ھاللا... مختار قارداش، سىنىن
خاطىرىنە بىر سۆز دئمىرم ھاللا يوخسا...»، نریمان دئدى.
«يوخسا نمنە؟ منى توتدورا جاخسان؟»

۱- يئنگى: پئنجەيىن بىلىك ھىسەسى، دستك.

نریمان آغزینی دولدوردو دئسین: «خبرین یوخدی، منیم گوجومه ایندی یه جان توتولمویوبسان»، آما خان آغایلا دوز- چۆرک یئدیینه گۆره دیلینی قیسدی. خان آغانین خبری اولماسایدی دا، مختار یاخچی بیلیردی کی نریمان نئچه دفه خان آغانین توتولماغینا مانع اولموشدو.

أهبر قلیانی خان آغانین قاباغینا قویوب، چایلاری میزین اوستونه دوزدو. مختار «صلوات چۆرون» دئدی. «سیزی چاغیرمامیشام کی ایت- پیشیح کیمی بیر- بیریزین جانیزا دوشه سیز! آلاھ قویسا جومه آخشامی منیم توپومدی هااا»

نریمان «مبارحدی. همیشه بو داماخدا» دئییب، مختاری باغیرنا باسیب، آرتیردی: «منی باغیشلا. جومه آخشامی پیشه ورری گله جَح. نوروللاخان منی ده بیر نئچه فدایی نن پئشوازا آپاراجاخ.»

خان آغا گئنه فاتحانه دئدی: «به نولدی به؟ نوروللاخان هئش کیمین آیاغینا گئتمز آخی..!»

نریمان «بعلی، هئش کیمین آیاغینا گئتمز، آما ایندی نئچه ایللیخ یولداشینین پئشوازینا گئدیر» دئییب، خان آغانی وئجینه آلمادان دیرسه یینی میزین اوسته قویوب، مختارا «یوبانیرام»، دئیهرک قولتوق جیبیندن آذربایجان قزئتینی چیخاردیب «سنه گتیمیشم، آل» قزئتی میزین اوستونه قویوب، قفه خانادان چیخدی.

ماتئه نین بورنو فیرتیخلی اوشاگی کردی قیراغیندا اوتوروب، آلینده کی داش ایله آیری- اویری بیر میسماری تاپدالاییر. نریمان اوشاگی گۆرونجه اوشاقلیغینا دؤنمه یی گلدی. آتاسینین ده میرچی توکانی قاباغیندا اوتوروب، ساعاتلارجا یورولمادان آیری میسمارلاری داش اوستونده تاپدالاییب، بیر- بیرینین یانینا دوزردی. کوچه ده توز- تورپاق ایچینده بئله، گۆزو آیری میسمار دالیسیجا اولاردی.

نریمان گئنددن سونرا خان آغا مختاردان سوروشدی: «کیملردندی؟»

قوشلارداها قورخمورلار ۹۳

«آسید عبداله‌نین قیزیدی...»

«سیدحمزه‌نین باجیسی؟ اونون بیر باجیسینی دا بیزیم کوره‌کنین
عموگولسونا آلیبلار، بیر-ایکی آی قاباخ توی ائله‌دیلر».
«سونبئشییی ده دئییه‌سن بیزیم قیسمتیمیز ایدی»، مختار دئدی.

سحرگول كىفېنى آچىپ، نىلفرىن اوز- گۇزونه آل دولاندىرىر. «آللاھ بدنظر دن ساخلاسىن»، دئىير. اويسا گۇزو ديواردان آسىلمىش وئىكاد تابلوسوندا قالىپ. ائىپكدن توخونموش وئىكادى آتاسى تنه بىنن ديوارىندان گۇتوروب، جئھىزلىرىنن اوستونه قويموشدو.

«وَإِنْ يَكَادُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَيُزْلِقُونَكَ بِأَبْصَارِهِمْ لَمَّا سَمِعُوا الذِّكْرَ وَيَقُولُونَ إِنَّهُ لَمَجْنُونٌ»

«آغا، بو آيەنن معناسى نه اولار؟»

«كافىرلر ائله كى قرآنى ائشيتدىلر آز قالمىشىدى بد نظرلرله باخىپ دئسىنلر او مجنون اولوب»

اولمايا او دا نرىمانى گۇرندن سونرا مجنون اولموشدو..؟! يوز دفة دن آرتىق اىستىخاره ائله مىشىدى. هر دفة گۇزونو يوموب، نرىماننن قىافەسى گۇزونون قاباغىندا، كىتاب آچمىشىدى. «بد» گلدىكدە تئز قرآنى بوكوب، يئنىدن اىستىخاره ائله مىشىدى. او قدر دالبادال كىتاب آچمىشىدى كى، بلكە بىر دفة اىستىخارهسى «خوب» گلسىن.

«صاباح ائلچى گله جىلر» سۇزونو باجىسىندان ائشىدندە بىر باشا قاچىپ پاليت آغاجىنا چىخمىشىدى. آناسى اۇلندن برى، پاليت آغاجى دا ساندىخانا

كىمى اونون سيغىناچاق يثرينه دۇنمودى. عادىتىدى پيشىك كىمى آغاچا دىرماشماق. توت آغاجىنىن بوداغىندا اوتوروب، دهنه- دهنه شيرهلميش توتلارى دهرىب يئمك، لاپ چوخ سئودىيى ايشلردن ايدى. توت آغاجى آناسىنىن بركت آغاجىدى.

«بھشت آغاجى دەيى، أمما باشا- باش بركتدى. يارپاغىنان توتدو مئيوه سىنىن ياشى- قۇروسو، كۇتويونەجان كارا گلر.»

حيطلرىندن علاوه باغدا بير نئچە آغ توت آغاجى وار ايدى. تيرتيل^۱لارى بسلەمك اوچون خاناباغىن بۇيرونده كيچىك بير يئر تىكىلميشدى. ياز فصلى گلندە اۇردا نۇغانداردان آلدىقلارى تيرتيللارى يارپاقلارين اوستونە بوراخاردىلار. واختى يئتیشندە تيرتيللار بارامايا دۇنوشوب، سونرا اولارى قاينار سويون ايچينە ساليب ايپكلرين آچاردىلار. آناسى اۇزونو اۇدا- كۇزە ويرميشدى بلکہ نيلفر دە باراما آچماغى اۇيرنسين. أمما نيلفر تيرتيللارين كپەنەيە دۇنوشمەسىنى سئويدى. يارپاقدان يارپاغا، گولدن گولە قونماسىنى. باراما كپەنەيەين گۇرو ايدى. گۇردان قورخان اينسان ايپك اوچون كپەنەيى كۇرپەلىكدە گۇرا باسيب، دىرى- دىرى اونو باراما ايچيندە پۇشلەيىب، ايپەيىن ساتىب، پول قازاناردى. ايپك اونون نە كارينا گلەجك ايدى..! آناسى يە خالاسى باراملارين ايپەيىن آچاندا باجيسى آناسىنىن بۇيرونە سيغىنىب، باخاردى. او ايسە آغاجدان آغاچا دىرماشاردى.

توت فصلى آغاجىن آلتىنا يئكە بير اۇرتوك توتوب، نيلفرسە بوداقلارى سيلكەلردى. آناسى توتلارى جىنقو دۇورولرە دولدوروب، قوهوم- قونشويا پايلاردى. توتون لاپ ايرى دهنەلرىنى ائولرىنىن قارشىسىنداكى قونشولارى مارانقوز^۲ لا اروادينا پاى گۇندەردى.

«قريبديلر. هئش كىملرى يوخذى»

۱- تيرتيل [خوى دئىيىمى تيرتير]: ايپك قوردو

۲- مارانقوز: آنادولو توركچەسىندە نچار آنلامىندادير.

مارانقوز ايسه ساكيت، سس سيز- سميرسيز بير كيشى یدی. داییم باشی قینیندا، کۆلگه کیمی گلیب کۆلگه کیمی گئدردی. هانسی شهرده دونیا یا گۆز آچیب، آد- سانى نه اولدوغونو بوراجان کیمسه بيلمه میشدی. آتاسی دئمیشدی: «آیری موطوروفلره بنزه میر. هر ندى اؤزوندەدى. هئش کیمنن ایشی یوخدی. آزارسيز آدامدی.»

دولگر اولدوغونا گۆره هامی اونو آروادینین دلیجه مارانقوز سسلردی. آروادی «آی دیل» ین دئدیینه گۆره توت آغاجیندان تار چاناغی یونوب دوزلدن مارانقوزون یولو بیر زامان آنادولودا «آدی یامان» ائلینه دوشموشدو. بیر مدت ائل ایچینده قالاندان سونرا بیر- بیرلرینه وورولوب، دولگرسه قیزی گۆتوروب، قاجیردیر. آی دیل مائه لر یا ائلات خانیملاری کیمی یاشماقلانمازدی. نیلفرین یاخچی باشا دوشمه دییی لهجه یله دانیشاردی. مارانقوزون ایشی سحردهن آخشاما جان تار چاناغی یونماق ایدی. آی دیل ايسه اقرباسینین حسرتینی چکسه یدی ده، ناموس داعواسیندان قورخوب، حسرتینین قول- قاناد آچماسینا مئیدان وئرمیردی. اگر بیر زامان مارانقوزون نم- نیشانی توتوب، اونو تاپسایدیلار، یقین دوغرام- دوغرام دوغاردیلار. آی دیل عایله، آتا- آنا حسرتینین وabalina گلیب، ایکى ایل سونرا عایله سینین، ائل- اوباسینین اوزاقلیغیندان دیغلایب، قریبجه وفات ائتدی. اونو باسدیران گون مارانقوزون ائویندن هئچ بیر جینقیرتی سسی بئله چیخمادی. مارانقوز کۆلگه کیمی جنازه نی چیین لرینده داشییان قونشولارین دالیسیجا قبریستانا گئتدی. قبریستاندان دؤنن کیمی گئنه تار یونماغا باشلادی. آی دیل اوچون نه یاس توتدو، نه ده گۆزوندن بیر داملا یاش گلدى. آی دیلین اؤلوموندن بیر ایل کئچمه میش آناسی هانسی مرضین وabalina گلدى، نیلفر بيلمه دی.

«چوخلاری ایچینده آغلار»، آناسی دئمیشدی. نیلفر آرا- سیرا قوورومادان، آشدان مارانقوزا پای آپاراندان جان آتاردی بویلا نیب اونون حیطین گۆرسون. او ايسه قاپینی یالنیز بیر دئشیک بۇیدا آچیب، پایى آلاردی.

پالیت آغاجینین باشیندان مارانقوزون حیطینی سوزور. ساکیت، اؤلۇ تۇزو سپیلمیش بیر حیط. توت آغاجیندان تار چاناغی یونان دولگرین حیطینده حتی بیر توت آغاجی بئله یوخدور.

آناسینی باسديران گون قوهوم- قونشو اونو گورجک «فاغير بالا... طيفيل بالا...» دئیيب، آغلایيرديلار. او ايسه سس سيز- صداسيز توت آغاجينا ساری گتميشدی. ندنسه توت آغاجینی بوراخيپ، سينجاب کیمی حیطین ديبينده کی پالیت آغاجينا ديرماشيپ، گلدی- گندری ايزلهميشدی. باشينا چالان کیم، اوز - گوزونو جیرماقلايان کیم... نیلفرین گوزوندن بیر داملا یاش بئله چيخماميشدی. باخماقدان یورولوب، مارانقوزون حیطینه بويلانميشدی. آدام سيز، صاحب سيز بیر ائوه بنزه ییردی مارانقوزون حیطی. کردی لری اوْت باسميشدی. نه اینس دن نه جین دن هئچ بیر خبر یوخ ایدی او ائوده. یان قونشونون حیطینده قازان آسميشديلار. آناسینین اؤلومونه گوره قوهوم- قونشویا احسان وئرجک ایدی. گلدی- گندری ايزلمکدن یورولموشدو. یوخاری بوداغا ديرماشيپ، قارقانین یوواسينا باش اوزالتميشدی. یووا دا مارانقوزون حیطی کیمی بوم بوش ایدی. اونون حیطینین آلاق اولونماميش کردی لريله قارقانین قوخوموش سیچان لئشی، جوجه آیاغی قالميش یوواسی توش گلردی. سیچان لئشینى گورجک قیراغا چکيلميشدی. دئمک، قارقالار دا آتاسی دئميشکن عالیم بی عمل ایمیشلر. اوولادیغی سیچانین، اوغورلادیغی لئش لرین آرتیقلا رینی اوستو آچیق یووالاریندا بوراخمیشدیلار.

«ئله کی قابیل شئیطانین سوزونه تؤولانیپ داشی گوتوروب قارداشی هابیلین باشينا چیرپیپ، اوْو اؤلدوردو، هابیلین جنازه سی قالدی قابیلین آلینده. بيلمه دی نئینه سین، جنازه نی هاردا گیزلتسین. آلاه طرفیندن بیر جوت قارقا گويدن یئر قونوب، بیرسی داشی گوتوروب، او بیرسینین باشينا چیرپیپ اؤلدوردو. سورا دیمدی یله، چنگه سی یله یئری قازیب، اؤلۇ قارقانی قازيلميش یئر ایتله ییب، اوستونو باسديردی. قابیل ده قارقادان اؤیره نیپ، هابیلی باسديردی.»

تورپاق آلتیندا باسديريلميش آناسینی تصور ائله دی. نه آغلاماغی گلیر، نه ده آغاجدان یئر ائمه یی. آنجاق ایشه مه یینین قاباغینی آلا بيلمیر. قیچلارینین آراسیندان سوزن سودوک حمام سویوندان بئله داغ ایدی.

سودوک آغاچین گۇۋودەسىندىن آشاغى سوزدو كجە نىلفر يوخارى بوداقلارا قالخمىشىدى. آغاچ آلتىندىن گلن سسلرە بئله گولمەيى توتمامىشىدى.

«بىبى قىزى، آغاچ آلتىندىن گىشمە، قوش باشىوا سىچارا!»

«بەيم قوش زىلى دە مىردار اولار؟»

آخشام چاغى ياس تۇرەنى بىتىپ، ياسا گلنلر داغىلىپ، قوھوم-قونشو اۋز ائوينە يىغىشاندىن سونرا نىلفرى اختارمىشىدىلار. آغاچا دىرماشدىغىنى گۇرونجە آتاسى حربە-قاداغا كسمىشىدى:

«بىردە گۇرمويوم آغاچا دىرماشىپسان ھاا. قىز ندى، آغاچا دىرماشدى ندى؟»

پاليت آغاچىنىن باشىندا آناسىنا فېكىرلەشپ. باجىسى حۇۋۇش باشىندا اوتۇروب، اونو دانلايىر:

«ئىكە داناسان! سىنىن ياشىدلار يوين كۇرپەلرى قوجاغىندا، سىن ھلە آغ

بوتالاردا گزىسن؟»

باجىسىنا جواب وئرمەيە اينجارى يوخدور. آناسىنى اۋزلەيىر. آناسى اۋلمە سەيدى بلكە بو تىزلىكدە اونو تانىمايدىغى، گۇرمەيدىيى بىرىنىن نىكاھىنا سالمازدىلار. يوخارى بوداغا قالخىپ، قارقانىن يوواسىنا باش اوزالتماغى گلر. آما قارقالارنىن قارىلتىسىندىن قورخور. اوتوردوغو يئردە اوتۇروب، مارانقوزون حىطينى سوزور.

«كاش نرىمان دا مىنى مارانقوز آيدىلى قاچىردان كىمى گۇتۇروب

نامعلوم بىر يئره قاچىرداردى» دئىيە، دوشونور.

مارانقوزون حىطينە باخدىقجا فېكىرىندىن پىشمان اولور. «اوندا مىن دە

آيدىل كىمى ايكى ايلين وابالىنا گلردىم. آخى مىن نە ياشامىشام كى بو تىزلىكدە اۋلوم!»

ھم اۋز طالغىنە، ھم دە آناسىنىن اۋلومونە ياس توتوب. آما گۇزوندىن بىر

داملا بئله ياش چىخىمىر. آناسى اۋلمەسەيدى اورەيى درسە، بىر دە نرىماندا

قالدىغىنى آناسىنا دئىيە بىلردى. باجىسى دئىينمىكدن يورولوب، اونو آغاچ

باشىندا بوراخىپ مىطباخا كىچىر. نىلفر ايسە آتاسى ائوھ گلەمدىن آغاجدان

اىنىپ، بىر باشا ساندىخانايلا گىرىپ، يورقانى باشىنا چكىپ، ياتىر.

اڭلچى لىر گلىب. نىلفرايسە نە پالتارىن دەيىشىپ، نە دە ساچىن دارايىپ. سىردىن آياغىنى ساندېخانادان ائىشىيە قويمايىپ.

«آغام ايسىتخارە ائەلىيىپ، ياخچى گلىب. اوغلان دا آدلى - سانلى عايەلە دندى. اۆلمىزىن كى بىر ايسىتكان چاى قوياسان اڭلچى لىرىن قاباغىنا»، باجىسى دئىير. اويسا يورقان - دۇشك باغلىسىنىن دالىسنا قىلانئىپ، قالىپ. دونيانىن سونوناجان اوردا قالا بىلر.

«آغام درسدىن چىخارتماغى بس دئىيل، ايندى دە مىنى باشىننان ائلىر؟ اۆزۈ ھەر كىمى آلىر، آلسىن. آمما مىن ارە گئەسى دەيرىم.»
باجىسى اوزونو جىرماقلايىر، دىزلىرىنە چىرپىر. آز قالىر اۆزۈنۈ دىدىپ، داغىتسىن:

«كس سىيوى! اوتانمىسان آغامىن دالىجا سۆز دىيسن؟!»
«ايسىتەمىرم با... ايسىتەمىرم... حاج مىدلىنىن اوغلو اولماسىن لاپ بئەلە وزىرىن اوغلو اولسون، ايسىتەمىرم، والسلام!»
باجىسى يورقان - دۇشك باغلىسىنىن اوستوندن اونا سارى جوموب، نىلفىرىن ھۇروكلرىنىن بىرى آلىنە كئچدى. نىلفىر ايسە اونون آلىنى پىشك كىمى جىرماقلادى. باجىسى ھۇرويون بوراخىپ سىسىنى بوغا - بوغا قىشقىردى:
«گل جەنم اول. آغامىن آبىرىسىنى آپاردىن. سنى گۇروم قان قوساسان»
سحرگول ھۇلەسك اۆزۈنۈ ساندېقخانايالىدى:

«باشىما خئىر! نە ھاي - كوى سالىيىسىز..؟ سسىز تەنىنى گۇتوروب!»
«بو آلاشايا دئە بااا، گلىب بىر ايسىتكان چاى قويىمور اڭلچى لىرىن قاباغىنا»
تانىمادىغى خانىم ساندېقخانايالى گىرىندە نىلفىر سىسىنى كسدى. سود كىمى آغ آپباغ، قىرمىزى اوۋودلارى، شۈەكىمى قاش - گۆزۈ وار ايدى نابلد خانىمىن.
«بىزىم گلىن خانىم دا مىنىم كىمى اورككدى. سحرگول يادىندادى
گلىنىمى^۱ آلمىشدىم قوجاغىما، گئدىپ گىرمىشدىم زىرمىيە؟ دىيىردىم بە
ار يانى خوشان. اوندالە مىنىم ۱۳ ياشىم وار ايدى»، دئدى.

۱ - گلىن: قولچاق [خوى دئىمى].

باجیسی خانیمین آرخاسیندا دایانمیش، اوتانیدیغیندان اوزونو جیرماخلادی. نیلفر ایسه نابلدین بیرى اونو یورقان- دۆشک باغلیسینین دالیندا گۆردویونه، هم جینی ویرمیشدی کلله سیننه، هم ده اوتانیردی. باشینی آشاغی سالدی. آمما یئریندن ترپنمه دی. سحرگول ایله نابلد خانیمین اؤیود- نصیحتلری آری سسی یدی، صانیدیخاندا ویز- ویز ویزیلدا ییردی.

آخشام چاغی سئیدحمزه صانیدیخانایا گیرنه جان نه بیر تیکه چۆرک یئمیشدی، نه بیر قورتوم سو ایچمیشدی. باغلی نین دالیسیندان آیاغینی ائشیه قویمامیشدی.

سئیدحمزه «بو عکسی قویورام بورا، باخاسان» دئییب، شکیلی رفین اوستونه قویوب، گئتمیشدی. عۆمرونون سونونان باغلینین دالیسیندا قالماغی گلسه ده، آنجاق شکیلی گۆرمه یه جان آتیردی. اؤزونو یوخاری چکیب، باغلینین اوستوندن یئره سوروشدو. رفین اوستونده ساریمتیل بیر موغاوا کاغاذ وار ایدی. یازیلاری اوخومادان شکيله باخدی. باشی داز، شوش قولاق، دۇمبا گۆز، مات باخیشلی بیر اوغلان گۆردو شکیلده. کاغاذ، اوغلانین دۇققوزونجو کیلاسینین تصدیقى یدی. شکیل ائله چیرکین ایدی کی، بیر داھا دۇنوب باخماغی گلمه دی. اؤز یانیندا نریمانلا شکیلی توتوشدوردو.

کوچه قاپیسی آچیلیب، نابلد بیر اوغلانی گۆرچک آل- آیاغینی ایتیرمیشدی. آمما نظرینه گلمیشدی ایللردی اونونلا تانیشیدی. بلکه ده اؤزو بیلمه دن اونو گۆزله ییرمیش ائله. نریمانین یان دارانمیش خورمایى تئلری، یاستی بورنو، سئیرک بیغلاری آلتدا آچیخ قالمیش آغزی، یاناکى باخان قهوه ای گۆزلری...

«نریمان هارا، بو دۇمبا گۆز چیرکین هارا؟»

صانیدیخانانین قاپیسینى آچیب، شکیلی اوتاغین اورتاسینا توللادی. نریمان هر بهانه یله اونون یولونا چیخیردی. سئید حمزه ائوده اولما یان زامان نیلفری گۆرمک اوچون بیر بهانه تاپیب، گلیب قاپیلاریندا بیر ایکی کلمه اونونلا دانیشیردی. اونو گۆروب تانیانندان برى هر گون حوۋوض باشیندا

قوشلارداھا قورخمورلار ۱۰۱

اوتوروب، اۋزونه ناغیل تۇخويوردى. بىر گون مليک جمشىدىن كۈينەيىنى تاخىردى اونون آينىنە، اۋزو ايسە ماھالمگىرىن دۇننو گئىيردى. بىرگون دە اۋزو فرخ لقا جىلدىنە گىرىپ، اونو امىرأرسلان گۇروردو. ھامىدان گىزلىن صاندىخاناي گىرىپ، نرىماندان آلدىغى لئىلى - مجنون كىتابىنى اوخوياندا مين بىر فيكىر عاغليندان كئچىردى. آمما نىسە ھىچ واخ تۇخودوغو ناغىللاردا اونو مجنون، اۋزونو ايسە لئىلى گۇرە بىلمىردى. نرىمان وئردىيى كىتابداكى مجنون، ساچلارى چىين لرىنە داغىلمىش، پالتارى تلىسدن، ياي - قىش بىلمە ين، آياق يالىن - باش آچىق، كوچەلرى گزىپ - دۇلاشان حقيقتاً بىر دەلى يە بنزەيىردى. نىلفر كىتابداكى آدمى سئوھىيلىمىردى. مجنون تئللرىنى يان دارايىپ يانكى باخا بىلمزدى...

سحرگولون سسى داش كىمى ققىلدىن باشىنا دوشور. اورەيىندە «كاش لال اولسون»، دئىير.

«دوز دىيىبلر واللاھ، گۇزل ندى، بَرَح ندى! اۋزون آى پارچاسى تىك گۇزلسن، آمما خوش بومىن اولماز گلین بَرَح سىز اولسون. قوى بزه بىوى تەزە لىيىم. آلاھ قويسا گرده يە گئدىسن آخى! آلاھ طالعيوى دە اۋزون كىمى گۇزل ائلەسىن»، دئدى.

سحرگول اونون اوز - گۇزونو بزه يىر. اويسا طالعيىنە فيكىرلەشپىر. كىم طالعى پاي - بۇلوش ائلىر؟ آلاھ..؟ آتاسى..؟ يوخسا سحرگول..؟ كىم آناسىنىن طالعيىنە يازمىشدى كى اونون اوز - گۇزو، أل - آياغى شىشىپ، بىر آيىن وابالىنا گلسىن؟ كىم اونون طالعيىنە يازمىشدى سحر تئزدن قاپىنى آچىپ، نرىمانى گۇروسون؟ كىم طالعيىنە يازىپ بويون گلین پالتارىندا تانىمادىغى، گۇرمەدىيى بىر بالاخانادا اوتورب، ديواردان آسىلمىش وئىكادا باخىپ، دەلى لىر كىمى بالاخانادان قويوب قاچماق عاغليندان كئچىسىن؟

«ئەھامى اولدە ھۇوشنەلى اولار، قىزىم. قوخما، كاش ھامىنىن طرفى مختار كىمى عاغللى - باشلى اوغلان اولسون»

سحرگول باغلىنى آچىب، يورقان - دۇشەيى گۇتورندە، نرىمان وئردىيى لئىلى - مجنون كىتابى يىلە بئشىنجى كىلاسىن علمالاشيا كىتابى، بىر دە بىر دانىتل ياخالى مدرسە يونىفورمو جئەيز يورقاننىن ايچىندىن يىرە دوشىدو. «باشىما خئىر!»

نىلفرسە بىردىن يىرىندىن سىچرايىب يونىفورم ايلە كىتابلارى يىردىن قاپىب، باغرىنا باسدى. سحرگول دوداغىنى دىشلەدى: «قىز، سىن شىربانىنىن گلىنى اولوسان ھا! بىلار ندى؟ دىسەن بە بوننان بئلە كىتاب - مېتاب كارىوا گلر؟ گۇزووو آش - يوم، آلاە دىين اولسا بىرىنى آمىزدىرە جىسەن، بىرىنىن يوكونو داشىياجاخسان، بىرىنىن...» «دئىب، گولە - گولە يورقان - دۇشەيى تاخچانىن آلتىندا آچدى. ياسدىقلارى تاپدالايىب، دۇشەيىن باشىنا قويدو. دۇشەيىن اوستونە آغ بىر دىستمال سالىب، نىلفرە باخىب چىلتىك چالا - چالا اوخودو:

«آلما آتانا قورىبان

آلىب - توتانا قورىبان

مخمر دۇشە، توح بالىش

اوندا ياتانا قورىبان»

سحرگول يىنگە - موشاطالىقدان علاوہ تۇيلاردا قوال چالىب، اوخويار. ائلە سئوينجىكىدى كى، دىيەسەن اۇزو او يورقان - دۇشەيى ياتاجاق. «سىن دە باجىن كىمى يىر بە يىر اۇل، گونو صاباح آسئىدحمزە دە اۇزونە بىر يووا قورار. آبىرى - حىالى بىر دول آرواد دا تاپىلسا ھامىمىزىن خىالى دىنجەلر. آلاھا خوش گئتمز آسىد عبداللە تەخ قالسىن.» سحرگول نىلفرىن ساچىنا سانجاقلاشمىش فاتانىن^۱ قاتىنى اونون اوزونە قايتارىر. وانىكادىن اوستونە تۇزاناقلى بىر پردە چكىلىر. «رحمتلىخ آنام دا، آنان رحمتلىيىن يىنگەسى اولموشىدو.»

قوشلارداھا قورخمورلار ۱۰۳

نیلفرسه فاتانین دالیندان دیخ- دیخ یئددی آرخاسی یئنگه- موشاطا اولان سحرگوله باخیر. دئییه سن آتاسینین، قارداشینین، حتتا یئددی محله اویانلیق قیز- اوغلانلارین طالعی ائله همین سحرگولون آلینده ییمیش. سحرگول باغرینا باسدیغی کیتابلارلا یونیفورمو نیلفرین آلیندن آلیب، بوخچاداکى پالتارلارین آلتینا قویور:

«گونو صاباحدان او قدر ایش تۆکوله جَخ باشیوا کی، آدین یادیننان چیخاجاخ. بیرا گل- گئتدی ائودی قیزیم!»

بلکه ده طالعینى سحرگول دئییل، فیرقه ده ییشیمیشدی. چادرا باشیندا گئدیپ مدرسه ده درس اوخویوب، قاییدیردی. پیشه وری هاردان تاپیلیب گلمیشدی کی مودور چادرالى مدرسه یه گلمه یی اونا قاداغان ائله میشدی. مودور قاپیلارینا گلیب آتاسینا یالواریب دئیمیشدی:

«آسئید عبدالله، حئیىفدی! نجه قیيسان تکجه بیر باش اؤرتیونه گۆره بئله عاغیللی- باشلی قیزی ائوده اوتورداسان؟ هئچ اولماسا قوی آلتینجی کیلا سین تصدیقینی آلیب، معاریف ایداره سینده معلیم اولسون.»

«ؤزوم اونا گولوستانینان چَرکه نی دهس وئره جییم، خانیم! سئید قیزینا یاراشماز باش آچیخ مدرسه یه گئتسین»

سحرگول صاندیقدان تاخچا اؤرتیونو چیخاردیب، تاخچایا سالیر. نیلفره ائله گلیر کی، اؤرتیون بوجاغیندان باشی آشاغی ساللانمیش ایپک بنؤشه لر ائله ایندیجه قوپوب یئره دوشه جکلر. سحرگول چیراقلاری یاندریب، بخت آیناسینی اورتایا، لاله لری آینانین اوتای- بوتایینا قویوب، دئدی:

«قارانلیق دوشمه میش چیراغیوی یاندریدیم. گلین اوتاغیندا خوش یومن اولار.»

بخت آیناسی ائولرینده کی آینا کیمی اؤرتوکلو دئییل. ائولرینده اؤرتیو گؤتورب اؤزنه باخماق ایسته ینده، باجیسی «قیز آینایا باخماز» دئیردی. اویسا همیشه جوابی اوؤجوندایدی:

«قیز آینایا باخماز، به نمئییه باخار؟ آینا قیزا باخار؟!»

«بئنوا آینا کی او سنه باخاجاخ؟!»

«نییه؟ نه ییمدی؟ کئچلم؟ قوئورام؟ کورام؟ آينا يالوارسین منیم کیمی قیزا باخسین. دئسین سنی او چیراغ حاققی، گل منیم اورتویومو آچ، سنه باخیم!»
«قیز لال اولار. دیل اؤتو یئمز»، باجیسی دئمیشدی.

نیلفر باجیسینین گؤزونو اوزاقدا گۆردوکده، اؤرتویو گۆتوروب، اوغرونجا آینایا باخاردی. ساچینا، قاشینا، گۆزونه... آغزی- بورنونو آییب، گۆزونو چئریله دیب، گولردی. آينا قاباغیندا هر اویوندان چیخاردی. آينانی اوزاغا توتاردی، یاخینا چکردی. ائولرینده کی آينا، آناسینین بخت آیناسیدی. آناسینین بختی آینادان قاپاق پاسلانمیشدی.

بخت آیناسینی تاخچادان گۆتوروب، اؤزونه زیللندی. غوصه لی، توتقون بیر قیز آینادان اونا باخیر. بیر آز سونرا بختی آچیلماق. نئجه داوارنامالیدی؟ بو نابلد بالاخانادان قویوب قاچسین، یوخسا آلنینین یازیسینا تسلیم اولوب بو گوندن یئنی بیر یاشام باشلاسین؟ آیناداکي نیلفر اونونلا گۆز- گۆزه دانیشیر: «هانسی سئچیم حقی؟ مه یه درسه دؤنمه ییوه سئچیم حقیقین وار ایدی کی بخت ائوینه گئتمه یه ده سئچیم حقیقین اولسون؟ بو سؤزلری باشیندان آت، سحرگول دئمیشکن عاغیللی بیر جووان آزن اول. سنین طالعیوی بو ائوه یازیبار. سن فله یین گۆزونه آغ سالمامیسان کی! مه یه سنین آیری قیزلارنان نه فرقین؟ ایستیردین ائوده قالیب تۇرشویاسان؟!»

ائولرینه دؤنمه یی گلیر. صاندیخانادا اوتوروب، بوغازیندا کی قهری آغلاییب، آناسینین بخت آیناسیندا اؤزونه باخیب، گۆز یاشینی سیلمه یی گلیر. سحرگول آينانی اونون آلیندن آلیب، یئنیدن تاخچایا قویور.

«بیز آینایا باخاندا رحمت لیخ آنام دییردی: آیدان- ایلدن تاماشا، اوندا دا گۆز قاماشا؟»

نیلفر بۇلود کیمی دۇلوب. سحرگول اونون احوالینی دۇیوب، نیلفرین ذهینین دۇرولماسینا چالیشیر. دایانمادان بیرباشا دانیشیر: «آیدان آری، سودان دۇرو... آينانی نئینیسن؟ آلاھ ائلمه میش آلیندن دوشوب سینار. بخت آیناسینا بیر جیزیخ دا دوشسه یومنو خوش اولماز. آينانین یئری تاخچادی، قیزیم!»

نیلوفر اورەییندە دئییر: «سحرگول، بسدی دا دئیینمە سن آلاھ!»
«آمما قوی بونو دا دیییم ھا... گۆتون اوستە قویماغا دوشوبسن. بولموسن
کی سنین جووان ازنلییین نەلر دئمیشم! کلبە شربانی خانیم ھر قیزین
اوستونە ال قویسایدی یوخ دئمزديلر. پیر اولسون کی منیم سۆزومو یثرە
سالمادی، سن بَینمیش من بَینمیش، دئدی... گۆروم اوزومو نئجە
آغارداجاخسان!! صاباح سحر دە قویماغیوی اۆزوم پیشیریپ گتیرەجیم»
سحرگول قاپیدان آسیلمیش ایپک پردەنین دالیندا گۆزدن ایتدی.
لاجیورد رنگیندە کی سوزنباغیلار^۱ پردەنین ماوی یول- یوللاریندا یثردن تاغا
ساری دیرماشیلار. آناسینین تیپە قوماشلارینین ایچیندە گۆرموشدو بو پردە
نی. بیر جوت ایدیلر، قاپی آغزینا سالینمیش جوت خالچا کیمی، تاخچاداکي
جوت لالەلر کیمی، میز اوستوندە کی سماوار کیمی. ھامیسینین تایی
باجیسینین جئھیزلریندە دە وار ایدی.

عاغلی کۆشویوب. ال- قۆلو کیمی. اوتاغا گۆز دولانديریر. دوروب پنجرە
نین پردەسی قیراغیندان حیطە باخیر. حیطدە تانیمادیغی آدمالار وار- گل
ائدیرلر. حیطین اورتاسیندا بۆیوک بیر حوۋوض وار. قیراغینا قیرمیزی،
چۆھرایى شمعدانیلار، عطیر شاھی، تورشح گولدانلاری دوزولوب. حوۋوضون
ایکی تایینداکي کردیلردە توت و پالیت آغاجلارینی گۆردوکدە اورەیی ائولرینه
دارخییر. دا بوندان بئله کوسوب اۆزویله خلوت ائندندە پالیت آغاجینا
دیرماشیپ، قارقا یوواسینا باش اوزالدا بیلمە یەجک. بو حیطین حوۋوضو اۆز
ائولرینین حوۋوضوندان نئچە قات بۆیوک اولسا دا، اۆز حیطلری کیمی گئدیپ
اونون قیراغیندا اوتورا بیلمە یەجک. قۆتور چایینین گۆزەسیندن آخیب گلیپ،
حیطلرینین اورتاسیندا کی آرخدان کئچن سویو ایندیدن اۆزلە ییر. اۆزونە
خلوتگاھ دوزلتمیش صانديخانا، توت آغاجی و... ھامیسی آتاسی ائویندە قالیب.
بوندان بئله حوۋوضون سویوندا اۆزونە باخیب ملیک جمشید و امیر ارسلان
ناغیلینی بئله اۆزونە دئیە بیلمە یەجک.

۱- سوزنباغی: نیلوفر (نیلوفر) گولو.

دۇرد دۇورەسى اوتاقلارلا تىكىلمىش حىط، باغ كىمىدى. سحرگول قۇلۇندان ياپىشىپ اۈنو بالاخاناي چىخارداندا ائله ھۇيۇخومۇشۇ كى نە ساغينا باخمىشىدى، نە سولۇنا. چادرا آلتىندان حىطىن داش دۇشەمەسىندىن علاۋە آيرى بىر يىرى گۇرمەمىشىدى. بو گۇندىن بو ايكى اوتاقلى بالاخانا اۈنۇن ائوى اولاجاق. اوتاغا گۇز دولاندىرير. اوتاغىن ساندىخاناسى يۇخدۇر. وار- يۇخ بىر ايشقاب وار. اۇزۇيله خلوت ائتدىيى ساندىخانانى اۇزلەيىر. گۇنۇن بىر چۇخ ساعاىنى ساندىخانادا كىچىردى. ائۇدە گۇزدىن ايتىدە «باخ گۇر ساندىخانادا دەيى؟» دئىردىلر. يۇك يىرىنە دايانىپ، رفلرە دوزولمۇش آبقورا، سىركە، گۇلاب بئشلىك لرىنىن ھر بىرىنە ھەمكىلاسارنىن بىرىسىنىن آدىنى قۇيۇپ، درس كىلاسى قۇراردى. رفلردەكى بئشلىك شۇشەلرە مەللىملىك ائىردى. اۇيرىنجىلرە بىر بە بىر درس كىتابىنى اوخۇتدۇراردى. «زىنۇب، سىن بىرىنجى درسى اوخۇ» دئىيىپ، تەلسىك كىچىپ رفلرىن قاباغىندا دايانىپ اوخۇماغا باشلاردى:

«صابىر آذربايجان ادبىياتىندا يىنى بىر مەكتەب آچان بۇيۇك خالىق شاعىرىدۇر. اۈنۇن آدى عالى اكىر، سۇى آدى صابىر طاھىرزادەدۇر. ھۇپ ھۇپ اۈنۇن تەلخۇدۇر...»

درس باشا چاتاندىن سۇنرا يىنىدىن كىچىپ يۇك يىرىنە دايانىپ، مەللىم رۇلۇنۇ كىچىردى: «بۇ دىفە ياخچى اۇخۇدۇن، كىچ اۇتۇر يىرىندە. سروناز گلسىن»، دئىيىپ آجىغىندىن لاپ اوزۇن شەرى سئچىپ، سرونازا اوخۇ، دئىردى. سرونازىن يىرىشى كىمى آخساي- آخساي رفلرىن اۇنۇنە كىچىندە، سروناز كىمى باشىنى دۇندۇرىپ، گۇز اۇجۇ آرخاسىنا باخاردى. اۈنۇن كىمى رفلرىن قاباغىندا دايانىپ بىر باشا اوخۇياردى:

«اى گۇيلر پرىسى، اى آلۇان گۇنش

سنىندىر بو دىار، بو مەكان، گۇنش

نۇلار كى ھردىن بىر قۇناق گل بىزە

ياخىندىن شرىك اۇل سئۇنجىمىزە...»

نۇوبە اۇزۇنە يىتىشىندە اۇز آدىنى تامام كمال سىلردى. «نىلۇفر سىد

خۇيى..! ايندى سىن گل مەدىنە گۇلگۇن درسىنى اوخۇ!»

قوشلارداھا قورخمورلار ۱۰۷

بیر دفه ده اولمامیشدی مدینه گولگون درسینی آیری اؤیرنجیلره اوختسون.
کیتابی آچیب، اوزون مدت مدینهنین شکیلینه باخیب، اؤزونو اونون یئرینده تصوور
اؤردی. مدینه کیمی اولسایدی، آلاھدان داھا هئچ نه ایسته مزدی.

دیل اوجو مدینهنین کتابدا یازیلدیغی شعرینی میز یلدا ییر:

«بو گون یئنه جوشغون قلییم سئوینجدن هئی جوشور...»

سئوینمیر. پنجره دن حیطة باخیب، هوپوخور. دولموش بولود کیمی دیر.
آما گؤزوندن بیر داملا یاش بئله سوزمور. باشینا گلنلر، اونا یوخو کیمی گلیر.
بوندان بئله صاندیخاناسیز بو ایکی اوتاقلی بالاخانادا گونلری نئجه کئچه جک؟
باشینا نه لر گله جک؟.. اورهی داغداغایا دوشور.

هر آن باشی نریمانین شمایللی گلیب تیکیلیر گؤزونون اؤنونه. «گؤره سن
خبری وار منی آره وئریلر؟»

پنجره نین پرده سینی سالیب، اوتاغا گؤز گزدیریر. صاندیغین بؤیرونده
یورقان دؤشک باغلیسی، تاخچانین آلتیندا یئره سریلیمیش یورقان- دؤشک.
تاخچادا بخت آیناسی یلا بیر جوت لاله چیراغی، ایشقبا دوزولموش نئچه
کیتاب، دیواردان آسیلیمیش و اینکاد تابلوسو...

«منیم بو نابلد ائوده نه ایشیم وار؟ گؤره سن بو مختار نئجه آدامدی؟ اؤزو
ده عکسی کیمی چیرکیندی؟ ایندی گلنده گؤرسم چؤلاخدی، شیلدی، اوندا
باشیما نه کول آله رم؟ منیم کور طالعییم گؤر کیمین آینه دوشوب؟ ایلاهی،
منیم طالعیمی اؤزون بللی ائلردین دا، به نییه وئیردین یئنگه- موشاطا
آینه؟! آخی سن بولموردون من ایستیرم معلیم اولام؟!»

باجیسی یلا سحرگول، گلین حامامیندان ایکی گون قاباق، گوج
بیلاھینان اونی سورویه- سورویه حامام دامینا گتیریب، یویندورموشدولار.
«دییرم یانی گلین حامامیندا آبیریز گئتمه سین.» دئمیشدی سحرگول.

سەرگول ايکي قازان سو قاينايىپ، اونون اوزون توكلرينه سيرکه داراغي^۱ سالميشدى. تۆكلرى داراغين ديشلريله يولوناندا، بهانه تاپيب آغلاميشدى. «شادديغيوا شوونليخ ائله مه قيز، شوکر ائله بئله يئر قيسمت اولموسان. دويو تاي- تاي، چاي سيپنن گلر بو ائوه. نه يه گۆزلريوين قوراسيني سيخيسان؟ آلاھا شوکور قوجا ده يى، دول ده يى... سن كى او قيزلاردان ده ييسن گۆز آلتين اولسون!»

سەرگول اؤيود- نصيحت وئردىكجه نريمان تىكىلميشدى گۆزونون قاباغينا. يئنيدن بخت ايناسيني تاخچادان گۆتوروب اؤزونه زيللەنير. «بو منم اينادان منه باخير؟... من باشى كوللو؟ چركەنى بير هفتەده اُزبرله ين؟ گولوستانى آغامدان روان اوخويان؟ سئيد مالى يونيفورمو گئين؟ بير باخيشدا تانيماديغيم اوغلانا وورلان؟ حاجى معدلى نين گليني؟ قرەبخت، يئتيم، اناسيني ايتيرميش نيلفر؟ آخى من مدرسه نين بيرينجى شاگيردى يديم..!»

اينانى يئرە چيرپيب سينديرماغي گليرسه ده، آنجاق قورخور. يئنيدن اينانى تاخچاداكي لاله لرين اورتاسينا قايتارير. هؤووشنه دن ديزلرى تيتيره بير. سحر دن هر نه خۇرك گتيريلر، يئيه بيلمەييب. بوغازى بيچيلىب. قۇھوم- قۇنشو چاليپ اويناياندا اويسا بوتون گونو كي ريميشدى. باشينا نه گلدييىنى ايندى باشا دوشور. اؤز آلىنده اولسايدى پيللەلرى ائنيپ، بير باشا ائولرينه قاچاردى.

گئنه پنجره قاباغينا گلير. قاش قارالمقاددى. حيطين اطرافينداكى اوتاكلارين بير ايکيسيندن جانسي ز بير ايشيق ساچير. بير كيشى حوؤوض باشيندا مَرَدَنگى نين^۲ آلتينا چيراق قويور. حيطده گلدى- گئدره باخير. هئچ بيرينى تانيمير. بو قدر نابلد آدامين ايچينده صاباحدان نئجه باش ساخلاياجاق؟ پنجره دن اوزاقلاشيب، اوتاغين بوجاينداكى صانديغين اوستونده آيله شير...

۱- قديم زامانلار بهداشتى ايمكاناتين آشاغي اولدوغونا گؤره بير چوخ قيزلارين تۆكلرينده بيت، سيركه اولارميش.

۲- مَرَدَنگى: ايشيق اوچون ايچينده چيراغ يانان مكعب شكلينده دؤرد- دؤوره سى و باشى شوشەلى هوندور بير چرچيوه. يئل شعلەنى سؤندورمه سين دئيه، چيراغى او چرچيوه نين آلتينا قويارميشلار.

قاپی آچیلیب، پرده قیراغا چکیلیر. پردهنین اوستونده ایپک سوزنباغیلار تیتیرهیر. قورخودان آز قالیر جانى چیخسین. ایپک پردهنین اؤنونده دایانمیش اورتا بویلو جوان بیر کیشی اونا باخیب، گولومسهیر. اوغلانین کؤلگهسی صانديغین آياغینا جان اوزانیب. گوردویو شکيله بنزه میر. نه کئچلدى، نه شوش قولاق، آما دوما گۆزدور. پارافینلی توکلرینی دالیا داراییب، کت-شالوارى اینینده یاراشیقلى گۆرونور. اورهی بیر آز یئرینه گلیر. آز قالیر «مختار سنسن؟!»، دئسین. دیلینی دیشلهیر. یئر باخیر. اوتانیر. آما دایانا بیلمیر. بیرده گۆز آلتی اونو سوزور.

مختار اونا ساری گلدیكده کؤلگهسی قیسالیر. اویسا رنگی بوزاریر. آلری اسیر. بونولا بئله گۆزونو مختاردان آییرا بیلمیر. اورهی اوخ ده میمش سئره کیمی چیرپینیر. یانداکی اوتاقدان قوال سسی قالخیر. سحرگول اوخویور:

«گلمیشم اوتاغینا، اویادام سنى قارا گيله، اویادام سنى

نه گۆزل خلق ائله ییب یارادان سنى قارا گيله، یارادان سنى...»

مختار اونون قارشیسیندا دایاناندا کؤلگهسی اونون اوزریندن اوزانیب، دیوارا قالخیر. دینیب- دانیشمادان نیلفرین کناریندا صانديغین اوستونده آيله شیر. نیلفرین آلرینین اسمه جهسی شیدتله نیر.

«قورخوسان؟»

نیلفر «یوخ» دئییه، باشینی ترپه دیر. آما هله ده آلری اسیر. مختار آلینی اونون آلرینین اوستونه قویور. مختارین بارماغیندا وئیکاد قازیلیمیش عقیق قاشلی بیر اوزوک وار.

«منه دئییلر آدین نیلوفر دی. اؤزو ده سؤن بئشیکسن. بولوسن منده

آنمین ایلکیسی یم؟»

سسینین یومشاق آهنگی نیلفرین هؤووشنه سینی آزالدیر.

«دئییلر کی بئشینجی کیلاساجان اوخویوبسان.»

آغزینی دولدورور دئسین: «بئشینجی کیلا سین یاریسینا جان»، آما نسه

دینمیر. باشینی «هن» دئییه، ترپه دیر. مختار صانديغین اوستوندن قالخیب، قارشیسیندا دایانیر. نیلفرین گۆزللیی، اورکک باخیشی مختارین اوره یینی

دۇيوندورور. بو قىزا نئجە توخوناجاق، نئجە ياخينلاشاجاق، بىلمىر. حىس لرىنى نئجە اونا چاتدىراجاغىنى دا بىلمىر. او، قىز گۇرمەمىش دئىيل، اما بو قىز تر يارپاق كىمىدى. اونا احتياطلا ياخينلاشمالىدى.

مختار جىيىندىن بىر بۇيۇنباغى چىخاردىب، اونون اۇوجونا قويوب، الىنى سىخىر. نىلفر اۇوجونو آچىب، باخىر. قىپقىرمىزى قان كىمى ياقوت دهنهلىرى اۇوجوندا ايشىلدايىر. ياقوت دهنهلىرى سرىندى. االىن قىزدىرماسىنى آلىر. گللىن تۇرونون دالىندان ياقوت قاشلارىنىن هر بىرىسى سولو، پارىلدايان نار ده نهسى كىمى گۇرونور. مختار دا نىلفر كىمى پۇرتوب.

«قۇيوسان اۇزوم سالىم بۇيۇنوا؟»

ياندكى اوتاقدان سحرگولون سسى گللىر:

«آى قىز گئتمه سۇزوم وار

گۇزلىرىنده گۇزوم وار...»

باشىنى آيىر كى مختار بۇيۇنباغىنىن كئچىدىنى سالىن. گللىن تورو مختارىن سىنەسىنە ياپىشىب. اونون قارا كت-شالوارى، آغ كۇينەيى قىزىل گول عطرى قوخويور. نىلفر آسقىرىر. بىر يوخ، ايكى يوخ، اوچ دفه دالبادال.

«قۇى تح صبىر گئشىن سورا»

«بو گئجه نه تح صبىر دوز چىخار، نه جوت صبىر»، مختار دئىيب، آللىرى

اونون بويوندا، بويۇنباغىنىن كئچىدىنى سالىر.

مختارىن آلى بويونو توخوندوقدا جانى گىزىلدەيىر. نىلفرىن سىنەسى، قىزىل گولون عطرىنه گۇينەيىر. بورنو قاشىنىر. ياقوت قاشلار بويونو آغىرلىق ائلىر. مختارىن نفسىنى قولاغىنىن دىيىنده حىس ائدىر. مختارپىچىلدايىر: «نىلفرىم... نىلوفرىم...»

گللىن تۇرو قولاغىنىن دىيىنى قاشىندىرىر. مختارىن كۇلگەسى تاغا دايانىب. صاندىغىن ايشگىلى بودونا باتىر. بىلمىر نه ائىلەسىن. ترپىسىن، يوخسا قىراغا چكىلسىن!

مختار آلىندىن ياپىشىب اونو صاندىق اوستوندن قالدىرىب، يورقان- دۇشه يه سارى گتىرنده كۇلگەلىرى ديواردان آشاغى ائنىر. ايكى آددىم گئتمەمىش

قاپی چالینیر. قاوال سسی کسلییر. مختار اونون ألینی بوراخیب، پردهنین آرخاسینا کئچیر. پیچیلتی سسی گلیر. مختارین نه دئییب دانیشدیغینی، کیم ایله دانیشدیغینی سئچه بیلیمر. آوارا- گور اوتاغین اورتاسیندا دایانیب، قالیر. مختار قاپینی کیپله ییب، پردهنی سالیر. هؤووشنه لیدی.

«گوروسن؟ بئنا دیییلر طالع سیزلیخ. دئمه به تح صبر همیشه دوز اولارمیش. بولمورم منیم طالعیمنندی یوخسا سنین. آنجاق من بیر ساعات ائشیه چیخیب، قاپیتمالییم. بدگومان اولما هاا، یاخجی؟ بیر دوستومون، اصلینده صیغه قارداشیمین اولوم- قالیمینا دخلی وار. ایندی گئتمه سم، صاباح باشینا بیر اویون گلسه پئشمانچیلیق چکه رم.»

نیلفر اونون سؤزلرینه هویو خوب، قالیر کی نه دئسین! گئت دئسین، گئتمه دئسین..!

مختار اونو باغرینا باسیب، قاپییا ساری گئدیر. اوتاقدان چیخمامیش گئری دؤنوب، بیر داھا اونو باغرینا باسیر:

«باغیشلا. دوستومون اولوم- قالیم مسئله سیدی.»

سوزباغیلار پردهنین اوستونده ایریلیبلر. نیلفر کالاکته، عجیبه بیر یوخو گورن آدام کیمی دیر. سحرگول هؤوله سک ایچری تپیلیب، اوزونو جیرماقلا ییب، دئییر: «کول باشیما، نه اولدی؟ هانسی کوره کن گردک گئجه سی قویوب گئدر آخی؟!»

نیلفرسه ائولرینه دؤنوب، پالیت آغاجینین باشینا چیخیب، قارقا یواسینی دئشمه یی گلیر.

مختار ألینده فانار، ایکی نی بیر ائله ییب تله سیک حالدا بالاخانانین پیله لریندن ائنیب، قاپییا ساری گئدیر. حووضون قیراغیندا مردنگی نین کناریندا ایلشمیش بیر خانیم اوزونو چادیراسی یلا ائله توتوب کی، یالنیز گؤزلری گورونور. مختارین خانیم باجیسی یله مخمر باجیسی تنه بی پنجره سینین آچیق تاینندان باخیرلار. قادین ایسه باشی یلا محرّمه ایشاره ائله ییب، دئییر:

«بئنا دئدیم دا، منی خان آغا یوللویوب بیرا... خان آغانین اولوم- قالیمی سنین ألینده.» دانیشا- دانیشا تؤوشویور: «خان آغا دیییب، سنه دییم کی

بويون آخشام خان آغا گيل نئچە يولداش بىر ئوھ يىغىشمىشىدىلار. فدايىلار تۆكۈلۈبلەر اولارى اۆلدۈرسۈنەر. خان آغا دامنان - دامما، ئۇدىن قاچىپ، يىكنفس گلىب منىم ئويىمە. او سلام گۇندەرىب دئدى كى بو گئجە ھر ھارداندى گرج شەردن چىخسىن.»

«مەيە بولمور بو گئجە منىم تويومدى؟»

«نىيە بولمور. ئالە اونا گۇرە دئدى ھئش كسىن سىزە ظنى گئتمز. اونون اوچون دە منى گئجەنىن بو واختى بىرا يوللادى»
مختاردان بتر محرم ھۇۋوشنەلىدى. پىلو پالتارىنى ھلە اينىدىن چىخارتمايىپ. بىر گۇزو بالاخانادا، بىر گۇزو چادىرالى خانىمدا، دئەسن گىردك اوتاغىندان واخسىز ائشىيە چاغىرىلان شىخس مختار دئىل، محرمدى.
«آغا! من خان آغانىن دوز - چۇرەيىن يئمىشم. من ايشى يئرىنە قويا بولە رم. آمما بىر شرطىن، گرک اۋزون گلىب عىگر فايتونچويا تاپشىراسان، يوخسا منىم سۇزومو اينانماز.»

مختارىر بالاخانانىن ايشىق ساچان پنجرەسىنە، بىر دە تنەبى پنجرە سىندىن اونو سوزن باجىلارىنا باخىر. نە ئئدەجەيىنە چاشباش قالىپ. محرمىن سۇزو آز - چوخ عاغلىنا باتىر. ھر ھارداندى، نرىمانى تاپماليدى. قاپىيا سارى يولا دوشور. محرملە خانىم اونون آرخاسىجا قاپىدان ائشىيە چىخىرلار. مختارىن باجىلارى آل آتىب اوزلىرىن جىرماقلايىرلار. بالاخانا پىللەلىرىنىن باشىندا دورموش سحرگولون دىزلىرى سوستالىر. «قارا بخت داغلارا چىخسا داغلارى قار آلار... سنىن طالعىندە نەلر وارىمىش آى قىز!»، دئىر.

نىلڧر چىرقىدىن دويونونو آچىب، بويونداكى ياقوت بۇيۇنباغىنى نىرگىزە گۇستىر. سولو، ايرى دەنە، قىپقىرمىزى نار دەنەلىرى نىلڧرىن بوزوشموش بويون- بوغازىنا دوزولوب. نىلڧر كىڧىندىن گوموشو بىر سىگار قوطوسو چىخاردىب دئىير:

«بو دا نىرمانىن يادىگاريدى. بىلمىرم يادىندان چىخىب آپارمامىشدى، يوخسا اۋزو بولە- بولە قويوب قالمىشدى.»

نىرگىز بىر ياقوت بۇيۇنباغىنا باخىر، بىر دە قىراقلارى سورتولموش گوموشو دۇرد بوچاقلى قوطويا. الىنى نار دەنەلىرىنە سورتماغى گلىر. اما نىسە نىلڧردىن اوتانىر. گوموشو قوطونو نىلڧرىن الىندىن آلىب، دئىير:

«دىيەسن چوخ قىدىمىدى؟»

نىلڧرىن گۇي گۇزلىرى دولوخوب. ياقوت داشلارى زامانىن زاوالىنا گلمە يىب، ھلە دە سۇلو نار دەنەسى كىمى دىلر. آنجاق زامانسا اۋز تاثيرىنى سىگار قوطوسونا بوراخمىش گۇرونور. قوطونون قىراقلارى سورتولوب، رنگى دە يىشىلىپ. نىرگىز قوطونون ضامىنىنى باسىر. قوطو اۋزونون داش- قاشلى آيناسى كىمى آچىلىر. بىر تايىندا قارا بىر كئشىن دالىسىندا سىرايلا دوزولموش نازىك سىگارلار، او بىرى تايى ايسە بوشدور. نىرگىز بارماغىنى

كئشىن اوستونه سورتندە، سىگارلارلار بىرىسىنىن كاغىزى چاتلايىپ، توتون نۇقتەلەنمىش قۇرۇ خزل يارپاق تەك ھەم قوطونون بوش تايىنا، ھەم دە نرگىزىن ياش مانتوسونون اوستونه تۇكولور. اويسا آل - آياغىنى ايتىرىر.

«يازمىشىدى دۇنوب. كۇچرى قوشلار كىمى دەنيز قىراغىندا مسكن سالىپ. دىدىم ايندى كى گۇرۇشونە گىدىرم، قوطونو دا آپارىپ، اۋزونە قىتتىرىم. آما من يىتتىشمەمىش، دنيزە گىدىپ. ھىچ بولمورم دەنيزە گىدن اۋزودى، يوخسا آيرى بىر نرماندى. بىللە كى بللىدى قوطو دەنيزە قىسمت اولاجاخ.»

نرگىز قوطونو قاپادىر. نارىن تىققىلىتى قالخىر. بىر دە آچىپ، قاپادىر. نرگىزە ائلە گلر كى قوطونون تىققىلىتىسى نرمانىن ياشايىشىنا سۇن نوقطە قويور. قوطونو نىلفرە قايتارىر.

- «من ائلە او زامان اۋزونە قىتتىردىم. بىر كىنك ايدى. قانادلار سارىمتىل قىزىل بىر كىنك. قۇخدوم اونو ائوئىمىزە آپارىم. قىوير - زىورلارمىن اچىندە تاپسايدلار، مامام ھەلە بىر يانا، بۇيۇچ باجىمىن آللىندن قورتولاجاغىم اولمازدى. آما ھەلە دە منىم يانىمدا امانت بىر كىتابى وار.»

«چوخلارنىن بىللە - بىللە يادىگارلار وار. آما بولوسن ندى؟ خانىملار بو جور سۇزلىرى كىمسەيە آچىپ دىمىزلر. قورخارلار بى آيرى آدى ياپىشىن آدلارينا. ھەم دە بو ايشلرلر اچىننن قان چىخار، باش كسىلر. قدىم خانىملار بىللە شىلرلى قىفلىلى موجرودە، صاندىخدا ساخلاردىلار. سورالار دا ايشقابلاردا، نە بولوم ائوين دلىح - دىشىيىندە... آلاھىن لاپ بىللە عاجىز - آوار آروادىنىن دا ائودە گىزلىن بىر بور - بوچاغى اولار. بولار ھىش كىشىنىن غىلىنە چاتماز.»

«آخىر گون منە وئردىيى تۇحفەنى ايللرچە پالتار بوخچامدا ساخلايمىشىم. وئرنە، دىمىشىدىم بە ھمىشە كى كىمى كىتابدى، امانت گىرىپ اوخويام. آما گىدنن سورا گۇردوم قارا رنگدە بىر بولوزدى. نىچە ايلدن سورا اونو وئردىم مامانىما. تپ - تىزەيدى. بىر دىفە دە ائىنمە تاخمىمىشىم. مامانىما ياراشىردى.»

نىلفر نرگىزىن سۇزونو يارىمچىق قويوب، تىجۇبلە قاشلارنى چاتىپ، دىدى:

«نئجه گۆردون بئله بىر ايشى؟ اينسان دا بو قدر اۆزونه جفاكار اولار؟»
«مامانيمن روحونون دا خبرى اولمادى كى او بولوز كيمين تۇحفهسى ىدى.»
«مختار بۇيۇنباغىنى بويىنوما سالدى. او عۆمور بۇيو منى اۆزونه باغلادى،
آمما بو سيگار قوطوسو نريماندان منە ميراث قالدى. كاش اۆزو اۆز آلىن
آليمە وئريب، گئدردى. من بو زوققتوم دادى توتوموش سيگار قوطوسونو هله
ده قيمتلى بىر جواهير كيمى ساخلايمشام. ايچينده كى سيگارلارين
ايليلهرديم. آليمى قاپاغينا چكرديم. منيم صبير داشيم ايدى بو قوطو. اورك
سۆزومو بو قوطويا ديبيرديم. بو قوطونو باغريما باسيب، هر ايكيسينين ده
گئديشينه آغلامشام. سورا بىر مدت آتديم قالدى يخذنده. بديومندى،
دئديم. مختار بو قوطونون صاحيبينه كۆمكائليينده يوخا چيخدى. گئديب-
گلمز اولدو. نه آتى تاپيلدى، نه سومويو. بىر دامجى سو اولوب يئره گيردى.
آمما نريمان هئش واخا عاغليمنان چيخمادى. بو بۇيۇنباغىنان او سيگار
قوطوسونو ايللر اوزونو اۆزومنى آيبرمامشام.»

«آخى ديللر ايكى قوچون باشى بىر قازاندا قئينه مز..!»
نيلفر تبسوم ائلهدى: «منيم ايشيم ايكى اۆلو كۆرپه يه أمج وئرمج كيمى
يدى، قيزيم!»

«هردن ديبيرم بلكه حقيقت آديندا بىر شئى يوخدى دونيادا. ذهني
حقيقتنن واقعي آراسيندا چاش باش قالير»، نرگيز دئدى.
نيلفر، دهنيزله گۆيو آيبران خطى گۆستردى:
«او آرا كسدينى گۆروسن؟»

«اوزدن سۆ باخاندا بىر- بيريىنه قاريشميش گۆرونور...»
«آدامين ذهنيىن سرحدلرى ده بئلهدى. گۆزه گلمز. آمما خيمير-
خيمير قاريشار ياشايشين قايدا- قانوننا. بىر زامان يئتيشر، آدام اۆزونه
گليب، گۆرر دوشونجهسى بۇيدا بىر سرحد چكيليپ اُطرافينا.»
«نه فايداسى اؤدوزاننان سورا بونو باشادوشه سن؟»

«آنلاماغین همیشه فایداسی وار قیزیم! یوخسا ایندی نه سن بو گۆتو دوشموش لۆتگه‌نین ایچینده اوتوموشدون، نه ده من! نه روزگار بیزن باش- باشا قویموشدی، نه ده بیزیم کچ قابیرقامیز روزگارنان عیناد ائلیردی.»

«من روزگارنان یوخ، اؤزومون عیناد ائله‌دیم»

نیلفر سینه‌سی خیسیلدا یا- خیسیلدا یا دئدی: «مه‌یه بولموسن آدام خام اولاندا کچ قابیرقاسینی اؤزونه باتیرار؟»

«زاریلداماقدان زه‌له‌م گئدیر. آما هر ناغیلین ایکی باشی وار. بیر باشلانیشی، بیرده قورتولوشو. منیم دردیم بودی کی ناغیلیمین آخیرینا سون نوقطه‌نی قویا بولمورم.»

«قیزیم، ایکی باشلی ناغیل یانی بو کی آدم اوغلی بیر نوطفه قویورآدم قیزینین قارنینا، سورا آدم بالاسی آدلی بیر جه‌ناوار ونگیلده‌یه- ونگیلده‌یه آتیلیر بو اوجسوز- بوجاخسیز دونیانین اورتاسینا. بو کۆرپه بؤیودوکجه اؤنجه دن چکیلیب، حاضیر اولونموش یوللاری اونا گۆرسه‌دیللر. آدم بالاسی ایسه گرکدی تکجه بو یوللاردا آددیملا سین. نه ساغا باخمالییدی، نه سولا. نه یئره باخمالییدی، نه گۆیه. او یئییر، ایچیر، یاتیر... یولون آخیرینا یئتیشنده، زاریلدییا- زاریلدییا یولدان چیخیب، اؤنجه گلدییی یئره گئدیر. ایکی باشلی ناغیل دئدییین یانی دؤل ائوینن گۆر ائوپنه‌جان یورومک!»

«بو آرادا ساغ- سولا باخانلار، منیم کیمی عنایین لار نئجه اولمالیدیلا بس؟»

«سنین کیمیلرده منه تای، گلیب چاتیر بو گۆتو دوشموش لۆتگه‌نین ایچینه»

نیلفرین سسی قویودان چیخان کیمیدیر. آما نفسینین تنگیمه‌سینی وئجینه آلمیر.

«مه‌یه ساغ- سولا باخانلار، عنایین لار، اینسان ده‌بیرلر؟ قوی سؤزومون جیرگینی سنه دیییم قیزیم. قالب کی باشلانمیش یولو نئجه باشینان سوواسان. بیزیم کیمی لرین ناغیللاری اوچ باشلی اولور: آدم بالاسی کیمی باشلایریخ، او بیرسیلره تای. آدم بالاسی کیمی باشا چاتیریخ، گئنه او بیرسیلره تای. آما باشلانیشدان قورتولوشا گئدن یولو اؤزوموز سئچیریخ.

فرق بوراسيندادى. حاضير- آماده يوللاردا گئتمكدن بۇيۇن قاچيرديرىخ. دوز يولدان بورولوروخ كسمه يوللارا. كسمه يول تاپدالانىب ھامارلاشمىش يول دە يير. چونكى قاباقجا آزاراخ آدام اورالاردان گئديب. طبيعى كى بو يولون ائنيش- يوخوشو چوخ اولسون. بئلىنچى كسمه يول گۆزلەنيلمزجە دوز يولدان اوزون اولور. اولسون. آنجاق بيزە تقدیم اولونان يول دئييل، اۆزوموز سئچندى. بو يولو گئتمكده يئره باخيريخ، گۆيه باخيريخ، ناققيشلى گئديريخ، قاچيريخ، دايانيريخ، بعضاً حتى قۇيوي دوشوروخ، قۇيودان چيخيريخ، اۆزوموزو ياغيشدا ايسلاديريخ... آنجاق هر ندى، اۆز سئچديييميزدى»

«وندا گرک بوتون تئينمهلرينى، تۆرمهلرينى دە بۇينوموزا آلاخ»، دئدى نرگيز. «بيزيم كيمي لرينين ناغيللارينين ھمين سايدىغيم اوچونجو باشى ألماس كيميدى، يا سينديرار، يا سينار. بو اوچونجو باشين ألماسى اينسان اراده سيدى. دوز- قلط اولدوسويلا ايشيم يوخ، لاکن بو اراده گاه عاغيلدان سۇواريلير، گاهدانسا احساسدان.»

«أما واقعيّت، حقيقت كيمي مطلق دهى. أصلينده نئچه شئيدن قاريشيملى بير شئيدى. بير آزى شانسا باغليدى، بير آزى سنى تشكيل وئرن نوطفەدن آسيليدى، بير آزى، بلکہ ده چوخو، آنا بطنيندن قورتولوب ھانسى مڪانا دوشدويون، دونيانين ھانسى نوطفەسینه آتيلديغيوا باغليدى. قالب كى اۆزون سئچيب گئتديين يولدا نەلرە راستلاشاسان!! يولون چن- دومان اولسون يا گونشلى، قار- بۇران اولسون يوخسا ياز ھاوالى. فیرتينالى اولسون يا آرام. قحطليغه راست گلەسن يا توخلوغا. باريش گۆرەسن يا ساواش. يولون بدويتدن كئچسين يا مدنيتدن...»

«بيزيم كيمي باشى بلالى اۆلكەلرە حقيقت دئديين يانى ايلغيم^۱. ھامار بير چۇلون جيزلاما گونشى آلتيندا اوزاقدان سۇ گۇررسن. اۆزون دە سوسوزلوقدان جييهرين آغزيوا گلير. ھئى قاچيرسان كى سۇيا چاتاسان. أما

۱- ايلغيم: [فارسجا] سراب.

سن قاچديقجا سو دا قاچير... سو ھاردايدى!! يالنىز توھوم، يالنىز خيال،
يالنىز آلدانما. ايلغيمدى، ايلغيم. سودان ھىچ بير خبر يوخ...»، نيلفر دئدى.
نرگيزه ائله گلير كى سليمان اونون ياشاميندا بير ايلغيم ايدى. دوداغيندا
آجى بير گولوش، دئير: «من بير بئله ايل بو ايكيسينين آراسيندا چاش باش
قالميشام. ايندى گورورم واقيعتى حقيقت سانميشديم، ايلغيمى ايسه دهنيز..!»

يورقون - آرقين گئجه كئشيكيندن گليب. هممنزىللىرى سحر شىفتى
 ايشه گنديبلر. پانسيون خلوتدى. سىسسىزلىك يوخوسوز آدمى دهرين و
 شيرين بير يوخويا چاغيرير. آنجاق نسه يوخو گۆزونه گيرمير. نه كۆريدوردان
 آياق سسى گلير، نه ده آشپزخانادان قاب - قاجاغين دانقا دونق سسى. نه ابداللى
 لوريكىن مۇرودان^۱ اوتاكلارينين قاپيسىنى چيرپير، نه معصوم ايله منير يان
 اوتاقدا ويررا وير برك - دوزكدن دانىشىرلار، نه ده دهوه دلله بى شيرين آن باشى
 معصوم ايله منيرين سۆزلىرىنى ائشيتسىن دئيه، قولاغىنى ياتيردير اوتاغين
 ديوارىنا كى، سونرا بيردن - بيره دۇنوب چىلتىك چاليب، دئسىن: «آهان! بو دفه
 بولدوم بو آلاشلار پانسيوننان اكيلن گئجهلر هارالارا گئديرلر!!»

شيرين، آدينين ترسىنه دىلى آجى دير. «بئش بارماغىوى بالا باتير قوى
 شيرينين آغزىنا، بارماغىوى يالاينان سورا هئچ اولماسا ياواشجا ديشلر»،
 شهناز دئير.

هله آيرى بير خاصىتى ده وار. شك - شوبهه لرىنى سؤال كىمى آيرى
 قىزلاردان سوروشار. اؤزو دئمىشكن ياتانى دا يوخودان اويالدار.

۱ - مور: قىسقانچلىق، پاخىللىق [خوى دئىمى].

«كىم بولور نىيە معصومنان منير بىزلرە قارىشمىرلار؟ نىيە ھەردىن
اوتاخلارىندىن آخ- اوخ سسى گلىر؟ نىيە قوشا گىرىرلر پانسىونون دارا دودوك
ھامامىنا؟ نىيە...»

نىيەلرى سونا چاتاندا، بىر ساعات لۇرىكىن خانىم يانالىغىنىن داشىنى
دۇشونە دۇيور. ابدالى نىن پاخىللىخلارنى دەنە بە دەنە دوزور منىرلە
معصومون گىزلىن ايشلىرىنى دوزدويو تسبىئ دەنەلرىنىن بۇيرونە. نرگىزە ائلە
گلىر كى شىرىنىن قولاقلارىندا گىزلى دىنلەيىجى^۱ بىر دستگاھ ياراشدىرىبلار.
اونا گۇرە دە باشاردىقجا اوندان اوزاق گزمەيە چالىشىر. شىرىن اينسانلارنى
عادى ياشايشلارنى مەمايا چئورىپ جار سالماقدا پانسىون قىزلارنىن
اللىرىنى دالدىن باغلايىپ. اۇز دىدىيىنە گۇرە «ضرب ھوشى» سى بىيى
سىندىن اونا مىراث قالىپ. اوستەلىك، اونون سمى- بصرى حىسى بىر-
بىرىنە ياپىشىقلى ائكىزلىر كىمىدىر. ھەر آن قوللۇغا حاضىر اولان بىر قول
كىمى اونون دىنىنىن قوللۇغونىدادىر. حتى اۇلوم ھالىندا اولان بىر ناخوشون
داوا- درمانىنا يىتىشە- يىتىشە گۇز قولاغى اطرافدا گزىر. كىم گلىدى، كىم
گىتتى، كىم نە دىدى، ھانسى ناخوش ابدالى نىن آغ مقنەسىنىن آلتىندىن
اىشىيە تۇكولموش سارى تىلىنە، ماتىكىلى دوداقلارنىنا باغلى اوچوب، پتو
آلتىندا اۇزونو اىلىشىدىرىمىش، ابدالى لورىكىن دالىسىجا دوكتورون قولاغىنا
نەلر پىچىلدايدىغىنى...

«اۇزونو جىرىپ داغىتسا دا، دۇھتورون گۇزو لورىكدەدى. كولباش دىيىر
بە ھىش كىم گۇرمور دىقە باشى گىرىر توالتدە ماتىيىن توتدەدىر!»
شىرىن ھەر مەكاندا، ھەر زاماندا تپەدىن دىرناغا گۇز قولاق و آجى بىر
اغىزدىر. گۇزو قولاغىنى تەكمىللەيدىر، قولاغى گۇزونو. آغزى ايسە گۇز
قولاغىنى آنلادىر. اللرى ايسە ھىجىنىن دادىنا چاتىر.
ابدالى نىن دىيىنگىل لىيىنىن ترسىنە، لورىك سىسىزدى. بىلىنە بىلىنە
يە گۇزو بىر آز چىرى اولسا دا باخىشىندا عىسى پىيغىمىرىن معصومىتىدىن

بیر ایز دۇيولور. علیالخصوص آرا سیرا ائوده پیشیردییی قوطابلاری سوهان قوطوسوندا اوتاق- اوتاق گزديرندە يئنییئتمە اوتانقاج قیزلارا بنزهییر. شیرینین فیکریجه ابدالی قرهشین سیر- صیفتی یله دئییر بس اوجا بوی، آغجا، اینجه بئل، آسمر لوریکدن گۆزلدی. ابدالی نین ساری بویانمیش اوزون ساچلارینا شیرینین بۇیوک بیر کینهسی وار. ابدالی ساچلارینی سئشوارلایب چیینلرینه تۆکنده، اونون کینهسی دوداق آلتی دیله گلیر:

«بو قازماخ گئنه سارالمیشلارین تۇحدو چیینینه».

اونون حل اولمامیش بۇیوک معماسی بودور کی، لوریکله ابدالی نئجه بیر اوتاقدا بیر- بیرلر یله کئچینیرلر! اوتاغین بیر بوجاغیندا لوریک عیسی پئیغمبرین شمایلینی، مقدس مریمین کیچیک بیر تندیسینی قویوب، اۆزونه مئحراب قوروب، قارشى طرفده ابدالی جانامازینی، قرآنی، مفاتیح الجنانی میزنین اوستونه دوزوب، هر گئجه ابدالی قبله یه ساری دوروب نامازین قیلیر، لوریک ایسه یاتمامیشدان دوزلیدییی مئحرابین اؤنونده دیزه چۆکوب عیبادت ائلیر..!

گئجه لر بزه یینی سیلمه میش قوللارین چیرمالایب دستاماز آلمادان، اوتاق- اوتاق گزیب، قیزلارنان دانیشیب، میرتلاشماق ابدالی نین عادتی دیر. بو واختلار شیرینه پیچاق وورسان، قانی چیخماز.

«گئنه بو ساری بووه، آفریقا آزلارینا تایی بیلح لرینی چیخاردیب قویدی ائشییه. گئت آدام کیمی دستامازیوی آل دا، بیر دفه گۆرستدین، بسیمیزدی! آدام یئییب- ایچمحدن دوشور آخی! بولدوخ، سن ایمام پئیغمبر بالاسیسان!» مئهری ده بوغازینداکی قیققیلتینی قئینه دیب، دئییر: «هه یه واللله! آفریقالی لارین دهریلری آغ اولسایدی لاپ بئله ابدالی یه بنزدیلر.»

بو گون مئهری ده یوخدو کی آن باشی تۇیوق کیمی قیققیلدایب «هه یه»، «قادایین آلیم» سسی کۆریدورو بوروسون. مئهری نین سسینی بیر آندا نئچه یئردن ائشیتمک اولار. بیلمزسن سسی تووالیدن گلیر، حامامدان گلیر، یوخسا آشپزخانادا قیققیلدا یا- قیققیلدا یا دانیشیر. مئهری محبت دالغاسی دیر.

يئتر كى خبرى اولسون قيزلارين بىرى آزجا كدرليدى. بىردن- بىره جوشوب داشار. گولدورمه يىنجه آل چكمز. اونون آلىندن قورتولماق اوچون يالاندان دا اولسا گولمه ليسن. يوخسا مئهرى نين دالغالانميش محبتيندن آغير ھىكللى آلتدا بوغولارسان.

«چرشابنان ھامى بىر- بىرىنە بنزىر»

شھناز پانسيونا دۇندىن سونرا چرشابىن زويمە سىندىن، سئوگىلىسىنىن بۇى- بۇخونۇندان، آرىقلايىپ- كۆكلەمە سىندىن، نىسگىللى، عاشىقانە باخىشلارنىدىن دانىشار. سئوگىلىسى سياست اويونلارينا گىرمەكن پىشمان اولوب، تۆۋە نامە يازىپ. شھنازىن دئىيىنە گۆرە سىنماغىنىن سىبلىرىدىن بىرىسى شھنازىن بىلىنە جان اوزانمىش قاپقارا ساچلاريدى. شھناز ھر دۇنە ملاقاتا گەندە چابالىر قايناناسى دىن يوللارلا اونو سياستە باغلادىغى نە وارسا باشىندان چىخارتسىن. ايندىسە شھناز ايلە عايلە قوروب، بىرلىكە ياشاماقدان سارى بورنونون اوجو گۆينەيىر^۱. گلەجكە دوغاقق قىز- اوغلانلارنىن آدلارنى بىلە اينىدىن سىچىپلر. شھناز باشاردىقچا آيلىغىندان آيىرىپ قىراغا قويور كى آداخلىسى زىنداندا چىخماق ھىمىن توى ائلەيىپ، «خيام»^۲دا اونا بزآر توكانى آچسىنلار.

نرگىز سلىمانا يازدىغى آخىرىنچى نامە سىندە شوخلوقچا تاپماجا عنوانىدا يازمىشىدى:

«خيام، سياسى زىندانى، تۆۋە نامە، بزآز توكانى، بىر دە بىلىنە جان ساچى اوزانمىش قارا قاش گۆز، اوجا بۇى، عشوھلى، گۆزل بىر قىز. سنجە بولارىن آراسىندا نە علاقەولا بىلر؟»

سلىمان دا جوابىندا بۇيوك بىر خطلە، يازمىشىدى:

«آرشىن!...»

كاغىزىن آتەيىندە آد و امضا يئرىنە يازمىشىدى:

۱- بورنونون اوجو گۆينەمك: نھايت درجە حسرت چكەك.

۲- خيام: اورمىيە شھرىندە بىر خىاوان آدى.

«خیامنان شوخلوق..؟!»

نہ «جانیم، نرگیزیم» یازمیشدی، نہ «سلام»، نہ «علیک». فیروزہ معدن لریندن یا پرولتاریادان بئله بیر کلمہ دہ یازمامیشدی. اوستہلیک، نامہ ہمیشہ کی کیمی عطیرلی، بوجاگی گوللو دئییلدی، دفترین اورتاسیندان جیریلیمیش بیر کاغیذا یازیلیمیش نامہ نرگیزین گوزوندن قاچمامیشدی. سلیمانین بوندان اولکی نامہ لرینین هئج بیرینہ بنزہمیردی.

سلیمانین آدی دانیسگاھ لیستیندہ اعلان اولوناندا آز قالمیشدی قاناد آچیپ، اوچسون. «معدنچی لر، پرولتاریانین لاپ بئله زحمتکش قوللارینداندی» سؤزو، آغزیندا پنیر- چؤرک اولموشدو.

«عملی واحیدلریمیزی معدنہ گئدہ جہیخ، پرولتاریانین یاخیننان تانیخ اؤلا جاییخ. معدن ایشچی لرینین شرایطیندن یازا جام.»

بیر ایکی آی درس اوخومامیش دانیسگاھلار فرهنگی انقلاب آدینا باغلانمیشدی. اویسا چول- پالازین ییغیشدی ریب، نیشابوردان اؤز شہرینہ دؤنموشدو. «نہ پرولتاریا گوردوخ، نہ دہ فیروزہ. آلیمیزہ دوزلو سو تۆھدولر، دئیلر بویورون تشریف آپارین!»

سلیمان دؤندن سونرا تامامیلہ دہیشمیشدی. بیر آیای تیریزدہیدی، بیر آیای اؤز شہریندہ. مدرسه گونلری کیمی احتیاطلی داورانمیردی. ایناندىقلارینی سیرّ کیمی گیزلتمیردی. عایله آراسیندا ایناندىغی ایدئولوژوسوندا، عضو اولدوغو تشکیلاتدان آچیق آیدین دانیشیردی. اقلیت- اکثریت انشعابیندا اقلیت طرفین توتموشدو. نرگیز ایسہ اکثریت هواداری قالماغی یلا سلیمانی نامید ائلمیشدی. بونلا بئله، سلیمان یورولمادان اعلامیہ لری، آل یازیلارینی، انشعاب بیانیہ سینی اونا گتیریردی. اوموردو کی اونا اؤز توتدوغو یولا ایناندىرسین. آرالارینداکی علاقه بحثلرین، اعلامیہ لرین تأثیری آلتیندا قالمیشدی. سلیمان ایناندىغی ایدئولوژودان آچیق- آشکار دانیشاندا آناسی «بو اوغلان لاپ کافیر اولوب»، دئمیشدی.

ایلیب یاتاق آلتینداکی چمدانی انشیہ چکیر. بؤیونباغی کیمی بؤیوننا سالدیغی بالاجا آچارلا چمدانی آچیپ، پالتارلارینین آلتینداکی موجرونو

چىخارتىدى. موجرو آناسىنىن اۋگىنى آناسىندان، آداسى نرگىز باجىدان مىراث قالمىشىدى. دەرلى قىور- زىورلارىنى، سلىمانىن نامەلىرىلە بىرلىكدە موجرو دە ساخلاپىردى. پانسىوندا شىرىنىن فضوللوقلارىنا گۆرە، قىزلارنى ھامىسى چمدانلارىنى قىفىللى ساخلاپىردىلار. نامەنى اوخومادان، اوشاقلېغىندان قالمىش تۇخونما قولچاغىنى چىخاردى، باخىر. قولچاغىن اوزو چىركە سۇدور. اونو موجروىە قايتارىپ، خاطىرە دفتىرىنى آچىر. مدرسەنىن آخىر گونلىرى، قىزلارنى يازدىغى خاطىرەلىرى اوخويور. بىرىنجى صفحەنى آذر يازىپ، امضالاپىب.

«بىز بو كىلاسىن قىزلارى بىر آغاجىن يارپاقلارى يىدىق، صاباحدان يىل ھەرمىزى بىر طرفە آپاراجاق». امضا. آذر.

«ۆلدە دئىيم كى من آذرىن يازىسىننان تىلب ائلەدېم. بولوسوز كى انشا نومرەم ۱۲دن يوخارى قالخمادى. آمما من آذر دئىيى آغاجىن لاپ آشاغى بوداغىنداكى يارپاق اولماق اىستىرم. بىردن يىل كىرىخىپ، منى يىرە چىرپسا، آل- آياغىم شىلى- كوت اولماسىن». قوربانام سە. امضا. نىرىن.

«پندى كى ھامى يارپاقدان يازىر، من دە او آغاجىن لاپ يوخارى بوداغىنداكى يارپاق اولماغىم گلېر. چونكى يىل منى يىرە چىرپسا دا، گۆيدن يىرە دوشمە يىمىن فاصىلەسى چوخ اولار، بئەسى گۆيدە اوچماق زامانىمىن لذتىنى آرام». امضا. روبا.

«آدىما باخمايىن، اۆزوم سىچمەمىشم. گۆيدەكى دە من دەپىرم. من يىر آدامىيام. گۆيلردە گزمكدن قورخورام. ھمىشە يادېمدا قالاچاقسان، عىنادجىل نرگىز! گالىلەنىن آياغى يلا باشىوا دولانىم» امضا. مەتاب.

قىزلار گۆيلوندن كىچىر. گۆرەسن قىزلارى، آذرى... يىل ھارالارا آپارىپ؟ «آمما آذر دە عجب جوملە يازىپ ھاللا» دئىە، دوشونور.

آخىرىنجى صحىفەدە يالنىز بىر بارماق اىزى وار. «آخ! كۆسە بارماق اىزى!» او گون يادىنا دوشوب، دوداغى قاچىر. دفتىرىنى سلىمانا وئرمىشىدى، او دا بىر خاطىرە سۆز يازسىن. اويسا بارماغىنىن باشىنى خودكارلا قارالاپىب،

قوشلارداھا قورخمورلار ۱۲۵

ھۇۋلايىب، كاغىزىن اوستونە باسمىشىدى. بارماغىنىن قارالانمايش يىرلىرى دىقتىدە بۇش قالمايشدى. نرگىز گولە- گولە دئىمىشىدى: «كۇسە بارماق اىزى!». سلىماندان ئلىنە چاتدىغى آخىرىنچى نامەنى آچىب، يىنىدىن اوخويور. «آرشىن!»

اىندىيەجن سلىماندان بئلە بىر نامە ئلىنە چاتمايىب. سلىمان گىلىن ئولرىندە آناسى يلا بىرلىكدە قوناق قالدىغى گىجە كىمى، سلىمانىن داورانىشىنا چاش باش قالىب.

گىجە يارىسى سلىمانىن آناسى يلا اۋز آناسىنىن خۇرلتو سسىنە يوخودان آيىلمىشىدى. بىرى تراختور سوروردو، او بىرىسى ماتورسىكلت. آللىرىن قولقلارىنا قويوموشدو. گىنە خورولتو سسى. يورقانى باشىنا چكىمىشىدى. ياتا بىلمەمىشىدى. ساغا چۇنموشدو، سولا چۇنموشدو، يوخو گۇزۇنە گىرمە مىشىدى. اوستەلىك، عاغلىنىن بىر اوجو دا قالمايشدى سلىمانىن اوتاغىندا. يوخوسوزلوق باشىنا ووروب، شىلتاقلىغى توتوموشدو. نم هانسى گوج اونو يىرىندىن قالدىرمىشىدى. اوغرو پىشىك كىمى سلىمانىن آناسىنىن آياقلارى آلتىندىن سوزولوب، اوتاقدان چىخمىشىدى.

سلىمان كىمى نرگىزىن اۋزۇنە عايد اۋزل اوتاغى يوخ ايدى. ئولرىنىن دارا دودوك صاندىخاناسى اونون سىغىناچاق يىرىدى. صاندىخانانىن بىر طرفىندە يورقان دۇشك باغلىسى، بىر طرفىندە رفلرە دوزولموش سىركە، آبقورا، گولاب... آشاغى رفدە اۋز قىوير- زىویرلارىنى، كىتابلارىنى، هفتەدە آلدىغى «دانشمند» مجلەلرىنى يىغمىشىدى. بونونلا بئلە، صاندىخانا اونون اۋزل يىرى، خلوتگاھىدى.

سلىمان اوتاغىن اورتاسىندا ياتمىشىدى. اونا ائلە گلدی كى، يوخو چىراغىنىن قىرمىزى ایشىغى دىوارلارى قىزدىرىب. ألى دىوارا توخونسا، ياناچاق. كىچىب سلىمانىن باشى اوستوندى دایاندی. او ايسە شىرىن يوخودايدى. نرگىزىن گلىشىنى دویمادى. نرگىز يىرىنى دەيىشىب، سلىمانىن آياغى آلتىندا ائلە دایاندی كى كۇلگەسى اونون اوزۇنە دوشسون. سلىمان

گئنه ده اونون گليشيني دويمادی. يئنيدين كئچيب سليمانين باشی اوستونده ایلشیدی. سليمان گئنه دويمادی. يورقاني اوستوندن اونون قولوندان ياپيشيب آستاجا سيلكه لهيب، پيچيلدادی: «سليمان... سليمان... ياتا بولمورم. مامام گيلين خورولتولاری قوييمور ياتام. دور بير آز دانيشاخ!»
سليمان گۆزلرينی آچيب، جين گۆرموش آدام کیمی «بیسملله!»
دئييب، هؤوله سک قالخيب، ایلشیدی.

«سن بوردا نئینيسن؟»

«خورولتولاری قوييمور ياتام.»

«اوشاخسان؟ دور گئت! تئز دور گئت!»

«ياتانميرام آخی. نولار، دور بير آز دانيشاخ دااا»

سليمان عصبی حالدا پيچيلداميشدی:

«وخ تاپدين دانيشماغا؟ بیری گليب سنی بوردا گۆرسه، بولوسن نولار...؟»
مدرسه دن اکیليب، نوروللا خان کوچه سينين دالدا بوجاقلاريندا،
بوزخانالارين بوروخ- بوروخ دربندلرينده بيرليکده گزيب دانيشماقدان
دويمايان، دئيه سن سليمان دئييلدی.

«نه دييرم کی! دييرم ياتانميرام دا. خورولتولاری قوييمور ياتام. سن ده
باشیوی قوی یات! هئچ ايسته مه ديم دانيشاخ!»

گوج بيللاهيانان آغلاماغيين قباغيینی آلميشدی. دوداقلارینی بوزوب،
يئریندن قالخيب قاپيا ساری گئتميشدی. قاپيا يئتیشنده سليمان يئریندن
سيچرايب، آليندن ياپيشيب، اونو ساخلاشدیرميشدی. اوتانميشدی سليمانی
پيژامه لی، ترکؤينکلی گۆرمکدن. بيرينجي دفعه يدی کی اونو بو گۆرکمه
گۆرورودو. یاری چيلپاق سليمان آیری بير آدام ایدی دئيه سن. چيلپاقلیق اونو
کيچيلتميشدی. سيلاحینی ايتيرميش بير عسگره بنزه ييردی. سليمان
اوتاغين قيرميزی ايشيغيندا يازيق و ريقتلی نظره گليردی. نرگيزسه
کوسموش کیمی باشینی آشاغی سالدی. باخيشینی سليمانين مئهربان و
نملی گۆزلريندن قاجيرتدی.

«دایان! دایان، گئتمه!»

آغلاماغی توتموشدو. سلیمان دینمز- دانیشماز اونو دیوارا ساری چکیب آپارمیشدی. نرگیز دانیشماق اوچون سلیمانین اوتاغینا گلیمیشدی. بیلیمردی گلیشی یله اونون حیسلرینی جوشدوراجاق. او آن بارا قویدوغونو آنلامیشدی. آمما بونونلا بئله نه اعتراض ائتمیشدی، نه ده اوتاقدان چیخیب گئتمه یه چالیشمیشدی. آل- قولو سوستالمیشدی. ایندییه جن سلیمانلا بو جور یاخیندان قارشى- قارشىیا دایانمامیشدی.

سحر چاغی سوفرا باشیندا سلیمانین آناسی نه آلیب نه ساتیب، بیردن بیره «نرگیز بیزیم پاییمیزدی ها، اونو آیری آداما خشله مه»، آناسینا دئمیشدی. نرگیز پۇرتموشدو. سلیمان ایسه نابات چایی بوغازینا قاجمیشدی. اؤسگوره- اؤسگوره سوفرانین باشیندا قالخیب، اوتاقدان چیخمیشدی.

«قوهومدی، اولسون! یاخچیدیلار اؤزلرینه. من کومینیسته، آلاھسیزا قیز وئرمه رم. هله کمونیسلیغی بس ده یی، اونو دا هارا گلدی جار سالیر. بیر یوخدی اونا دئسین باری قۇھوم- قۇنشونون یانیندا دیلیوی قوی قارنیوا دااا... بولموسن منیم آغامین جدی دۇردمینجی ایماما یئتیشیر؟ آداما نه دیلیر؟ هله بولار قالسین قیراخدا، سلیمانین نه یی وار کی..؟ هانسی سرماپایان ارواد ساخلییاجاخ؟ گۇرموسن آله باخیمدی؟ قوهومون گرج دوشونه جاغی اولوب، یورقانینا گۇره قیچین اوزالتسین. گونده اوؤجونو آناسینا آچیب، مینتدی پولونان سنین قارنیوی دۇیوراجاخ؟»

«داداشیم قالسئیدی، یوخ دئمزدی» دئمک ایسته سه یدی ده، نرگیز سۇزونو دیلینین اوجوندا ساخلامیشدی.

دیل آچاندان بری بۇیوک باجیسی تک نرگیز ده آتاسینی «داداش» سسله میشدی. بلکه ده آناسی اؤز اوره یینده اوغلان دوغما دیغینا گۇره ایسته میشدی اؤزونو بو آدلا راضیلاشدیرسین. نرگیزجه اگر آتاسی قالسایدی یقین سلیمانی اؤز کوره کنی اولدوغونا یوخ دئمزدی کی هئچ، بلکه ده سئوینردی. یئنی یئتمه چاغلاریندا خاطرلادیغی گونلر هله ده ذهنینده قالیب. تنه بیده

آستاجا سسلەنن رادىو دالغالارى، دالغالارين خيشىلتىسى، رادىو سسىنين كسىلىپ باغلانماسى، سس كسىلىنچە آتاسىنين تەبىدە يئرینی دەيشمەسى... «دەدە ئۆيندە دە قرە بخت، ار ئۆيندە دە... خاخین ارى گندیب بازاردا اۆزونو اؤدا- كۆزە ویریر بلکه بئش شاھى چوخ قازانسین، بیزیمكى دە گون اورتیه جان یاتیر، ایكىندی اولمامیش دا تپیلیر رادیونون دیبینە. بیر گون بو "پیک ایران" نین بلاسىنى چمەسخ منە نە دیسن، دئە! بو خط، بو نیشان. اودو بالا، دیسن بە دالى دالانداكى بوغلى كیشینی نە یە گۆرە توتوبلار؟!»

سلىمانین نامەسىنى موجرونون ایچینە قايتاریر. فیکرى داغیناقدی. چمدانى قىغىلايىپ، آچارى بوینوندان آسلايیر. ياتاغیندا ویرنيخير. ساغا دۆنور، سولا دۆنور. بالينجینی چئویریر. چئوردییى طرف سریندی. تپەسى گیزیلدەيیر. آياقلارینی قالدیریب، دیوارا دایايیر بلکه باشینا قان یاخچی يئتیشسین. گئجەنى سحرەجن آياق اوستە قالیپ. گئجە كئشیک اولاندا، شیرین کیمی هر بور- بوجاغا سوخولوب چۆرت وورا بيلمیر. شیرینه فرق ائله مز ياتاغي اولسون يوخسا ماينا اوتاغینداكى برانکاردا. آنجاق بیر تمیز ملەفە سالیپ، يیخیلیپ یاتسین. بیر آز كئچمەمیش، خورولتوسو قالخار. شیرین اوچون چوخ شئیلر فرق ائتمز. مریضخانانین آشپزخاناسیندان يئمک آلا بيلمە ين گونلر، ابدالی- لوريكين اوتاغیندان باشقا هر اوتاغا باش اوزالديپ «يئتمين پایى دەدەلیدن چوخ اولار» دئیه- دئیه قارنینی دؤيورار.

«أبدالی يئمچ ييىندە پيشين گۆزونو باغلیر. اوننان منە پای يئتیشر؟ او دا کی لوريك دی، بیردن گۆردون آداما دۇغوز اتي زادی يئدیتدی!! واللە حۇوصلەم يوخدی بیر تیکە دۇغوز ائينن اۆتور آنیما بیر باتمان گوناھ يازيلسين. اۆز آرامیزدی ها، نە ياخچی هله قوطابی دۇغوز ائينن پيشيرميللر. أمما هر زاد بیر يانا، ألخ کی قیزین قوطابلاری گئشمەلى دەيى.»

شیرينين دانیشماغى دا يئمەينە بنزەيیر. فرق ائله مز کیم اولسون. آنجاق بی-بى-سیندن میراث آپاردیغى خاصیتی دیری ساхлаماق اوچون گۆز- قولاغى همیشه ایشلەيیر. اینسانلارین هامیسی اونون اوچون دئدی- قۇدو سوژئتی دیلر.

«سنين ياتماغين دا، اوتوماغين دا، يثريشين ده بير جور مرموزدى بالا... سيجيللينده يازيلاننان آرتيق هئش زاد دئميسن!»، نرگيزه دئميشدى. نرگيزه نه شهنالين چابالاماسينا حئيرتله نيردى، نه مئهرينين محبت پارتلايشينا. حتى شيرينين كشف ائتيدي معصوم ايله منيرين ابهام دولو جينسل داورانيشلارى دا اونو ائتكيلنديرميردى. شيرين تپىلى اينسانلاردان آز گورمه ميشدى. شيريندن بير پرده رنگ سيزى ائله اؤز ائولرينده كى بؤيوك باجيسى يدى. ايشى - پئشه سى دائيم اونو گودماق ايدى. آياغىنى سؤلا قويدو يوخسا ساغا، هانسى كيتابى آلىنه آلدى، كيمين تئلفوندا دانىشدى، مدرسه دن دؤننده نئچه دقيقه يوباندى. حتى بير نئچه دفة اولموشدو كى ائوه گيرنده كيتابلارنى، آينينده كى پالتارلارنى بئله آختارميشدى. سليمان اونا اعلاميه وئردى گونلر ائوه كئچمه دن حيطه تئوالته تپىلىب، ديوارين بوجاغيندا اعلاميه نى اوست - اوسته دوزولموش كرپچلرين داليسيندا گيزله ديب، سونرا ائوه كئچردى.

باجيسينين گودوكچولويو يادينا دوشنده آيرى قيزلار كيمي پانسيوندا ياشاماغينا هئچ ده دارىخمير. بير حئسابا پانسيوندا آزادليغا چاتيب. شيرين چيخاندا سونرا آيرى قيزلارين هئچ عئينينه ده دئيىل كى او هانسى كيتابى اوخويور، تئلفوندا كيمين دانىشير، تئلفون آرخاسيندا دانىشان قادىندى يوخسا كيشى. يالنىز شيريندى كى اؤزونو اؤدا - كؤزه ويرير اونون فيكىر - دوشونجه سيندن باش آچيب، شوبهه لرىنى يقينه چئويرسين.

«من اولوم باخ كيتابين آدىنا!! زمين نو آباد، شولوخوف... اؤفوننان بللىدى دا بو قيز نه ايشلر گؤرور. تەلى - دىبلى بير كومىنيس!! آل بير باخ، بو دا مادر... ماكسيم گورگو دا كى آلا ايتدن مشهوردى. بو ندى؟ داستان پداگوژىكى!!؟ ماكارنگو؟ بو كيمدى گؤره سن..؟ باخ بورا، تعليم، تربيت... پى... يانى بىلار دا بيزيم تعليم - تربيتى بينمىلر..؟! دئماخ تربيتيمىز ده گرچ اؤقلار ديين كيمين اولسون..؟!»

«مؤيدا خانيم، شيرين خانيم... باشى يان دولانىم... سنين نه ايشين وار نرگيز نمنه اوخور؟»

نرگیز مئهرينين سسيني ائشيدنده آلى دستغيرده ايچرى گيريب گيرمه ديينه ايكي هاوالى قالميشدى.

«بولموسن كى آى مئهرى، بو قيز ظاهيرده مظلومدى هاللا. آدام باخاندا سير- صيفتینه دييىر بس ايمام پئىقمبر بالاسيدى. منيم آنالينغيمين بير خالا قيزيسى واردى، ماهمنير. تبريزده درس اوخوديوردى. لاپ ائله بو نرگيز كيمي ظاهيرينه باخاندا، مظلوم! مظلوم ديسن هاللا، آدام ديدى بس آغزىندا ديلي يوخدى بئچارانين. اوون ائشيتميشم كى ارينن باهم اسلحه گوٲتورب، قاقچيلار كوردوسدانا. هله شايعه دوشوب كى توتولوبلار، هر ايكيسى ده اعدام اولوبلار. اوٲزو ده بۇيلىيميش. ايندى آناسى قان آغلير. ديين يوخدى آى بالا سن دانشجوسان يوخسا جنگجو؟»

بو گونه جن بيلمه ميشدى شيرينين اوگئى آناسى وارميش. اونو ائشيتجك، نرگيزين حيرصى فيس ياتميشدى. شيرينين بعضى خاصيت لرينين سببينى تازا باشا دوشوردو. ايسته دى ايچرى گيرسين، گئنه مئهرينين سسى گلدى:

«شيرين!.. مويدا خانيم! بسدى. خاخين كوٲمودونو قوددالاما! پانسىوندا نرگيزدن فاغير قيز يوخدى.»

شيرينين خبرى يوخ ايدى كى مئهرينين ايكي قارداشى ماهمنيركىمى قويوب گئتميشديلر.

«يالانسان اونو... من دئميرم كى، باخ كيتابلارا داللا. فاغير آدام بئله- بئله كيتابلار اوخويير؟! قيزلارين ايچينده نرگيزنن لوريك هاميدان مرموزدولار. ديللرينين قيفيليني آشماخ آلماق قيفيليني آشماخدان چتيندى. لوريك هله هئش با، او آيرى تۇره مه دندى، بو نرگيز، بو نرگيز... تيلفونونان ائله پيچى پيچ... پيچى پيچ... پيچ دانيشيرها، يانيندا دورسان دا ائشيتمه سن نه دييىر. ناواخدى گوٲز قويموشام. هفته ده ايكي گئجه بولمورم كيم زهح ويرير، دانيشيرلار. بولموسن نئجه سامان آتدان سو يئريدندى!»

شھناز ھمیشھ دئیر: «بالا، شیرینین اوزونون سویو تۆکولوب. نھ ادب بولور، نھ اوتانماخ. یئتییح بانین^۱ بیریدی.»

شیرینین اؤگئی آناسی اولدوغونا گۆره اونا اورھیی کۆورلسه ده ائشیتدییی سۆزلره دۆزه بیلْمه ییب، حیرص نن قاپینی آچیب، ایچری گیرمیشدی. شیرین آئینده کی داستان پداگوژیکی کیتابینی تختین آلتینا ایتھ له میشدی. مئھری پۆرتموشدو. نرگیز دئمیشدی:

«شیرین خانیم، سن یاخچیدی بیمارستان عوضینه بی بی سی ده ایستیخدام اولاسان، یا دا سازمان سیا دا، بلکه ده ھاممیسینان یاخچی موسادین تشکیلاتیندا اولاسان»

شیرین اینانماز- اینانماز بیر مئھری یه، بیر ده اونا باخیب، پیققیلدامیشدی: «پی... من دییردیم بھ بو قیزین دیلی یوخدی...»

ھمیشھ گئجه کئشیکیندن گلنده جاننی قیزدیرما توتار، دهریسینین سویو قاچار. پتونو بورگه له ییب، باغرینا باسیر. سلیمانین اوتاغینا گئتدییی گئجه نین صحنه سی فیلیم کیمی فیکریندن کئچیر. نھ سلیمانی باغرینا باسدی، نھ آللرنیی اونون بوینونا سالدی. جاننی بیردن- بیرھ کیریدی، قوللاری چیپن لریندن آسلاندى. سلیمانین قوللاری اونو برک- برک اؤزونه ساری چکدی، باغرینا باسدی. دیوارا دایانماسایدی یئرھ ییخیلاجاق ایدی. او گئجه نی دوشوننده اوتانجلا سئوگی قاریشیمی بیر دؤیغو یاشاییر.

«اول اؤپوشمه، اول دفه عاشیق اولماخ، اول دفه دوغماخ، ھئش خانیمین خاطیریننن چیخماز». شھناز آن باشی یئرلی- یئرسیز بو سۆزو تکرار ائلیر. آنجاق عاشیق اولماقدان علاوه، بو گونه جن اؤزونون آلی ھئچ بیرینه چاتما ییب ھله.

اؤزونو شھنازین یئرینده تصوور ائدیر. مین ایل ده قالسا سلیمانی ایناندىقلاریندان پئشمان ائتمه یه چالیشماز. حتى شیرینین دئدییی او قیز کیمی سلیمان قویوب داغلارا قاچسا بئله، اؤزونو سیندیریب، اوندان ایسته مز

۱- یئتییح بان (یئتیک بان): فضول آدام

كى گئتمەسىن. سلیمانى سئودیى بىر يانا، ایناندىقلارى بىر يانا، غرور و عزت نفسى هر شئیدن اؤنملی دیر اونا.

«سن ضعیف بىر جایگاهدا دایانیبسان. اوزاخلاری گۆره بیلیمسن. گل بیز ده آتا- بابالاریمیز کیمی شوخومدا دانیشاق، توخومدا داعوامیز چیخماسین.»
«سنی بولمورم آما من ساده بىر هوادارام. من بئله دوشونورم کی هر دویونو حربە- زوربايلا آچماق اولماز. بئله حرکتلرین دؤنمی پهلوی حوکومتی یله باشا چاتیپ.»

سلیمان نه قدر ده دلیل- مدرک گتیریرسه، اویسا سیاسی- ایجتیماعی دهیشیکلر اوچون زورو، خشونتى و گرگین حرکتلری قبول ائده بیلیمیر. بلکه ده اونون دئدیى کیمی «ضعیف بىر جایگاهدا» دایانیب. بلکه ده اونا گۆره سلیمان آخیرینجی نامه سینده «آرشین» و «خیاملا شوخلوق؟!» دان ساوايى هئچ بىر سؤز یازمامیشدی.

دوشونجهلر آراسیندا چاشباش قالسا دا سلیمانین سیاسی یول- یولاجاقلارینین طرفینی توتا بیلیمیر. آما سلیمان حاقلیدی. بئله بىر اؤنملی مسئله ده بىر قارار چاتا بیلمه سەلر، گله جکده حتی آناسینین بوتون مخالفت لرینه رغمن ائولنسهلر ده، گئنه هره سی بىر تیره ده دوشونمکله، هره سی اؤز فیکرینین دالیسینی توتماقلا، آرالاریندا بؤیوک بىر مسافه یارانیب، ائولی لیکلرینی محو ائدر.

کۆریدوردان تئلفون زنگینین سسی گلیر. یئریندن قالخماغی گلیمیر. خط دالیسندا هر کس اولور، اولسون. آنجاق سلیمانین اولمادیغینا یقینی وار. او آخشاملار زنگ ائلر. دونن آخشام اونولا دانیشیبدیر. باغرینا باسدیغی پتونون ایستیسی قیزدیرماسینی آرتیریر. پتونو یاتاغین اوستوندن یئر ایتله ییر. دیوارا ساری دؤنوب، گۆزونو یومور. ساییر:

«بىر ایکی اوچ دؤرد بئش آلتی یئددی سگگیز... دوخسان سگگیز... دوخسان دوققوز... یوز... یوز بىر... یوز ایکی»

جوه جوه جوه... جوه جوه جوه... جوه جوه جوه... جوه جوه جوه...

«أههههههه... واخسيز جوجه، بو كيمدى گۇرەسن..؟ آز قاليردى گۇزوم قيزيشين ھا» دئييب، تنبل- تنبل يئريندن قالخيب، دمپايى لارينى سوروتله يە- سوروتله يە قاپييا دوغرو گئتدى. كۇریدور گئنه ده جوجولودو سسينه دۇلدو. قيزلارين بيريسى اولدوغوندان أمين دير. قاپينين ايشگيليني آچيب، كيم اولدوغونا باخمادان يوخولو- يوخولو اوتاكلارينا سارى يولا دوشدو. آرخاسيندان كيمسەنين سسى گلەديكده گئرى دۇنوب قاپينين تاييني آچيب، ائشييه سارى آييلدى. بيردن- بيره تپەسيندن داغ سو تۇكولن كيمي اولدو. چاشيب، قالدى. اينانماز- اينانماز قاپينين آغزينا دايانميش، آلينده بير چانتا ساخلاميش سليمانا باخدى. ديلي دولاشيق دوشدو. بيلمەدى «سلام» دئسين، گولومسەسين، يوخسا... سۇزلر ذهنينين نم ھانسی بوجايندا گيزلنميشدى. آلىنى پيرتلاشيق ساچلارينا چكدى. اووجلاريني پۇرتמוש ياناكلارينا قويدو. بولوزونون قيريشيغنى صافلاتدى. سۇنوندا آلىنى سليمانا سارى اوزالتدى.

«ناواخ گلدين؟ دونن دانيشاندا نيه دئمەدين گلەجەسن؟»

«چونكى دونن گلەميشديم خانم دۇھتور، بوردايديم اونا گۇرە دئمەديم»

«يوووو... دونن..؟ يانى سن دوننن بيرداسان منيم خبريم يوخدى؟!»

«اۇز آراميزدى، دييرم آغ پالتار بتر ياراشير ھا»

«منيم آغ پالتاريمي ھاردا گۇردون؟»

سليمان گولور. بيغيني قيرخيب. گولوشو عورياندى. سليمانى سۇوندن برى، اونو بيغلى گۇروب. اينديسه بيغسيز سليمانين گولوشو نظرينه استھزالي بير گولوش گلير. باياغى بير گولوش قونوب اونون دوداغينا.

«آمما مامام دييرم آغ پالتار، يانى گلين دۇنوينان كفن!»

نرگيز «گلين دونو» سۇزونو ديلينه گتيرمكده درحال پئشمان اولور. يئرسيز دانيشماغينا اوتانير.

«گلين دونو سنه چوخ ياراشار، بولورم. آمما ايکينجيسى آياغى گۇر

قيراغيندا اولان قارى- قوجالارينكىدى. نرگيزين يوخ.»

سليمانين آلىندن ياپيشيب «گل ايچرى، گل...» دئير.

سليمان بير آدديم آتاميش قاپينين قيراغينداكى «كىشى لرين گيريشى ياساق» ائتيكتينه اشاره انديب، دئير:
«قىزلار...؟»

«ھاميسى بخش دەدىلر.»

نرگيز قاپينى ايشگيللەيىر. ھىجانلى دىر. اورەينين تاپپىلتىسىنى دۇيور. سليمان آل- آياغىنى ايتيرمىش كىمى دىر. اۋزونه غالىب اولماغا چاليشير. ھويوخموش كىمى اطرافا گۇز گزديرير. بويلانيب، قاپينين بۇيرونده كى آچىق قاپيدان ايچرى باخير.

«دانىشگاھين خوابگاھينا بنزير.»

نرگيز آلىنين ايشارەسى يله پانسويونو سليمانا گۇستريز:
«اورا ھامامدى. آشپزخانانين بۇيرونده كى بيزيمكىدى. من، شيرين ، مئھرى، شەناز»

«ديسن گئەخ ائشيەدە دانىشاخ»، سليمان دئير.

نرگيز روحى- جىسمى اىستكلر اوزوندن آز قالير سليمانين باغرينا گيرسين. اونون آللرينى بئلينە دويونلەسين. سليمان سا آللرين تكليفينى بللى انديب. سفرى چانتانين دستەينە قىفيلانيب آللى. چانتاسينى يئره قويماق قصدى يوخدور. نرگيز اونون سۇيوق داورانىشيني گۇرونجه اۋز فيكريندن اوتانير. اخلاق قايدالارينا گۇره اۋزلميني ديلينە گتيرمير. آنجاق سۇزلر آز قالير ديلينين اوجوندان سوزسون. بلکہ سليمان آلىندەكى چانتاسينى يئره قويسا، شيلتاقلىغى توتوب...

«گلميشم ديم كى گئديرم.»

«ھارا؟»

«فرهنگى انقلابين تصفيه لرى منە دە شاميل اولوب.»

«ياني ھميشە فيروزەينىن پرولتاريا حسرتيندە قالاخاسان؟»

« فيروزە نەدى..! بير يۇللۇخ بو تۇرپاخدان گئديرم. منن گلمەسن عرومون آخىرينە جان نرگيز حسرتيندە قالاخاغام»

«ھارا...؟»

نرگیزین گولوشو دوداغیندا سۆلور. گۆزلری تعجۆبدن آز قالیر تپهسینه چیخسین. کیپرک بئله چالمیر. نه چاناغینداکی گۆی گۆزلرینی گۆرور، نه تپهسینده کی گۆزلری. قفیلدن بیر دهرین قویویا جومور. قوللاری چیین لریندن آسلانیر، آغیرلاشیر. قول دئییل، ایکی طرفیندن آسلانمیش آغیر داشدی. دیلی توتمور دانیشسین. لال اولوب، قالیر. هئچ فیکرینه چاتمازدی بیر گون سلیمان گلیب، «گئدیرم» دئسین. دوردوغو یئرده دۆنوخوب، قالیب. سلیمان ایسه نرگیزه دئییل، یئره باخیر، آلینده کی چانتاسینا، چانتادان نرگیزین آیاغینداکی دمپایی نین جیریق تایینا، دمپایی دان نرگیزین نارین گوللو شالوارینا...

«گلمه سن بیزیمکی ائله شۆخومدا قالاچاخ. هئش بیزیمز عیناد آتیندان یئنمه دیخ. نه سن قبول ائله دین، نه ده من. آما بیزیم آرامیزدا چوخ بۆیوخ بیر شئی وار. اونو نه کاغاذ اوسته یازیپلار نه ده اوخودوغوموز اعلامیه لرده، بیانیه لرده. فقط ایکمیز بیلیر یخ ندی.»

«گئنه ده اقلیت - اکثریت مسئله سی؟!»

«بو چوخ کیچیک بیر مسئله دی. بیزه باغلی دی. سۆزون دوزو، دا بوردا قالماغا هئچ بیر انگیزه تاپا بیلیمیرم. دانیشگاهدان تصفییه اولدوم. یولداشلاریمیزی بیر به بیر ده نله دیلر. بللی ده یی بیر ساعات سؤرا باشیما نه گله. گل ایکمیز باهم گئده خ...»

سلیمان دانیشدیقجا نرگیزین دیلی قیفیلانیر. باغلیندان کئچن سۆزلری دئمک ایسته سه ده، سوسور. بئش ایل سوره سینده کئچیردی گونلر دالبادال باغلیندان کئچیر. بوزخانالارین بوروخ - بوروخ دالانلاری، نوروللاخان کوچه سینین دالی دربندلری، دانیشدیقلاری سۆزلر، ایده آللاری، گله جکرینه تۆکدوکلری نقشه لر. ایندیه سه سلیمان گلیب، اونولا برابر هئچ تانیما دیغی، نامعلوم بیر اۆلکه یه گئتمک ایسته ییر. کیم بیلیر دیوارین او تاییندا نه وار! بلکه گئتدی یی یئرده تپه سی اوسته اؤچوروما اؤغرا دیلار! بلکه سرحدی کئچنده چایدا بوغولدولار؟ بلکه سرحدی آتلا ییب، اوتایا یئتیشی نجه سلیمان

ألینی بوراخیب، اونو آلاھین آمانینا بوراخدی..! گۆزو آرخادا قالمادان بورداکیلاری نئجه بوراخیب گئده بیلر..؟ عایلهسی، سیغیندیغی دارا دودوک صاندیخانا...

سلیمانا «قال، گئتمه!» دئمک ایستهییر. أمما اگر سلیمان قالیب، سونرا اونون باشینا بیر اویون گلسه... مایوس- مایوس سلیمانین سۆزلیرینه قولاق آسیر. یأس دۆلو فیکیرلر عاغلیندا قاتار کئچیر.

نرگیزین هیجانلاریندان، ایستکلریندن بیر ایراندخت دبیرستانینین پنجره لرینین خبری وار ایدی، بیرده حیط لرینده کی حووضون ایچینده اوزنه قیرمیزی بالیقلار. نه پنجره لرین دیلی وار دانیشماغا، نه ده بالیقلارین. پنجره لرین دیلی اولسایدی بیر کیتاب سۆز سۆیلردی اونون هر گونکی هیجانیندان. کیلاسدان چیخار- چیخماز قاجاردی پنجره قاباغینا. سلیمانی گۆرومه یینجه بیلمزدی پیللله لر نئجه ائنیب اۆزونو قرار یئرینه یئتیرسین. چوخ واختلار شهربانی دالیسیندا زیندان دیوارینین دیبینده قرارلاشاردی. اولارلا گۆره زیندان و ایدئولوژی بیر- بیریندن آیریلماز قونولار ایدیلر. اینانیب، اۆزون اوچون مرام صاحیبی اولماغین بیر یۆلو زینداندان کئچیردی. چوخ زامانلار واختلاری عاشیقانه سۆزلر دئییل، ایدئولوژیک دوشونجه لر ایله سۆووشاردی. دالدا- بوجاقدکی کوچه لرده دۆیونجا زیندان، زیندانی و اعدام اولانلاردان پیچیلداشاردی. یولدان کئچنلرین بیرى اولارلا یاخینلاشاندا سلیمان سۆزو چئوریب سینوس- کۆسینوسدان دانیشاردی. آدم اوزاقلانلار سونرا گئنه قیریلیمیش سۆزون آردینا دوام وئردیلر. سلیمان گۆره یولدان کئچن هر بیر شخص ساواک مأموری اولاییلردی. چارراهه کی جییرپزدن توتدو آرابا اوستونده ساخسی حالوا ساتان کیشی یه جن. حتی «یدان» دا سلیمانین گۆزونه شوبهه لی گلیردی.

«ساواکین ایشینن باش چیخاتماخ اولماز، بو یدانی گۆروسن، بیر بئله تیمسار- سرهنگ میدالینی هاردان تاپیب دۆشونه دوزوب؟ سَفْئه آدم نه

قوشلارداھا قورخمورلار ۱۳۷

بولور میدال ندی؟ معلوم اولماز، بلکه ده ساواک اونو بو قیلخدا جماعتین ایچینه گۆندهریر میللتین آغزینین دادینی بولسون.»

«یدانی دئمیرم، آما مین ایل ده قالا، قندیلی ساواکی اولماز»

«قندیلی ساواکی اولماسا دا ساواک بیر پورس چیلوکابا قندیلینی

شوبههلی قیزلارین اوستونه کوشقوردا بیلر»

«من بلکه ساواکین شیکنجهلرینه دۆزه بولدوم، آما قندیلی او گیرده- گومبول

بوی- بوخونونان، کوسا سیر- صیفتی نن آلی منه توخونسا زهریم چاتدار.»

سلیمانا دئمه میشدی نئچه گون اؤنجه قندیلی خیوانلارینین باشیندا

اونونلا اوز به اوز چیخمیشدی. بارماغی یلا اونا اوتانمالی نیشانلر

گؤستمیشدی. اویسا قورخوسوندان خیوانین او بیرى تایینا آتلاياندا قندیلی

ده اونون دالیسیجا گلیمیشدی. کچه لرینه دؤننده قندیلی اونا آل آتمیشدی.

سلیمان گنده- گئنده اونون خاطیره لری یاغیش کیمی ذهنینه یاغیر.

دانیشقلار، تأسفلر، گولملر، پیچیلدامالار، او گئجه سلیمانین اوتاغینداکی

حادیثه و... هامیسی قاطار واقونو تک بیر به بیر نرگیزین فیکریندن کئچیر.

دئونوق باخیشینی سلیمانا زیلله ییب، قالیب. «گئدیرم» دئین آدام، یئر- گؤیو

بیر- بیرینه تیکیب، گئدیشینه دلیل- برهان گتیرن آدام، بئش ایل سوره

سینده تانییب سئودییی سلیمان دئیل. حیط لرینده حووضون بؤیرونده کی

تختین اوستونده ریاضی اؤیرنمک بهانه سیله پیچیلداماقلاری، گونو گوندن

بیر- بیرلرینه اولان علاقهلرینی آرتیرمیشدی. قیرمیزی بالیقلار دیله گلسه

یدی...

نرگیزی قهر باسیب. بیلیمیر سلیمانا نه دئسین. گئتمک، عاغلینین

اوجوندان بئله کئچمیر. حتی بو گئدیشده سلیمان اونون یول یولداشی اولسا

دا، بوراخیب گنده بیلیمز.

«دونیانین پیس یئرینده دایانمیشیق نرگیز. نییه بونو دوشونموسن؟ بیر

سؤز دئه آخی! واخ داردی. ایسته میرم سنن گلدیییم یولو یاریمچیلیق

بوراخیب گئدیم.»

ھر شئی نرگیز باجى نىن ياس تۇرەننىدىن باشلانمىشىدى. سلىمان
حىطىن قوزنىنىدەكى كىشى مجلىسىنىدە قوللوق اندىردى. چاى، خورما، حالوا
پايللايدى. چاى مۇمەيىسىنى حۇۋۇز قىراغىندا سلىمانىن ئلىنە وئرنە اونون
باخىشىنىن جاذىبەسىندىن قاچا بىلمەمىشىدى. سلىمان گولە- گولە دئمىشىدى:
«ايندى نرگيز باجى گلە دىرىلە. بو گىلانارى چايلارى گۇرسەيان يۇرە
سىنى قوددالايب، تومانىنىن جىبىنىن بىر اوۋج شكرىنىر چىخاردىب تۇكر
مۇمەيىيە»

«ئولونون دالىسىجا دانىشمازلارا»، دئمىشىدى نرگيز. ايكسى دە گۇز- گۇزە
باخىب، پىققىلدامىشىدىلار.

«دىرلر نرگيز باجى جوانلىخدا اىستىرمىش قارىشىن فىرقە فدايى لرىنە.»
«اوندا نرگيز باجى يوخ، لقى اولاردى قىرمىزى دىشلى فدايى خاتىن»
«فدايى اولماخ ائلە دە چتىن دەيى. گۇيلون اولسا، فىكىرلىرىنى قبول ائلە
سن، سن دە فدايى اولايىلەسن.»

نرگيز باجى ناغىللارداكى جادوگرلرە بنزەيدى. اونون حنالى تىللرى
خوروزون للەيى رنگىندەيدى. دىشىنى آغارداندا بىر جوت حنا رنگىندە تاخما
دىشى دوداغى آلتىندان گۇرونردى. اوشاقلاردان خوشلانسايدى دا، اوشاق
نىسكىلى اورەيىندە قالمىشىدى. نرگيز باجىنىن درمانسىز بىر ناخوشلۇغو
وارىدى. ايكى ھفتەدن بىر گۇزونون بوجاغىندان بىر كىپرىك گۇيەرىب
گۇزونە گىرردى. يىتتىشىب- يىتتىشمەمىش كىچىب پنجرە قاباغىندا ايشىغا
سارى لىستانى سىندىلن اوستوندە ايلەشردى.

«بالا بو كىرپىچ كىرىپى تىكانى كىمى گئە گۇزومە باتىر»

آناسىنىن آلىندە ياغ داشسايدى دا ماققاب گۇتوروب، نرگيز باجىنىن
دادىنا چاتاردى. حۇۋسلەيلە اونون گۇزونە باتان كىپرىيى ماققابلا چكردى.
نرگيز باجى پوللارىنى لچەيىنىن اوجونا دويونلردى. گۇزو دىنچەلىنچە
اوشاقلارى چاغىرىب، ترلىيىنىن جىبىندىن مانپاس، شكر پنىر چىخاردىب،
پايلاردى. داشا دۇنموش شكرپنىرلرىن اوزرىندە نرگيز باجىنىن چىركلى

بارماقلارینین ایزینده نازیک توکلر گۇرونردی. اوشاقلار چیمچشهرک شکرینیرلری آلیب، اونون گۇزوندن قیراق زیبیل قابینا آتاردیلار. سلیمان دایانمادان گئتمهیی اوچون سند- مدرک گتیریر. نرگیزه ائله گلیر کی سلیمان اونو ترک ائتدییینده سند- مدرکی یوخ، بلکه بهانهلری دوزمه دوزور.

«بولوسن دا فیرقهچی لر کیم ایدیلر؟»، دئمیشدی سلیمان. بوش ایستیکانلاری سلیمانین آلیندن آلمیشدی. آز- چوخ بیلیردی فیرقهچی لرین کیم اولدوقلارینی. آما نرگیز باجینی ائشیدنده فیرقهچیلر گۇزوندن دوشموشدو. هرچند عۇمرونده نه بیر فیرقهچی گۇرموشدو نه ده بیر قرهچی، آما اونا ائله گلیردی کی آناسینین آنالیغی نرگیز باجی، فیرقه چیلردن چوخ اونو اوشاقلیقدا قورخوتدوقلاری قرهچیلره بنزه ییردی. نرگیز سیجیلیسینده اونون آدینی داشیسایدی دا هئچ واخت اونو سئومه میشدی. «ننه» سسله مک ایستمه میشدی بئله. اونو گۇرنده قوجالیغی تیکیلیردی گۇزونون اۇنونه.

«آد قوتولموشدی؟ چوخ خوشوز گلیردی منن قاباخکینا وئردیز بو آدی دا...» «آدیوی نرگیز باجی اۇزو قویوب»، آناسی دئمیشدی.

آناسینا گۇره نرگیز باجینین اۇلومونون یومنی ده پیس ایمیش. اونون قیرخی چیخمامیش نرگیزین آتاسی دونیادان کۇچموشدو. آتاسینین یاس تۇره نی سون نوقطه نی قویموشدو. سرطان آتاسینین بوتون وجودونا کۆک آتاندان نرگیزله سلیمانین آراسیندا جوجرمیش سئوگی گوله دۇلموشدو. دونیانین غم- کدرینده بوغولسایدی دا سلیمانین وارلیغی اونا بۇیوک بیر دایاق ایدی. اۇلوم، زوال، بوشلوق، غم، کدر... آتاسینین اۇلومو برابرینده نرگیزین یاشام تمناسینی گونو- گوندن آرتیرمیشدی. گاهدان اۇزوندن اوتانیردی آتاسینا یاس ساخلاماق یئرینه سئوگی دویغوسو یاشاییر. یاشاماقدان داھا آرتیق ایدی او گونلرین یاشامی. اوچماق کیمی یدی سلیمانی سئومک.

نرگیز باجی اندازهدن آرتیق عۇمور سورموشدو. یولون سونونا چاتماغی، رحمته گئتمهیی هامینی راحتلامیشدی. آما آتاسینین یاشاییش یولو چوخ

قیسسایمیش. ۵۰ یاشینا چاتمامیش دونیاسینی ده ییشمیشدی. اویسا یولون لذتینی هله تازا دادیردی. سئوگی، جانلی - جانلی آتاسینین باش داشیسینین آرخاسیندان اونا باخیردی. سلیمان آتاسینین یوخلوغونو دۆلدوروردو. اونونلا برابر گۆزلی یاشا دولموشدو. اونونلا برابر حوزونلو باخمیشدی. اونو آنلامیشدی، اونون غم - غوصه سینی باشا دوشموشدو. آلینی برکدن سیخمیشدی. نرگیز دفته لر اؤزونو اؤز قوردوغو محکمه ده سوچلانديرمیشدی. اؤزونو آتاسینین خاطیره سینه اهانت ائدن کیمی بيلمیشدی. آما سئوگی دویغوسو اؤلوم غوصه سینه اوستون گلیمیشدی. ایندیه سلیمان قارشیسیندا دایانیپ، «واخ داردی. یول یولداشی اولماسان واز کئچیب، هر نه یی بوراخیب، گنديرم» دئیر.

آتاسی، یولداش سیز یولونو چکیب، گنتمیشدی. سلیمانین وارلیغی آتاسینین یوخلوغوندا چوخ گۆزونه گلیمیشدی.

«آیدین گنجهلر، نوتردامین دؤنقاری، سفیل لر، مدرسه مودورو، ... بو کیتابلار اینسانین کدرلرینه تسکین وئرر»، دئمیشدی سلیمان.
«بو دفه تسکین تاپماغیما هانسی کیتابی اوخومالییام؟»

سلیمان هوپوخوبدو. نرگیزین سؤزونو باشا دوشمور. نرگیز ایسه داشا دؤنموش کیمی سلیمانا باخیر. اونون دالبالدال دوزدویو دلیللره هئچ بیر تپکی گؤستمیر. دئییه سن سلیمان گنتمه دن اؤزو اؤز سسی یله سئوگیلیسینین قارا کاغیذینی اوخویور. نرگیز ایسه دونوق باخیشینی سلیمانا تیکیب، فیکری کیتابلارین یانیندا قالیب.

«گونو صاباحدان هانسینی باشلییب، اوخویوم؟ سفیل لر؟ نینانی؟^۲ ده وه گۆزونو^۳؟ یوخسا جمیله نی^۴؟ جمیله نی اوخومالییام..!»

۱- آیدین گنجهلر [فارسجا: شب های روشن، داستایوسکی]. نوتردامین دؤنقاری [فارسجا: گوزپشت نوتردام، ویکتور هوگو]. سفیل لر [فارسجا: بینوایان، ویکتور هوگو]. مدرسه مودورو [فارسجا: مدیر مدرسه، جلال آل احمد].

۲- نینا: رومان، ثابت رحمان.

۳- ده وه گۆزو [فارسجا: چشم شتر، چنگیز آیتما توف].

۴- جمیله، رومان، چنگیز آیتما توف.

سليمان آياغىنى قاپىدان ائشيه قويدوقدا، يالنىز بير خاطيره يە دۇنوشە جىك. اۇد- آلولو، قىزدىرمالى بير خاطيره. باغىرىپ، اوجا سسلە آغلاماى گلىر. اۇزونو داشلاشمىش ھىكليندن قورتارماى گلىر. سليمان باخديقجا، اونون سۇزلىرىنى ائشيتدىكجە، حىسلىرى جانينىن دەرین قاتلارىندا گىزلىنمە يى گلىر. اۇزونو دونيانىن بۇيوك بير آبتالى حىس ائدير.

«يانى بو بئش ايل... ائلە بئلە باخا- باخا بوشا گئتدى؟! بو آسانلىقدا... بو راحتلىقدا..؟!»

عینادلا عاغلى بير- بيرىنە دولاشىپ. عاغلى «سليمانا بئل باغلاما، گئتمە» دئير. عینادى عاغلىنا قارشى دوروب. نرگىز نە كيپرىك چالير، نە ديلیندن بير سۇز قوپور. سليمان ايسە چانتاسيندان كاغىذا بوكولموش بير بستە چىخارديپ نرگىزە وئير.

«بو دا ويداعلاشما تۇحفەسى..! دئمك، ھر نە يىن فيكرىنى ائلەمىشدين..! سن نە عاغىللى بيرىسىسن سليمان!!!»

سليمان كيپرىخ قالىپ. بيلمىر نە دئسين. آلىنى نرگىزە سارى اوزالدير. نرگىز آغزىنى دولدورور دئسين: «بير بو قالمىشدى كى دالينجا سو سپىم!»، لاکن سوسوب، دىك- دىك سليمان باخير. سليمان نرگىزىن آلىنى سىخىپ، قاپىدان ائشيه چىخير. سليمانىن آلى، داشا دۇنموش آل كىمىدى. سرت، سۇيوق!

آز قالىر سليمانىن آرخاسىجان قاجىپ، «گئتمە» دئسين. اورك سىز اولدوغونا، قۇرخاقلىغىنا اعتراف ائلەسين. آمما سليمان گئديپ. ياشايشدان نە ايسته ييردى، نە اولدو؟! بوندان بئلە تئلفوندا كىمنن پىچىلداشاجاق؟ كىمە نامە يازاجاق؟ آرزولارى، اومودلارى، نرگىزىن ذھنىندە كى گلەجك گونلر... ھامىسى بير آندا دوماندا ايتىپ، باتير. اينديدن ھر نە اونا آنلامسىز گلىر. اوتاغا گىر جىك سليمان تۇحفە وئردىيى بستەنى بوتون وار گوجويلە ديوارا چىرپير. چيىنلىرى آياقلارىنا آغىرلىق ائدير. بوزوشوب ديوار دييىندە حركت سىز قالىر. دوماندان باشقا بير شئى گۇرمور...

باشى مئھرىنىن دىزى اوستە، مئھرى ايسە اوزونە گولومسەيىر: «مويدا خانىم سنە نە اولوب بئلە داش كىمى ديوار دييىنە دوشموسن؟»

«شب کارینین عوارىضىدى. يا فشارى دوشوب، يا دا قند خونى يئىب»،
 ابدالينىن سسى قولاغىنا دەيىر.
 «هەيە واللە. شب کارىدن چتىن بىر دە شب کارىدى. سحرىدن گئجىيە
 جن ياتسان دا گئجەنىن بىر ساعات يوخوسونون يئرینی وئرمز»
 منىر ابدالى نىن بىلەينىدن ياپىشىپ «من دئدىم بە گۆزلىرىن يوموب فىکرە
 گندىب. سورا باخىب گۆردوم گۆزلىرى باخىر، آمما عكس العملی یوخذى.»
 لورىكىن ألىندە بىر لیوان قنداب، معصومون دوداغىندا بىر تېسۆم «دور
 بىر قورتوم بوننان ایچ»، دئىرلر. شیرین ایسە، سلیمانین وئردیى تۇحفەنىن
 کاغىزىنىن چىسىنى قوپاردا- قوپاردا: «من بخشىن پنجرەسىنن باخىردىم.
 بىر نفر پانسیوننان ائشىيە چىخدى. قاچا- قاچا گلدیم گۆرم کىمدى. گۆردوم
 منىر هئى نرگىز- نرگىز دىيىر. شیرین دانیشا- دانیشا کاغىذا بوکولموش قارا
 رنگدە بىر بولوز چىخاردىب، اۆز دۇشونە توتوب «ياراشىر؟»، دئدى.
 قىزلارین ھامىسى اونا سارى دۇندولر.
 «باخ بورا!! اۆزودە ايىچدى. دئمەھا بولموروخ نرگىز خانىم! بىزدە چۆرەيى
 آغزىمىزا يىيىرىخ قولاغىمىزا يوخ ھااا...»
 ابدالى دئدى: «آى شیرین، سن دە آز بوبولدا گۇراخ... لاپ بئلە باش-
 بئىنىمىزى آپاردىن ھااا. گۆرموسن بو نە حالدا؟»
 مئهرى آل اوزالدىب عصبى حالدا بولوزو شیرینىن ألىندىن چکدى:
 «شیرین خانىم، حدّیوى آشدین ھااا»
 «پیشیخ قىرى وئرىر. قشّ ائلىين بوجور اولار؟ گۆرموسن ھدیخلەنیر؟!»
 شیرین سۆزونو كسیب ائلە دىققەتلە اونا باخدى كى، بىر آن نرگىزە ائلە
 گلدی ایندى يەجن گىزلى ساخلادىغى بوتون دویغولارى لوت- عورىان
 شیرینىن گۆزلىرى قاباغىنا سىرلىپ. لورىك ایسە حوزونلو باخىردى.
 ھمدردلىك حىسى باخیشىندان جالانىردى. منىرلە ابدالى گۆزآلتى مشترى
 گۆزویلە بولوزا باخىردىلار. اوتانماسايدىلار مئهرىنىن ألىندىن ألىب ایپکدن
 اولوب- اولمادیغىنى یۇخلاردىلار. یۇخلاماق ابدالىلە منىرىن عادتىدى.
 قىزلارین ھر ھانسی تازا پالتار گئیسەيدى، جىنسىنى یۇخلاردىلار.

قوشلارداھا قورخمورلار ۱۴۳

باشینی مئھرىنین دیزی اوستوندن قۇزايیب، يئردن قالخماق ایستهینده مئھرى بیردن- بیره اونو باغرىنا باسیب، آغلادی. نرگیز ایسه بوغازینی قَهْهَر باسمىش، اورهیینین باشینا داش قویموشدولار ائله بیل. بئینی ده داشا دؤنموشدو. گۆزلرینه فرمان وئرمه‌دی بیر داملا بئله یاغدیرسین. گۆزونون گۆزه سی قوروپوب، دویغولاری کیمی داشلاشمیشدی. اونا ائله گلدی کی مئھرى آغلاماغی یله چالیشیر اونون عوریان قالمیش دویغولارینین اوستونو اؤرتسون.

نرگيزين گۇزونون گۇزەسى آچىلىپ. نىلغرايىلە ياشىد اولماسا دا ھەر بىرى
 اۆز يولونو گىندىب، ياشام ناغىلىنىن اوجونجو باشىندا، الماسىل بىر يولون
 اوجوندا بىر- بىرىلە قارشىلاشمىشىدىلار.
 «نە ھن دىيە بىلدىم، نە يوخ. نە گىدن كىمى گىتتىم، نە قالان كىمى
 قالدىم. بوتون بو كىچمىش ايللردە گۇزوم آرخادا قالدى، عاغلىم سلىماندا...»
 «اينسان بىر دەيقەيە بتدى. او دەيقە گرچ ھن- يوخو اۋزونه
 بللندىرسىن»، دئدى نىلغر. اسپرئىي چىخارداراق آرتىردى: «نفسىم قورتولور.
 قوى ھلە بىر پاى اۋزومە نفس يئدىردىم...» گولومسەيىب، اسپرئىين اۋزىيىنى
 گۇيومتول دوداقلارنىن اراسىنا قويدو.

گنجه، ياريدان سوووشوب. ايندى يه جن گورونمه ميشدى مختار بو واختاجان يوبانسين. اولموشدو كى مختار آتاسينين هفته مجلسى اولان گونلر بالاخاناي گنچ گلسين، آما بوگون نه جومه آخشامى ىدى، نه ده هفته مجلسى واردى. نيلفر بير ايكى دفة ايسته دى گنديب شربانى دان مختارا گوره خبر بيلسين، آما اوتاقدان چيخماميش پئشمان اولدو.

«گنديب شربانى دان سوروشسام بير ساعات تامام منه ناله ى قاز اوخوياجاخ»

اؤز يانيندا اونا شربانى دئينده اورينده آدينى بيلمه ديبى بير سيرا شئيلر دينجه لير. شربانى نين قادين شاهليق داورانيشلارينا گوجو چاتماديقد اوتون آجيغيني اونون آديندان چيخيردى. «شربانى» سسله مك قايناناسينين توخونان يئرى ىدى. قوهوم- قونشو يا هر هانسى بير دوست- آشنا اونو بئله خطاب ائله سه ىدى شربانى نين گوزوندن دوشردى. نيلفره ائله گلير كى شهربانو سسله مكله شربانى نى ملكه مقامينا چاتديرير. عايله لر آراسيندا يازيلماميش ياسالار اساسيندا، شاماما كيمى نيلفر ده اونو خانيم خيطاب ائلير. نيلفر ايله شاماما بير جاگاهدا دئييللر. شاماما دا شربانى كيمى او ائوين گلينيدى. ندنسه شربانى اونا گوز وئريب، ايشيق وئرمير. شاماما قورخاق و اوزو

يولا اولدوغونا گۆره عزت نفسىنى، منلىيىنى قورويا بىلمەمىشىدى. بو ايشىين بۇيوك سىبى شامامانين حيات يولداشىيمىش. اونو ائوينه گلين گتيرن گوندن شربانىنين ائينه تاپشیرمىشىدى. شربانى نىلغرى ده شاماما كىمى ايرىمى دۇرد ساعات اۇز نظارتى آلتىندا ساخلايىردى. هر ايشينه بير پولچوك بند ائليردى. آنباشى ائوين كولفتى قمره تاپشیرىقلار وئيردى. بو تاپشیرىقلار اوزده قايغىكئشلىك گۇرونسه ده، نىلغر بو قايغىكئشلىيىن سىبىنى ياخچى باشا دوشوردو. نىلغرىن باشى اوسته دايانىب ايشلىينه نظارت ائلهينده، نىلغر اونو بير حۇكمران، اۇزونو ايسه بير قوللوقچو حىس ائليردى. اونون نظارتىندىن ايچى تىترهسهده آنجاق اۇزونو آله آليىب، باجارىغىنى اونا گۇسترمه يه چالشيىردى: «دينسىزىن آلىندىن ايمانسىز گلر، دىسن به سنين آليوه ماھانا وئرهجهيم؟!» بو دوروملاردا حيرص باغىرساغىنى كىسه ده، شربانىنين اۇيود- نصيحتلىينه، بويوروقلارينا قولاق وئيردى. بئله واختلار نه مختارا فيكىرلەشیردى، نه نریمانا.

«علمالاشيا، نه بىلىم، گولۇستان كىمى چتىن كىتابلارى اوخويورام. مدرسه درسلىرىنين لاپ چتىنلىرىنى سود اۇبرم. بولارىن يانىندا يانى باشارا بولمەرم بير جووان ازن اولوب، شربانىنين گۇزونه گيرىم؟! شربانىنين ائوينين يول- يۇندمىنى اۇيرنمك او درسلىرىن يانىندا سو ايچىمدى.»

«قمر، تويوخ اوتمه يى بو قىزا دا اۇرگت. يئتىم بۇيويوب، اونا اۇرگەدن اولمويوب... قمر، چيراغ شوشەسى سىلمە يى بو قىزا دا اۇرگت، پىلتە^۱ قئىچىسىن وئر بويون چيراخلارین ھامىسىنين پىلتەلىرىن قەرەلین قئىچىلە سین. چيراخلارین شعلەلری آیری يانیر... قمر، بوزباش پىشیرمە يى بو قىزا دا اۇرگت، يئتىم بۇيويوب، اونا يول- يۇندمىنى دىين اولمويوب... قمر...»

«يئتىم بۇيويوب، اونا يول- يۇندم دىين اولمويوب» سۇزو شربانىنين آغزىندان چىخاندا نىلغر تپەدن دىرناغا نىفرتە دۇنوشور. نظرىنه گلیر شربانى آناسىنين جسدینی گۇزدان چىخاردىب، اونون اوزونه چىرپیر. اۇزو ده بير

يوخ، ايکى يوخ، گونده ئىچە دڧە. شربانى نين سۇزوندىن غضبلى دىر. بعضى واختلار آز قالير دىنمز- دانىشماز، جوروم- جورتول قارىشقايا بنزر قمرى آلسين باشينا، چىرپىسین آت آلنگەسى شربانى نين باشينا. شربانى ايسە اونون حيس لريندن خبرسىز، آللىرى بئلىندە، قوی- گۇتور، آل- آپار و... فرمانلارینی شامامایا، نیلڧره، قمرە صادر ائله ییب، دۇوران سوروردو. نیلڧرە سە اۇزوندىن علاوہ شامامانىن عوضىندىن دە حىرص چکىردى. حىطین قوزئىپىندە شامامانىن اۇزونه عاید اۇزل ائوی واریدی. بونونلا بئله، ائوینین یاغ- دویوسو، نوخود- لپە سى شربانى نین سفاریشى یله آلىناردی. شاماما ائوینە احتیاجی اولان قیور- زیورى آرىنە دئیلل، شربانى یە دئیردی. قمرین دئدیپینە گۇرە بیر دڧە شامامانىن باشماقلاری جیریلیمیشدی. نەقدر آرىنە یالواریب یاخارمیشدی منە باشماق آل، آری «گلین باجیما دئە آلسین»، دئمیشدی. نیلڧر آز قالیمیشدی دئسین: «ولماسا بیر یوللوق یورقان دۇشە یە گیرمە یە دە شربانى دان اجازە آلسین دا»، آمما دئمە میشدی. سوسموشدو. جووان اۇن دئدیپین سوسمالیدی. اوستەلیک، قورخموشدو قمر اونون سۇزونو شربانى نین اۇوجونا قویسون.

نیلڧر شربانى نین ائوینە گلین گلندىن برى، آتاسى ائویندە کى کیمى دۇبون قارىن یئمک یئمە میشدی. شربانى چیلیس دئیللدى. بیر آلی پایلاما قدایدی. نیلڧر اونون آن باشى قوهوم- قونشویا پای گۇندردیپینی گۇرموشدو. آنجاق ندن سە نیلڧرە ائله گلیردی کى، سوفرا باشیندا شربانى اونون تیکەلرینی ساییر. اونا گۇرە آتاسى ائوی تک آلی سوفرایا اوزانمیردی. نیلڧر هئچ بیر سۇز دئمە سە دە، مختار مسئلەنى آنلامیشدی. ائوہ گلندە آرا- سیرا قولتوق جیبیندە پاکات دۇلو جورە بە جورە یئمیشلر گتیریردی. بیر گون حالوا، بیر گون کاروان^۱، بیر گون قورو خورما، بیر گون جئویز، بیر گون انجیر، بیر گون پستە، سبزه... گئجەلر او بالاخانایا چیخماقدا نیلڧر جئھیز گتیردیپى ساماوارینی یاندىراردی.

سماوار قايناغا گلینجە کئچیب مختارین بۇیروندە آیلە شیب، ایکیسى صحبتلە شردیلر. اول گونلر مختارلا یاخین اوتورماقدان بئله چکینیردی.

مختارين ألى اونا توخوناندا بير ياندان خوشو گليردى، بير ياندان دا اوركك ليك سببيندن مختاردان اوزاق اوتوروردو. آما ايندى ساعاتلارى سايردى كى نه واخت گئجه اولاجاق. ذهينده قالانديغى سؤزلرى مختارا دانيشاجاق. نيلفر قمرى، شامامادان، سحرگولدن دانيشاردى. آما ندنسه سؤز شربانى يا يئتيشنده ديلينى قيساردى. مختار ايسه گوله- گوله دئيردى:

«بولورم سن نئجه جييلديزسان. ياخچى بولوسن دهوهنى هاردا هيخليياسان.»
گونو گوندىن آرتيق جان آتير بيلسين مختارين اورهيينده نه قدر يئرى وار. باشارديقجا مختارين عادتلرينى، ايستكلرينى تانيماغا چالشير. ايرىمى دورد ساعاتين ايچينده تكجه گوندوزلر شربانى نين بويوروقلارى دنگه سيني پوزور. قاش قارالديقدا دنگه سى آستا- آستا يئرینه قايدير. گئجه چاغى مختارلا ديز- ديزه أيله شيب، بير ايكي كلمه دانيشيب، بير ايستيكان چاي ايچمك، پوزولموش دنگه نى بوتؤولوكله قايتاريب، يئرینه گتيرير. بونولا بئله، گئنه ده نريمان عاغليندان چيخاسى دئييل. ساپيتقا كيمي ياپيشيب نيلفرين ذهينده اونون شسلى- بسلى هيكللى، يان دارانميش تئللىرى، گؤزلرينده كى گولوش هر زامان گليب گؤزونه تيكيلير. نريمان باشينى قاشيا- قاشيا دئيميشدى:

«گئچن دفة گلميشديم ميسمارلارى وئريم. سئيدحمزه نين عوضينه قاپينى سن آچاندا، ياديمانن چيخيب، ميسمارلارى اؤزومنى قايتارميشديم. ايندى هم سنه كيتاب گتيميشم هم ده ميسمارلارى»

نيلفرين گولمه يى توتموشدو: «ايندى كى ائله دى، اولجه ميسمارلارى وئرين منه، سورا دانيشين.»

نريمان ميسمار كيمي نيلفرين ذهينده ميخلانيب، قاليب. نه قدر چاليشيرسا، اونو ذهيندن چكيب چيخاردا بيلمير. نريمانين سؤزلرى يادينا دوشجك، دوداغينا تبسوم قونور.

«گولمه لى سؤز وار، دئه بيز ده گولج دا||»، قمر دئيميشدى.

قمرين عادتى يدى يويولماميش قاشيق كيمي اؤزونو اورتايا آتيب، نيلفرين ذهينده كى نشئه نى پوزسون. بئله واختلار نريمان سوموك اولوب بوغازيندا قاليردى. نريمانى دوشونمك و اونو ذهيندن سيلمك، هر ايكسى ده

بیر اندازہ نیلفری ایچدن سارسیدیردی. گئجهلر مختارلا اؤز اوتاقلاریندا باش-
باشا قالاندا نریمانین کؤلگهسی ذهینندن اوزاقلاشیردی. دئیهسن نریمانین
کؤلگهسی ده اؤزو کیمی دوشونن، عاغیللی- باشلییمیش.

مختارین اؤزونه گؤره اؤز ایشلری وار ایدی. هر گئجه اؤزل بیر آیین
کیمی تکرارلانان، یادیندان چیخمایان ایشلر. نیلفرسه یالنیز بو آیینین
تاماشاچیسیدی. کیچیک بیر تۇربادان ایکی چیمدیک توتون چیخاریب،
باشبارماغی یلا اونو سیگار کاغیزینین اورتاسینا یاییب، کاغیزی بوکردی.
سونرا دیلینین اوجویلا کاغیزی مختصر ایسلادیب، ایکی تایینی بیر- بیرینه
یاپیشدیراردی. سیگار قوطوسونو دولدورونجا بیرینجی آیین باشا چاتاردی.
نیلفر اونون بو حرکتلریندن، اؤزلیکلہ دیلینی کاغیزدا چکمه سیندن
خوشلاناردی. بیر ایکی دفه ایسته میشدی دئسین: «قوی سیگارلاریوی من
بوکوم»، آنجاق اوتانیب، بیر سؤز دئتمه میشدی. هله ده مختارا اوزو
آچیلمامیشدی. مختار یاسدیغا دیرسکلہ نردی. چای ایچیب، سیگارینی
توستوله ییب باشا چاتاندان سونرا، ایکینجی آیین باشلاناردی. کاتیب میزینین
آچارینی تاخچاپوشون آلتیندان گؤتورب، میزین چکمه جه سیننی آچاردی. بیر
دفتر چیخاردیب، کروانسارانی حئساب- کیتابینی یازیب قورتارانندان سونرا
قرئت اوخویاردی. مختارین یازماغی دا سیگار بوکمه سی کیمی یدی. آرا- سیرا
نیلفر قیراقدان بویلانیب مختارین یازدیقلارینا باخاردی. ندنسه حئساب-
کیتابدان باشی چیخمیردی. بعضی گئجهلر همیشه کی یازی آیینی باشا
چاتاندان سونرا مختار قهوه یی رنگده گؤن جیلیدلی بیر دفترده نسه یازیب،
قورتارانندان سونرا میزین چکمه جه سیننه قویاردی. مختارین عادتیدی میزی
قبیللایاندان سونرا آچاری تاخچاپوشون آلتینا قویسون. اونون آیینلاری
ده بییشیلمز ایدی. بیر گئجه اولمامیشدی حئساب- کیتابی یازماقدان اؤنجه
قرئت اوخوسون. نیلفر ایسه مختارین کاتیب میزینین وورغونویدو. میزین
ساغ- سولونداکی داواتا، اورتاسیندا مینیاتور ناخیشلی قلمدان- قئیچی سینین
قابینا. مختار باشی حئساب- کیتابدا، اویسا میزین چکمه جه سینده کیلری

قوردالاردی. خودنویس، جۇوھر، انتظاملا دستەلنمیش کاغیذلار... ھر نەدن آرتیق قلمدان - قئیچی سینین قابیندان خوشلاناردی. اۇزلیکلە اوستونده کی مینیاتور شکیلیندن. بو شکیلین آیری بیر جورە سیننی نریمان وئردیی «لیلی - مجنون» کیتابینین جیلیدی اوزرینده گۇرموشدو. آنجاق قلمدانین اوزرینده کی مینیاتور قیز کیتابین جیلیدینده کی لیلی دن گۇزل ایدی. ھردن بیر قئیچینی گۇتوروب، میزین چکمه جە سینده کی کاغیذلارین بیریندن کسب، مدرسه زامانیندان یادیندا قالمیش سۇزلری یازیب، مختارا گۇسترردی. مختار ایسه اونون یازدیغینی آلیب اوخویاندان سونرا میزین بالاجا چکمه جە سینە قویاردی.

بیر گئجه نیلفر میزین چکمه جە سیننی قوردالاییب، گۇن جیلیدلی دفتری چیخاردیب واراقلایاندا، مختار اونو نیلفرین آلیندن آلیب، یئرینە قایتاردی. سونرا میزی قیفیلاییب، آچاری ھمیشە کی کیمی تاخچاپوشون آلتینا قویدو. نیلفرین عاغلی او دفتردە قالدی.

«ھئش کیم دە بولمەسە محرم بولر مختار ھاردادی» اۇز - اۇزنە دئییب، چادراسینی باشینا سالیب، آستا - آستا تاختا پیللە کاندان آشاغی ائندی. گئجه لر پیللە کاندان ائتمک اونا کابوس کیمی یدی. ائله بیل اورەیینە ھوپموشدو کی بیر گئجه بو پیللە کاندان ییخیلاجاق.

محرم ھم کروانسارادا، ھم دە ائودە ھر قاپینین آچاری کیمی یدی. داھا دوغروسو موشکول گوشایدی محرم. گوندوزلر کروانسارانین ایشلرینی ساھمانلاییب، کاروانسارادان ائوہ دۇنوشدە قمرہ کۇمک ائدر. اۇدون سیندیرار، کۇمور خکە سیندن دوزەلینمیش قارا گوللەلری کورسو آلتی مانقاللاردا کۇزردیب، سونرا آپاریب شربانیلە شامامانین تنەبی لرینین آستاناسینا قویار. ھر آخشام بالاخانانین تاختا پیللەلرینی ھای - کویلە یوخاری قالخیب، بیر قوجاق اۇدون قۇخانایا^۱ قویوب، گئدر. قار یاغان گونلردە ائو اھلی محرمین دام کورەمک سسییلە یوخودان اویانارلار. محرم دان سۇکولمەدن قالخیب ھر

۱- قۇخانا: دھلیز [خوی دئییمی].

ايشدن اول، ھم تووالته، ھم ده ميٹباغا بير جيغير آچار. داملارين، حيطين قارينى كورهمه مېش كروانساراي گنتمز. ھردن ده گون آراسى ائوھ لازيم اولان قيوير- زيورى آليب، گتيرر. ائودن چيخمامېش، شربانى دان گيزلين ميٹباغا دورتولمك محرمين عادتي دير. بير دفة نيلفر اؤزو ايسته مدن ميٹباخدا قمرله محرمين خلوتينين اوستونه چيخميشدى. محرم گئندن سونرا قمر پۇرته- پۇرته دئميشدى:

«ئوى تيكيلمه مېش گنجه- گوندوز بيلمير...»

قمرله محرم كوچه قاپيسينين بۇيرونده كى دامدا ياشايرلار. سحر تئزدن محرم كروانساراي گئندە، قمر ده شربانى نين ائوينين ميٹباغينا كئچر. يول- يۇندم بيلن بير اۇدا باشى كيمي ائوين ھر ايشيني يۇندمه سالار. ائوين چوخ ايشلرى، يئمك پيشيرمكدن توتدو سيل- سوپوره جن قمرين بوينوندى. سككيز ياشيني بيتيرمه مېش آتاسى اونو شربانى يا تاپشيريب، گنتميشدى. اينديسه شربانى نين ائوينين بيتدن سيركەسینه جن اونون خبرى وار. گنجه نين آخير ساعاتلارى ائوين ھر ايشيني گۇرندن سونرا چيراغى سۇندوروب، اؤز اوتاغينا كئچر. نيلفره ائله گلير كى، قمر قاريشقا كيمي دير، يورولان جاني يوخدور.

بير ايكي پيلله ائنمه مېش محرمله قمرين اوتاغينين چيراغيني سۇنوگ گۇردو. آشاغى مرتبه دن ده بير چيراق ايشيغى گلدير. حيط قير كيمي قارائليقدى. نيلفرى خوف باسدى. يوخارى قالخيب اوتاغا گيردى. ايچرى طرفدن قاپينين رەزەسىنى حالقاسينا سالدى. كئچيب دۇشكچەسى اوستونده ساماوار ميزينين قيراغيندا ايلشيدى. گئت- گئندە اورەينە ھۇووشنه دولور. دملەديى چاي بومبوز اولوب. علم الاشيا كيتابيني گۇتورب ديل- داماقسيز وراقلاير. اوخوماغى گلدير. آتاسينين ائوينى اؤزلەير. گلين گلندن سونرا بيرينجى دفة مختار اونو آتاسينين ائوينە آپارندا، آياغيني قاپيدان ايچرى قويما مېش قاچميشدى ھۇووش باشينا. ھۇووش بۇمبۇش ايدى. ميٹباغا، تندير دامينا باش اوزالتميشدى. دۇندرمەلرى قۇزاييب، آلتيندا نەلر اولدوغونو گۇزدن كئچيرتميشدى. توت آغاجى يله پاليت آغاجى ياشيل يارپاقلاريني سوينموشدولار. لوم- لوت ھوندور كۇتوكلر ايديلر حيطين بير بوجاغيندا.

پالیت آغاچینین باشینداکی قارقا یوواسی گۆز قاباغینا چىخیمیشدی. نامازخانایا، تنه‌بی‌یه باش اوزالتمیشدی. آتاسی‌یلا قارداشینى گۆرچک آلینمیش قاشلاریندان اوتانیب، پۇرتموشدو. مختارلا اونلارین باشى سۇز-صۇحبته قىزیشماقدا نیلفر صاندىخانايا دورتولموشدو. آناسینین سیرکه-گولاب بئش‌لیک‌لری آلتینداکی رفته دفتر-میدادی، قیویر-زیوری، صاحب‌سيز قالمیشدی. صاندىخانا نیلفرین سیغیناجاق یئری‌یدی. گیزلی خیاللاری اوردا جانلاناردی. هر دۇنه نریمانى گۆرندن سونرا ائوه دۇنوب، صاندىخانايا تپیلردی. یورقان دۇشک باغلیسینا دایاناراق دیزلرین قوجاقلایب، نریمانین سۇز‌لرینه فیکیرله‌شردی.

«نیلفر، گولوستان باشا چاتدی..؟ چرکه‌دن، گولوستاننان سورا آیری بیر کیتاب دا اوخویوسان؟ وئردییم لیلی-مجنون کیتابینی اوخودون..؟»
«اؤز-اؤزوندن سوروشموشدو: «ولمویا من نریمانا ویریلیمیشام..؟» یانی ویریلماخ بئله اولار..؟»

نیلفر آتا‌ئوینی قاریش-قاریش گزیب، هر یئری یوخلاماسی مختاری دیله‌گتیرمیشدی:
«دییه‌سن نچه یوز ایلدى بیردان قویوب گندیبسن! هئش بیر آی اولمویوب هله...»

نیلفر شربانی‌نین ائوینه دۇندده، صاندىخانايا بی‌صاحب قالمیش کیتاب-دفتر‌لرینی ده قولتوغونا ووروب، «من بیلاری دا آپاریرام»، دئمیشدی. آتاسی نیلفرین آلتیندان اۇپموشدو. بو ایکینجی دفته‌یدی آتاسی اونون آلتیندان اۇپوردو. یادینا گلمیردی گلین گئدنه‌جن آتاسی اونو اۇپسون. نیلفره ائله گلمیشدی کی قیزلار آتا‌ئویندن کۇچندن سونرا عزیزله‌نیرمیشلر. قارداشی اۇجونا ایکی اُسکناس باسمیشدی. اُسکناسلار هله ده یخده‌نینده، مختار وئردییی اُسکناسلارین یانیندا قالیر.

نیلفرین گۆزو یخده‌نین اوستونده مختارین کاتب میزینه ساتاشدی. اورهیی گۇن جیلیدلی دفترین یانیندا قالمیشدی. هله ده گۇپلو واریدی او دفترى وارق با وارق گۇروب، اوخوسون. آما هر واخت ایسته‌میشدی تاخچاپوشون آلتیندان آچاری گۇتورسون، نسه آلتینی دالی قایتارمیشدی.

«او دفترده گيزلتمهلى بىر شئى اولسا مختار آچارى آل ائوينه قويماز...»
قۇخانادان دانىشيق سسى گلدیکده علمالاشيانى دۇشکجهنين قيراغينا
قويوب، قاپنين رزه سىنى آچيب، قۇخانايا باش اوزالتدى. مختار يان اوتاغين
قاباغيندا دايانيب، ايچريده اولان بيريسى يله دانىشىردى.

«سن بير اۇزوو تاپ، من ائوه باش چکيم، يئييب- ايچهجه يوه بير
شئيلر گتيريم، گليم.»

مختار نيلفرى گۇرچک يان اوتاغين قاپىسىنى قاپايدىب، اۇز اوتاقلارينا
گلدى. «بىر چاي دمله»، دئدى. نيلفر ايسه هويوخموش کيمى تئز ساماوارى
يانديريپ، خودونو قۇوزادى. گۇزلهدى کى مختار گئچ گلدیينين ندهنينى
دئسين...

«يولداشىمدى. بير ايکى گون منه پناه گتيريب.»
نيلفر مختارين يوبانماغيندان چکديىي ايسترئسدن سارى هله ده
هۇووشنهلى يدى. بير آن گردک گئجهسى يادينا دوشدو. مختار يولداشى خان
آغابا گۇره نيلفرى بوراخيب، گئتديىي گئجه. بيردن- بيره داشدى: «و، توى
گئجهسى يدى، دئدين يولداشىم خان آغا اۇلوم آياغيندادى، قويوب گئتدين،
من قالديم دوست- دوشمان شماتتينين آلتيندا. ايندى بو کيمدى، بولمورم!!
يوخسا گئنه خان آغا اۇلوم آياغيندادى..؟!»

مختار، نيلفرين شيدتلى دانىشماغينى گۇروب، آلىنى دوداغينا آپاردى:
«سسوي قيس، ائشيدر..!»

کئچيب، دۇشکجهنين اوستونده ايله شيب، باشينين ايشارهسى يله نيلفره
گل ايلش يانيما، دئدى.

«بىز اوچ يولداش ايديخ. اۇن ايل قاباق قومقدير بايراميندا بير- بيريميزه
«صَافَحْتُكَ فِي اللَّهِ» دئينده، بو گونلر هئچ عاغليميزدان كئچميردى. مدرسه
ده، کوچه- باجادا، قفهدده هامى بىزى بيرليکده گۇرردى. بىز اوچوموز بيرگه
بۇى آتديخ. من دۇققوزاجان اوخودوم. آغام دئدى بسدى، گل کروانسارا
دۇلانديرماغين يول- يۇندمينى اۇرگش. خان آغايان نريمان، ايکيسى ده
اوخويوب، معلليم اولدولار.»

نیلفر نریمان آدینی ائشیتجک اوره ییندن بیر شئی قیریلیب، قوپدو. او قیریلیمیش ندنسه ایچینده بیر هؤووشنه یه دؤندو. اوره یینین باشیندا آتیلیب، دوشدو. مختار اؤز حال-هاواسیندا نیلفرین بۇزاریب-قیزارماسینی، احوالینین بیردن دے ییشمه سینه بر خود اولمادی.

«اوچ صیغه قارداش. آرامیزدا سؤز-سوؤ اولدی، امما کینه یوخ. بیز اوچ یولداشلیق، ایللر سوره سینده هر بیریمیز اؤزو اوچون بیر فیکیر صاحیبی اولدی، آنجاق قارداشلیغیمیز، یولداشلیغیمیز یئرینده قالدی. هئچ بولوسن نریمانین فیکری خان آغانین فیکرینین تام عکسینه دی؟ نریمان فیرقه چی، خان آغا شاه چی! بوننان بئله نریمان قارداشلیق، یولداشلیق بیلندی. خان آغانی فیرقه نین کوت بئیین افراطچیلاریندان قورودی. سنه دئمهمیشم. او گئجه کی خان آغانی قاچیرتدیخ، محرّمی یوللادیم نریمانین دالیسیجا. او گون پیشه وری گلمیشدی خویا. نریمان نوروللاخاننان آیریلمیردی. امما قارداشلیق خاطیرینه، کیشی لیینی تاماملادی. دوروب گلدی. اؤزو فایطونچونون یانیندا اوتوروب، خان آغانی شهردن چیخاردیب آپاریب، آرخاین بیر آداما تاپشیردی. نریمانین کؤمک لییی اولماسایدی، خان آغانین آیاغی قوم ندی، ائواغلویا بئله چاتمازدی. بیز اوچوموز بیر-بیریمیزنن دوز-چۆرک یئمیشیخ. ایندی ده نریمان منه پناه گتیریب. من بو کیشینین اینسانیتینه اینانمیشام. نه فیرقه چی یم نه شاه چی. باشیم اؤز ایشیمده دی. کروانساراین قالماقالیندا، آل-وئرینده. هئچ کیمین منه گومانی گئتمز. بیر ایکی گون بیردا قالسین. سس-صدا یاتسین، بیر یول تاپیب نریمان دا اُمنیت لی بیر یئر ه گؤنده ره ریخ.»

نیلفر هویوخموشدو. بیلمیردی مختارین سؤزلرینین جوابیندا نه دئسین. مختار سا آرتیردی: «بولموسن کوچه-باجادا نه خبردی. ایت یییه سین تانیمیر. ایندی کی جار دوشوب پیشه وری قاچیب، نوروللاخاننی اورومودا توتوبلار. میللتین قدیمکی کینه-کدورت لری یادلارینا دوشوب. نه آغینا باخیرلار، نه بۇزونا. کیمین کیمینن دوشمانچیلیغی وارسا، اوئنان اؤج آلیر. آنجاق اولسون بیر دئسین فیلانکس فدایی دی، تۆکولوب اُزیب، دؤیوب،

دوستاغا ساليرلار. خانلارين طايفا- تيريخلاري، قولچوماخلاري بوتون تۆكولوبلر شهره. زهمي لرينين پاي- بۆلوشونون، آلدن گئتمه سينين آجيغيني بو ميللتنن آچيرلار.»

مختار نيلفرين چيچك تك سۆلدوغونو گۆروب، اونو باغرينا باسير. «قورخما، هئش كيمين منه گوماني گئتمز»، دئير. نيلفرسه اؤزونه گليب، اوره يينده آلا- آلا ائليز مختارين آد چكدييي نريمان او تانيديغي نريمان اولماسين. آما اونون تانيديغي نريمان دا معللئمدى.

«دور بير ياواشجا ميطبغا باخ، بير آز پنيردن، چۆركدن، قاتيقدان گتى. نريمان سحردن، بلكه ده دونندن بير شئى يئمئيب»

«قمر يوخودان آيئليب منى ميطباخدا گۆرسه، گئديب شرباني نين... يوخ بئله، استغفروللاه كي ريخديم، خانيمين اوؤونا قويسا، اونها نه دئيم؟»

مختار «سن چايى دمله، اؤزوم ميطبغا باخارام» دئيب، تاخچاداكي سۆنوك لالهنى يانديريب، يان اوتاغا آپاردى. قوخانادا ديواردان آسيلميش فانارين خودونو يوخارى قووزاييب، پيللهلردن آشاغى ائندى. اوغرو پيشيك كيمي ميطباخين رهزه سيني حالقاداتن آچيب، آستاجا آشاغى سالدى. حلقه قايپيا توخونوب سس چيخسايدى، قمر يوخودان خودداردى. ائوه گلنده ده آلا- آلا ائليردى محرم قايپين ماراسيني سالماسين. آچارى ساليب، آستا- آستا بورمودو. قايى آچيلىنجا يئددى دفة اؤلوب- ديريلميشدى. حيطه باش اوزالتميشدى. هر يئرين چيراقلارى سۆنوك ايدى. محرم گلدئييني دويماميشدى. نريمانى اوغرونجا ايچرى كئچيرتميشدى.

يادين گلمير نئچه ايل اولار ميطبغا گلمه ييب. اوشاقلقدا آن باشى ميطبغا باش اوزالداردى. اؤزليكله آخير چرشنه پيلو دمله ينده گئديب، گليب، قاينار قازانى ايله يردى. گۆز- گۆز ائديب، ميطبخدا بير كس اولماياندان اوغرونجا دورتولوب، هئيو موراباسى برنيسينين باشينا گئدردى. هئيوادان قورتولماميش آلا موراباسى. هردن بير مورابانى بوراخيپ، قووورما كوپونه باش اوزالداردى. قووورمانى ميخينان تلم تله سيك قازيب، بير پارچا آغزينا

آئىب، بىر ايكى پارچا دا جىبىنە سوخوب، مېطباختان اُكىلردى. ايندىسە ايللردن سونرا نریمانا يىمك آپارماق اوچون گئنه اۇغرونجا مېتباغا گىردى.

فانارى ميخا آسىب، دۇندرمەنین آلتىنداكى قابلامانين دوۋاغىنى گۇتوروب، باخدى. ياريمچىلىق بىر كوفتە گۇردو. بىر اُلىندە چۇرك قالاغىنين اوستوندن گۇتورموش بىر ايكى لاواش، بىر اُلىندە كوفتە قابلاماسى، قاپىيا سارى گئتىدى. قاپىيدان چىخىنجا فانارى مېتباختا قويدوغو يادينا دوشدو. گئرى دۇندە داغلىنا گلدی كى قابلامانى دۇندرمەنین آلتىنا قايتارسين. قمر كوفتەنین يۇخا چىخىدىغىنى گۇرسەيدى ھای- كوى سالاردى. بىر گۇدوش گۇتوروب، قووورما كوپونون باشىنا گئتىدى. قووورما كوپوندەكى دۇتموش اُتلردن نچە تىكە قازىب، ياغلى- ياغلى گۇدوشا بوشالتدى. مختارين باشى ائله قووورما قازماغا قىزىشمىشىدى كى محرّمين مېتباخ قاپىسىنى آستاجا آچماغىنى دويمادى. كوپون دوۋاغىنى قويوب دۇندە، محرّمى قاپى قاباغىندا دايانمىش گۇزجك دىسكىندى. آز قالدى گۇدوش اُلىندن يئره دوشسون.

«آغا، قوى گئدىم قمرى اۋيالىدىم گلسين سنە يىمك حاضيرلاسين»، دئدى. مختار ايسە اۋزونو اُله آيب «گئج گلدىم. يىمك يئمەمىشم. اوشاخلىغيم يادىما دوشدو. دئدىم قوى بىر آز قووورما يىيىم»، دئدى. سونرا گولە- گولە آرتىردى: «اوشاخلىخدا آى قووورما اوغورلاردىم ھاااا... ھلە دە دادى قالبىب داماغىمدا. ھلە ھئىوا موراباسى، آما موراباسى...»

ايكىسى دە گولوشدولر. مختار «سن گئت يات، سسىوى چىخارتما. قوى قمر دئسين نە اۇغرو گليب»، دئدى.

محرم ایسته مه‌دی مختار سیخیلسین. هر نه اولسا، ائوین آغاسی‌یدی. «قمر قلط ائلر جینقیرین چیختاسین» دئییب، میطباخدان ائشیه چیخدی. مختار ایسه قاب‌قاجاق ایچیندن بیر جینقو کاسا تاپیب، دیل‌باداکی رقدن هئیا مورا‌باسینی گۆتوروب، بیر آز کاسایا تۆکودو. چۆرک قالاغیندان گئنه ده اوچ-دۆرد لاواش گۆتوروب، هامیسینی بیر مژمه‌بی‌نین ایچینه قویوب، بالاخانایا قالخدی. سوبانین کۆزمیش اؤدنلارینی ماشا ایله مانقالین ایچینه

تۆكۈب، يئرينە اۇدون قالادی. يورقان دۆشك باغلیسینی آچیب، يانداکی اوتاغا يورقان دۆشك آپاردی.

نیلفر چاشباش قالیب. یان اوتاقداکى آدمین کیم اولدوغونو بیلسهیدی، اۆلمزدی. عاغلیندان مین بیر فیکیر کئچیر. مختار یان اوتاغا کئچینجه هۇووشنەسى داھا آرتیر.

«اگر یان اوتاقداکى نریمان من تانیدیغیم نریمان اولسا... بونو مختارا نئجه دییه بیلم؟ یوخ، بو نریمان او نریمان دهیی. او نریمان اولسایدی هئچ اولماسا منە گۆره آیاغینی مختارین ائوینە قویمازدی. اگر یان اوتاقداکى نریمان او نریمان اولسا بو ایشدن قان چیخار، اۇد قوپار. اوچ یولداش... اوچ قارداش... ائله اولسا، مختارنان نریمانین قارداشلیغی، یولداشلیغی دوشمانلیغا دۆنر...»

سوبانین ایچینده اۇدونلار چیرتا- چیرت یانیر. نیلفر فیکیرلشیدیکجه چاره سیزلیییندن سیخیلیر. فیکری قاریشیب. سورونوب، سوبانین اۇنونده اوتورور. سوبانین قاپیسینی ایشگیلدن آچیر. دیزلرین قوجاقلایب کۆزرمیش اۇدونلار باخیر. اوچ لای اۇدون جوت- جوت اوست- اوسته قالایب. اونا ائله گلیر کی، اۇدونلارین جانی وار. یاریلیب، پارچالانسالار دا هر بیر قیریق اۇدونون ایچینده هله ده بیر شیریق ایلیک وار. درس کیتابیندا اونون شکیلینی گۆروب. ایلیک، آغاجین کۆکوندن یوخاری قالخیب، نازیک بوداقلاری، حتی یارپاقلاری بئله قیدالاندریر. سونرا آغاج بوی- بوخون آتیر. نظرینه گلیر یاریلیب بالتالانمیش اۇدونلارین هر بیریسینده آغاجین جانیندان بیر پای وار. اۇدونلار چیرتا- چیرت یانیدیقجا هانسیسا آغاجین جانیندان بیر پارچاسی یانیر. یوخاریداکی اۇدونلار سوبانین دیبیده کی کۆزلردن اۇد قاپیب، آلوولانیرلار. سوبانین آچیق قاپیسیندان اۇدونلارین چیرتا- چیرت یانیب، کۆز رمه سینه باخیدیقجا مختار دئدیى اوچ یولداش، اوچ قارداش ذهنینده گزیرلر. آلاھ آلاھ ائلیر اوچ یولداشین نریمانی اونا وورولدوغو نریمان اولماسین.

مختار ایچری گیرجک، نیلفر سوبانین قاپیسینی ایشگیللەیر. مختار نیلفرین آرخاسیندان آییلیب اونون بۇینونو قوجاقلایب، آلرینی سوپایا ساری

توتوب، قىزىشىدىرىر. «يان اوتاھ يامان شاختادى. نرىمان بو گىجھنى نىجھ سۇواجاھ، آلاھ بولور» دىيىپ، نىلفرى قوللارنىن آراسىنا آلىر. نرىمان ايسه مختار اوتاھدان چىخىدىقدا مانقالىن باشىندا اوتوروب، دالبالدا سىگارى سىگارا آلىشىدىرىر. آجى- آغرىلى فىكىرلر دھنىندھ طوفان قوپارىپ، باشىندان آغىر آغرى قالخىر.

«فىرقھنىن بىللھ قفىلدن داغىلماغى بىر آى قاباق ھىچ عاغلىما گلەزدى. ھلھ ولايتى كىمىتھ تازا باشلامىشىدى زھمىلرى اُكىنچىلرىن آراسىندا بۇلماغا. كىمھ دىئىن اينانار كى نوروللا خان خرمن باشى^۱ دھبىنى اۇز زھمىلرىندىن باشلادى..! اۇز زھمىلرىندھ ارباب پايىندان^۲ بىر يوللوھ واز گىشىدى. او بىرى زھمىلردھ دھ سويونان جوت اوچون حاصىلىن آلتى دان بىرىنى آلماغا قايدا- قانون قويدى. بىچارا اُكىنچىلر آغ گون گۇرمھمىش گىئھ دھ قرھ گونھ قالاھاقلار. دۇرد- بىش آيىن اىچىندھ كوللوكلردن، تولانبارلاردان يىتتىم اوشاقلارنى يىتتىم خاناييا يىغدىلار. بوندان سورا يىتتىم خانانين اوشاقلارنى نىجھ اولاجاقلار؟ گىئھ آياق يالىن باش اچىق چۇرچى خانالاردان بىر پارچا چۇرچ دىلنھ جىھلر..؟ گۇرھ سن يىھى دايى نىن باشىنا نھ گلدى..؟ بىچارا نھ قدر زھمت چىھدى حاج خىلى راضى ائلھ سىن يىتتىم خانان اوشاخلارنى ھفتھدھ بىر دھفھ اونون حامامىندا يويونسونلار..! اينىن بىرى گىئھ تولانبارلاردا سولنھ جىھلر. مىللەتن چۇرك موھكولو تھزھ جھ حل اولموشىدى. قويما دىلار تھزھ تىكىلمىش سىگىھ پىزخانالار اىلى باشا وئرسىنلر. درھ كوچھ سىننىن كاسىيلارنىن قارنى تھزھ دۇيوردو. مكافات قىزى نىن قاپىسى تاختالاناھاق. سو لولھ كىشلىغى يارىمچىلىق قالاھاق. ھىچ ائلھ بىل بىر آى قاباق دھبىردى خىل برقىنن بو قارار گلدىلر كى، فرماندارىدان سورا بىر نىجھ آيرى يىرھ برق چىسىن.. نوئدى؟ بىردن بىرھ كىمىن باشىنا ھاوا گلدى، نھ اوچون پىشھورى يھ دىدىلر تىرىزدن چىخ!

۱- خرمن باشى دھبى: بوغدانى بىچىپ خرمنھ يىغاندان سونرا دۇزدىلر ارباب، يا اربابىن موباشىرى گلىسەن تا اونون نظارتى يلھ ارباب پايىنى بۇلسونر.

۲- ارباب پايى: حاصىل اوچ يىرھ بۇلورمىش: يىر پايى، جوت پايى و ايش پايى. اگر يىر و جوت اربابىن اولسايدى، ارباب حاصىلدان ايكى پاي، رعىت ايسه بىر پاي اپارامىش.

بس دئمه ديلر فيرقه باشچيسي چيخيپ گئتسه، بو ميللتين باشينا نه گلر..؟!
گۆره سن آتامين باشينا نه گلدی؟ اولمویا او دا منيم گودازيما گئتسين؟»
نریمان مائقال قيراغيندان چيني چايدانی گۆتوروب ايستیکانا چای
سوزور. بو گونلر عاغلينا گلمه ديی ایشلر باشينا گليب. اينجه بئل ايستیکانين
ايستيسي ألينی قيزديرير. ايستیکانين گيلاناری رنگينه دؤنوخوب، قالب.
نيلفر عاغليندان کئچير. بيرينجي دفة اونو ياخيندان گۆردويو، قاپيني قفيلدن
آچديغي، دؤشونه اوزانميش هؤرويو، چکينمه دن دانیشيغي، اوتانقاج- اوتانقاج
گولوشو... خياليندا لاپ بئله اوره يی ايسته ديی قيز ایدی نيلفر.

«يقين بو دا نيلفرين جئھيز ايستیکانیدی!»

بو آياقدا، بئله خطرلی گونلرده، سئوديی قيزين جئھيز ايستیکانيندا
چای ايچمک دونيانين لاپ عاغیلا گلمز، لاپ قريبه ایشلريندندی. مختار قفه
ده «جومه آخشامي تويومدی» دئينده، فيکرينه چاتماميشدی قيزين
کيملردن اولدوغونو اوندان سوروشسون. هئچ عاغلينا دا گلمزدی مختارين
آدلی- سانلی عايله سی، اونو شان- شؤهرتسيز بير سئيد قیزیلا
اؤلنديرسينلر. نيلفری مختارا وئرمه يين سؤزونو سئيدحمزه دن ائشيدنده
قورويوب، قالدی. نه بير سؤز دئیيه بيلدی، نه سوسا بيلدی. گوجو آنجاق غم
توته يی، سيگارا چاتدی. تازا باشا دوشدو کی ندن نئچه مدت اولار نيلفرين
خبر- اتر يوخدو. يوز دفة قاپيلارينين اؤنوندن کئچميشدی. کيلاسدا يئنی
يئتمه اوغلانلارا اؤيود- نصيحت وئرن معلیم پيلله لرین دؤردونو بير ائله ييب،
بيلمير ألي ن تئللرينی ساھمانلاسين يا کؤتونون يخه سيني دوزلتسين. مدرسه
داغيلجاغين بئچه خوروز کیمی أل آستاناسی حامام دربندينين باشينا قاچير،
بلکه نيلفری حاماما گئدنده گؤرسون. اونا يازديغي نامه نی ألينه وئرسين.
آما بونلارين هامييسيندان قريبه سئوديی قيزين آری، جان بير قالب
يولداشی، صيغه قارداشی مختار اونو بو گونلرين قالماقاليندان قورتارماسی دير.
اؤز- اؤزويله دوشونور:

«گۆرەسن مختارين خبرى اولسايدى نيلفرە ويريلميشام گئنه دە منى
 ائوينە گتيريب، نيلفرين قولاغينين ديبيندە پناه وئردى..؟ من نئجە؟ منىم
 باشيما گلنلر اونون باشينا گلەيدى نئجە؟ اؤزوم اوچون هئچ بير ديوان توتا
 بيلميرم. آما بو اؤن ايلين عرضيندە من تانيدىغيم مختارين اگر بو اولاييلاردان
 خبرى اولسايدى، گئنه دە منە پناه وئردى. بيز اوچ يولداش اؤن ايل قاباق هئچ
 عاغليميزا دا چاتمزدى بئله گونلرى گۇراخ. بيز بو گونلرى دوشونمەدن
 «صَافَحْتُكَ فِي اللَّهِ» دئيندە سونوناجان قارداشلىق ائلەدويمىزە عەھد- پيمان
 باغلادىق. دى گل كى بو نامرد روزگار ايندى بيزى امتحانا چكىر!»

چاي، ايستىكاندا بوزلايىب. بونولا بئله بير گيلە قندى چايا باتيريب،
 آغزينا قويوب، ايچير. آغزى آجيير. سۇيوق چايى ايچمەيە عادتى وار. چاين
 آجى دادى، قندين شيرين دادينا قاريشير. كئچميش گونلرين خاطيرەلرى
 خليل برقى نين ماتور يلا يانيب سۇنن چيراقلار كيمي ذھيندە گاه ايشيقلانير،
 گاه قارنليغا باتير.

خان آغا شھردن قاچان گئجە، مختارين توى گئجەسى، پيشەورى نين
 خويا قوناق گلن گئجەسى، ائلەكى خبر بيلميشدى فدايىلاردان نئچەسى
 خان آغانين جانينا توخونماق ايستەيىرلر، اؤزونو اۇدا- كۆزە ويرمىشدى خبرى
 خان آغايا يئتيرسين. آما خان آغا نم هاردا ايتدى- باتدى اولدوغوندان آلى اونا
 چاتمىشدى. آرا- سيرا ديل اوجو دالاشيردىلار، سۆزلەشيردىلر. حتى او قدر
 قالمامىشدى ايشلرى كوسو ساخلاماغا چاتسين. آما هر ايكيسى دە ياخچى
 بيليردىلر كى، يولداش- قارداش دئديين بير- بيرينين آتيني يئسە دە
 سومويونو آتماز.

او گئجە مختار تۇيو بوراخيب، محرمين واسيطەسىلە خان آغانين يارديما
 احتياجى اولدوغونو نريمانا چاتديرمىشدى. مختار گومان ائلەميردى نريمان
 نوروللاخانين قوناقليغيني بوراخيب، گلسين. نريمان گلديكدە اورەيى قئييم
 اولموشدو كى قارداشلىقلارى راحتجا پوزولان دييلمىش. مختار نريمانا
 ساققال توتماسايدى دا، نريمانين اؤزو خان آغانى بوراخمازدى باشينا نہ گلير،

گلسین. اۆزۈ كئچىپ فايطنونچونون يانيندا ايله شيب، گئجه گۆزۈ خان آغانى شھردن چىخارتميشدى. تانيدىغى كندلرين بىرىندە اونو آرخابىن ادامىن بىرىنە تاپشيريپ، دان سۆكۈلمەدن شھەرە قايتىتميشدى. خان آغا يلا ساغاوللاشاندا بىر- بىرىنى قوجا قلايىپ، آغلاشمىشىدىلار.

مانقالىن كۆزۈ كۈلە دۆنۈب. نرىمان دولموش بولود كىمى بوشالير. گۆزونون ياشى پىر- پىر سوزوب، بىغ- ساققالىنى ايسلادير.

«گۆرەسن ايندى خان آغا ھاردادى؟ نە ايش گۆرۈر؟ بىلسە كى من دە اونون كىمى آوارا- سرگردان قاليپ، قاچاق ياشايرام، نە دىير؟»

مختار گتىردى يىمك دولو مژمەيىنى بىر قىراغا ايتەلەيىپ، مانقالىن قىراغىندا يورقان دۆشەيى آچدى. چىراغى سۆندۈروب، زىل قارانلىقدا سويونمادان يورقانين آلتىنا گىردى. ھا اىستەدى يان اوتاغا فيكىر وئرمەسىن، اولمادى. اۆز- اۆزۈنە دئدى: «گئدە سن دە نە بىچىم بىر ادامسان..! ھئچ اوتانمىسان بو ايتدى- باتدىدا، بو اۆلۈم- ايتىم دە، بو موصىبت اىچىندە گئە دە عاغلىن نىلفردە قاليپ؟!»

گئجە آجى باغىرساق كىمى اوزون- اوزادى، اوزانىب. نه نىلفرىن گۇزونه
 يوخو گىرىپ، نه ده مختارىن. ايلان ووران ياتدى، نىلفر ياتمادى. گۇزو
 يومولو، بۇيرو اوستونده اوزانمىش بىر تندىس كىمى دىر. آل- قولو قورويوب.
 ايستەسە دە گوجو يوخدور جورو بارماغىنى بئله تىپتسىن. جانى ائله
 سوستالىپ، دئىهسن ايندى نبضى چالماقدان داپاناجاق. وجودونون
 اۇرقانلار يندان آنجاق تىكجە بئىنى چاليشير. اولمازين فيكىرلر بئىنینه هجوم
 گتيرير. يان اوتاقداكى آدم يوخوسونو چالپ، چاپپ. راحتىنى آلىپ. هر
 گئجە آسودەلىكلە باشىنى يئره قويوب يوخويا دالان نىلفر عۇمرونده
 ياشامادىغى حىس لر ياشاير. بىر ياندان آلاھ آلاھ ائلىر يان اوتاقداكى آدم
 سئودىيى نریمان اولماسين، بىر ياندانسا اونو گۇرمك هوسى جانىنى بوغازينا
 يىغىپ. يىكى يول آيرىمىندا قالمىش آدم كىمى دىر.

مختار ايسە گۇزونو يومونجا اولاجاقلار گۇزونون اۇنونده رژه كئچير. آن
 باشى هانسيسا بىر حادىثە ذھنىندە دۇغولور. بىر آن نریمانى ساغ- سالامات
 أمین ألره تاپشیرپ، عادى ياشايشينا قايدير. بىر آن سونرا مركزى
 حوكومتين آدمالارى کروانساراي تۇكولوب، اونو آلى- قولو باغلى ائو گتيرپ،

«نریمانین یئرینی گۆرست» دئییرلر. بیر آندا کوچه-باجانین بازار یئتیم‌لری^۱ ائوی باسیب، نریمان‌سورویه-سورویه پیلله‌لردن آشاغی چکیرلر. صبح اذان وئريلمه‌دن مختار نریمانین اوتاغینا کئچدی. ائو اهلی هله یوخودان آییلمامیش، نریمان سو باشینا آپارمالی‌یدی. نیلفردن باشقا نریمانین یان اوتاقدان اولدوغوندان هئچ کیمین خبری اولمالمیدی. قاپی آچیلجاق نریمان هۆله‌سک یئریندن قالخدی. قارانیقدا مختارین سسینی ائشیدیب، اوره‌یی یئرینه گلدی.

«بونان بویانا قاپینین ره‌زه‌سینی ایچریدن سال. منن سورا هئچ کیمین اوزونه آچما. من ده قرار قویدوغوموز کیمی قاپینی دؤیه‌رم. آخشام کروانسارادان گلنده سنه یئییب-ایچه‌جک گتیرم. آما اوتاغین شاختاسینا دؤزمه‌لیسن. چاره یوخدی»، دئدی مختار. نریمان مختاری باغرینا باسدی: «قوروماسین دوست آغاجی!»

«باخیم گۆروم بیر ایکی گونه آلیمن نه گلیر. آختاریم گۆروم کیمی تاپیرام خبر گۆنده‌ریم. بلکه سنین وضعیتییو نجات جمعیتی‌نین^۲ قولاغینا چاتدیردیم. آنجاق بو شاختا-سازاغا دؤزمه‌لیسن!»

«گۆر تبریزده، اورمودا کئچن حادثه‌لردن ده بلکه خبر توتا بولدون. بیر هفته قالدیغیم ائو ییه‌سی منی سو آنباریندا گیزلتمیشدی. بیرا سو آنبارینین یانیندا سارایدی. بیردا سنین ائوینده‌یم، اونا گۆره اوره‌ییم قئیممدی. فقط عایله‌ن...»، مختار اذن وئرمدی نریمان سؤزونون آردینی توتسون. مختار سحر ایشه گئدرکن نیلفر ده اونونلا برابر بالاخانادان آشاغی ائندی. مختارین تاپشیریق‌لاری هله ده قولاغیندادی:

۱- بازار یئتیم‌لری: ارادل، اوباش [خوی دئییمی]

۲- نجات جمعیتی: فیرقه داغیلاندان سونرا ۱۳۲۶-جی ایلده فیرقه‌نین اصلی و اؤنملی شخصیت لرینی تهلوکه‌دن قۇروماق اوچون گونئی آذربایجاندا نجات جمعیتی آدیندا گیزلی تشکیلات قورولموشدو. «فرقه‌ی دموکرات آذربایجان از تخلیه‌ی تبریز تا مرگ پیشه‌وری» ادلی کیتابدا (ترجمه، نگارش و تحقیق شاهرخ فرزاد) بالاش آذراوغلو، جعفر اخگری، محمد بی‌ریا، میر رحیم ولایی، میر قاسیم چشم‌آذر و علی شمیده‌نین بو تشکیلات واسیطه‌سی‌یه تبریزدن اوزاقلاشماقلارینا ایشاره اولونوب.

«ھئش كيم نریمانین بیردا اولدوغونان بیر ایی آنلامییاچاخ، یوخسا
اویمیز ییخیلار. بیلسلر، منی ده فیرقهیه بتدەییب، گۆرمەدییم ایشلرین
گودازینا گئدەرم.»

نیلفر هر گونکی کیمی ائو ایشلرینده قمره یاردیم ائلسە دە، آنجاق عاغلی
یان اوتاقدالایب. قمرین باشی ایشە قاریشینجا ھۆلەسک بالاخانایا قالخدی. نە
اولور اولسون، یان اوتاقداکى آدمین کیم اولدوغونو بیلەلیدی. یوخسا ھۆۋۈشنە
دن، فیکیر- خیال األیندن دەلی اولار. تۆۋشویە- تۆۋشویە یان اوتاغین قاپیسی
قارشیسیندا دایاندى. قاپینی دۆیمک ایستەدیکدە پئشمان اولدو.

«بلکە بو نریمان، او نریمان اولمادی، اوندانە دییم؟» ایستەدی گئری
دۇنسون، آمما نە آیاغی گلدى، نە اورەیی.

«بلکە بو نریمان ائلە او نریماندى. آیه او اولسا نە دییم؟ نە دییە بوللم؟»
گئە دە ایکی ھاوالی قالدى. قاپینی دۆیمکدن واز كئچدی. پیللەلردن
آشاغی ائىمک ایستەیندە، تەزەدن ھۆلەسک گئری دۇنوب، دوروخمادان
قاپینی چالدى. اورەیی گۆپ- گۆپ گۆپۈلداییردی. اوخ دەیمیش سئرحە
کیمی دۇشونون اورتاسیندان ائشیه ائیلانچاق کیمی یدى اورەیی. آللى نارین
أسمەجە توتمودى. قاپی داليسیندان سس گلەیینجە قولاغینی قاپییا
دایادی. سونرا قاپینی آستاجا ایتەلەدى. قاپی ایچریدن قاپانمیشدی. قاپینی
بیر دە دۇیدو. قاپی دالیندان ھئچ بیر جینقیرتی بئلە چیخمادی.

«گلین خانیم ھارداسان؟ سحرگول گلیب...»

نریمانسا بلکە اۇزونو اوتاغین شاختا ھاواسیندان قوروسون دئیە، یورقانی
چنەسینەجن چکیب. بوندان بئلە نە ائدەجەیینی دوشونور. اگر ساغ- سلامت
او تاپا كئچەبیلەیدى... بیر ایل باشیندان سوودوغو گونلر فیکریندن كئچیر.
قۇخانادان آياق سسى گلینجە، قولاق یاتیردیر. قاپی دۇیولندە غیراردی
یورقانی قیراغا آتیب، آياغا قالخیر. قاپی مختارلا قرارلاشدیغی ساياقدا دۇیولمە
دى. آچیب آچماماغا ایکی كۇنوللو قالیب. قاپی ایکینجی دفە دۇیولدوكدە،
مختار اولمادیغینی آنلایر.

«بلکە نىلفردى..!»

جان آتير نىلفرى بىر دۋە دە اولموش اولسا گۇرسون. او اولسا نە اندەجە يىنە قرار وئە بىلمىر. آستاجا گلىب، قولاغىنى قاپىيا دايایىب، دىنلەيىر. آياق سسى قاپىدان اوزاقلاشیر. نرىمان قاپىنى آچمادیغىنا پئشمان اولوب. يورقان دۋشەيىن ايچىنە سوزولوب، سىگارنى آلىشىدىرىر. جانىنین اىستىسى ھلە دە يورقانىن آلتىندا قالىب.

نىلفر قمرىن سسىنى ائشیتجک پىللەلردن آشاغى ائندى. شربانىنین اوتاغىنا كئچمەمىش اۋزونو آله آلسىن دئە، درىندن نفس آلدى. دوداغىنا ساختا بىر گولوش قوندارىيب، اوتاغا كئچدى. سحرگول اونو گۇرچك آياغا قالخىب، اوزوندن اۋىدو.

«ماشاللاھ قىزىم..! سە گرھ اوزرلىح سالىم. رەگ روفون آچىلىب بااا.»
سحرگول سۇزونون آردىنى توتور. نىلفر اورەيىندە دئىير: «دئىير بە من دە شربانىيام، يالتاخلا نسىن». كئچىب پەجرەنىن قارشىسىندا آلىشىدى. سحرگولون عادىتى دىر عايلە دە قىز- گلىنلرىن ساجىنى ساھمانلايىب، قاش آلىب، وسمە ياخماقدان علاوہ شەرىن، قوھوم- قونشونون سۇزلىرىنى دە شربانىيە چاتدىرار. سحرگول ھەفتە دە بىر گون شربانىيە باش وورار. چوخ يوبانسا شربانى دالىسىجا آدام گۇندەرىب، اوندان خىر توتار. او ايسە اطرافدا نە كئچىرسە شربانىنىن اۋجونا قويار. كىم قىزىنى ارە وئردى، كىم اوغلونا ائلچى گئتدى، كىم خالچاسىن دەيىشىدى، كىم يون آلىب بايرامدان سونرا اوچونجو قىزىنا يورقان دۋشك توتاجاق، كىم تورشامىش قىزىنى فىلانكسىن خاخول اوغلونا بتدەدى، كىم... سحرگولون عادىتى دىر اۋزونون، عايلەسىنىن، قوھوم قونشونون داردا قالمىش ايشلىرىنىن آچىلماسى اوچون آنباشى نذىر دئسىن. آما ھمىشە ايشى ائلە يوللاندىرسىن كى، نذىر- نىازلارىن خرجى اۋز جىيىندن اولماسىن. بئش تسبئح صلوات، اۋن دۋە اوچ حمد، بئش قل ھواللە، لاپ آغىر نذىرى چاى سوزمكدىر. نذىرى قبول اولسا مختارىن آتاسىنىن ھەفتە مجلسىسىندە چاى سوزمكدە قمرە كۇمك ائلر. ھردن دە بىر محرمىن واسىطەسىيە مجلسىسىن واعظىنە سۇز گۇندەرر.

«آغا، ناخوشام. سنین نفسین شفادی، ایستیکانیوین دیبینده بیر قورتوم چای ساخلا، اونا بیر دوعا اوخو، پوفله وئر ایچیم»
 نامازخانادا مجلس ساموارینین باشیندا ایله شیب، مجلسه گلن کیشی لره چای سوزوب، محرمین ایلنه وئره- وئره دانیشماغیندان قالماز. روضه خان ایچری گیرجک تئز دئدی- قودونو کسیب، دویونجا گۆز یاشی سیخار. روضه باشا چاتماق همین گئنه دئدی- قودونو باشلا ییب، اونا دؤوره له میش شربانی یلا قیزلارینا مجلس قیزدیرار.

شربانی ایسه دؤشونه یاتیب، دیشینه باتان بیر سؤز ائشیدنده، ندنسه سحرگوله قانی قاینار. بیر ماهانا تاپیب تییه پارچادان توتدو بیر گوؤدوش قاتیغا، کوپه پنیرینه، هردن ده ساری یاغا کیمی، سحرگوله خلعت وئر. شربانی سوفرا باشیندا نیلفرین تیکه لرینی سایسا دا آیری لارینا نیرقیز^۱ دئییل، آلی آچیقادی. شربانی نین آیینن آچیق اولماسی، قمرین آیین- باشیندان بللیدی. قیزلارینین پال- پالتارلاری نیمداش اولوب- اولمامیش قمره باغیشلار. قمرین سلیقه لی، تمیز گئینمه سینه دیققت وئر. آما بو گونه جن محرمه باتا بیلمه ییب. مختارین نیمداش کوت- شالوارینی، کؤیینی اونا وئرسه ده، آنجاق محرمین یاماخلی پالتارلاریندان آل چکن گونو یوخدور. هر دفه شربانی اونون آیین- باشینا دئییننده، «خانیم، اولار پیلؤلوخدی، کروانسارایا ایش وئرمز»، دئیر.

«جانیم سیزه دئسین... شهرده ایت یییه سین تانمیر. دیییلر گئچن هفته ولایتی کمیته نین قاباغیندا قان سو یئرینه گئیدردی. کیمین کیمه گومانی گئدیر، ائله اوردا باشینا تۆکولوب بدبختی بیر یوللوق ائلیلر. عجم- اوباشین ایلنه ماهانا دوشوب. کیم بیریننن آجیخلیدی، چوو سالیر فیلانکس ده فیرقه دندی. بیردن گۆردون تۆکولدولر یولدان کئچن بیرینین باشینا... آلا له بو گوننری هئش کافیره ده گۆرستمه سین...»

۱- نیرقیز: چیلیس [خوی دئییمی].

قوشلارداھا قورخمورلار ۱۶۷

سحرگول بېرباشا دانیشیر. قمر ایسه قاریشقا کیمی تنه بی یله نامازخانا آراسیندا گلدی- گئتدهدی. هفته مجلسینین قند، چای، ایستیکانلارینی حاضرلاییر. نیلفرین قولاغی سحرگولون سۆزلرینده، گۆزو پنجره نین هئره سینه دوزولموش شمعدانی، عطیرشاهی گولدانلاریندا، فیکری ایسه بالاخانادادی.

قاش قارالمامیش مختار کروانسارادان ائوه دؤنور. هر گونکی تک قولتوق جیبیندن بیر ایکی پاکات چیخاردیب، ساماوار میزینین اوستونه قویدو. نیلفر پاکاتلاری یوخلادی. سبزه، انجیر، بیر ده قوورولو نوخود؛ پاکاتلاری شیرنی خورییه بوشالداندا «نوخود پاکاتینی بوشالتما، نریمانیدی»، مختار دئدی. نیلفر گئنه هؤووشنه یه دوشدو.

«بلکه یان اوتاخداکی نریمان قاپینین دؤیولمه سینینی مختارا دئدی..!»
گئدیپ قاپینی دؤینده هئچ بئله بیر مسئله یه فیکیر وئرمه میشدی. مختار قاپینین دؤیولمه ییندن خبری اولسا نئینمه لیدی؟!
مختار، آلینده قیویر- زیور، اوتاقدان چیخدیقدا، نیلفرسه بارماقلاری اوجوندا ائحمالجا گئدیپ قاپینین دالیندا قولاق یاتیرتدی. مختار، نریمانلا قرارلاشدیقلاری کیمی قاپینی چالدى. اولجه اوچ دفه دالبادال، آزجا سونرا ایکی دفه دالبادال، بیر آرا آلاندا سونرا بیر دفه.

نیلفر قاپی دالیندا اؤز- اؤزونه تکرار ائله دی: «ؤل اوش، سورا ایکی، سورا بیر.»
قاپی ایچریدن آچیلیب، مختار اوتاغا کئچدی. نیلفر ایسه اوغرو پیشیک کیمی یان اوتاغین قاپی دالیسینا کئچدی. قاپقارا هؤروکلری ایلان کیمی دؤشوندن گؤبه یینه ساری اوزانمیشدی.

نریمان یورقانی چینینه سالیب، هؤووشنه لی گۆزو مختارین آغزیندا، شهر خبرلرینی اوندان ائشیتمه یی گۆزله ییر. مختار کۆزو کول اولموش مانقالی گۆرچک اوتاغین ساختاسینی دؤیدو.

«ایندی گئدیپ گئنه بیر مانقال قره گولله کؤزردیب، گتیره رم. گۆروم بلکه بیر کورسو ده باش باغلا دیم...»

نیلفر ایستەدی اۆز اوتاغینا ساری قاچسین، آما نریمانین سسینی
اۋشیتجک، دایاندی.

«قاراداش، کورسو- مانقالی بوشلا. قره گونه قالاننان سورا اۇن مانقال قره
گولله کۆزرسین، نه کاریمیزا گلر..!»

«اۆزودی. بو نریمان، او نریماندى»، اۆز- اۆزونه دئدی نیلفر.
گئنه ده اوتاقدان نریمانین سسی گلدی: «مختار، ساختا- سازاغی بوشلا.
خبرلری اۋشیتمهیه ده تابیم وار. تبریزدن دئه، اورمودان دئه، دئنن نوروللا
خانین باشینا نه گلیب؟»

مختار نوروللا خانین باشینا گلدییی قضانی دئمکدن چکینیر. اۇ، لاپ
یاخچی بیلیر کی نریمانین جانی نوروللاخانین جانینا باغلیدی.
«تبریز، اردبیل، زنجان، ساراب، اورمو... هانسیننان دیییم؟»
«نوروللا خان نئجه اولوب ؟ اول اونو دئه بالا»

«دییرلر پیشهوری، کاویان، غلامیحیی، جهانشاهلی و نئچهلری آرواد-
اوشاخلارینان کئچیلر او تایا. میللی حوکومتین فلاح و وزیرى دؤهتور
مهتاش، بیر ده دادستان فریدون ابراهیمی ده آخیر فیشنگلرینه جان آتیشیب،
آخیرده یاخالانیلار. چشم آدرنن بی ریا دا اییرمی، اییرمی بئش نفر فیرقه
بؤیوح باشلارینان قاچا بولمه ییب، روسلارین مریضخاناسیندا گیزلەنیلر.
بالاش آذراوغلو دا یۇخا چیخیب، بللی دهیی اولوب یا قالیر. جاجی میرزه علی
شبستری نن جاویدی ده توتماخ همین تهرانا گۆنده ریبلر. دییرلر تبریزده
ژاندارمالارنان جمشید صادقی آدیندا بیر مالیک کتدیلرین نه کی وارینا هوْلا
قوشوبلار...»

نریمان مختارین سۆزونو کسپ، سسی تیترهیه- تیترهیه دئییر:
«اورهیمه قویولوب نوروللاخانی اۆلدورولر!»
نیلفر اۋشیتدی سۆزلردن ساری قاپی دالیندا میخلانیب، قالیب. بو دقیقه
مختار قاپینی آچیب اۋشیه چیخسا، یئریندن ترپنمهیه بئله گوجو یوخدور.
«خبرین وار، اهر خکهنی ده آسیلار؟»

نریمانین دیزلری تیتره ییر. مختارین آغزیندان چیخان هر بیر آد اونون گوجونو بیر آز آزالدیر.

«اوغورولار، تولولره فرصت دوشوب. دیییرلر زنجاندا ائولری ائله تالاییلار کی، اؤغورلادیخلاری قالی لارین ایچیندن کۆرپه اؤلوسو تاپیلیب. دیییرم آخی بی انصافلار، آرواد- اوشاغین نه گوناھی وار..؟ کیشی ده بئله ساواشار، هر نه دینده سن، هر نه مصّده سن، کیشی کیمی چیخ مئیدانا، ساواش دا...»
«نوروللاخان نئجه؟ قاجیب..؟»

مختار قالیب نوروللاخانین اؤلوم خبرینی نئجه دئسین. باشاردیقجا سؤزو اوزالدیر.

«مدرسelerde کیتابلاری قلاق- قلاق یاندریدیلار. هر کیمین بیرى ن دوشمانچیلیغی وار، فدایی آدینا آسیب، کسیرلر. ائله اولوب کی، گوندوزلر ده کروانسارانین قاپیسینی چکیب باغلی ریخ. گۆر ایشین هاراسیدی کی بیزیم بو محرم ده دیییر آغا من ده بوننان بئله نه اَلیمه میسمار آلاجییم، نه ده آدینی توتا جام.»

نریمان هوپوخوبدو. فیرقه نین داغیلما سیندان، چال- چاپیندان میسمارا نه دخلی اولاییلر، تعجوبلو حالدا مختارا باخیر. بیر آن نظرینه گلیر کی آتاسینی اؤلدورولر. یئریندن سیچراییر:

«اۆلمیه آتامین باشینا بیر اویون گلیب..؟»

هؤووشنه لی حالدا گؤزونو تیکیر مختارین آغزینا. مختار ایسه قههر آلتیندا بوغولارکن سؤزونون آردینی توتور:

«آتان ساغ- سالامادی. سنین ده ساغلیغیوین خبرینی اونا گؤندرمیشم. آمما دیییرلر نامردلر نوروللا خانی آسمامیش داباننارینا میسمار چالمیشلار. اؤزون بولوسن کی من نه فیرقه چییم نه شاهچی، آما نامردلییی گؤزوم گؤتورمز»
نریمانسا کیرییک بئله چالمیر. عاغلینا سیغمیر نوروللا خان کیمی اینسانی نئجه اولاییلر بو قدر عزا- جزاینان اؤلدورسونلر..! مختار کؤوره لیب. دونیانین بوتون غم- کدری اوتاقدان گلن اؤکوتمه سسینین دالغالاریله گلیب

آغنايیر قاپی دالیندا دایانمیش نیلفرین قولاغینا. بو گونه جن هئج بیر کیشی نین اؤکوتمه ووروب آغلاماغینی ائشیتمه میشدی.

«اینان کی اهر خکهنین آسيلماسینا دا نوروللاخانین آسيلماسی کیمی کؤورلدیم. ایچیمده خاراب اولدوم. ایکسی ده، کیم اولدوقلارینا باخمایاراق، بیلاخره اینساندیلا. آما نوروللاخان اولوم آياغیندا دا کیشی تامام ایمیش. دییرلر عجم- اوباش اونو آسمامیش، ساعاتی و اینینده کی پالتارلاری اوسته بیر- بیرلرله آتیشیرمیشلار. نوروللاخان پالتارینی، ساعاتینی چیخاردیب اولارا وئرنده دئمیشدی اوغول بئله خیردا شئیلرین اوستونده ساواشمایین. اولومه گئدنه نین نه ساعاتا احتیاجی وار، نه ده پالتارا»

نریمان دیزلرینی قوجاقلاییر. یورقان کوره ییندن سویروشور. نیلفرسه کیتابلارین یاندرماسینی ائشیدنده جانی تپه دن دیرناغا گیزیلده یر. نوروللا خانین اولوم ماجراسینی ائشیدنده غیرارادی اولاراق گؤزونون یاشی آخیر. داھا ائشیتمه یه اوره یی تاب ائله میر. پیشیک کیمی یاواشجا اؤز اوتاغینا سوزولوب، صاندیق ایچینده کی بوخچاسیندان پالتارلاری آراسیندان بئشینجی کیلا سین کیتابی یله علم الاشیانی چیخاردیب باغرینا باسیب، آغلا یر.

«خان آغا هارداسان، گل گؤر باشیمیزا نه بلا گلدی!»، دئییب نریمان،

سیگارینی آلیشدریر.

مختار جومەگونو بوتون واختىنى يان اوتاقتا، نریمانین يانیندا كىچىرتدى. ھەردىن بىر آشاغى ائىب، گاھدان قمرىن گۇزۇنۇن قاباغىندا، گاھدانسا قمرىن گۇزۇندىن ايراق مېطبۇخان بىر آز يىمك گۇتۇرۇپ، بالاخاناي قالىخىردى. ايش اورا چاتدى كى، قمر اۇزۇنۇ ساخلايا بىلمەيىپ، ھا اىستەدى سۇز آراسى نىلفرە سۇز آتماسىن، اولمادى. آخىر، دىلە گلىب، گولە- گولە دئدى:

«گلىن خانىم، ماشاللاھ آياغىن دوشۇپ ھاللا...! نظر دەيمەسىن، آغانىن بو گونىر اىشتەھاسى آچىلىپ. سنى يۇخويا وئىر، سورا گلىر مېطبۇخدا دوشۇر قوورمانىن، مورابانىن جانىنا. محرم دئەسەيدى دىيىردىم بە مېطبۇغا اوغرو گلىب.»

قمرىن سۇزۇندىن نىلفرىن اورەيى دۇيۇنتويە دوشۇدو. دىيەسن گىجەلر گىزلىجە مېطبۇخا گىرىپ، يىمك گۇتۇرن مختار يۇخ، نىلفردى.

ھەفتە باشى، سحر- سحر نىلفرىن يۇمورتاسى ترسە دوشۇپ. دۇشەيى گۇتۇرۇر يۇك يىرىنە قويسون، يۇرقان يىردە قالىر. يۇرقانى گۇتۇرۇر، ياسدىق قالىر. ياسدىغى گۇتۇرۇر، يادىندان چىخىر يۇك يىرىنىن اۇرتويۇنو چكىسىن. ھۇووشنەلىدى. گۇزآلتى مختارى سوزۇر. اونا ائلە گلىر كى مختار اونون فىكرىندەكى پىرتلاشيق دويغۇلارى اوخويۇر. آمما مختار اۇز ايشىندەدى. كاتىب مىزىنى آچىپ، كاغىزلارى قوردالاير. بىر ايكى كاغىزى قولتۇق

جیبینە قويوب، نیلفرلە ساغوللاشاندا « بىر ايکى گونه هر شئى خوش-خوشانلىغىنان باشا چاتار. بىر نفرى واسىطە سالمىشام نرىمانىن وضعيتىنى نجات جمعيتىنە خبر وئرسىن. سۆز وئربىلر نرىمانى او تايان گئچىتسىنلر. خبر گلماخ همىن نرىمانى اولارا تاپىشىراجاغام»، دئىيب اوتاقدان چىخىر. مختار قاپىدان چىخماقدا نىلفر گئنه قولاق ياتىردىر گۆرسون مختار قاپىنى نه تەھر دۇيور. اورەيىندە تکرار ائلىر: «وچ... ايکى... بىر»

كئچن گئجە يوخوسو گۆزوندن اوچوب، يان اوتاغا قونموشدو. نىلفر مختارين اىستى باغرىندا ياتاركن عاغلى يان اوتاغىن شاختا ھاواسىندا قاناد چالاراق، هر گون بىر مانقاللىق اىستىدن پايى دوشموش نرىمانى دوشونوردو. باشلانمايش باشا چاتمىشدى چىچكلەنن سئوگىلىرى. آنا آتەيىندە بۇيويركن باشا چاتماغى دا يارىمچىلىق قالمىشدى. تحصيلىن شىرىن يئرەندە درسى دە يارىمچىلىق قالمىشدى. نرىمانى نىشان آلدىغى سئوداسى دا يارىمچىلىق قالمىشدى. گئجە يارىسىن قارانلىغىندا بوتون يارىمچىلىقلارى ذھىندن سۆكولوب، ايکى اوتاغىن اورتاسىندا گۆرونمز ديوار كىمى ھۇرولوردو. بئلە بىر ديوارى آشيب او تايان كئچمەيە قادىر اولمايان نىلفر سارسىلىردى. سۆزونو كىمە دئە بىلردى؟ كىمە دئسىن آرزى- اىستىكلىرىنى؟ بىرگون گۆزونو آچىب، اۆزونو مختارين ائويندە گۆرموشدو. مختارلا نرىمانى بىر يئرە دوشونندە، اۆز يانىندا مختاردان اوتانىر. اۆزونو قىنايىر. بلكە دە روزگار بو مىنواللا نىلفرى امتحانا چكىر!! نىلفر گۆزو يومولو اۆزونو روزگارن آخىمىنا بوراخان بىرىسى دئىيل.

ايندىسە سحرىن گۆزوندە، مختارين بۇيرونندە ايلەشىب، نرىمانى گۆروب-گۆرمەمك اوچون گئنه ايکى ھاواليدى. اۆزونە ھن دئىيب خيالىندا يان اوتاغىن قاپىسىنى چالىر. بىر آز سۇووشموش يوخ دئىيب، آل- آياغى سوستالىر. خياللار طوفان كىمى عاغلىنى قارىشىدىرىب، اؤتوشوب كئچىرلر. «بلكە نرىمان بىر دە بو يئرلرە دۇنمەدى!! بلكە عۇمرومون آخىرىناجان بىر دە اونو گۆرمەدىم!! هر نه اولور اولسون، گرچ نرىمانا دىيم كى اۆز گۆلومونن آرائوينە گلەمەمىشم...»

يئریندن قالخیب، ایستیخارە نیتی یلە کیتاب آچیر. «خوب» گلسە، گئدیب گۆرەجەیم. گۆزونو یوموب، کیتابی آچمامیش دیل-دوداغی آلتدا میزیدانییر: «آلالە، سەن آلالە خوب گلسین. اۆزون بولوسن کی فقط ایستیرم نریمانئ گۆرم. آلالە، سەن آلالە بد گلەمسین ھاااا»

کیتابی آچیر. آما گۆزلری یومولودور ھلە. جرأت ائلەمیر ایستیخارەنین جوابینا باخسین. آنجاق گۆزونو آچمالیدی. ایستیخارەنین یول وئریب، وئرمە سینی گۆرمەلیدی. یاواشجا بیر گۆزونو آچیب، کیتابا باخیر: «بدا!». کیتابی بوکور. «گۆرمەدیم. عمللی-باشلی باخمادیم»، اۆز-اۆزۈنە دئییر. «بیر دفە دە آچیرام، آلالە. سەن آلالە خوب گلسین»، دیل-دوداغی آلتدا میزیدانییر. بو دفە گۆزلرینی کیتابدان قاباق آچیر: «خوب!». سئوینیر. آما اورەیینە شوبهە دولور. اۆز-اۆزۈنە دئییر: «یووو... ایکی اولماز. ھمیشە اوچونجوسو دوز دییر». بیر دفە دە کیتابی تلمتلەسیک آچیر. اورەیینە قویولوب «خوب» گلەجک. کیتابا باخدیقدا آل-قولو سوستالیر: «بدا!»

«بو حئکایەنی کیمە دییە بوللم؟ بو سئوگی-محبتی کیمە آچیب آغاردا بوللم؟ مختارا..؟ گلیب بیر عۆمور یولداشلیغی، قارداشلیغی اونون باشینا بیخیم؟ شربانی بیلەسە دونیانئ باشیما اوچوردار. آتامین خبری اولسا، ھمن چادراسیزلیغی ناموسسوزلوق بیلن آتام، اۆز آلی یلە منی تۇرپاغا باسدیرار. ھلە تەزە-تەزە اورەیییم مختارا اۆیرەنیردی. آخیردا نریمان یادیمنان چیخیب گئدر، دیییردیم. مە یە ایندی یە جان سئوگیلیرین ھامیسی بیر-بیرینە یئتیشیلر؟ نە اولدو بیردن-بیرە فیرقە داغیلدی؟ نریمان دا یوزلر ایگید کیمی قاچاق دوشدو؟ کیمە دییەسەن کی منیم آلین یازیم فیرقەنین آلین یازیسینا دویونلنمیشدی؟! کیمە دییەسەن کی سئودییین آدام فیرقەچی اؤلا، آما درسە گئدە بیلیمیەسەن؟ مختار کی فیرقەچی دە بیر..! آدام قوتولموشدی..؟ ائلە گرھ نریمان مختارا پناە گتیرەیدی؟ گلیب قولاغیمین دیییندە گیزلنەیدی؟ ایلاھئ بئلە دە آلین یازیسئ یازالار؟ بو نە اؤددی منیم باشیما تۆکۆلدی..؟!»

کیتابی ایشقبا قایتاریر. نریمانی گۆرمکدن واز کئچە بیلیمیر. بو دقیقه نریمان دونیانین تکجە جاذیبە نوقطەسیندە دایانیب. نیلفر ایسە اۆزونو او جاذیبە یە بوراخماغا ماھانا آختاریر. ایشقباين قاباغیندا دایانیب، سروناللا اوینادیقلاری ایستیخارە اویونو یادینا دوشور. گۆزلیرنی یومور. ایکى ألىنین نیشان بارماقلارینى بیر- بیرینە یاخینلاشدیریر. گۆزونو آچاندا هر بارماغینی ایشقباين بیر قاپیسینا ایشارە ائلەین کیمی گۆرور. بوگونه جن اولماييب بارماقلارینین اوجو بیر دفه ده اولسون، بیر- بیرینە یئتیشسین. صبری تۆکە نیب. نه ائتمەییندە قالیب. قوخانادان آياق سسی گلیر. مختار یان اوتاقدان چیخیب، بیرباشا پیللەلردن حیطە ائنییر. نیلفر پنجرەدن بویلائیپ حیطە باخیر. شوشەلری بوخار توتوب. ألی یلە بوخاری سیلییر. بارماقلارینین ردی شوشەنین اوستونە یۆل سالییر. شوشەنین سۇيۇغونا توخوندوقدا، ألىنین قیزدیرماسینین ألىندیغىنا خوشلانیر. ألىنى شوشەدن چکندە بارماقلاری ھئریە دوزولموش گولدانلارا تۇخونور. عطیرشاھى گولونون لچکلىرى پرم- پرم اولوب گولدانین دبیینە تۆکولور. پنجرەدن مختاری گودور. اویسا هر گونکی کیمی شربانینین اوتاغینا گئتمیر. بیرباشا قاپینی آجیب، کوچە یە چیخییر.

نیلفرین ذھنیندە طوفان قوپوب. آیدینجا دوشونە بیلیمیر. بیر ساعات سونرا نئجە اولاجاغینی بئلە تخمین وورا بیلیمیر. یان اوتاغا گئتسە، یا بیر فاجیعە اوز وئریب، یا دا ذھنیندەکی طوفان ساکینلەشیپ، اورەبی یئرینە گلە جک. حیسلری نیلفرین عاغلینی باغلاییب، ألى- آياغىنا فرمان وئیر. یایلیغینی باشینا سالیب، باشماغی تاي- کئشیک گئییب، یان اوتاغا ساری گئدیر. اوچ دفه قاپینی دۇيوب، دایانییر. اورەیی اۆزوندن یاریم مئتیر قاباقدا چالیر، آز قالیر یئریندن قوپسون. نفسی تنگی ییر. دەریندن نفس ألىز. ألىنى قاپییا ساری اوزالدىب ایکى دفه دۇيور. آز قالیر نفسی کسپلسین. بیر دفه ده قاپینی دۇیندە، او آندا قاپی آچیلییر. نریمانی چرچیوہنین او تاپیندا، ألىندە سیگار، ھویوخموش گۆرور. بیر کلمە بئلە دانیشماغا دیلی توتمور. نیلفرین ألى- قولو سوستالیر...

نریمانین نظرینە گلدی قاپی قاباغیندا دورموش نیلفرین گۆز بېکلىرى زومرود داشیندان یونولموش بیر جوت گول میخدی، گۆزلىرىنین آغیمتیل اورتاسینا دۇیولوب. نیلفری گۆرمک یوخو کیمی یدی. یوزلرجه ایل دوروب نیلفرین بىستە بۇیونا، یایلیغی آلتیندان اوزونە تۆکولن تئلىنە، دۇشو اوستە اوزانمیش ساچینا باخا بیلردی. قاشلاری آلىنیب، دونیانین بوتون داد-دوزو، بوتون جاذیبەسى اونون زومرود کیمی ایشیلدايان بیر جوت گۆزلىرىنە جالانیب... نریمان بیر آن اۇزونە گلدی. پناھیندا ساخلادیغی یئر مختارین ائوییدی، زومرود گۆزلو قیز، مختارین عۇمور یولداشی. یوخودان آیىلمیش کیمی قاپی قاباغیندان قیراغا چکىلدى. نیلفر باشماقلارین چىخارديب ایچری کئچدی. آیاغىنى جئجیم اوستە قویاندا دئیەسن آیاغىنا بوز یاپیشدی. اوتاغین شاختا ھاواسی جانینا دولدو. تصور ائتدیییندن دە شاختایدی اوتاغین ھاواسی. نریمانسا بئىنى قیزیشیب، شاختا-سویوق دویمادان پۇرتوشوب، قالیب. جورە به جورە فیکىرلر ذهینە آغنايیر. غىرارادی اولاراق آیىلیب سیگارینى کول قابىندا اُزدی. گوموش سیگار قوطوسونو کول قابىنین اوستونە قويدو. اوتاغین اورتاسینداکی یورقان دۇشەیی قاتلادی. یئمک مژمە ییسینى دیوارین دیبینە ایتەلەدی. مانقالی مژمە یینین بۇیرونە قويدو. گۆرەجک بیر ایش قالمادیغىندا دۇنوب ھئیکل کیمی قاپىنین چرچیوہەسینە دایانمیش نیلفرە گۆز تیکدی. ققىلدن سیچراییب، نیلفری باغرىنا باسیب، اونو بیر چیچک کیمی ایلە ییب، نازلاییب، قولاغىنا نەلر پیچىلدايیب، نفسی کسىلىنجه اۇپمەیی گلیر. نیلفرلە نریمانین حیسلری ماگنئتىن بیر جوت مخالف قطبلاریدیر. بیر-بیرلىرىنە ساری چکىلەبىلرلر. نریمان یئریندە دینج دورا بىلمیر. بیر آددیم نیلفرە ساری گئدیپ، دایانیر. عاغلی یلا احساسی چکیش-برکیش دەدیر. بیر یانندان مختار ذهینندن کئچیر، بیر یانندان بوتون وجودو نیلفری ایستە ییر. نیلفرسە چرچیوہە سۇیکەنىب، داش کیمی دوشدوغو یئردە قالیب. کيپرک بئله چالمیر. یالنیز، نریمانا باخیر. اونون قالىن-قئىیم پالتونا، بونونا دولادیغی گوزەمدن توخونموش شالىنا باخیر. یان دورموش تئللری

پيرتلاشيقدى. آخىر دڧە كۈچەدە گۇردويو كىمى شاققاواتلى دئىيل. چىين لرى دوشوك، سىر- صفتى سىنيخىب، اوزونو ساققال باسيب، باخيشيندان اومودسوزلوق ياغير. نريمانا باخديقجا ياتاليق ياتميش بير ناخوش كىمى جاني قيزيشير. آغلاماغي گلە دە اوزونو ساخلايىب، دوداغىنى ديشلەيىر بلەكە گۇز ياشىنين سوزولمەسینه مانع اولسون. كدرلە سئوينجى بيرگە دويماق دونيانين لاپ عذاب وئريجي حيس لريندندير. بير ياندان نريمانلا گۇز- گۇزە باخىب، ايچيندەكى دويغولارى حيس ائتمەكدن سئوينير، بير ياندان نريمانا سارى بير آددىم آتماغىن ياساق اولدوغو اوچون بورنونون اوجو گۇينەيىر.

نريمانسا ميخ كىمى چاليندىغى يئردە قورويوب، قاليب. ايستەديينە چاتماغا يالنىز بير آددىم فاصلە وار. او بو قيسسا مسافەدە آنجاق نيلفرين اوزونە زىللەنيب. نيلفر ايسە گۇزو نريمانين آللريندەدى. او آللرين نەلر اندە بيلەجەيى عاغليندان كئچير.

«گلين خانىم... گلين خانىم... بويون ناھارا تەجين پيشيرەجەيم. خانىم دئدى گلين خانىمى دا چاغير گۇرسون...»

قمرين سسینه هر ايكيسى دە حقيقى دونيايا دۇنورلر. خيال باشلاريندان اوچور. نيلفر گئتمەلىدير. آياغىنى آستانادان ائشيه قويمايميش نريمانين حوزونلو سسینی ائشيدىب، اونا سارى گئرى دۇنور. «نيلفر، دايا، گئتمە!»

نيلفرسە آللاھيندان ايستەميش كىمى ائلە بو آنى گۇزلويوردو، لاكين غرورو قويموردو بو ايستەيى ديلينه گتيرسين. نريمان ايسە نيلفرە يئتشمك اوچون، ايناندىغى بوتون حدلرى آشيپ، نيلفرين قارشىسىندا داياندى. آما اونو نە باغرىنا باسدى، نە قولاغىنا پيچىلدادى، نە ساچىنى ايلەدى، نە تئلينە اوخشادى. يالنىز نيلفرين اوزونو اووجلارى آراسينا آليپ، دئدى: «تريئمە. فقط منە باخ. بير ديقە كيرپيچ چالما. قوى سنى أزرلەيىم. گۇزلريوى، اوزووو، دوداخلاريوى أزرلەيىم...»

نیلفر ایسه آیاق اوسته دایانمیش بیر ھئیکل کیمی، گۆزوندن یول آچیب گلن دامجیلار یاناغیندان چنەسینە سوزوب، نریمانین بیلکلرینە سیزدی. نیلفرین اوزونون نۇقطة- نۇقطةسى نىچە دىقیقەدە، نىچە ساعاتدا نریمانین ذھیندە قازیلدى، اونو نە نریمان بیلدى، نە دە نیلفر. بوندان بئله نریمانین عۇمرونون آخیریناجان نیلفرین صیفتی نۇقطة بە نۇقطة، خط بە خط ذھیندە قالاجاق. بوندان بئله ھر ثانیە، ھر دقیقە بو صیفتی اۇزۇنە تکرار ائلهیە جک. بوندان بئله عۇمرونون سونونادەک عاشیق قالاجاق. آمما نیلفرە توخونماسا، اونو اۇپمەسە، ابدیتە جان آجی بیر حسرت اورەییندە قالاجاق. اولماز! نیلفرە توخونمالیدى. نیلفری لمس ائتمەلیدى. بارماغینی نیلفرین دوداغینا چکیر. ألی أسیر. آخیر، دوداغینی نیلفرین ألتینا دایاییب، ألتیندان اۇپور.

«یندى گئت. من بوردان گئدەنەجان، دا بورالارا دولانما. ھمیشە یادیندا قالسین کی، مختار یوز دفە مندن آرتیق کیشیدى. بونو ھئش واخت یادیننان چیخاتما، مختار کیشی تامامدى!»

نیلفرین ألتینا بیر پارچا کۆز پاپیشیب. ایستی ألتیندان بوتون وجودونا سیزیر. اوتاقدان چیخیب، پیللەلری ائندە آددیمینی چن- بولود ایچینە قویورموش کیمی یدى. میطباغا گیرجک قمر تعجوبلە باخیب، سوروشدو: «یسم اللہ... گلین خانیم، اولمویا نوخوشسان؟ نییە بئله پورتوبسن؟ قیزدیرمان وار؟»

کفگیرى تئز مژمەیینین اوستونە آتیب، قاچیب ألتینی نیلفرین ألتینا قویدو. قمرین سرین ألی نیلفرین خوشونا گئتدی.

نیلفرسە نفس چکمک اوچون خلوتە احتیاجی وار. ایندیسە آتاسی ائوینین صاندىخاناسینی، اوشاقلیق خلوتگاھینی اۇزلەییپ. پالیت آغاچینا چیخماغی گلیر. پۇرتوبدور. قیزدیرماسینی ماھاناتوتوب، میطباغی بوراخیب، بالاخانادا اۇز اوتاغینا قالخدی. غیرارادی بیر جاذیبە بیر دفە دە اونو یان اوتاغا ساری چکدی. قاپنین قارشیسیندا دایاندى. یئنیدن قاپینی دۇیوب- دۇیمە مکدە ایکی ھاوالی قالدی. اوتاغا گیریب، نریمانین باغرىنا سیغینیپ، اؤکوتمە ووروب آغلاماغی گلیردی. آمما مختار...

اۋز فيكريندن جانينا قورخو دوشدو. يان اوتاغين قاپيسيني دۋيمەدن اۋز اوتاغينا كئچىپ، بىر باشا سانديغى آچدى. دانتل ياخالى يونيفورمونو، مدرسه كىتابلاريني باغرينا باسيپ، سانديغين بۇيرونده ايلشدى. بوغازيني قەھر باسمىشدى. گۈزوندن بىر دامجى ياش سوزولسەيدى، قەھر بوغازيندان قوپاردى. گۈزو قوروموش چاى كىمى يدى. اونون بوغازينين قەھرينى آلان دامجيلار ھانسى قۇيۇنون دىيىنە جوموموشدو؟ ھانسى دەنيزدە قوروموشدو..؟ ايشەمەيى توتدو. گئە دە آتا ائويندەكى پاليت آغاجيني، قارقا يوواسيني اۋزلەدى. يئرندىن قالخماغى گلەمدى. قاچىرتدى. ايشەمەيىن ايسيتيسيني بودلاريندا حيس ائلەدى. دانتل ياخالى مدرسه يونيفورمونو قىچلارينيڭ آراسينا سيخىپ، سانديغا سيغىندى.

ياتاللىق ياتمىش ناخوشلار كىمى قىزدىرما توتوب. دىل اوجو مختارا دئەمە لى بىر دونيا سۈزو وار. بىلمىر ھاردان باشلاسين، ھاردا بيتىرسىن. نرمانا عايد نە وارسا مختارا دئەمەلىدى.

مختار گئتمەمىش دوداغيني قويدو نرمان اۋپموش يئره، نىلفرين قىزدىرمالى آلنندىن اۋپدو. بارماغيني نرمان بارماغيني چكديى دوداغينا چكىپ، دئدى:

«سنين آغزين بوتوندى. بونو نئچە گوندە ياخچى باشا دوشدوم. نرمانى اَمين آللرە تاپيشيرىم، دۋنوم. سحر ميرزەمعدلى خان حكىمى گتيرىم سنى گۇرسون.»
گئجە يارىدان كئچمىشدى. مختارلا نرمان يان اوتاقدان چىخىپ پىللە لرە سارى گئتدىلر. نرمان مختارين آرديجا آياغيني پىللەيە آتاند، گۈزو آرخاسيندا قالمىشدى. گئتمەمىش نىلفرى بىر دفة دە گۇرمەيى عاغلىندىن كئچسە دە، اورەيىندە اۋزونە يامان - يۈۈز دئىيردى.
«گئە اوتان! آخى سن نئجە اينسانسان..؟! كئچى قالىپ جان ھاينا، قصاب پى آختارىر. مختار قالىپ سنين قايعىوا، سنسە نىلفرى بىر دفة دە گۇروم، دئىيرسن؟»

پیللەنى ائىمەدن بىر دۋە دە دۇنوب آرخاسىنا باخدى. نىلڧر اوتاغىن يارىمچىلىق آچىلمىش قاپىسىنىڭ قىراغىنىدىن اونلارنى اىزلەيىردى. نرىمان اىلە مختار پىللەلرى ائىركىن نىلڧرسە ھۇلەسك قاپى آغزىنىدىن پنجرە قاباغىنا كئچدى. قىزدىرمالى ألىلە شوشەنىڭ بوخارىنى سىلىپ، حىطە باخدى. گۇيدىن قوشباشى ياغىردى. قار، حىطىن قىر قارائىلىغىنى ايشىقلاندىرمىشىدى. مختارلا نرىمان بىر جوت قارالتى كىمى قار آلتىندا قاپىيا سارى گئىدىرلىر. اۇز يايىندا دوشوندو: «قار سحرەجان اونلارنى آياق اىزلىرىنى ائلە اۇرتەجك كى، صاباح سحر ھئچ كىم گئجەيارىسى بىر جوت قارالتىنىڭ قاپىدان چىخماسىندىن خبرى اولمىيەجاق»

قارالتىلار گۇزدىن ايتدىلر. قارىن آلتىندا بىر قار اۇرتموش حىط قالدى، بىر دە نىلڧرىن حولقۇمۇندا قارا بىر باغىرتى. باغىرتى سكوئا دۇنىدە اىنسانىن اىچى تىترى. باغىرتىنى تئز ائشىدىرلىر، دىگل كى سكوئا..! اىنسانلار، سكوئا سس تۇنۇو ائشىتمىكن عاجىزدىلر. ساىمازجاسىنا، گۇرمزجەسىنە سكوئا كىنارىنىدىن كئچىلر.

قۇخانادان فانارى گۇتۇروب، يان اوتاغا كئچدى. اوتاقتا قۇ ووروردۇن قولاق توتۇلدۇ. نرىماندان نە قارالتى وار ايدى، نە بىر سس. ألىنى آلىنىا قويدۇ. اۇد وئىردى. اىكى اىز! آلىنىداكى اىزلر دە سكوئا سسى كىمىدىر. نە گۇرونر، نە دوشونۇلر. بو اىكى اىزىن دەيرىنى يالنىز نىلڧر بىلر. ھئچ بىرىسى او بىرىسىندىن دەيرلى دئىل. بو اىكى اىز نىلڧر اوچون ائكىز دويغۇلار كىمىدىر. بو كولمۇش يورقان دۇشك اوتاغىن اورتاسىندا قالمىشىدى. مانقالداكى كۇزرمىش كۇمۇرلر ھلە دە كول اىچىندە ايشىلدايىردى. يورقان دۇشەيى آچىب، اۇزونو اوزوقۇيلو دۇشەيىن اوستونە سالىدى. سويۇق دۇشك قىزدىرماسىنى آلىردى. اۇكۇتمە ووروب، آغلاماغى گلىدى. آما گۇزونون گۇزە سى قورمۇشۇدۇ. گۇزباشلارنى قەھرە دۇنوب، بوغازىنا تىخىلمىشىدى. بوغازىنىڭ يولۇنو كىمىشىدى. نرىمانىن اوستونە چكىدىيى يورقانى باغرىنا باسدى.

۱۸۰ قوشلارداھا قورخمورلار

بودلارینا آخینان ایستینی حیس ائله‌دی. یئریندن دوراسی دئیلدی. یورقانی
قچیلارینین آراسینا سیخیب، آنا بطنینده کی کۆرپه‌کی می دۆشه‌یه سیغیندی.

نرگيز نيلفرين خيسيلدايان نفسينه داريخسا دا، اونون آغزىندان
 ائشيتدىكلىرى سۆزلره حئيران قالىپ. هر كيمسەننن اۋزىنه عايد بىر آلن
 يازىسى وارمىش دئيه، دوشونور. لاکن ائله آنىلار قاباغا گلير كى قدرت،
 ايدئولوژى، اينانجلار، روزگارنن حادىثەلرى و ديگر اولايلا اىنساننن آلن
 يازىسى اوزرىندە جىزگىلر جىزىر. بو جىزگىلر هر شكىلدە اۋلا بىلر. سئوگى،
 آغرى، سئوينچ، كدر، يول... يول دئىيىن اىنسانى هر يئره آپارا بىلرمىش.
 خزرىن بو باشىندان او باشىنا، ۵۰۰۰ كىلومئتر اوزاقلېغىندا بىر اۋلكەيە. ايكى
 آددىم اويانلىقدا بلکہ بىر قبرىستانا. اىنسان اۋزو- اۋز لويوندى بىر اۋزون يول،
 ماراقلى بىر حئكاىە، سۆنسوز بىر روماندى. تەكجە او يولو گئدن، او حئكاىەنى
 دىنلەين، او رومانى روايت ائىلەين، بىر دە او روايتى اوخويان لازىمدىر.

«او گئدن يولداش- قارداش اولدولار كى گئدىلر. نە اۋلولرىندىن بىر خبر
 گلدى، نە دىرى لرىندىن»، دئدى نيلفر. آلينى قفيلدىن اوزالدىپ نرگىزىن آلينى توتدو.
 نيلفرىن آللىرى اىستى دىر. بو بىرىنجى دىفەدىر كى بىر اىنسان هئچ دىل-
 ندەن آختارمادان اۋز ياشام حئكاىەسىنى اونا سؤىلەيىپ و ايندىسە صمىمىتلە
 اونون آلينى توتور. دئمك، اوزون ايللر سورەسىندە بو آللر بىر- بىرلىرىنى
 آختارىرمىشلار. بىر- بىرلىرىندىن ياپىشماغا احتىاجلارى وارمىش. نرگىزە ائله

گلیر کی نیلفر بۇیوک بیر دایره نین مرکزینده یانان ایشیق دیر کی شوعالارینی اطرافا ساچیر. نرگیز ایسه بو شوعالارین تأثیریندن قورتولا بیلیمیر. نظرینه گلیر نیلفرین سۇزلرینی ائشیتدیکدن سونرا قورخوب- چکینمه دن دۇنوب آرخادا بوراخدیغی گونلرینه بیر ده باخا بیلر. پیسی یاخچیدان، آجینی شیریندن آیرا بیلر. حتی سلیمانین یالنیش داورانیشلارینی بئله باغیشلا یا بیلر. نیلفر اۇز یاشامینین حئکایه سینى سۇیله مکله اۇزو بیلمه دن اینسانین نه اولدوغونو، هاردان باشلا ییب هارا چاتدیغینی نرگیزه آنلادیردی.

«بولوسن منیم دردیم ندی؟» دئییب، اۇسگورور. نرگیزین آلینى بوراخیب کیفیندن اسپرئی چیخاردیب، «بو دا منیم قنیمیم اولوب»، دئییر. اسپرئین اوزرینده ماژیکله چکیلمیش جیزگیلری نرگیزه گۇستیر.

«گونده اوش دغه، دیشلریوه چۇرتکه چکیرسن ائله بیل! بیرینین نفسی تنگیمه سه بولمز نفس تنگی یانی نه..! ایستر دۇهتور اولسون، ایسترسه عادى بیر آدم. اوزاخدان باخانا دۇیوش آسان گُله، قیزیم..!»
«هر دغه فیسیلداداندان سورا آغیزا بیر آز سو آلساز، دییرم به عاریضه سى آزالار»، دئییر نرگیز.

«قیزیم، سن دئدییین عاریضه ایلیییمه ایشلییب، اوره ییمه، بئینیمه... نئجه دییرلر، درد بیر اولسا، چمه یه نه وار؟ بولوسن نه زامان اولار گۇزوم بوردا یول چکیر؟ نامه یازان نریماندى آمما من هئش بولمورم هانسىسى دۇنه جک..! نریمان، یوخسا مختار..! بلکه ده هر ایکىسى..! بلکه ده منیم آلىن یازیم بئله یازیلیمیش. هر نه منه یئتیشنده، پیرتلاشیق دوشور. من گلینجه "سنی گۇتو ده لیک لۇتکه ده گۇزلورم" دئین آدم، بلکه ده آدملار، بالیقچیلارینان ده نیزه گئدیر. دهنیزده ده قفیلدن "دئش داوار" یئلى اسیر، طوفان قوپور. گئنه ده همان حئکایه. نه اۇلورلریندن خبر اولور، نه دیرلرینن. سئومه ییم بیر جور یاریمچیلیق قالیب، أر ائوینه گئتمه ییم بیر جور... بولوسن من هله ده مختارین کبیننده ییم؟ هله ده بیر بئله ایلدن سورا نریمان فیکریمدن چیخمیر؟! بیر گئجه اولمور رۇیالاریم یول آزماسینلار. گاهدان مختار، گاهدان نریمان،

قوشلارداھا قورخمورلار ۱۸۳

گاھدانسا ھر ایکیسى دە منى گۇرمەدن، منە ياخينلاشمادان رۇيالاريمدان گئچىپ گئديرلر.»

نرگيزين آغزينين دادى آجى يا چالير. اۋزونه جسارت وئريب، عۇمرونده گۇرمەديى ايشى گۇرور. قالخىب، اوتانقاج- اوتانقاج نيلفرين آليندان اۋپور. «آاااى... بو اولدو اوجونجوسو. من بولارى اورەييمين ھاراسينا قويوم؟ ھانسى ياراسينا مرھم ائلييم؟!»

نرگيزين ذھنينە بىر سۇز گلەير. او يارانين بىر آز يونگولو اۋز اورەييين باشيندادى. بىر آز برکدن تۇخونسان، كۇزمەيى قوپوب، قاناياجاق. نيلفر سۇزونون آردىنى توتور:

«زمان منە قاچيرتماغى ترکيتدى. ايللردى نە آغلاماغيملر، نە قاچيرتماغيملر. يوخسا ايندى قاچيرتماغيملر سئلە دۇنوب، بو گۇتو دەليک لۇتگە دن آخىب گئتميشدى. بلکە قومسالدان دەنيز قيراغيناجان بىر ايز بوراخميشدى...»

ايکيسينين دە دوداقلارينا تېستوم قونور. بىرليکدە قالخىب، لۇتگەدن قومسالا ائنديلر. چمدانين کناريندان كئچندە، نرگيز باشماغينين اوجويلا قومدان تېكىلميش ائوجيک بينانين قاپيسينا توخوندو. قاپى سا ائوجيکين ايچريسینه دوشدو. آنجاق ائوجيک يئریندە داياندى.

«منيم آياغيملر کار کسمەدى. بۇيوک بىر دالغايا بتدى.»

«چوخلارينين ياشايشيندا نە دالغا وار، نە بىر تېترەييش، نە دە اورک ياراسى. قوزو کيمى باشلانير، قويون کيمى باشا چاتير»، دئدى نيلفر. نرگيزى ايرەلەيلەيىپ، دەنيزين آياغيندا داياندى.

دالغالار ساحيله اوزانيب، گئرى قاييديرلار. ايزلرى قومسالى ايسلاديب دە نيز اوزونه ھاشور چکيرلر. ھر آخيمدا، سايسيز- حسابسيز زەنقلەنى ساحيله سورگون ساليب، گئرى قاييديرلار. سورگون زەنقلەر ايسە آللرى دەنيزدن اوزولموش، چاغريلماميش قوناق کيمى ساحيلين قوم- زيبيلىنە قاريشيرلار. اوزاقدا بىرگمى قارالتيسى نرگيزين گۇزونه دەيىر. کۇچرى قوشلار دستە-

دستە دەنیزلە بولودلارین آراسیندا آکروبات طیارەلر کیمی گۆیدە مانور وئیرلر. بیر دستە ایککی، ایککدن دۇردە... گۆزلمەدییین آندا بیر- بیرلرینە بۇرۇلوب، بیر جوت یاریم حالقا کیمی گۆیدە اوچوشورلار. بیردن- بیرە آیریلیب، گۆزلەنیلمز آندا بیر صفدە بولودلاردان دەنیزە ائیرلر. بللی دئییل سویون اوزریندە اوچورلار، یئرییرلر، یوخسا ھامیسی بیرلیکدە سودان بالیق اۇولاییرلار. اۆلمپیک اویونلارینین باشلانیش و قورتولوش تۇرەنلرینین حرکتلرینە بنزەییر قوشلارین گۆیدە اویون بازلیقلاری. قوشلارین قارالتیسینین آلتیندا گۆی اوزونون ماویلییی داھا آرتیق گۆرکملی گۇرونور.

نیلفر باشماقلارینی چیخاردیب، دەنیزدن اوزاقدا، قومسالا آتیر. شالوارینین آیاقلارینی چیرمالاییب، دەنیزین ایچینە کئچیر. قۇللارینی آچیب، قوش قووان کیمی دەنیزین ایچیندە دایانیر. گولە- گولە دئییر:

«قیزیم، قوشلار داھی قورخمورلار!»

نرگیز دە باشماقلارینی چیخاردیب، دەنیزین ایچینە کئچیر. قوللارینی قوش قووان کیمی آچیر. نیلفرلە برابر دەنیزین ایچیندە فیزلانیرلار...

سون

۱۳۹۳ - بهمن آیی